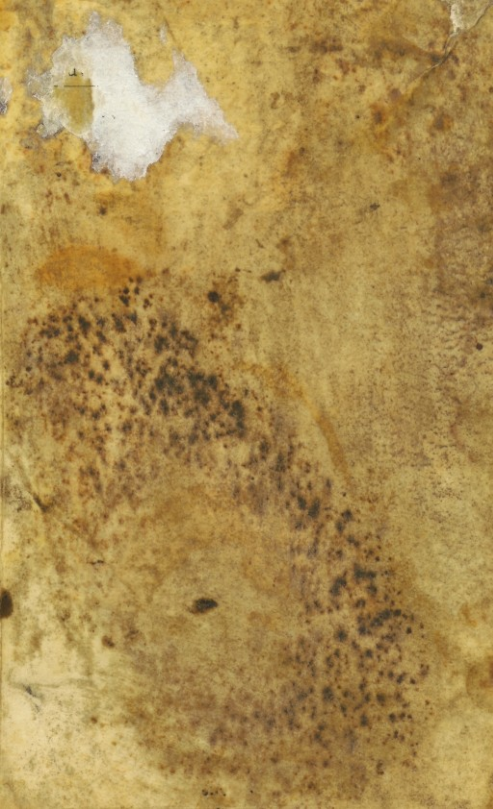

277X

DK 871-1

ILLVSTRIVM
POËTARVM
FLORES,

*

Per Octavianum Miran-
dulam collecti, & in lo-
cos communes digesti.

L V G D V N I,
Apud Ioannem Tornasium,
Typog. Regium.

1576.

PHILIPPI BEROALDI
de hisce floribus iudicium.

Sunt hæc ex sylua Poëtarum scitissimè
decerpta, quibus aut sententia moralis na-
turalisue, aut laus virtutis, aut censoria
morum castigatio, aut præcepta saluber-
rima continentur. Opus prorsus non mi-
nus conducibile, quàm laboriosum. Le-
ctor perlege, & lætaberis.

N 46.601/

1566

D. IACOBI ANTONII

BALDI PLACENTINI

EPIGRAMMA.

CULTOR Heliconij Mirandula collis alumnus
Lustraret nitidi cū tuus arua soli,
Sicut apīs legit varios ibi sedula flores,
Ad nos & pleno detulit vsque sinu.
Filia quod Cereris Sicula non vidit in Enna,
¶ Queis odor eximius, perpetuusq; decor.
Sed confusa vagas traheret ne copia mentes,
Obrueretq; magis se male turba sequens,
Ordine consuluit pulchro, longumq; laborans
Quosq; suis fixit, disposuitq; locis.
Pectoraq; edocuit titulis studiosa paratis
Pulchra quibus ficiant sarta, quibū sue fauos.
Quid moror? vnus opes tantas conclusit in horto
Aoniū nemoris, deliciasq; breui.
Quare Pieridum iam non grauis obſtet amicis,
Et labor, & longæ tedia multa via,
Huc alacres veniāt, quod erat; cul esse propinquū,
Horrebat saxis, quæ modò plana via est.
Reddita confusis facies sua gratia virtus.
Parnasum inueniet iam lare quisque suo.

PHILIPPVS BEROAL-
DVS LECTORI
SALVTEM.

*

Mos est studiosorum, & is
planè laudabilis, vt celeberrimorum scriptorum volumina perlegentes, annotent feligantq; non parum multa, quæ memoratu digna esse videantur. Hoc Plinium illum multiscium factitasse tradunt, qui nihil vnquam legit, quod non exciperet: qui dicere solebat, nullum librum esse tam malum, vt non aliqua ex parte prodesset. Hoc studiorum genere Cæsar dictator est delectatus, à quo adolescentulo feruntur condita, ob id dicta collectanea. Nuperri-
mè quoque Octavianus Mirandula diui Augustini canonicus regularis sacerdotali dignitate præditus, nec minus doctrina quàm religione clarus, exemplo maiorum ex
mult

multijuga lectione collegit excerpſitq; , ve-
luti ex pulcherrimo prato , floſculos hoſce
odoratiſſimos , qui ſpirant ſuaueolentiam
iucundiſſimam , qui tanquam amaranthi
minimè marceſcunt. Sunt hæc ex ſylua
Poëtarum ſcitiſſimè decerpta , quibus aut
ſententia naturalis moraliſue, aut laus vir-
tutis , aut cenſoria morum caſtigatio , aut
præcepta ſaluberrima continentur. Opus
prorſus non minus conducibile , quàm la-
borioſum. Lectôr perlege , letaberis, dicēs-
que te non parum debere celeberrimo præ-
coni Octauiano , qui , quæ ſparſim interci-
ſimq; apud compluſculos ſcriptores inter-
uallata cum labore reperiiebantur , ea in
vnũ quaſi corpus redacta collegit , tra-
diditq; ſtudioſis , vt obuia ſint , offe-
rantq; ſeſe citra moroſam veſti-
gationem , citràque fa-
tigationem.

Vale.

REVERENDO IN CHR I
STO PATRI, ET D. COLE N-
dissimo D. Octaviano Arcimboldo
protonot. Apostolico, Octavia-
nus Mirandula canonicus
Regularis Latera-
nensis,
felicitatem optat.

I v , pater amplissime , à pluri-
bus rogatus , vt illustrium Poë-
tarum sententias clariores hinc
inde dispersas , in certū ordinem
collectas redigerem , opus con-
sultō distuli: Vtpote quod cum magno labore non
parum discriminis habeat: & multō plus tempo-
ris & studiū exigat , quā impositæ prædicandi
sarcinæ mancipato , & sacris literis vacanti reli-
gioso concedi soleat: Præter id, quòd tam varia,
tam multiplex est almæ poësis supellex , & tam
obscura vatum in hoc opere perficiundo sunt per-
tractanda volumina, vt cuique etiam audentissi-
mo terrorem incutiant. Horum enim quædam ve-
luti in vastissimam camporum planitiem , omni-
moda rerum specie refertam se tam latè aperiunt,
vt nedum legendo peragrari facile, sed vix inge-
nij acumine complecti possint. Alia verò in tam
densam verborum syluam sensus occludunt , vt
nisi

nisi studio & labore vim inferam, se mihi minimè
 aperiri videntur. Veruntamen priuatam hanc ra-
 tionem vicit charitatis vigor, quæ nunquā quæ-
 rit quæ sua sunt. Vicit diui Platonis sententia, per
 quam docemur hominem non tantummodo sibi
 nasci. Vicit & studentium religiosorum frequens
 & iusta postulatio, quibus non absque iniuria,
 quod fieri liceat negari non potuit. Quapropter
 rem pro virili parte mea aggressus, quæ utilius,
 & ad humanæ vitæ institutionem melius prola-
 ta esse mihi visa sunt, tanquam de Hesperidum
 hortus redolentiores fructus in vnum colligens, o-
 pusculum hoc confeci, & integerrimæ D. V. ideo
 obtuli dedicauiq; , vt qui omni fulges doctrina, &
 nobilissimis moribus institutus progenitorum ve-
 stigijs inherens sacrum virtutibus domicilium
 præstas, censor optimus hoc legitimè corrigas, ap-
 probes, cæterisq; legendum tua autoritate præ-
 beas. Simul vt à tua Lateranensi congregatione
 munus habeas, quod licet collatis per te erga eam
 beneficijs longè sit impar, tale tamen est,
 vt in ipso, & summam animi grati-
 tudinem, & tui memoriam
 cognoscere possis.
 Vale.

ELENCHVS POETARVM

*ex quorum operibus Flores
collecti sunt.*

*

Vergilius.	C. Valerius Flaccus.
Ouidius.	Manilius.
Horatius.	Catullus.
Iuuenalis.	Propertius.
Persius.	Tibullus.
Lucanus.	Claudianus.
Seneca.	Ausonius.
Boëtius.	<i>Quibus iam dudum acces-</i>
Plautus.	<i>serunt.</i>
Terentius.	Tit. Calphurnius.
Lucretius.	Petronius Arbiter.
Martialis.	Olympius Nemesianus.
Silius Italicus.	Cornelius Gallus.
Statius.	Paulinus.

DE LAVDE CARMINVM,
& quod fama Poëtarum sit perennis:
ex Ouidij Eleg. lib. I.

Quid mihi liuor edax ignauos obijcis annos?
Ingenijq; vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet ætas,
Præmia militiæ puluerulenta sequi.
Nec me verbosas leges ediscere, nec me
Ingrato voces prostituisse foro.
Mortale est, quod quæris opus. mihi fama perennis
Quæritur, vt toto semper in orbe canar.
Viuet Meonides, Tenedos dum stabit, & Ide,
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas.
Viuet & Ascreus, dum mustis vna tumebit,
Dum cadet incurua falce resecta Ceres.
Battiades toto semper cantabitur orbe:
Quamuis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno.
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Ennius arte carens, animosiq; Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem, primamq; ratem quæ nesciat ætas?
Aureaq; Aesonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cum dabit vna dies.
Tityrus, & segetes, Aeneiaq; arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.

Donec erunt ignes, arcusq; Cupidinis arma,
Discentur numeri culte Tibulle tui.

Gallus & Hesperijs & Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.

Ergo cum silices, cum dens patientis aratri
Depereant aeo, carmina morte carent.

Cedant carminibus reges, regumq; triumphis
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.

Vilia miretur populus, mihi flauus Apollo
Pocula Castalia plena ministret aqua.

ILLVSTRIVM

POETARVM FLORES,

per Octavianum Mirandulam
collecti, & in locos com-
munes digesti.

A

DE ABSTINENTIA.

Abstinentiæ commendatio.

Horatius satyra 2. lib. 2.

*Ccipe nūc victus tenuis quæ quan-
taq; secum*

Adferat, in primis valeas bene.

Nam varia res

Vt noceant homini credas, memor

illius escæ

Quæ simplex olim sederit. at simul assis

Miscueris elixa, simul conchyliæ turdis,

Dulcia se in bilem vertēt, stomachoq; tumultum

Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis

Cæna desurgat dubia? quin corpus onustum

Hesternis vitijs animum quoq; prægrauat vnâ,

Atq; adfigit humo diuinæ particulam aure.

Alter, vbi dicto citius curata sopori

Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.

Abstin.

Abſtinentiæ præceptum, ſeu Pythagoræ dehortatio, præſertim ab eſu carniũ.

Ouid. l. 5. Metamorph.

*Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi,
Congeſtoq; auidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho.*

Et infrà.

*Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris.
Parcite (vaticinor) cognatas cade nefanda
Exturbare animas, nec ſanguine ſanguis alatur.*

Iuuenal. ſaty. l. 5.

*Aſpicimus populos quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non ſugeret ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras? Cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine: & ventri indulſit non omne
legumen!*

Abſtinere à vini potatione ſuperflua & Venere omnes debent.

Vergil. de Venere & Vino.

*Nec Veneris, nec tu Vini capiaris amore:
Vno nanque modo Vina Venusq; nocent.
Vt Venus enervat vires, ſic copia Bacchi
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ſerus exitiale Cupido.*

Sape

*Sape manus itidem Bacchus ad arma vocat.
 Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello.
 Et Lapithas bello perdis Iacche gravi.
 Deniq; cū mentes hominum furiarit vterq;
 Et pudor & probitas, & metus omnis abest.
 Compedibus Venerem, vinclis cōstringe Lyæum,
 Ne te muneribus ledat vterq; suis.
 Vina sitim sedent, natus Venus alma creandis
 Seruiat, hos fines transilūsse nocet.*

Abstinere à placitis, non minima virtus.

Ouid. l. 6. Epist. Heroid.

*Disce meo exemplo formosis posse carere:
 Et virtus placitis abstinuisse bonis.*

Abstinentia carnales refrænât motus.

Terent. in Eunucho.

*Verbum hercle hoc verum est: sine Cerere & Li-
 bero friget Venus.*

DE ADOLESCENTIA.

Adolescens verecundum esse decet.

Plautus in Aſinaria.

Adolescens verecundum esse decet.

Adolescentes in bonum aſuefaciendi ſunt.

Virg. 3. Georg.

*Tu quos ad ſtudium, atq; uſum formabis agreſtem
 Iam vitulos hortare, viamq; inſiſte domandi
 Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.*

Idem

Idem ad Messallam.

*Sed quoniã ad tãtas nõ primũ nascimur artes,
Nunc primũ teneros firmamus robore ueruos.*

Horat. lib. 3. Oda 24.

-Et teneræ nimis

Mentes asperioribus

Formandæ studijs.

Idem lib. 1. Epist.

*Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum.*

Idem lib. 1. Epist.

*Fingit equum tenera docilem ceruice magister
Ire viam, qua monstrat eques. Venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula
Militat in syluis catulus. Nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.*

Iuuenal. Saty. 14.

*Gratum est quod patriæ ciuem, populoq; dediſti,
Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis. (tum
Plurimũ enim intererit quib⁹ artib⁹, et quib⁹ hũc
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Alli eadem sumptis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, cruribusq; relictis
Ad sætus properat, partem cadaueris adfert.*

Hic

*Hic est ergo cibus magni quoq; vulturis, & se
 Pascentis, propria cum iam facit arbore nidos.
 Sed lepore, aut capream simula Iouis, & generoso
 In saltu venantur aues: nunc praeda cubili
 Ponitur, inde autem cum se matura leuabit
 Progenies stimulante fame, festinat ad illam
 Quam primum pradam rupto gustauerit ovo.*

Seneca in Octauia.

Regenda magis est fruida adolescentia.

Adolescentum facta parentibus celata
 haud esse debent.

Terent. in Adelphis.

-Quæ fert adolescentia

Ea ne me celet consuefci filium.

*Nam qui mentiri aut fallere insueuerit patrẽ, aut
 Audebit, tanto magis audebit ceteros.*

DE ADVERSITATE.

Aduersa amorem virtutis haud
 eximere valent.

Silius Ital. lib. 10. bel. Pun.

-Neque enim virtutis amorem

Aduersa exemisse valent.

Aduersa æquo animo tolerare virtus
 est maxima.

Plautus in Asinaria.

*Hem ista est virtus, quando vsus est, qui malum
 fert fortiter.*

Terent.

Terentius in Phor.

-Vnum hoc scio

Quod fors feret, feremus equo animo. D. Placet.

Heus isihuc viri est officium.

Fabij Maximi constantia, qui nec morte, nec
aduersis frangebatur.

Silius Italicus lib. 10. bel. Pun.

Hos mulcens questus Fabius, deforme docebat

Cladibus irasci, vulgumq; arcebat ab ira.

Aduersis etenim frangi non esse virorum

Qui Martem inscribant genti, non posse dolores

Condere, & ex pœna solatia poscere luctus.

Aduersa æquanimiter toleranda sunt.

Horat. ode 7. lib. 1.

Albus vt obscuro deterget nubila cælo

Sæpe Notus, nec parturit imbres

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento

Tristitiam, vitæq; labores.

Idem ode 3. lib. 2.

Æquam memento rebus in arduis

Seruare mentem, non secus in bonis

Ab insolenti temperatam

Latitiam, moriture Deli.

Idem lib. 2. Satyr.

-Quocirca viuite fortes,

Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.

Aduer

Aduersis in rebus amicos paucos proba.

Ausonius in Pittaci senten.

Plures amicos re secunda compares.

Paucos amicos rebus aduersis proba.

Aduersa ferre leue est, at perferre graue.

Seneca in Thyeste.

Leue est miseras ferre, perferre est graue.

Aduersa patienter toleranti, nil nocere valet.

Boëtius Metro 4. lib. 1.

Quisquis composito serenus aeuo,

Fatum sub pedibus egit superbum,

Fortunamq; tuens vtranq; rectus,

Inuictum potuit tenere vultum:

Non illum rabies, minaq; Ponti

Versum funditus excitantis aestum,

Nec ruptis quoties vagus caminis

Torpet fumificos Vescuus ignes

Haud celsas soliti ferire turres

Ardentis vi fulminis mouebit.

Aduersa pios religiososve homines reddunt.

Ouid. 11. Metamorph.

Aspera crescit hyems, omniq; à parte firoces

Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miscent.

Et infra.

-Hic votis numen adorat.

Idem lib. 3. Fasto.

Vincitur ars vento, nec iam moderator habenis

Vtitur, at votis is quoq; poscit opem.

Idem 1. Trist.

*Dij maris et cœli (quid enim nisi vota supersunt?)
Parcite quassata solvere membra ratis.*

Idem eodem.

*Ipsè gubernator tollens ad sydera palmas.
Exposcit votis, immemor artis, opem.*

*Quocunq; aspexi, nihil est nisi mortis imago,
Quam dubia timeo mente, timensq; precor.*

Horat. Oda 16. lib. 2.

*Otium diuos rogat in patenti
Prensus Aegeo, simul atra nubes
Condidit lunam, neq; certa fulgent
Sydera nautis.*

Aduersa virtute insignito dulcia atque leuia sunt.

Lucan. lib. 9. bel. ciuil.

-Serpens, sitis, ardor arene

*Dulcia virtuti, gaudet patientia duris,
Letius est quoties magno sibi constat honestum.*

Aduersitas amicos probat, ostendit
atque disperdit.

Ouid. 4. de Ponto.

*Dum mea puppis erat valida fundata carina
Qui mecum velles currere primus eras.*

*Nunc quia contraxit vultum Fortuna, recedis
Auxilio postquam scis opus esse tuo.*

Idem 1. Trist.

*Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Dura

*Dum iuuat & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur vlli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.*

Idem 2. de Trist.

*O mihi chare quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuerunt mea.*

Idem eodem.

*Vt cecidi, cunctiq; metu fugere ruinam,
Versaq; amicitiae terga dedere mea.*

Seneca in Agamemnone.

Fidem secunda poscunt, aduersa exigunt.

Aduersitas grauior est, quanto magis
improuisa euenit.

Terent. in Phorm.

*Incertum est quid agam, quia praeter spem, atque
incredibile hoc mihi obtigit.*

*Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogi-
tandum instituere.*

*Quamobrem omnes cum secunda res sunt maxi-
me, tum maxime*

*Meditari secum oportet, quo pacto aduersam e-
ruginam ferant:*

Pericla, damna, exilia, &c.

Aduersitas ingeniosum hominem reddit
quandoque, & e contra.

Ouid. 6. Metamorph.

Os mutum facti caret indice, grande doloris

Ingenium est, miserisq; venit solertia rebus.

Idem 2. de Artè amandi.

*Ingenium mala sepe mouët: quis crederet vnquã
Aëreas homines carpere possẽ vias?*

Idem de Sappho.

*Nunc vellem faciẽda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumq; meis sustitit omne malis.*

Idem lib. 4. de Ponto.

*Nec tamen ingenium nobis respondet vt ante,
Sec siccum sterili vomere littus aro.*

Scilicet vt limus venas excecat in vndis,

Laetq; suppresso fonte resistit aqua,

Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum:

Et carmen vena pauperiore fluit.

Idem 4. de Trist.

Vtq; soporiferæ biberem si pocula lethes,

Temporis aduersi sic mihi sensus abest.

*Aduersitas laudabilem hominem facit, qui
eam æquanimiter tolerat.*

Ouid. lib. 5. de Trist.

Scilicet aduersis probitas exercita rebus,

Tristi materiam tempore laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,

Penelope felix, sed sine laude foret.

*Aduersitas prodest homini magis, quàm pro-
spectus: eò quòd in sui ipsius cognitionem,
nec non in Dei reuerentiã sapissimè inducit.*

Oui d.

Ouid. lib. 2. Metam. de Midæ
voto stulto.

*Ad cælumq; manus, & splendida brachia tollēs:
Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit.
Sed miserere precor, speciosoq; eripe damno.*
Lucret. lib. 3. de rerum natu.

*- Multoq; in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem.
Quo magis in dubijs homines spectare periclis
Conuenit, aduersisq; in rebus noscere qui sint.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.*

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.
*Tanta adeò, cum res trepida, reuerentia diuûm
Nascitur.*

Aduersitatum expressio horribilis.

Ouid. de Tristib.

*Scire meos casus si quis desiderat omnes,
Plus quàm quod fieri res sinit, ipse petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sydera lucēt,
Paruaq; quot sicca corpora pului habet.
Multaq; credibili tulimus maiora, ratamq;
Quamuis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet:
Meq; velim possint dissimulante regi.
Si vox infragilis: pectus mihi firminus esset,
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent,
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis*

Materia virces exuperante meas.

Idem lib. 4. de Trist.

Meq; tot aduersis cumulat, quot littus arenas

Quotq; fretum pisces, ouaq; piscis habet.

Vere prius flores, aestu numerabis aristas,

Poma per autumnum, frigoribusq; niues,

Quàm mala, quæ patior, toto iactatus in orbe,

Dum miser Euxini littora sæua peto.

Idem libro 5. de Tristib.

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,

Quotve soporiferum grana papauer habet.

Sylua frax quot alit, quot piscib⁹ vnda natatur,

Et tenerum pennis aëra pulsat avis:

Tot premor aduersis, quæ si comprehendere conor,

Icaria numerum dicere coner aquæ.

Valer. Flaccus lib. 3. Argonaut.

Bis Zephyri iam vela vocant, fiducia mæstis

Nulla viris, egro assiduè mens carpitur aestu.

Aduersis in rebus vitam paruifacere facile est:

at contrà, fortissimi pectoris est.

Martialis lib. 11. epig.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

DE ADVLATIONE.

Adulatorum effectus, seu proprium.

Terent. in Eunucho.

*Omnia habeo, nec quicquam habeo, nihil cùm
est,*

est, nihil desit tamen.

Est genus hominum qui esse primos se omnium
rerum volunt,

Nec sunt: hos confector: hisce ego non paro me ut
irrideant,

Sed his vltro arrideo, & eorum ingenia admiror
simul.

Quicquid dicunt laudo: id rursum si negant, lau-
do id quoque.

Negat quis, nego: ait, aio.

Postremo imperavi egomet mihi

Oia assentari: is quæstus nunc est multò vberrimus.

Iuuenalis Saty. 3. de Græcis.

Quid quod adulandi gens prudentissima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,

Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.

Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

Natio comæda est. rides? maiore cachinno

Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici:

Nec dolet, igniculum brumæ si tempore poscas,

Accipit Endromydem: si dixeris aestuo, sudat.

Adulatores fugiendi paruifaciendive sunt, quia
sub adulatione haud exigua latitant mala,
moraliter.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Impia sub dulci melle venena latent.

DE ADVLTERIO.

Adulterium non esse committendum.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

*Elige de vacuis quam non sibi vendicet alter:
Si nescis, dominum res habet ista suum.*

Idem lib 3. de Arte aman.

*Nupta virum timeat, rata sit custodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, iusq; pudorq; iubent.*

Idem lib. 1. de re. am.

Nil mihi cum nupta, Thais in arte mea est.

Horatius lib. 1. Satyra 2.

*Desine matronas sectarier, vnde laboris
Plus haurire mali est, quã ex re decerpere fructus.*

Adulteri malum exitum sortiuntur.

Horatius lib. 1. Satyra 2.

*Hic se præcipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem casus, fugiens hic decedit acrem
Prædonũ in turbã, dedit hic pro corpore nummos,
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, vt quidam testis caudamq; salacem
Demeteret ferro.*

DE ÆTATIBVS.

*Ætas antiqua, quæ aurea dicebatur à cupiditate se-
mota fuit, sed pace, necnon iustitia plena exiit,
in qua etiam communia erant omnia.*

Virgil. lib. 1. Georg.

Ante

*Ante Iouem nulli subigebant arua coloni,
Nec signare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat: in medium querebant: ipsaq; tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat.*

Ouid. i. Metamor.

*Aurea prima fata est etas, quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem, rectumq; colebat.*

Et infra.

*Nondum præcipites cingebant oppida fesse.
Non tuba directi, non eris cornua flexi.
Non galeæ, non ensis erat. sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastrôq; intacta, nec ullis
Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus.*

Idem lib. i. Fasto.

*Nondum iustitiam facinus mortale fugarat:
Ultima de superis illa reliquit humum.
Proq; metu populum, sine vi, pudor ipse regebat.
Nullus erat iustis reddere iura labor.*

Petronius Arbiter in Satyr.

*Indum non fulgebat ebur quod inherat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra
Muneribus delusa suis, sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc molli scillæ latus & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataq; testa Lyæo,
Et paries circa palea satiatius inani,*

Fortuitoq; luto clauus numerabat agrestes,
 Et viridi iunco gracilis pendebat arundo.
 Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
 Conseruabat opes humilis casa, mitia seruo
 Inter odoratas pendebat texta coronas,
 Et thymbræ veteres, et passisima racemis,

Boëtius Metro 5. lib. 2.

Felix nimium prior ætas,
 Contenta fidelibus aruis,
 Nec inerti perdita luxu,
 Facili quæ sera solebat
 Ieiunia soluere glande.
 Somnos dabat herba salubres,
 Potum quoq; lubricus amnis,
 Vmbras altissima pinus.
 Nondum maris alta secabat,
 Nec mercibus vndiq; lectis
 Noua littora viderat hospes.
 Odys neq; fatus acerbis,
 Cruor horrida tinxerat arma.
 Quid enim furor hosticus vlla
 Vellet prior arma mouere?
 Cum vulnera sæua viderent,
 Nec præmia sanguinis vlla?

Auream illam ætatem Saturni tempore fuisse,
 poetæ passim adserunt.

Vergilius lib. 8. Aeneid.

Primus ab æthereo venit Saturnus olympo

Arma

*Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
 Is genus indocile, ac dispersum montibus altis
 Composuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
 Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
 Aureaq; ut perhibent illo sub rege fuere
 Secula, sic placida populos in pace regebat;
 Deterior donec paulatim ac decolor etas,
 Et belli rabies, & amor successit habendi.*

Iuuenal. Saty. 6.

*Credo pudicitiam Saturno rege moratam
 In terris, visamq; diu, cum frigida paruas
 Præberet spelunca domos, ignemq; laremq;
 Et pecus, & dominos communi clauderet umbra.*

Ouid. lib. 3. Eleg. siue amo.

*At cum regna senex cæli Saturnus haberet,
 Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
 Aeraq; & argentum, cumq; auro pondera ferri
 Mœnibus admorat, nullaq; massa fuit.
 At meliora dabat curuo sine vomere fruges,
 Pomaq; & in quercu mella reperta caua.
 Nec valido quisquam terram scindebat aratro,
 Signabat nullo limite fossor humum.
 Non freta demissi verrebant eruta remi,
 Vltima mortali tum via littus erat.
 Contra te solers hominum natura fuisti,
 Et nimium dominis ingeniosa tuis.*

Seneca in Octauia.

-Rursus ut stirpem nouam

Gener

Generet renascens melior, vt quondam tulit
 Iuuenis, tenente regna Saturno poli.
 Tunc illa virgo numinis magni dea
 Iustitia cælo missa, cum sancta Fide
 Terras regebat mitis, humanum genus
 Non bella norant, non tubæ fremitus truces,
 Non arma gentes, cingere assueuerant suas
 Muris nec vrbes: peruium cunctis iter:
 Communis vsus omnium rerum fuit:
 Et ipsa tellus lata fœcundos sinus
 Pandebat vltro, tam pijs fœlix parens,
 Et tuta alumni.

Tibullus eleg. 3. lib. 1.

Quàm bene Saturno vinebant rege, prius quàm
 Tellus in longas est patefacta vias.
 Nondum cæruleas pinus contempserat vndas,
 Effusum ventis præbueratq; sinum.
 Nec vagus ignotis repetens compendia terris
 Presserat externa nauita merce ratem.
 Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
 Non domito frenos ore momordit equus.
 Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
 Qui regeret certis finibus arua lapis.
 Ipse mella dabant quercus, vltroq; ferebant
 Obuia securis vbera lactis opes.
 Non acies, non ira fuit, non bella: nec enses
 Immiti saeuus duxerat arte faber.

*Aetas argentea post Saturni mortem successit, aurea
ætate minus bona, ætæa tamen melior.*

Ouid. 1. Metamorph.

*Postquam Saturna tenebrosa in tartara missa
Sub Ioue mundus erat, subijtq; argentea proles,
Auro deterior fulvo, preciosior ære.*

Tibullus Eleg. 3. lib. 1.

*Nunc Ioue sub domino cades, & vulnera semper,
Nunc mare, nunc lethi mille repente via.*

*Aetas ætæa creuit, quæ duabus supradictis pe-
ior est, non tamen in totum scelerata.*

Ouid. 1. Metamorph.

*Tertia post illam successit ahenea proles,
Senior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen.*

*Aetas ferrea postremum aduenit, in qua omnia
creuere facinora.*

Ouid. 1. Metamorph.

-De dura est vltima ferro.

*Protinus irrupit vena peioris in ænum
Omne nefas: fingere pudor, verumq; fidesq;
In quorum subiere locum fraudesq; doliq;
Insidieq; & vis, & amor sceleratus habendi.
Nec tamen segetes, alimenta q; debita diues
Poscebatur hæmus, sed itum est in viscera terra:
Quasq; recodiderat. stygjsq; admouerat vmbri,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.*

Iamq;

Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum.
 Proderat: prodit bellum quod pugnat utroq;
 Sanguineaq; manu crepitantia concutit arma.
 Vinitur ex raptu, non hæsper ab hospite tutus,
 Non socer à genero: fratrum quoq; gratia rara est.
 Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
 Lurida terribiles miscent aconita nouerca.
 Filius ante diem patrios inquirat in annos.
 Victa iacet pietas, & virgo cede madentes
 Vltima cælestium terras Astræa reliquit.

Iuuenal. satyra 6.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.

Tibullus eleg. 3. lib. 2.

Ferrea non Venerem, sed prædam secula laudant:

Præda tamen multis est operata malis.

Præda feras acies cinxit discordibus armis:

Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorq; venit.

Præda vago iussit geminare pericula ponto,

Bellica cum dubijs rostra dedit ratibus.

Ætas peior ferrea nunc agitur.

Iuuenal. satyra 13.

Non ætas agitur, peioraq; secula ferri

Temporibus, quorum scelèri non inuenit ipsa

Nomen; & à nullo posuit natura metallo.

Et sic in dies malum augebitur.

Horat. Oda 6. lib. 3.

Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progen

Progeniem vitiosiore.

Iuuenal. satyra 2.

- Dedit hanc contagio labem,

Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro

Vnius scabie cadit, & porrigine porci.

Aetas vltima in nos venit.

Seneca in Thyeste.

In nos etas vltima venit.

O nos dura sorte creatos.

Aetas omnis à Deo proprium officium habet.

Seneca in Thebaide.

- Propria describit Deus

Officia, & ævum per suos ducit gradus,

Letitia iuuenem, fons decet tristis senem.

*Aetas noui aliquid assiduè adportat, atque ad
scientiam maximè confert.*

Ouid. 6. Metamorph.

- Non omnia grandior etas

Quæ fugiamus habet: seris venit vsus ab annis.

Idem 15. Metamorph.

- Etenim mihi multa vetustas

Scire dedit.

Plautus in Trinummo.

Sapiëntiæ etas cõdimentum' st, sapiens etati cibus.

Terentius in Adelphis.

*Nunquam ita quisquam bene subducta ratione
ad vitam fuit,*

Quia

*Quin res, etas, vsus semper aliquid adportet noui,
 Aliquid moneat, vt illa, quate scire credas, nescias:
 Et qua tibi putaris prima, in experiundo repudies.*

Ætas vt rosa petit.

Ausonius in Rosa.

*Collige virgo rosas dū flos nouus, et noua pubes,
 Et memor esto æuum sic properare tuum.*

DE AFFECTIBVS.

*Affectiões animi sunt quatuor, quæ veri cognitionem impediunt. Igitur refecandæ sunt,
 & ad hoc exhortatio pulchra.*

Boëcius Metro 7. lib. 1.

*Nubibus atris
 Condita, nullum
 Fundere possunt
 Sydera lumen.
 Si mare voluens
 Turbidus auster
 Misceat æstus,
 Vitrea dudum
 Parq; serenis
 Vnda diebus,
 Mox resoluta
 Sordida cæno
 Visibus obstat.
 Quiq; vagatur
 Montibus altis
 Destitutus amnis,*

*Sæpe resistit
 Rupe soluti
 Obice saxi.
 Tu quoq; si vis
 Lumine claro
 Cernere verum,
 Tramite recto
 Carpere callem:
 Gaudia pelle,
 Pelle timorem,
 Spemq; fugato,
 Nec dolor adsit.
 Nubila mens est,
 Vinculaq; frenis,
 Hæc vbi regnant.*

DE AFFLICTIONE.

Afflictio compatiendum est, & si non de ipsius
pœna, saltem de pœnæ merito.

Ouid. 2. de Ponto.

*Et mala Nasonem, quoniam meruisse videtur,
Si non ferre doles, at meruisse dole.*

Afflictorum consolatio illustris.

Vergil. lib. 1. Æneid.

*O socj (neque enim ignari sumus ante malorum)
O passi graviores : dabit Deus his quoque finem.
Vos & Scylleam rabiem , penitusq; sonantes
Acceditis scopulos. Vos & Cyclopea saxa
Experti, reuocate animos , mœstumq; timorem
Mittite, forsitan & hæc olim meminisse iuvabit.
Per varios casus, per tot discrimina rerum
Tendimus in Latium , sedes ubi fata quietas
Ostendunt : illic fas regna resurgere Troiæ.
Durate, & vosmet rebus servate secundis.*

Idem lib. 5. Æneid.

*Isq; his Æneam solatus vocibus inquit:
Nate dea, quò fata trahunt retrahuntq; sequamur.
Quicquid erit, superada omnis fortuna ferendo est.*

Idem lib. 6.

*Tu ne cede malis , sed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.*

Ouid lib. 15. Metamorph.

- Quotiens flenti Theseius heros

*Siste modum dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est. similes aliorum respice casus:*

*Mitius ista feres. utinamq; exempla dolentem
Non mea te possent releuare: sed & mea possunt.*

Idem 1. Fausto.

*Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
(Siste puer lacrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatiis.*

Et infra.

*Nec fra tempestas toto tamen errat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.*

Idem 4. de Ponto.

*Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista frè duris utilis herba rubis.*

Idem lib. 3. Eleg.

*Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit fessis succus amarus opem.*

Idem ad Liuiam de morte filiæ
consolatoria.

*Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior ut possis cladibus esse tuis.*

Idem eadem epistola.

*Imposuit te alto fortuna, locumq; tenere
Iussit honoratum, Liuia perfer onus.*

*Alta mane, supraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum, quò potes vsque tene.
Horat. Ode 10. lib. 2.*

*Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare, sapienter idem
Contraheis vento nimium secundo
Turgida vela.*

Iuuenalis Satyra 13.

*Ponamus nimios gemitus, flagrantior equo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.*

Idem eadem Satyra.

*Rem pateris modicam, & mediocri bile frenandam,
Si flectas oculos maiora ad crimina.*

Seneca in Thyeste.

*Pectora longis hebetata malis
Iam sollicitas ponite curas.
Fugiat mæror, fugiatq; pavor,
Fugiat trepidi comes exiti
Tristis egestas, rebusq; grauis
Pudor afflictis, magis vnde cadas
Quàm quò refert: magnum ex alto
Culmine lapsum, stabilem in plano
Figere gressum: magnum ingenti
Strage malorum pressum fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati, neque degenerem,
Victumq; malis reatum impositas
Ferre ruinas. Sed iam sem*

Nubila fati pelle, ac miseri
 Temporis omnes dimitte moras.
 Redeant vultus ad lata boni.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis aegris
 Luctibus indulges? quid mortē congemis, & fles?
 Cur non ut plenus vitæ conuiuia recedis,
 Aequo animoq; capis securam stulte quietem?

Statius 2. Sylvarum.

Hic finis raptō. quin tu iam vulnera sedas,
 Et tollis mersum luctu caput? Omnia functa
Aut moritura vides, obeunt noctesq; diesq;
Astraq; nec solidis prodest sua machina terris,
 Nam populos mortale genus, plebiq; caduce
 Quis fleat interitus? hos bella, hos equora poscūt,
 His amor exitio, furor his, & seua Cupido:
 Ut fileam morbos. hos ora rigentia brumæ,
 Illos implacido lethalis Syrius igni,
 Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu.
Quicquid habet ortus, finē timet. Ibimus omnes,
Ibimus: immensis urnam quatit Æacus umbris.

Idem 5. Sylvarum.

Parce precor lacrymis, seu ne concute planctu
 Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram.

Manilius lib. 2. Astronomicū.

Quod si solerti circumspicis omnia cura,
 Fraudata inuenies amissis sydera membris.

*Scorpius in Libra consumit brachia, Taurus
Succidit in curuo claudus pede, lumina Cancro
Desunt, Centauro superest et quaritur vnum:
Sic nostros casus solatur mundus in astris,
Exemploq; docet patienter damna subire.*

Afflictorum vita mortis vices tenet.

Seneca in Hercule Oeteo.

-Mortis habet vices

Lentè cum trahitur vita gementibus.

*Afflictis dubiam responsionem adserens,
ipforum salutem negat.*

Hercules in Oedipo.

Dubiam salutem qui dat afflictis, negat.

Afflictis tempus immobile videtur.

Ouid. 5. de Tristibus.

Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister:

FRACTA est Euxini dura ter vnda maris.

At mihi iam videor patria procul esse tot annis,

Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.

Stare putes, adeo procedunt tempora tardè,

Et peragit lentis passibus annus iter.

Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert,

Efficat angustos nec mihi bruma dies.

Scilicet in nobis rerum natura nouata est,

Cumq; meis curis omnia longa facit.

An peragunt solitos communia tempora motus?

Suntq; magis vitæ tempora longa meæ?

DE ALIENIS.

*Aliena nobiliora melioraue propriis iudicantur,
etiamsi non sint.*

Ouid. l. de Arte amandi.

*Fertilior sēges est alienis semper in agris:
Vicinumq; pecus grandius vber habet.*

Horatius lib. l. Satyr. l.

*Quis sit Mæcenās, ut nemo, quam sibi sortem
Sen ratio dederit, seu sors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mereator, nauem iactantibus austris,
Militia potior: quid enim? concurritur: hora
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumq; peritus,
Sub galli cantu consultor vbi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbē est,
Solos felices viuentes clamat in urbe.*

Idem lib. l. Epist. 14. ad villicum.

*Rure ego viuentem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors:
Stultus vterque locū immeritum causatur iniquū,
In culpa est animus, qui se non effugit vnquam.
Aliena potius quàm propria homines inspiciunt,
qui haud parua castigatione digni sunt.*

Horat.

Horat. lib. 1. Satyr. 3.

-Ego met m̃lignosco, Meuius inquit,
Stultus & improb⁹ hic amor est, dignus q^{ue} notari.
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitij tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Perfius Satyr. 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo,
Sed precedenti spectatur mantica tergo.

Plautus in Stichio.

Sed curiosi sunt h̃ic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo.
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terentius in Hezuron.

Tantum'ne ab re tua est otij tibi Chreme,
Aliena ut cures, eaq^{ue} nihil quæ ad te attinent?

Ibidem.

Dij vestram fidem, itan⁹ comparatam esse ho-
minum naturam omnium,
Aliena melius ut videat, & indicent, quam sua?

Idem in Hecyra.

Tua quod nihil refert, percunctari desinas.

Catullus ad Varum.

Nimirum idẽ omnes fallimur, neque est quisquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis. suus cuique attributus est error,
Sed non videmus manticae quod in tergo est.

DE AMBITIONE.

Ambitio auaritiæ nutritrix est, quæ potentum
vestibulis excubat.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laud.

*Trudis auaritiā, cuius sædissima nutritrix
Ambitio, quæ vestibulis, foribusq; potentum
Excubat, et pretijs commercia poscit honorum
Pulsa simul.*

Virtute ambire hominis est, non autem fautoribus:
nam sat fautorum habet, qui bene operatur.

Plaut. in Amphit.

*Virtute ambire oportet, non fautoribus.
Sat habet fautorum semper, qui rectè facit:*

Claudianus de III. cons. Honorij.

Emitur sola virtute potestas.

Ambitio ad aulam, non regis amor mul-
tos conuocat.

Seneca in Hercule Oeteo.

*Pauci reges, non regna colunt.
Plurès fulgor conuocat aula.
Cupit hic Regi proximus ipsi,
Clarusq; latas ire per vrbes.
Vrit miserum gloria pectus.*

Ambitiosorum admonitio lepidissima, vt
à regnandi cupiditate abstineant.

Vergil. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

DE AMBIGVITATE.

Ambiguitatis imitatio.

Vergil. 4. Æneid.

*Heu quid agat? quo nunc reginā ambire furētem
Audeat affatu? & quæ prima exordia sumat?*

Idem 8. Æneid.

*Atq; animū nunc hūc celerem, nunc diuidit illuc,
In partesq; rapit varias, perq; omnia versat.*

Idem Æneid. 9.

*Aut pugnā, aut aliquid iādudū inuadere magnū
Mens agitat mihi, nec placida contēta quiete est.*

Ouid. Epist. 16. Heroid.

*Et libet & timeo, nec adhuc exacta voluntas
Est satis: in dubio pectora nostra labant.*

Idem 3. de Ponto.

Quo pede nunc vtar? dubia est sententia nobis.

Idem 4. de Ponto.

*Nec quid agā inuenio, nec quid nolim' ue velim' ue:
Nec satis vtilitas est mea nota mihi.*

*Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumq; fugit.*

Terentius in Phormione.

*Incertum est quid agam, quia præter spem, atque
incredibile hoc mihi obtigit.*

*Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogi-
tandum instituere.*

DE AMICITIA.

Amicitia maius nil dedit natura, nec rarius.

Manilius lib. 2. Astronomicū.

*Idcirco nihil ex semet natura creauit
Pectore amicitiae maius, nec rarius unquam.
Vnus erat Pylades, vnus qui mallet Orestes
Ipse mori. lis vna fuit, pericula mortis,
Alter quòd raperet, fitum non cederet alter.
Et duo qui potuere sequi vix noxia pœnis,
Optauitq; reum sponsor non posse reuerti:
Sponsoremq; reus timuit, ne solueret ipsum.*

Amicitia inter pares contrahenda est.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

*Vne sine inuidia, mollesq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.*

Amicitiae verae ambiendae exemplum.

Ouidius ad Pisonem.

*-Dignare tuos aperire penates,
Hoc solum petimus. nec enim me diuitis auri
Imperiosa fumes, & habendi seua libido
Impulerant, sed laudis amor. iuuat optime tecum
Degere.*

Amicitiae commendatio.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

*Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamq; fidem.
Scilicet hîc etiam, qua nulla ferocior ora est,*

Nomen

Nomen amicitiae barbara corda mouet.

Amicitiae maximae exemplum.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Ire iubet Pylades charum periturus Orestem.

Hic negat, inq; vicem pugnat vterq; mori.

Exstitit hoc vnum quod non conuenerit illi.

Cetera pars concors, & sine lite fuit.

Idem 5. de Tristibus.

Nunquid Achilleos inter fera praelia fidi

Deseruit lenitas Automedontis equos?

*Amicitia potentium inexperto dulcis apparet, quae
tamen mœroris plena est. Ideo vitanda.*

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Urbis edocto si quicquam credis amico,

Vine tibi: & longe nomina magna fuge.

Et infra.

Non foret Eumenides orbis, si filius eius

Stultus Achilleos non adamasset equos.

Nec natum in flammis vidisset, in arbore natus,

Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.

Horat. lib. 1. Epist.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:

Expertus metuet. tu dum tua nauis in alto est,

Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.

Amicitia in sensu sita est.

Ouidius ad Pisonem.

Sed lateri nullus comitem circundare querit,

Quem dat purus amor, sed quæ talit impiæ merces,

Nec

*Nec quisquam vero pretium largitur amico,
Quem regat ex aequo, vicibusq; regatur ab illo.*

Amicitiae fictae intimatio, seu reprehensio acerrima.

Ouid. lib. I. de Tristib.

*Illud amicitiae sanctum & venerabile nomen
Nunc tibi pro vili, sub pedibusq; iacet.*

Catullus ad Alphenum.

*Alphene immemor atq; vnanimis false sodalibus
Iam nil te miseret dure tui dulcis amiculi:
Iam me prodere, iam non dubitas fallere perfide:
Nec facta impia fallaciū hominū cœlicolis placet:
Quæ tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciāt dico homines, cui ve habeāt fidē?
Certè tute iubebas animam tradere, iniquè me
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
Idem nūc retrahis te, ac tua dicta omnia, factaq;
Ventos irrita ferre, & nebulas aëreas finis.
Si tu oblitus es, at dī meminērunt, meminit fides,
Quæ te vt pœniteat postmodo facti faciet tui.*

Amicitiae nunquam morituræ exemplum.

Paulinus ad Auso.

*Hoc nostra è ceruice iugum non seua resoluit
Fabula, non terris absentia longè diremit,
Nec perimet, toto licet abstrahar orbe vel æuo.
Non animo diuisus agam, prius ipsa recedet
Corpore vita meo, quam vester pectore vultus.*

Ego

Ego te per omne quod datum mortalibus
 Et destinatum seculum est,
 Claudente donec continebor corpore,
 Discernor orbe quolibet,
 Nec corde longum, nec remotum lumine
 Tenebo fibris insitum,
 Videbo corde, mente complectar pia.
 Ubique praesentem mihi.
 Et cum solutus corporali carcere,
 Terraq; prouolauero,
 Quo me locarit axe communis pater,
 Illic quoq; te animo geram.

Ad perseverantiam in amicitia exhortatio
 dignissima.

Ouid. 2. de Ponto.

Fac modò perman eas lapsò Gracine fidelis,
 Duret & in longas impetus iste moras.

Idem 1. de Tristib.

Qua potes excusa, nec amici desere caussam:
 Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

-Tu semper amoris

Sis memor, & chari comitis ne abscedat imago.

Idem lib. 7.

Sis memor oro mei, contrà memor ipsa manebo,
 Crede, tui.

Amici

Amicitia vera bono qui gaudet, vt in eo assidue
gaudeat exhortatio perpulchra.

Plautus in Mostellaria.

*Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos
conuenit.*

*Tu me amas, ego te amo, merito id fieri vterque
existimat.*

Hec qui gaudet, gaudeat perpetuo suo seper bono.

Amicus fidelis amico operam dare nunquam
occupatus est.

Plautus in Mercatore.

*Quaquam negotium est, si quid vis, Demipho,
Non sum occupatus vnquam amico operam dare.*

Amicus fidelis est qui ancipiti in re, & vbi
opus est, auxiliatur.

Plautus in Epidico.

*Is amicus est, qui in re dubia te iuvat
Vbi re est opus.*

Nihil homini amico est opportuno amicus.

Amici cum fortuna mutantur.

Petronius Arbiter in fragmen.

*Cum fortuna manet, vultum seruatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.*

Amico bene si quis fecerit, ne pigeat:
sed si è contra.

Plautus in Trinummo.

*Bene si amico feceris, ne pigeat fecisse,
Ut potius pudeat, si non feceris.*

Graphi

Graphica descriptio ingenij, comitatísque hominis
inferioris erga amicum genere & for-
tuna superiorem.

Ex Q. Ennij Annalium lib. 7. sub Histo-
ria Gemini Seruiliij.

Hocce locutus vocat, quicum bene saepe libenter
Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum
Comiter impertit, magna cum lapsa diei
Parte fuisset: de paruis, summisq; gerendis
Consilio indusoro, lato, sanctoq; senatu,
Cui res audacter magnas, paruasq;, iocumq;
Eloqueret, quæ tincta malis, & quæ bona dictu
Enomeret, si quid vellet, tutoq; locaret,
Quocum multa volupe, ac gaudia clamq; palamq;
Ingenium cui nulla malum sententia suadet
Ut facinus faceret: leuis, haud malus, idem
Doctus, fidelis, suavis homo, facundus, suoq;
Contentus, scitus, atq; beatus, secunda loquens in
Tempore, commodus, & verborum vir paucorum,
Multa tenens antiqua, sepulta, & saepe vetustas
Quæ facit, & mores veteresq; novosq; tenentem,
Multorum veterum leges, diuumq;, hominumq;
Prudentem, qui multa loqui ve, taceré ve posset,
Hunc inter pugnas compellat Seruilius sic.

Amicum in necessitate positum dese-
rere turpe est.

Ouid lib. 2. de Ponto.

Turpe erit in miseri veteri tibi rebus amico

Auxilium nulla parte tulisse tuum.

Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:

Turpe laborantem deseruisse ratem:

Turpe sequi casum, & fortuna accedere amicum,

Et nisi sit faelix, esse negare suum.

Non ita vixerunt Strophio atq; Agamemnone nati:

Non hac Aegida, Pirithoiq; fides:

Quos prior est mirata, sequens mirabitur etas:

In quorum plausus tota theatra sonant.

Amicum deserere probum virum pudet, nec decet.

Plautus in Trinummo.

Deserere illum, et deinuare in rebus aduersis pudet.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

Aduersis non deesse decet. sed lata secutos,

Nulla fides vnquam miseros elegit amicos.

Amici peccantes reprobendendi sunt.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Corripis, vt debes, stulti peccata sodali:

Et mala me meritis ferre minora doles:

Vera facis, sed sera, mea conuicia culpa,

Aspera confesso verba remitte reo.

Amicum & propinquum peccantem non reprehendere, facinus est immane.

Plautus in Trinummo.

Ne amicum castigare ob meritam malam noxiam,

Immane est facinus, verum in etate vtile, &

conducibile.

Nam

*Nam ego amicum hodie meum concastigabo pro
commerita noxia*

Inuitus, ni me id inuitet vt faciam fides.

Ausonius in Solonis senten.

Clam coarguas propinquum, palàm laudaueris.

Amicum qui non defendit alio culpante,
ille fugiendus est.

Horat. saty. 4. lib. 1.

- Absentem qui rodit amicum,

Qui non defendit alio culpante, &c.

- Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Amici bona quæque largiuntur, at ingenio
cedere qui velint, rari sunt.

Martial. 8. Epigram.

Aurum, & opes, & rura frequēs donabit amicus:

Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Amici fideles, certi, atque stabiles rari sunt.

Plautus in Bacchid.

Multi more isto, atq; exēplo viuūt, quos cū cēseas

Tibi amicos, reperiuntur falsi falsimonij,

Lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide.

Idem in Pseudulo.

Pauci ex multis sunt amici homini, qui certi sient.

Amicorum absentia amanti dura.

Terentius in Heauton.

*Nam dū abs te absūm, omnes mihi labores fuere,
quos cæpi, leues,*

Præterquàm tui carendum quòd erat.

¶

Amico

Amicorum beneficia in eorum aduersitate maximè
rememoranda atque reddenda sunt.

Plautus in Capt.

P H. *Vt adhuc locorum feci, faciam sedulo,
Vt potissimum in rem quod rectè conducat tuam,
Id petā, id persequarq; corde, et animo, atq; virib⁹.
Et infra.*

*Si ego itē memorē, quæ me erga multa fecisti bene,
Nox diem adimat.*

A E G. *Nunc adest occasio*

*Benefacta cumulare, vt erga hunc rem geras fi-
deliter.*

Silius Italicus lib. 11. belli Punic.

- Quæ tanta obliuio recti,

*Magnam, atq; in magnis rebus populisq; virisq;
Aduersam ostentare fidem: Nunc tempus inire
Pralia pro Rutulis, nunc signa aciemq; mouere,
Dum trepide res, & medicinā vulnera poscunt.
Is locus officio, cum cessant prospera, cumq;
Dura ad opem fortuna vocat: Nam leta fouere,
Haudquaquam magni est animi decus.*

*Verba sunt Decij Capuani de fidelitate Romanis
post Cannensem cladem seruanda.*

Amicorum communia sunt omnia.

Terent. in Adelph.

- Nam vetus verbum hoc quidem est:

Communia esse amicorum inter se omnia.

Amica

Amicorum confortatio, est dolorum alleviatio atque diminutio.

Quid. i. de Ponto.

*Reddita confusa nuper salata menti
Auxilium nostris spemq; tulere malis:
Utq; Machaonijs Peantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitu ceppi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba renixi,
Ut solet infuso vena redire mero.*

Amicorum incōmoda æquo animo toleranda sunt:
hoc enim est amicitiae insolubile vinculum.

Horat. Satyr. 3. lib. 1.

*At pater ut gnati, sic nos debemus amici
Si quod sit vitium non fastidire, &c.
Hæc res & iungit, iunctos & servat amicos.
Amicorum visio amanti non paruum
gaudium adfert.*

Terentius in Eunuchis.

*• O festus dies hominis, amice:
Salve, nemo est, quem ego magis nunc cuperem
videre, quam te.*

Amicos consulere debemus in re
ambigua.

Plautus in Menæchmis.

*Ibo & consulam hanc rem amicos, quid facien-
dum censeant.*

D E A M O R E.

Amor Deus est, seu puer alatus, vt à
multis fingitur.

Seneca in Hippolyto.

*Deum esse amorem, turpiter vitio fauens
Finxit libido: quoq; liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit:
Natum per omnes, scilicet, terras vagum
Erycina mittit. Ille per cælum volans
Proterua tenera tela molitur manu,
Regnumq; tantum minimus in superos habet.
Vana ista demens animus asciuit sibi,
Venerisq; numen finxit, atq; arcus Dei.*

Idem in Octauia.

*Volucrem esse amorem fingit immitem Deum
Mortalis error, arma telis manus,
Arcusq; sacros instruit seu a face:
Genitumq; credit Venere, Vulcano satum.*

Amor mentis vis est maxima, atque
blandus animi calor.

Seneca in Octauia.

*Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est. inuenta gignitur luxu, otio
Nutritur inter leta fortune bona.*

Propertius lib. 2. eleg.

*Quicumque ille fuit puerum qui finxit Amorem,
Non ne putas miras hunc habuisse manus?*

Hic

Hic primum vidit sine sensu viuere amantes,
 Et leuibus curis magna perire bona.
 Idem non frustra ventosas addidit alas,
 Fecit & humano corde volare Deum:
 Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
 Nostraq; non vllis permanet aura locis.
 Et meritò hamatis manus est armata sagittis,
 Et pharetra ex humero gnoscia vtroque iacet.
 Ante ferit quoniam tuti quàm cernimus hostem,
 Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.

Amor cæcus dicitur, eò quòd cæcos
 amantes reddit.

Ouid. Epist. .i. Heroid.

- Quid deceat non videt vllus amans.

Seneca in Hippolyto.

- Quæ memoras scio

Vera esse nutritrix, sed furor cogit sequi
 Peiora, vadit animus in præceptis sciens,
 Remeatq; frustra sana consilia appetens.
 Sic cùm grauatam nauita aduersa ratem
 Propellit vnda, cedit in vanum labor,
 Et victa prono puppis aufertur vado,
 Quod ratio poscit, vincit, ac regnat furor,
 Potensq; tota mente dominatur Deus.

Idem in Medea.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
 Nec regi curat patiturve frenos.

*Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obuius enses.*

Plautus in Trinummo.

*Scio te sponte non tuapte errasse, sed amorē tibi
Pectus obscurasse.*

Propert. lib. 2. Eleg.

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis.

Scilicet insano nemo in amore videt.

Idem eodem ad Demophoontem.

Queris Demophoon, cur sim tā mollis in omnes?

Quod queris quare non habet vllus amor.

*Amor stabilis sede in aliqua non est,
sed vbique errat.*

Ouid. 3. de Arte amandi.

Errat, & in multa sede moratur amor.

*Amans immoderatè famam propriam paruifacit:
ideo talis amor surdus dicitur.*

Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

Ah pudeat, certè pudeat, nisi fortè quod aiunt,

Turpis amor surdis auribus esse solet.

Amor carnalis diuitiis alitur.

Ouid. 2. de Remedio amoris.

Cur nemo est Hecaten, nulla est quæ ceperit Irū?

Nempe, quòd alter egens, altera pauper erat.

*Amor carnalis otio nutritur, ac luxu
iuuentæ gignitur.*

Ouid. de Remed. amor. lib. 1.

Ergo vbi visus eris nostra medicabilis arte,

Fat

*Fac monitis fugias otia prima meis.
 Hæc ut ames faciunt. hæc ut fecere, tuentur:
 Hæc sunt iocundi caussa, cibusq; mali.
 Otia si tollas, periere cupidinis arcus:
 Contemptæq; iacent & sine luce fices.*

Ouid. lib. i. Eleg.

Et in vacuo pectore regnat amor.

Seneca in Oætavia.

*Amor est. Inventa gignitur luxu, otio
 Nutritur inter leta fortuna bona.
 Quem si fouere, aut alere desistas, cadit,
 Breuiq; vires perdit extinctus suas.*

Amoris artes quæ sint, & qualem hominem
 potissimum postulet.

Plautus in Trinummo.

*Amoris artes eloquar, quemadmodum expediât:
 nunquam
 Amor quenquam nisi cupidum hominem postu-
 lat, sed in plagas
 Coniungere eos cupit, eos consecratur, subdolè blan-
 ditur, ab re
 Consulit, blandiloquentulus, harpago, mendax,
 cupes, avarus,
 Elegans, dissipator, latebricolarum hominum
 corruptor,
 Blandus, inops, calati indagator. nam quàm ad
 quod clamat,*

*Quàm extemplo sæuis sagittis percussus est, illico
res foras.*

*Labitur, loquitur, da mihi hoc vel meum, si me
amas, si audis.*

*Ibi ille cucullus: ocelle mi, fiat & istuc, & si am-
plius vis dari,*

Dabitur. ibi illa pēdētē ferit. iā ampli' orat. nō sat

*Id est mali, ni amplius etiam, quod bibit, quod
come'st,*

*Quod facit sumpti, nox datur, ducitur familia to-
ta,*

*Vestispicij, vnctor, auricustos, flabellifera, sanda-
ligerula,*

*Cantrices, ciſtellatrices, nuntij, renuntij, raptores
panis & peni.*

Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

Amator credulus siue suspiciosus est.

Ouid. epist. 6. Hypsipyle Iaso.

Credula res amor est, vtinam temeraria dicar,

Criminibus falsis insimulasse virum.

Amatoris manum celerem esse oportet.

Plautus in Bacchid.

Celerem oportet esse amoris manum.

Amasiæ visio amanti ebibit sanguinem.

Plautus in Gurgulione.

Susilite obsecro, & mittite istanc foras,

Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.

Amans

Amans carnaliter amasiam fugiat.

Ouid. 1. de Remedio amoris.

*Tu tantum, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Nec quot trāsieris, sed quot tibi, quare, supersunt
Millia: nec, maneat ut prope, finge moras.
Tempora nec numera, nec crebro respice Romam:
Sed fuge. tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.*

Idem lib. 2. de Remed. amoris.

*Manat amor tectus, si non ab amante recedas,
Turbaq; in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abstinuissè locis.
Non facile esuriens posita retinebere mensa:
Et multam saliens incitat vnda sitim.*

Amor carnalis fugiendo vincitur, contra
verò augetur.

Ouid. 10. Metamorph.

*Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam. retinet malus ardor aman-
tem.*

Idem lib. de Remed. amoris.

*Vt penè extinctum cinerem, si sulphure tangas
Vivet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitaris quicquid renocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.*

Amor carnalis visione causatur.

Virgil. Eclog. 8.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Ouid. Epistola 12. Heroid.

Tunc ego vidi, tunc cæpi scire quis esses:

- Illa fuit mentis prima ruina mee.

Et vidi & perij, nec notis ignibus arsi,

Ardet vt ad magnos pinea teda deos.

Plautus in Mercatore.

Ego illic aspicio forma eximia mulierem,

*Quam ego postquam aspexi, non ita amo, vt sani
solent*

Homines, sed eodem pacto, vt insani solent.

Amor carnalis euanescit citissimè tempore
absentiæque.

Ouid. 2. de Arte amandi.

- Lentescunt tempore curæ,

Vanescitq; absens, & nouus intrat amor.

Claudianus in Epist. ad Olibrium.

- Spatio debilitatur amor.

Amor carnalis labore sedatur.

Ouid. lib. 1. de Remedio amoris.

- Finem qui quæris amoris,

Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

Queritur, - Egisthus quare sit factus adulter,

In promptu causa est, desidiosus erat.

Amor

Amor carnalis timoris res est plena.

Ouid. Epist. i. Heroid.

Quando ego non timui graviora pericula veris?

Res est solliciti plena timoris amor.

Amor carnalis mala innumera secum adfert,
necnon miserum amantem reddit.

Plautus in Mercatore.

Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent:

Cura, egritudo, nimiaq; elegantia.

Hoc nõ illum modò, qui amat, sed quemq; attigit,

Magno atque solido mulctat infortunio.

Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,

Præterquam res patitur studet elegantia.

Sed amor accedunt etiã ultra hæc, quæ diximus,

Insomnia, ærumna, error, & terror, & fuga,

Ineptia, stultitiaq; adeò & temeritas,

Incogitantia, excors immodestia,

Petulantia, cupiditas, & malevolentia.

Inheret etiam aviditas, desidia, iniuria,

Inopia, contumelia, & dispendium.

Idem in Trinummo.

*Nam qui in amore præcipitavit, peius perit, quàm
si saxo saliat.*

Terentius in Eunucho.

Here, quæ res in se neque consilium, neq; modum

Habet ullum, eam consilio regere non potes.

In amore hæc omnia insunt vitia: Iniuria,

Suspiciones, inimicitia, inducia,

Bellum,

*Bellum, pax rursus: incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere: nihilo plus agas,
Quàm si des operam, vt cum ratione insanias.*

Tibullus eleg. vlt. lib. 2.

*Acer amor fractas vtinam tua tela sagittas,
Scilicet extinctas aspiciamq; faces.
Tu miserum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & insana mente nefanda loqui.*

Vergil. Eclog. 8.

*Sæuus amor docuit natorum sanguine matrem
Commaculare manus. Vt de Medea legitur.
Sic & Scylla Nisi regis filia amoris impa-
tiens, patrem interemit. de quo Ouid. lib. 7.
Metamorph. ad longum.*

*Amor carnalis ab animo illico refecandus est,
& ad hoc exhortatio utilis.*

Ouid. 1. de Remedio amoris.

*Vtile propositum est sæuas extinguere flammæ,
Nec seruum vitæ pectus habere suum.
Me duce damnosæ, homines, compescite curas:
Rectaq; cum socijs me duce naui eat.*

Ibidem.

*Dum licet, & modici tangunt præcordia motus,
Si piget, in primo limine siste pedem.
Opprime, dñ noua sunt, subiti mala semina morbi:
Et tuus incipiens ire resistat equus.*

Nam

Nam mora dat vires; &c.

Ibidem.

*Quale sit id, quod amas celeri circumspecte mente,
Et tua lesuro subtrahe colla iugo.*

Ibidem.

*Verba dat omnis amās, reperitq; alimēta morādo:
Optima vindictæ proxima quæque die.*

Ibidem.

*Sed quia delectat Veneris decerpere flores:
Dicimus assidue, cras quoque fiet idem.*

*Interea tacite serpunt in viscera flammæ:
Et malaradices altius arbor agit.*

Idem Epistola 16. Heroid.

*Dum novus est, cæpto potius pugnemus amori:
Flamma recens parva sparsa resedit aqua.*

Seneca in Hippolyto.

Compesce amoris impij flammæ precor.

Plautus in Trinum.

- Mille modis amor

Ignorandum est: procul adhibendus est, atque abstinendum.

*Nam qui in amore præcipitavit, peius perit, quàm
si saxo saliat.*

Terentius in Andria.

*Ah quanto satius est, te id dare operâ, quàm istum
amorem ex animo dimoveas tuo,*

Quàm id loqui, quò magis libido frustra incendatur tua?

Prop

Propertius lib. 2. Eleg.

*Dum licet, iniuncto subtrahere colla iugo.
Amor amantem maximè cruciat.*

Virgil. Ecloga 2.

*Me tamen vrit amor. Quis enim modus adsit a-
mori?*

Idem 4. Æneid.

*At regina gravi iamdudum saucia cura,
Vulnus alit venis, & caco carpitur igni.*

Ibidem.

-Est mollis flamma medullas

Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.

Vritur infelix Dido, totaq; vagatur

Urbe furens, qualis coniecta cerva sagitta,

Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit.

Pastor agens telis, liquitq; volatile ferrum.

Nescius, illa fuga sylvas saltusq; peragrat

Dicta os, haeret lateri lethalis arundo.

Ovid. 1. Metamorph.

Uq; leues stipulae demptis adolentur aristas,

Ut facibus sepes ardent, quas fortè viator

Vel nimis admonuit, vel iam sub luce reliquit:

Sic Deus in flammis abijt sic pectore toto

Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.

Idem 3. lib. Metamorph.

Sed tamen haeret amor, crescitq; dolore repulsa,

Et tenuant vigiles corpus miserabile cura,

Adducitq; cutem macies.

Idem

Idem lib. 10. Metamorph.

Noctis erat medium, curasq; & corpora somnus
 Soluerat, at virgo Cinyreia peruigil igne
 Carpitur indomito, furiosaq; vota retractat:
 Et modò desperat, modò vult tentare, pudetq;,
 Et cupit, & quid agat non inuenit, utq; securi
 Saucia trabs ingens, vbi plaga nouissima restat,
 Quò cadat in dubio est, omniq; à parte timetur:
 Sic animus vario labefactus vulnere nutat
 Huc leuis, atq; illuc, momentaq; sumit utroque.

Idem 2. de Remedio amoris.

Artibus innumeris mens oppugnatur amantum,
 Ut lapis aequoreis vndique pulsus aquis.

Idem Epistola 11. Heroid.

Fugerat ore color, maciesq; adduxerat artus,
 Sumebant minimos ora coactq; cibos.
 Nec somni faciles, & nox erat annua nobis,
 Et gemitum nullo laesa dolore dabam.

Idem Epistola 13. Heroid.

Sive latet Phæbus, seu terris altius extat,
 Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Quod iuuat exiguum est, plus est quod ledit amâtes
 Proponant animo multa ferenda suo.
 Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur i Hybla,
 Cerula quot baccas Palladis arbor habet,
 Littore quot concha, tot sunt in amore dolores:
 Quæ patimur, multo spicula felle madent.

Seneca in Hippolyto.

Torretur æstu tacito, & inclusus quoque,
 Quamuis tegatur, proditur vultu furor:
 Erumpit oculis ignis, & lassæ genæ
 Lucem recusant, nil idem dubiæ placet,
 Artusq; variè iactat incertus dolor.
 Nunc vt soluto labitur moriens gradu,
 Et vix labente sustinet collo caput:
 Nunc se quieti reddit, & somni immemor
 Noctem querelis ducit attolli iubet,
 Iterumq; poni corpus, & solui comas,
 Rursusq; fingi, semper impatiens sui.
 Mutatur habitus, nulla iam Cereris subit
 Cura, aut salutis: vadit incerto pede,
 Iam viribus defæta, non idem vigor,
 Non ora tingens nitida purpureus rubor.
 Populatur artus cura, iam gressus tremunt,
 Tenerq; nitidi corporis cecidit decor.
 Et, qui tenebant signa Phœbeæ facis
 Oculi, nil gentile, nec patrium micant.
 Lacrymæ cadunt per ora, & assiduo genæ
 Rore rigantur, qualiter tauri iugis
 Tepido madescunt imbre profusæ nives.

Idem in eadem tragœdia.

-Pectus insanum vapor
 Amorq; terret, intima sæuus vorat
 Penitus medullas, atque per venas meat
 Visceribus ignis mersus & venis latens.

Vt agilis altas flamma percurrit trabes.

Plautus in Milite.

Sum ne ego miser, qui nusquam bene queo quiescere?

Si domi sum, foris est animus: sin fortis sum, animus domi est.

Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Propert. lib. 3. eleg. ad Cynthia.

*Non tot Achamenys armantur fusa sagittis
Spicula, quot nostro pectore fixit amor.*

Ouid. lib. 6. Metamorph.

*Concipit interea validos Aëtias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat, frustra Medea repugnans:
Nescio quis Deus obstat, ait, mirumq; quid hoc est
Aut aliquid certè simile huic, quod amare vocat.*

Amanti ob amati absentiam candida nigra,
dulcia amata &c. videntur.

Titus Calphurnius Eclog. 3.

*Te sine vel misero mihi lilia nigra videntur,
Nec sapiunt fontes, & acescunt vina bibenti.
At si tu venias, & candida lilia fient,
Et sapient fontes, & dulcia vina bibentur.*

Olympius Nemefianus. Eclog. 2.

*Heu heu nulla mee tangit te cura salutis,
Pallidior buxo, violaq; simillimus atra.
Omnes ecce cibos, & nostri pocula Bacchi*

*Horreo, nec placido memini concedere somno.
Te sine, vae misero, mihi lilia nigra videntur,
Pallentesq; rosa, nec dulce rubens hiacynthus,
Nullos nec myrtus, nec laurus spirat odores.*

*At si tu venias, & candida lilia fient,
Purpureaq; rosa: tum dulce rubens hiacynthus,
Tunc mihi cum myrto laurus spirabit odores.*

Amans scilicet terrena miser est, atque instabilis.

Plautus in Persa.

Miser est qui amat.

Propert. ad Cynthia lib. 2. eleg.

*Non ita Carpathia variant aquilonibus vnde,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto,
Quam facile irati verbo mutantur amantes.*

Ibidem eleg. 18.

*Durius in terris nihil est quod viuat amante:
Nec, modo si sapias, quod minus esse velis.*

Amator & re & animo perit.

Plautus in Truculento.

Bis perit amator, ab re, atque animo simul.

Amor & melle, & felle fecundissimus est.

Plautus in Cistellaria.

*Amor & melle & felle est fecundissimus: gustus
dat dulce,*

Amarum ad satietatem vsque aggerit.

Amor vulnus immedicabile.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

*Certa quidem nostra est, nostra tamē vna sagitta
Certior*

*Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.
Hei mihi quod nullis amor est sanabilis herbis,
Nec profunt domino, quæ profunt omnibus, artes.*

Idem Epistola 5.

*Me miserâ, quod amor non est medicabilis herbis,
Destituor prudens artis ab arte mea.*

Propert. lib. 2. eleg. ad Mæcenatem.

*Omnes humanos sanat medicina dolores:
Solut amor morbi non amat artificem.*

*Tarda Philocteta sanauit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides,
Et Deus extinctum Cresis Epidaurius herbis
Restituit patrijs Androgeona focis.*

*Mysus & Harmonia iuuenis, qua cuspide vulnus
Senserat, hac ipsa cuspide sensit opem.*

*Hoc si quis vitium potuit mihi demere, solus
Tantalea poterit tradere poma manu.*

*Dolia virgineis idem ille repleuerit urnis,
Nec tenera assidua colla grauentur aqua.*

*Idem Caucasæa soluet de rupe Promethei
Brachia, & à medio pectore pellet auem.*

Amor immoderata res est.

Vergil. Eclog. 2.

Me tamen vrit amor. Quis enim modus adsit a-
Ouid. 4. de Ponto. (moris?

Verum quid faciam? res immoderata cupido est:

Da veniam vitio mitis amice meo.

Propert. lib. 2. eleg.

Errat qui finem vesani querit amoris.

Verus amor nullum nouit habere modum.

Amor laborem non sentit.

Seneca in Hippolyto.

Non me per altas ire si iubeas niues,

Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.

Non si per ignes ire, & infesta agmina,

Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Plautus in Mercatore.

*Neque vlla mihi obstabit amnis, neq; mons, neq;
adeo mare.*

*Nec calorem, nec frigus metuo: neque ventum,
neque grandinem.*

Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, scitum.

*Non concedam, neque conquiescam vsquã noctu,
neque diu,*

*Prius profecto, quàm aut amicam, aut mortẽ in-
uestigauero.*

Amor militiæ species est.

Quid. 2. de Arte amandi.

Militiæ species amor est, discedite segnes:

Nec sunt hæc timidis signa tuenda viris.

Nox & hyems, longæq; viæ, sæuiq; labores

Mollibus his castris, & dolor omnis inest.

Sæpe fræs imbrem cælesti nube solutum,

Frigidus in vda sæpe iacebis humo.

Idem

Idem lib. 1. eleg.

*Militat omnis amās, & habet sua castra Cupido
Attice, crede mihi, militat omnis amans.*

*Quis nisi vel miles, vel amans & frigora noctis,
Et denso mistas perferet imbre nives?*

Amor audacem fortemue amantem reddit.

Ouid. lib. 4. Metamorph.

*Callida per tenebras versato cardine Thysbe
Egreditur, fallitq; suos, adopertaq; vultum
Peruenit ad tumulum, dictaq; sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor.*

Idem lib. 6. Metamorph.

*Et nihil est quod non effrano captus amore
Ausit.*

Idem 13. Epistola Heroid.

Fortius ille potest multo qui pugnat amore.

Amor inertes odit.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Amor odit inertes.

Amor metu caret.

Seneca in Medea.

Amor timere neminem verus potest.

Stattius ad Claudiam uxorem.

Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)

Penelope gausa domos, si passus Vlysses.

Amor adeo mutat amantes ut vix cognoscantur.

Terentius in Eunuch.

(mutari

Dij boni quid hoc morbi est? Adeon' homines im-

Ex amore, vt non cognoscas eundem esse

Amor celari non potest.

Ouid. 4. Metamorph.

Ex aequo captis ardebant mentibus ambo:

Consciis omnis abest, nutu, signisq; loquuntur:

Quoq; magis tegitur, tectus magis aestuat ignis.

Idem Epistola 12. Heroid.

Perside sensisti. Quis enim bene celat amorem?

Eminet indicio prodita flamma suo.

Idem 15. Epist. Heroid.

Sed male dissimulo. Quis enim celauerit ignem?

Lumine qui semper proditur ipse suo.

Idem eadem Epistola.

Qualicet & possum, luctor celare furorem,

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Statius lib. 1. Achilleid.

Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis

In vultus atque ora redit, lucemq; genarum

Tingit & impulsam tenui sudore pererrat.

Amor mulierum immoderatus bellorum

sæpe causa extitit.

Vergil. de Venere & Vino.

Bellum sæpe petit ferus exitiale Cupido.

Ouid. 2. lib. eleg.

-Nisi rapta fuisset

Tyndaris, Europæ pax, Asiaq; foret.

Fæmina syluestres Lapithas, populumq; biformem

Turpiter apposito vertit in arma mero.

Fæmæ

*Fœmina Troianos iterum noua bella mouere
Impulit, in regno iuste Latine tuo.
Fœmina Romanis iterum nunc vrbe recenti
Immisit soceros, armaq; seua dedit.*

*Amor obstinatis fræna imposuit sæpe, atque odium
in intimum amorem vertit.*

Seneca in Hippolyto.

*Nihil immune est, odiumq; perit,
Cum iussit amor, veteres cedunt
Ignibus ire.*

Idem eadem Tragœd.

*Sæpe obstinatis induit frænos amor,
Et odia mutat.*

Amor nouercas etiam vincit.

Idem eadem Tragœd.

- Quid plura canam?

Vincit seuas cura nouercas.

Amor vincit omnia, nulliq; parcit.

Vergil. Ecloga 10.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Idem ad Messallam.

Omnia vincit amor. Quid enim non vinceret ille?

Ouid. 1. Metamorph.

*Filius huic Veneris, figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoq; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor est tua gloria nostra.*

Ouid. epist. 3. Heroid.

Quicquid amor iussit, non est contemnere tutum:

Regnat, & in superos ius habet ille Deos.

Idem epist. 9. Heroid.

*Quem non mille ferae, quæ non Steneleius hostis,
Non potuit Iuno vincere, vincit amor.*

Seneca in Hippolyto.

*Iste lasciuus puer aëre nitens,
Telo quàm certo iaculatur arcu:
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtiuo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax isti puero, per orbem
Spargit effusas agilis sagittas.*

*Propert. lib. 1. eleg. ad æmulum
suum Gallum.*

*Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti,
Nescit amor priscis cedere imaginibus.*

Idem lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

*Quò fugis? ah demens, nulla est fuga, tu licet vsq;
Ad Tanaim fugias, vsque sequetur amor.*

*Non si Pegaseo verteris in aëre dorso,
Nec tibi si Perseï mouerit ala pedes,
Vel si te sectæ rapiant talaribus auræ,
Nil tibi Mercuri proderit alta via.*

*Instat semper amor super caput, instat amanti,
Et grauis ipse super libera colla sedet.*

*Excubat ille acer custos, & tollere nunquam
Te patietur humo lumina capta semel.*

Amoris

Amoris finis, mors tantùm.

Nec modus & requies, nisi mors, reperit amoris.

Amorem inueteratum deponere facile non est.

Seneca in Hyppolito.

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,

Serò recusat ferre quod subijt iugum.

Amans vitiosè, si ab illo liberari cupit, sæpe propria
recogitet mala, mulierumq; scelera.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Tu modò, qui quod amas agrè dediscis amare,

Nec potes, & velles posse, docendus eris.

Sæpe refer tecum scelerata facta puella:

Et pone ante oculos omnia damna tuos.

Terentius in Eunucho.

Id verò est, quod mihi puto palmarium

Me repperisse, quo modo adolescentulus

Meretricum ingenia, & mores posset noscere

Maturè, vt cum cognorit, perpetuò oderit.

Quæ dum foris sunt, nihil videtur mundius,

Nec magis cõpositum quicquã, nec magis elegãs:

Quæ cum amatore suo cùm cœnant, liguriunt.

Harum videre ingluuiem, sordes, inopiam,

Quàm inhonestæ solæ sint domi, atque auide cibi,

Quo pacto ex iure hesternò panem atrum vorent:

Nossè omnia hæc salus est adolescentulis.

Amantium imagines proiiciendæ sunt.

Ouid. lib. 2. de Remedio amoris.

Si potes, & ceras remoue, quid imagine muta

Carperis? hoc perijt Laodameia modo.

Amantium scripta igni tradenda sunt.

Ibidem.

Scripta caue relegas, blandæ seruata puellæ?

Constantes animos scripta relecta mouent.

Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes:

Et dic, ardoris sit rogas iste mei.

Amor grauitasq; morum haud bene conueniunt.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur

Maieslas & amor.

Amantibus lex dari non potest.

Boëtius metro 12. lib. 3.

Quis legem dat amantibus?

Maiores amor est sibi.

Amoris immensi expressio lepidissima:

Vergil. Ecloga 1.

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,

Et freta destituent nudos in littore pisces,

Ante pererratis amborum finibus exul

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Ti-
grim,

Quam nostro illius labatur pectore vultus.

Idem in Mæcenatis obitum.

Et decet, & certè vinam tibi semper amicus.

Nec tibi, qui moritur desinit esse tuus.

Ipsè ego quicquid ero, cineres interq; fauillas,

Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Idem

Idem ad Batrarum.

*Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
Candida nigra oculi cernent, & dextera leuas
Migrabunt casus aliena in corpora rerum:
Quam tua de nostris emigret cura medullis.*

Olympius Nemefianus Ecloga 2.

*Nam dū Pallas amat turgenteis sanguine baccas,
Dū Bacchus vites Deus, & sata prima Priapus,
Pascua lata Pales: Idas te diliget vnam.*

Ouid. Epistola 17. Heroid.

*Rupe sedens aliqua spectro tua littora tristis:
Et quò non possum corpore, mente feror.*

Idem lib. 2. de Ponto.

*Ante meos oculos præsto est tua semper imago
Et videor vultus mente videre tuos.*

*Denique tantus amor nobis charissime semper,
Quantus in Aeacidem, Actoridemq; fuit.*

*Non ego, si biberes secura pocula lethes
Excidere hæc credam pectore posse tuo.*

*Longa dies citior brumali tempore, noxq;
Tardior hyberna solstitialis erit.*

*Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaq; Pestanas vincet odore rosus,*

Quàm tibi nostrarum veniant obliuia rerum.

Idem eodem lib. ad Rufum.

*Vt quanquam longè toto simus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.*

Nominis ante mei venient obliuia nobis,

Pectore

Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.

*Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras
Quàm fiat meriti gratia vana tui.*

Idem lib. 4. de Ponto.

*Da mihi (si quid ea est) hebetatē pectora lethē,
Oblitus poterō non tamen esse tui.*

Claud. in Epist. ad Olibrium.

*Excidimūsne tibi? lucem iam condet Hydaspes,
Et Tartesiaco sol oriāre vado.*

*Candescat Gethicis Meroë conuersa pruinis,
Claraq; se vetito proluat vrsa mari.*

Plautus in Trinummo.

Omniſus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.

Terentius in Hecyra.

*Verūm te hoc moneo vnum: qualis ſim amicus,
Aut quid poſſim, potius quàm inimicus, pericu-
lum facias.*

Lucretius 1. de nat. rerum.

*Sed tua me virtus tamen, & ſpectata voluntas
Suavis amicitiae, quemuis perferre laborem
Suadet, & inducit noctes vigilare ſerenas.*

Amor verus aduerſis rebus creſcit.

Ouid. 4. de Ponto.

*Nam tum præſliteris verū mihi ſemper amorem,
Hic tamen aduerſo tempore creuit amor.*

*Amor ſuauiſia, iucundāve omnia reddit:
vbi verò abeſt, è contrā.*

Plaut

Plautus in Cassina.

Nam ubi amor condimentum inerit, cuius placitum credo.

Neque falsum prorsus, neq; suave esse potest quicquam, ubi amor

Non admiscetur, fel, quod est amarū id mel faciet, Hominem ex tristi lepidum, & lenem.

Amor coniugij sacramentum castè necit.

Boëtius Metro 8. lib. 2.

Hic & coniugij sacrum

Castis necit amoribus.

Verus coniugalis amor in quo consistat.

Ouid. lib. 5. Trist.

Esse bonā facile est, ubi qđ vetat esse, remotū est,

Et nihil officij nupta quod obstat habet.

Cū Deus intonuit non se subducere nimbo,

Id demum est pietas, id socialis amor.

Amoris coniugalis vis.

Martialis lib. 1. epig. de Portia.

Coniugis audisset fatum cū Portia Bruti,

Et subtracta sibi quæreretur arma dolor:

Nondum scitis, ait, mortem non posse negari,

Credideram satis hoc vos docuisse patrem,

Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas.

I nunc, & ferrum turba molesta nega.

Statius lib. 3. Sylvarum.

Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)

Penelope gavisā domos, si passus Vlysses.

Idem

Idem initio 5. libri.

*Laudentur proavis, seu pulchro munere formæ,
 Quæ morum caruere bonis, falsoq; potentes
 Laudis egēt veræ. tibi quanquã & origo niteret,
 Et felix species, multumq; optanda maritis:
 Ex te maior honos, vnum nouisse cubile.
 Vnum secretis agitare sub ossibus ignem.
 Illum nec Phrygius vitiaſſet raptor amorem,
 Dulichij re proci, nec qui fraternus adulter
 Caſta Mycenæo connubia polluit auro.
 Si Babylonis opes, Lydæ ſi pondera gazæ,
 Indorumq; dares, Serumq;, Arabumq; potentes
 Diuitias: mallet cum paupertate pudica
 Intemerata mori, vitamq; impendere ſumæ.
 Nec frõs triſte rigens, nimiusq; in moribus horror,
 Sed ſimplex, hilarisq; fides, & mixta pudori
 Gratia: Quod ſi anceps metus ad maiora vocaſſet,
 Illa vel armiferas pro coniuge leta catervas,
 Fulmineosq; ignes, medijsq; pericula ponti
 Exciperet, melius quod non aduerſa probarunt.*

Amans lic' ta. ſ. perſeuerare debet, moraliter.

Ouid. i. de Remed. Amoris.

*Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet:
 Gaudeat, & vento nauiget ille ſuo.*

Amantes carnaliter aduertunt ea quæ
 non creduntur.

Terentius in Heauton.

*Noni ego amantium animum, aduertunt grauitè
 quæ*

Quæ non censeas.

*Amantes carnaliter ætate, satietatēve
suas deserunt amantias.*

Plautus in Mustel.

- Stulta es tu planè,

*Quæ illum tibi æternum. putas fore amicum, &
benevolentem.*

Moneo ego, te deseret ille ætate, & satietate.

Paulo post.

- Si dictū nequis perducī, ut vera hæc credas

*Mea dicta, ex factis nosce rem. vides quæ sim, &
quæ fui ante?*

*Nihilò ego minus, quàm nunc tu amata sum, atq;
vni modò gessi morem,*

*Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commu-
tauit,*

Reliquit, deseruitq; me: tibi idem futurum credo.

Idem in Epidico.

*Illam amabam olim, nunc iam alia cura impen-
det pectori.*

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Plautus in Amphitryone.

Nam in hominū ætate multa eueniūt huiusmodi.

Capiunt voluptates, mox rursus miseras.

Ira interueniunt, redeunt rursus in gratiam.

Verum iræ, si quæ fortè eueniunt huiusmodi

Inter eos, rursus si reuentum in gratiam est,

Bi tanto amici sunt inter se quàm prius.

Terens

Terentius in Andria.

Amantium ira amoris redintegratio est.

Ouid. lib. 2. de arte Aman.

*Quæ modò pugnarūt iungunt sua rostra columba,
Quarum blanditias verbaq; murmur habet.*

Horat. Satyr. 3 lib. 2.

*-In amore hæc sunt mala: bellum,
Pax rursus.*

Amor creaturis naturaliter omnibus inest ad finem
boni, nec aliter durare possunt.

Boëtius Metro 6. lib. 4.

Hic est cunctis communis amor,

Repetuntq; boni fine teneri.

Qui non aliter durare queant,

Nisi conuerso rursus amore

Resluant cassæ, quæ dedit esse.

Amor cœlicolarum, id est, sanctorum immensus est.

Plautus in Persa.

SAGRIST. *Es ne tu huic amicus?* DORD.

Tanquam dij omnes, qui cœlum colunt.

Amor autò non virtute conciliatur. C. sæpissimè.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Aurea nunc verè sunt secula, plurimus auro

Venit honos, auro conciliatur amor.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Amor in hospitibus certus, stabilisq; non est.

Ouid.

Ouid. epist. 16. Heroid.

*Certus in hospitibus non est amor, errat ut ipsi:
Cumq; nihil speres firmitus esse, fugit.
Hypsipyle testis, testis Minoia virgo,
In non exhibitis utraq; iuncta toris.
Omnia Medea fallax promisit Iason.
Pulsa est Aesoniam non minus illa domo.*

Amans properat quæq; agit, & male.

Plautus in Pœnulo.

*Ita me dij ament, tardo amico nihil est quicquam
iniquius,
Præsertim homini amanti, qui quicquid agit, pro-
perat omnia.*

Olympius Nemefianus Ecloga 4.

*Quisquis amat pueros ferro præcordia duret,
Nil properet, discatq; diu patienter amare,
Prudentesq; animos teneris non spernat in annis,
Perferat & fastus. sic olim gaudia sumet,
Si modo sollicitos aliquis Deus audit amantes.*

Amanti longa videntur omnia,

Ouid. Epist. 18. Heroid.

*Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam fassæ, non patienter amo.*

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

*Ut nox longa quibus mentitur amica, diesq;
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.*

f

Amare

Amare oportet omnes, qui quod dene-
habent, vulgare dictum.

Plautus in Truculento.

- *Amare oportet*

Omnes, qui quod dēt habēt. Nā mihi hac meretrice
Quæ hic habet Phronesium suum nomen, omnem
Ex pectore movit meo Phronesim. Nam quæ nō
Est sapientia.

Amare recusat, unusquisque, quæ habere
minime sperat.

Ovid. Epist. 16. Heroïd.

Ferrea, crede mihi, non sum, sed amare recuso
Illum, quem fieri vix puto posse meum.

Amari cupidus alios amet.

Ovid. 2. de Arte amandi.

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Martial. 6. Epigram.

Ut præstem Pyladē, aliquis mihi præstet Orestem.
Hoc non fit verbis, Marce: ut ameris ama.

Amari potius quàm timeri eligere debet quilibet.

Plautus in Afinaria.

Nolo ego metui, amari mauolo.

Amat seipsum unusquisque super omnia.

Terentius in Andria.

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet.
Omnes sibi melius esse malle, quàm alteri.

Idem in Adelphis.

Quenquam ne hominem in animo instituere, aut
Parare.

Parare quod sit charius, quàm ipse est sibi?

Ouid. lib. 3. de art. amandi.

*Non aus aucupibus monstrat qua parte petatur,
Non docet infestos currere cerva canes.*

Amor bonus leges seruat.

Statius 1. Sylvarum.

*Discite securi, quorum de pectore mixtae
In longum coiere faces, sanctusq; pudica
Seruat amicitiae leges amor.*

Amor patriæ dulcis, immensusq; est.

Ouid. 1. de Ponto.

*Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.*

Ibidem.

*Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cum bene sint clausa cauea Pandione natæ,
Nititur in sylvas quæq; redire suas.*

D E A N I M A.

Anima desuper datur. s. à Deo.

Iuuenal. saty. 15.

*Sensum à cœlesti demissum traximus arce,
Cuius egent prona, et terram spectantia mundi.
Principio indulgit communis conditor illis
Tātū Animas, nobis Animæ quoq; mutuis ut nos*

*Affectus petere auxilium, & præstare iuberet:
 Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
 De nemore, & proavis habitatas linquere sylvas:
 Aedificare domos, laribus coniungere nostris
 Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
 Ut collata daret fiducia protegere armis
 Lapsam, aut ingenti nutantem vulnere ciuem:
 Communi dare signa tuba, defendier isdem
 Turribus, atq; vna portarum clauē teneri.*

Boëtius Metro 6. lib. 3.

*Hic clausit membris animos
 Celsa sede petitos.
 Mortales igitur cunctos
 Edit nobile germen.*

Idem Metro 9. lib. 3.

*Tu causis animas paribus, vitasq; minores
 Prouehis, & leuibus sublimes curribus aptas
 In cælum, terramq; seris, quas lege benigna
 Ad te conuersas reduci facis igne reuerti.*

Silius Italicus lib. 15. bel. Punici.

*Postquam conticuit, finisq; est addita dictis,
 Tunc Virtus, Quasnam iuuenem florentibus, inquit,
 Pellicis in fraudes annis, vitæq; tenebras?
 Cui ratio & magna cælestia semina mentes
 Munere sunt concessa Deum, mortalibus alti
 Quantum cælicola, tantundem animalibus isti
 Præcellunt cunctis. tribuit namq; ipsa minores
 Hos terris natura deos.*

Vale

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Dicam, ait, ac penitus caussas labemq; docebo
 Mopsus, ad astra tuës. Nam si mortalia membra
 Sortitusq; breues, & parti tempora fâti,
 Perpetimur, socius superi quondam ignis Olympi.
 Fas ideo miscere neces, ferroq; morantes
 Exigere hinc animas, redituraq; semina cælo.

Manilius lib. 4. Astronomic.

Iam nusquam natura latet, peruidimus omnem,
 Et capto potimur mundo, nostrumq; parentem
 Pars sua conspicuus, genitiq; accedimus astris.
 An dubium est habitare Deû sub pectore nostro?
 In cælumq; redire animas, cæloq; venire?
 Utq; sit ex omni constructus corpore mundus
 Aetheris atq; ignis summi, terraq; mariq;
 Spiritum, & in toto rapidum qui iussa gubernat?
 Sic esse in nobis terrena corpora sortis,
 Sanguineasq; animas animi, qui cuncta gubernat,
 Dispensatq; hominẽ, quid mirũ noscere mundum
 Si possunt, homines, quibus est & mūdus in ipsis,
 Exẽplumq; Dei quisq; est, & in imagine parua?
 An quoquam genitos, nisi cælo credere fas est
 Esse homines?

Virgil. 6. Aeneid.

Ignæus est ollis vigor & cælestis origo.

Paulinus ad Auso.

Mens quippe lapsis quæ superstes artibus
 De stirpe durat cælitæ,

*Sensus necesse simul, & affectus suos
Teneat æqua & vitam suam.*

Anima creatur denuò iuxta corporis exigen-
tiam, & ambo simul crescunt, atque defi-
ciunt, vt Epicurei tenent.

Lucret. 3. de rerum natura.

*Præterea gigni pariter cum corpore, & vnà
Crescere sentimus, pariterq; senescere mentem.
Nam velut infirmo pueri, teneroq; vagantur
Corpore: sic animi sequitur sententia tempus.
Inde vbi robustus adoleuit viribus ætas,
Consilium quoq; maius, & auctior est animi vis.
Post vbi iam validis, quassatum' st viribus æui
Corpus, & obtusis ceciderunt viribus artus,
Claudicat ingenium, delirat linguaq; mensq;
Omnia deficiunt, atq; vno tempore desunt.
Quapropter fateare necesse est, quæ fuit ante
Interiisse, & quæ nunc est nunc esse creatam.*

Horum opinio in hoc vera est cum dicunt,
quòd rationalis anima creatur. Supra:
Anima desuper datur. Sed quod cum
tēpore crescat, deficiatque, hoc falsum
est, vt infra liquet.

Anima immortalis est, non autem brutorum, vt
quidam ponunt, sed rationalis tantum.

Propert. lib. 4. Eleg.

*Sunt aliquid manes, lethum non omnia finit:
Luridaq; eniclos effugit vmbra rogos.*

Claud.

Claud. de 4. Honorij consulatu.

Disce orbis, quod quisq; sibi quum conderet artus
 Nostros æthereis miscens terrena Prometheus
 Synceram patri mentem furatus Olympo
 Continuit claustris, indignantemq; reuinxit.
 Et cum non aliter possent mortalia fingi,
 Adiunxit geminas: illæ cum corpore lapsæ
 Intereunt, hæc sola manet, bustoq; superstes
 Euolat: hanc alta capitis fundauit in arce
 Mandatricem operum, prospecturamq; labori.
 Illas inferius collo præceptaq; summa
 Passuras dominae, digna statione locauit.

Anima mortalis est, secundum Epicureorum
 insulsam opinionem.

Seneca in Troad.

Hæc omnes petimus fata, nec amplius
 Iuratos superis qui tetigit lacus,
 Usquam est. Vt calidis furnus ab ignibus
 Vanescit per spatium breue sordidus:
 Vt nubes grauidas quas modo vidimus,
 Arctot boreæ dissipat impetus:
 Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
 Post mortem nihil est, ipsaq; mors nihil,
 Velocis spatij meta nouissima.
 Spem ponant auidi, solliciti metum.
 Quæris quo iaceas post obitum loco?
 Quo non nata iacent;
 Tempus nos auidum deuorat, & chaos:

*Mox indiuidua est noxia corpori
Nec parcens anima.*

Lucret. lib. 1. de natura rerum.

*Ennius aeternis exponit versibus, edens,
Quod neque permaneant anima, neque corpora
nostra.*

Anima agilis est & inuisibilis.

Vergil. Ecloga 1.

O Melibæe Deus nobis hæc otia fecit.

Idem 6. Æn. Æneæ verba ad patrem.

-Da iungere dextras,

Da genitor, teq; amplexu ne subtrahere nostro.

Sic memorans largo fletu simul ora rigabat,

Ter conatus ibi collo dare brachia circum,

Ter frustra comprehensa manus effugit imago,

Par leuibus ventis, volucrisq; simillima somna.

Ouid. lib. 8 Metamorph.

Inq; leues abijt paulatim spiritus auras.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

His alacer colla amplexu materna petebat,

Umbraq; ter frustra per inane petita fefellit.

Anima Dei in contemplatione sita toruos in-
tuetur tyrannos à vera patria exules.

Boëtius Metro 1. lib. 4.

Quod si terrarum placeat tibi

Noctem relictam visere,

Quos misere toruos populi timens

Cernet tyrannos exules.

Anima

Anima à terrenis subleuata obscuras ruinas vitat,
deúmque finem, ac principium suum esse cognoscit.

Boëtius Metro 10. lib. 3.

*Hoc quicquid placet excitatque mentes
Infimis tellus aluit cauernis.
Splendor, quo regitur, vigetque cælum
Vitat obscuras animæ ruinas.*

Idem Metro 1. lib. 4.

*Huc si te reducem referat via,
Quam nunc requiris immemor,
Hic: dices, memini, patria est mihi,
Hinc ortus, hinc sistam gradum.*

Animæ corporibus unitæ in obscuro carcere, nec
non multis passionibus deditæ dicuntur esse.

Vergil. 6. Æneid.

*Seminibus quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque, dolet, gaudetque, nec auras
Respiciunt clausæ tenebris, et carcere cæco.*

Animæ bonæ, seu purgatæ ad loca dicuntur amœ-
nissima, id est, ad cælum, moraliter.

Vergil. 6. Æneid.

*Hic locus est, partes ubi se via findit in ambas.
Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit:
Hac iter Elysium nobis: At leua malorum
Exercet pœnas, et ad impia tartara mittit.*

Ibidem.

-Exinde per amplum

f s

Mitti

Mittimur Elysium, & pauci leta arua tenemus.

Lucanus lib. 13. bel. Ciuil.

Sedibus Elysijs, campoq; expulsa piorum,

Ad stygias, inquit, tenebras, manesq; nocentes

Post bellum ciuile trahor.

Lucretius 2. de natura rerum.

-Et quod missum est ex aetheris oris,

Id rursus cæli stellantia templare receptant.

Martialis 12. Epigram.

Accipient olim cum te loca lata piorum,

Non erit in stygia notior umbra domo.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

At vos sydereæ, quas nulla equauerit ætas,

Ite decus terrarum animæ, venerabile vulgus

Elysium, & castas sedes decorate piorum.

Idem lib. 10. bel. Pun.

Hæc Libys atq; repens crepitatibus vndiq; flammis

Aethereas anima exultans euasit in auras.

Idem 13. bel. Pun.

Tum seducta loco, & laxata lucida nocte

Claustra nitent, quæ secreti per limitis umbram

Elysios ducunt campos, hæc turba piorum

Nec stygio in regno, cæli nec postea sub axe,

Verum vltra oceanum. Idem 15 lib.

At quæis seruatus seminis ortus

Cæli porta patet.

Statius lib 10. Thebai.

-Dant clara meanti

Astra

Astra locum.

Idem libro 5. Sylvarum.

*Parce precor lacrymis, seu nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram
Sic ego nec furias, nec deteriora videbo
Tartara, & Elysias felix admittar ad oras.*

Manilius lib. 2. Astro.

*Nostra loquar, nulli vatum debebimus orsa,
Nec furtum, sed opus veniet, soloq; volamus
In calum curru, propria rate pellimus undas.*

*Animæ hominum post mortem in brutorum
corpora ingrediuntur, secundum Pythagori-
corum opinionem, quæ falsa est.*

Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Morte carent animæ, semperq; priore relicta
Sede, nouis domibus viuunt habitantq; receptæ.
Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram. Ibidem.*

-Inq; ferinas

*Possumus ire domos, pecudumq; in corpora condi,
Corpora quæ possunt animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis
Aut hominum certè.*

Tibullus 4. Eleg. lib.

*Quinetiam mea tunc tumulus cùm texerit ossa,
Seu matura dies fato properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata figura
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum*

*Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
Sive ego per liquidum volucris vehar aëra pennis:
In quencunque hominem me longa receperit ætas,
Inceptis de te subtexam carmina chartis.*

Claudianus 1. de raptu Proserpinæ.

*Quos ubi per varios annos, per mille figuras,
Egit lethæo purgatos flumine, tandem
Rursus ad humanæ reuocat primordia vitæ.*

DE ANIMO.

Animi cupiditates qui subegit rationi, is latius
regnat quàm si totum mundum suo
subiiceret imperio.

Horat. Od. 2. lib. 2.

*Latius regnes audum domando
Spiritus, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pænus
Seruiat vni.*

Animum vincens in iuuentute, innumera repor-
tabit bona: si verò superatus fuerit, tunc
è contra erit.

Plautus in Trinummo.

*Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate de-
pugnat suo
Virum id itane esse mauelit, vt eum animus æ-
quum censeat.
An ita potius, vt parentes eum esse, & cognati
velint.*

*Si animus hominem perpulit, actum est: si animo
seruiuit non sibi;*

*Si ipse animum perpulit, dum uiuit, victor victo-
rum cluet.*

*Tu si animum uicisti potius, quàm animus te, est
quod gaudeas.*

Animus æger, seu malo deprauatus appe-
titu, falsa pro ueris uidet.

Seneca in Oedipo.

An æger animus falsa pro ueris uidet?

Horatius Satyra 2. lib. 2.

*Rusticus, anormis, sapiens, crassaq; Minerva
Discite non inter lances, mensasq; nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclius falsis animus meliora recusat:*

Verùm hic impransi mecum disquirite.

Animi corporisq; ægritudinis intumatio perpulchra.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

*Viuius, ut nunquam sensu careamus amaro,
Et grauior longa sit mea pœna mora.*

Sic inconsumptum Tityi, semperq; renascens

Non perit, ut possit sepe perire, iecur.

Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,

Sive pruinosa noctis aguntur equi:

Sic mea perpetuis liquecunt pectora curis,

Ignibus admotis ut noua cera solet.

Ibidem ad Rufinum.

Nec tamen exhibuit tanta facundia vires,

Ut

Vt mea sint dictis pectora sana tuis.

Vt multum demas nostro de pectore curæ,

Non minus exhausto, quod superabit, erit.

Idem lib. 3. de Trist.

Nec cælum nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ

Hei mihi perpetuus corpora languor habet.

Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,

Sive mei caussa est in regione mali.

Vt tetigi Pontum, vexant insomnia, vixq;

Ossa tegit macies, nec iuuat ora cibus.

Quiq; per autumnum pertusis frigore primo

Est color in folijs, quæ noua læsit hyems:

Is mea membra tenet, nec viribus alleuor ullis:

Et nunquam queruli caussa doloris abest.

Nec melius valeo, quàm corpore, mète, sed ægra est

Vtraque pars æque, binaq; damna fero.

Idem 4. Tristium.

Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat.

Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.

Corpore sed mens est ægro magis ægra, maliq;

In circumspectu stat sine fine sui.

Animus corpû ve cæli temperie iuuat.

Quid. 2. de Ponto.

Temperie cæli corpusq; animusq; iuuatur.

Animus corporales roborat vires, & omnia vincit.

Idem ibidem.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit:

Ille etiam vires corpus habere facit.

Anim

Animus æquus ærumnæ condimentum est.

Plautus in Rudente.

Animus æquus optimū est ærumnæ cōdimentum.

Idem in Captiuis.

In re mala animo si bono vtare, adiuuat.

Idem in Pseudulo.

Bonus animus in re mala, dimidium est mali.

Animus impatiens verba monentis respuit,
nec non odio habet.

Quid. lib. 1. de Remed. amor.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,

Respuit, atq; odio verba monentis habet.

Animus ambiguus ad vtrāque partem
facillimè vertitur.

Terentius in Andria.

*Dum in dubio est animus, paulo momento huc
illuc impellitur.*

Animus metu, cupiditatēue pressus bonū sibi obla-
tum corrumpit, suisq; haud frui valet bonis.

Horat. 2. Epist. lib. 1.

Qui cupit, aut metuit, inuat illū sic domus & res,

Vt lippum pictæ tabulae, fomenta podagram,

Auriculas citharæ collecta sorde dolentes.

Animi anxietas homini haud parum nocet.

Quid. lib. 1. de Ponto.

Iam mihi deterior canis aspergitur ætas,

Iamq; meos vultus ruga senilis arat.

Iam rigor & quasso languent in corpore viros.

Nes

Nec iuueni lusus qui placuere iuuant.

Nec me, si subito videas, agnoscere possis:

Ætatis facta est tanta ruina meæ.

Cōfiteor facere hoc annos, sed & altera causa est:

Anxietas animi, continuusq; labor.

Idem 2. de Ponto.

Vnda locusq; nocent, & caussa valentior istis

Anxietas animi, quæ mihi semper adest.

Animi cruciatus vulnus insanabile esse dicitur,
quia difficillimè sanatur.

Ouid. 1. de Ponto.

Cura quoq; interdum nulla est medicabilis arte:

Aut si sit, longa est attenuanda mora.

Animi anxietas mora, necnon labore quandoque
sanatur, vt iam ex Ouid. ostendimus, & Seneca
in Agamemnone docet his verbis.

Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi:

Quod ratio nequit, saepe sanauit mora.

Animo imperare qui non potest, in ser-
uitute esse debet.

Martialis 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,

Qui se non habet, atque concupiscit

Quod reges dominiq; concupiscunt.

Animo obtemperasse exilis est voluptas,
necnon pigebit quandoque.

Plautus in Bacchid.

Paulisper Lyde est libido

Homè

*Homini suo animo obsequi. Iam aderit tempus
cùm se etiam
Ipse oderit.*

Animo homines obsequi decet, dum modo
fit in bonum.

Plaut. in Amphyt.

*Amat, sapit, rectè facit, animo quando obsequi-
tur suo,*

*Quod omnes homines facere oportet, dum id modò
fiat bono.*

Animo culpa detento nil miserius.

Plautus in Mustell.

Nil est miserius, quàm animus hominis conscius.

DE ANIMALIBVS.

Animalia naturæ instinctu quoque modo
futura præcognoscunt.

Iuuenalis Satyra 2.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Ausonius in Pittaci sent.

Ignoscas alijs multum, nil tibi.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Plautus.

Feliciter sapit is, qui alieno periculo sapit.

Terentius in Heaut.

Ex alijs periculum facito, tibi quod ex usu fiet.

Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Vos ego nunc moneo, felix quicunque dolore:

Alterius discas posse carere tuo.

Manilius lib. 2. Astronomicōn.

Denique sic pecudes, & muta animalia, terris
 Cūm maneant ignara sui, legisq; per ævum:
 Natura tamen ad mundum reuocante parentem,
 Attollunt animos, cælumq; ad sydera servant.
 Corporaq; ad lunæ nascentis cornua lustrant,
 Venturasq; vident hyemes, reditura serena.

Horat. lib. 1. Satyra 1.

Paruula (nam exēplo est) magni formica laboris
 Ore trahit quodcūque potest, atque addit acerno,
 Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
 Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum,
 Non vsquam prorepat, & illis vititur ante
 Quæ sitis patiens.

Virgil. 4. Georg. de Apibus sic
loquens, ait.

Præterea regem non sic Ægyptus, & ingens
 Lydia, nec populi Parthorū, aut Medus Hydraspes
 Observant: rege incolumi, mens omnibus una est:
 Amisso, rupere fidem, constructaq; mella
 Diripere ipsa, & crates soluere fauorum.
 Ille operum custos, illum admirantur, & omnes
 Circumstant fremitu denso, stipantq; frequentes:
 Et sæpe attollunt humeris, & corpora bello
 Obiectant, pulchramq; petunt per vulnera mortē:
 His quidam signis, atque hæc exempla secuti,
 Esse apibus partem diuinæ mentis, & haustus
 Æthereos dixere.

Ouid.

Ouid.lib.14.Metam.de Cygni natura.

Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.

Idem 7.Epist.Heroid.

Sic ubi fata vocant, vdis abiectus in herbis,

Ad vada Meandri concinit albus olor.

Martialis in Xeniiis.

Dulcia desecta modulatur carmina lingua,

Cantator cygnus funeris ipse sui.

Iuuenal.Satyra 12.

-Imitatus castora, qui se

Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno

Testiculorum, adeo medicatum intelligit inguen.

Claudian.in præfat.3.Honorij

Aug.consulat.

Paruos non aquilis fas est educere fœtus,

Ante fidem Solis, indiciumq; poli:

Nam pater excusso salit cum germine proles,

Ouaq; maternus rupit hiulca tepor:

Protinus implumes conuertit ad æthera nidos,

Et recto flammæ imperat ore pati.

Consulit arduos radios, & luce magistra

Naturam, vires, ingeniumq; probat.

Degener & refugo torsit qui lumina visus,

Vnguibus hunc sauis ira paterna ferit.

Exploratores oculis qui pertulit ignes,

Sustinuitq; acie nobiliore diem,

Nutritur volucrumq; potens, & fulminis hæres,

Gesturus summo tela trifurca Ioui.

Animalia paucioribus indigent quàm homines.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

*At varie crescunt pecudes, armenta feraq;
Nec crepitacula eis opus est, nec cuiq; adhibenda'st
Almæ nutricis blanda, & infracta loquela:
Nec varias querunt vestes pro tempore cæli.
Denique non armis opus est, non mœnibus altis
Quæ sua tutentur, quando omnibus omnia largè
Tellus ipsa parit, naturaq; dædala rerum.*

Animalia quæque in hostes suos insurgunt.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

*Non solum taurus ferit vncu cornibus hostem,
Verum etiam instanti læsa repugnat ouis.*

Horatius Epod. libro.

*Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar, feris.*

Iuuenalis Satyra 15.

*Sed iam serpentum maior concordia parcit
Cognatis maculis similis fira. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Expiravit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rapida cum tigris de pacem
Perpetuam, sævis inter se conuenit vrsis.*

Animalia laudum munera cuncta suo
depromunt domino.

Ovidius in Philomela.

*Cuncta suo domino depromunt munera laudum,
Sed semper fideant, sine sonare queant.*

Anim

Animalia lunæ ad motum alterantur.

Mavilius lib. 2. Astron.

Ad Lunæ motum variant animalia corpus.

Animalia naturaliter deuitant ea, quæ
semel læserunt.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Qui semel est lasus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnca cibus æra subesse putat.*

*Sæpe canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.*

Idem lib. 1. de Tristib.

*Terretur minimo penna stridore columba,
Vnguibus accipiter saucia facta tuis.*

*Non procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est anidi dentibus agna lupi.*

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

*Cautus enim metuit foueam lupo, accipiterq;
Suspectos laqueos, & opertum miluius hamum.*

D E A R T E.

Artium ingenuarum vis.

Ouid. lib. 6 Metamorph.

*-Non illa loco, neque origine gentis
Clara, sed arte fuit.*

Ibidem.

*-Lydias tamen illa per vrbes
Quæsierat studio nomen memorabile, quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat hyepis.*

Idem lib. 1. de Ponto.

*Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasq; fugit.*

Idem 2. de Ponto.

Artibus ingenuis quesita est gloria multis.

Non solum iuris, sed bonarum etiam artium
studijs vacandum est.

Ouid. 1. de Arte amandi.

*Disce bonas artes, moneo, Romana iuventus;
Non tantum trepidos, ut tueare reos.*

Idem lib. 2. de Arte amandi.

*Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, et linguas edidicisse duas.*

Ars naturæ defectum in multis supplet.

Ouid. 1. de Arte amandi.

Arte citæ, veloxq; rates, remoxq; reguntur.

Arte levis curruis, arte regendus amor.

Sed tamen et tauri ceruix operatur aratro,

Frænaq; magnanimi dente teruntur equi.

Ouidius de Philomela.

Psittacus humanas depromit voce querelas,

Atque suo domino hæc sonatq; vale.

Pica loquax varias modulatur gutture voces,

Scurriliter strepitu quicquid et audit, ait.

Persius in Proœmio.

Quis expedit psittaco suum hæc,

Picasq; docuit nostra verba conari?

Magister artis, ingeniq; largitor

Venter,

Venter, negatas artifex sequi voces.

Statius lib. 1. Sylvarum.

Psittace dux volucrum, domini facunda voluptas,

Humanae solers imitator Psittace linguae.

Artes ubique locorum homines comitantur.

Ouid. lib. 4. Trist.

Sola comes nostrae perstitit illa fuga.

Sola nec insidias inter, nec militis enssem,

Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.

DE ASPERITATE.

Asperitas odium, bellaque; causat, atque
in omni re nociua est.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Dextera praecipue capit indulgentia mentes:

Asperitas odium saevaque; bella mouet.

Odimus accipitrem, quia viuit semper in armis,

Et pavidum solitos in pecus ire lupos.

DE ASTVTIA.

Astuti qui maxime videntur, quandoque
decipiuntur.

Plautus in Captiuis.

Qui cauet ne decipiat, vix cauet cum etiam cauet.

Etiam cum cauisse ratus est, saepe is cautor captus est.

Terentius in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.

Astutum fallere difficile est.

Seneca in Troade.

Simulata remoue, non facile est tibi

Decipere Vlysssem : id est, vasum, astutum, versipellem.

DE ASSVETVDINE.

Ab assuetis non fit passio.

Ouid. 3. de Ponto.

Hoc quoque Naso feres : etenim maiora tulisti :

Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.

Ductus ab armento taurus detrectat aratra,

Subtrahit & duro colla novella iugo.

Nos quibus assuevit fatum crudeliter vti,

Ad mala iam pridem non sumus vlla rudes.

Idem 3. de Tristibus.

Quiq; fugax rerum, securaq; in otia natus,

Mollis, & impatiens ante laboris eram.

Vltima nunc patior, nec me mare portubus orbem

Perdere, diuersa nec potuere via.

Suffecitq; malis animus. Nam corpus ab illo

Accepit vires, vixq; ferenda tulit.

Idem lib. 5. de Tristib.

Pone metum, valeo, corpusq; quod ante laborum

Impatiens nobis, inualidumq; fuit,

Sufficit, atque ipso vexatum induruit usu.

An magis infirmo non vacat esse mihi?

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Nil assuetudine maius.

Idem

Idem eodem libro.

*Quod male fers, assuesce, bene multa vetustas
Lenit.*

Seneca in Thyeste.

Iam tempus illi fecit æumnas leues.

Idem in Octauia.

Parcite lacrymis, vrbis festo

Lætoq; die.

Non hoc primum

Pectora vulnus mea senserunt:

Grauiora tuli.

Valerius Flac. lib. 5. Argonaut.

-tamen aspera regum

Perpetimur iuga, nec melior parere recuso.

Propert. lib. 2. Eleg.

Ac veluti primò taurus detrectat aratra,

Post venit assueto mollis ad arua iugo.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

-Iam nulli flebile damnum,

Sed cursus solennis erat, campusq; furori

Expositus, sensumq; mali detraxerat vsus.

Assueta difficulter relinquuntur.

Horat. Satyr. 5. lib. 2.

Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel vno

De sene gustarit, tecum partita lucellum:

Vt canis à corio nunquam absterrebitur vdo.

DE ATTENTIONE.

Attenti auditores vt sint, exhortatio accommodata.

Vergil. lib. 5. Æneid.

*Accipite hæc animis, latasq; aduertite mentes:
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.*

Idem 10. Æneid.

Accipite ergo animus, atq; hæc mea figite dicta.

Idem 11. Æneid.

*Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti,
Expeditam, & paucis (animos adhibete) docebo.*

Idem in Æna.

*Tu modò subtiles animo duce percipe curas,
Occultamq; fidem manifestis astrue rebus.
Mille sub exiguo ponam tibi tempore veras
Res, oculiq; docent, certas res credere cogunt.*

Quid. lib. 1. Fastorum.

*Disce metu posito vates operose dierum,
Quod petis, & voces percipe mente meas.*

Plautus in Captiuis.

*Nunc hoc animaduertite, ut ea quæ sentio pariter
sciatis.*

Terentius in Eunuchis.

Date operam, & cum silentio animaduertite.

Silius Italicus lib. 16.

Mente fræete pari, atque aures aduertite vestras.

Manilius Lib. 3. Astronomicôn.

*Hûc ades ô quicumque meis aduertere cæptis
Aurem oculosq; potes, veras & percipe voces.
Non ad iuratos reges, Troiamq; cadentem
Impendas animum, nec dulcia carmina queras?*

Ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Plautus in Menæchmis.

Salutem primum iam à principio propitiam

Mihi atq; vobis spectatores nuntio.

Adporto vobis Plautum lingua, non manu:

Quæso vt benignis accipiatis auribus.

Nunc argumentū accipite, atq; animū aduortite

Quàm potero in verba conferam paucissima.

Attentionis maximæ intimatio perpulchra.

Propertius lib. 2. eleg.

Nunc mihi, si qua tenes, ab origine dicere primas

Incipe, suspensis auribus ista bibam.

DE AVARITIA.

Auaritia scelerum omnium mater est.

Claud. 2. lib. in Stiliconis laudes.

At primum scelerum matrē, quæ semper habendo

Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,

Trudis auaritiam.

Petronius Arbiter in Satyris.

Orbem iam totum victor Romanus habebat,

Qua mare, qua terræ, qua sydus currit vtrunq;

Nec satiatus erat: gravidis freta pulsa carinis

Iam peragrabantur, si quis sinus abditus ultra,

Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum:

Hostis erat: fatisq; in tristia bella paratis

Querebantur opes: non vulgo nota placebant

Gaudia, non vsu plebeia trita voluptas.

Ibid

Ibidem.

*Nec minor in campo furor est, emptiq; Quirites
 Ad prædam strepitumq; lucri suffragia vertunt.
 Venalis populus, venalis curia patrum.
 Est fauor in pretio senibus quoq;, libera virtus
 Exciderat, sparsiq; opibus conuersa potestas,
 Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebat.*

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

*Vsq; adeo solus ferrum, mortemq; timere
 Auri nescit amor. Pereunt discrimine nullo
 Amissæ leges: sed pars vilissima rerum
 Certamen mouistis opes.*

Idem lib. 7. bel. ciuil.

*Impulit amantes, auriq; cupidine cecos
 Ire super gladios, superq; cadauera patrum,
 Et cecos calcare duces.*

Propertius Eleg. 7. lib. 3.

*Ergo sollicita tu caussa pecunia vitæ es,
 Per te immaturum mortis adimus iter.
 Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,
 Semina curarum de capite orta tuo.*

Idem lib. 3. Elegia 13.

*At nunc desertis cessant sacraria lucis,
 Aurum omnes victa iam pietate colunt.
 Auro pulsa fides, auro venalia iura,
 Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.*

Tibullus 10. Eleg. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?

Quàm

*Quàm ferus, ac verè ferreus ille fuit.
 Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
 Tunc breuior diræ mortis aperta via est.
 At nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
 Vertimus in sævas, quod dedit ille, feras.
 Diuitis hoc vitium est auri: nec bella fuerunt,
 Faginus adstabat cùm cyphus ante dapes.
 Non arces, non vallus erat, somnumq; petebat
 Securus varias dux gregis inter oves.*

*Auaritia homines ad omnia ferè pericula
 atque incommoda impellit.*

Horat. lib. 1. saty. 1.

*-Cùm te neq; feruidus æstus
 Dimoueat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.*

Idem 1. lib. Epist. 1.

*Impiger extremos currit mercator ad Indos
 Per mare, pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*

Manlius lib. 4. Astrono.

*Vt veniant gemmæ, totus transibitur orbis:
 Nec lapidum pretio pelagus cæpisse pigebit.
 Annua solliciti consumunt vota coloni,
 Et quantæ mercedis erunt fallacia rura,
 Queremus lucrum nauis, mortemq; sequemur
 In prædas, pudeat tanto bona velle caduca.*

Idem lib. 5. Astrono.

*-Nil est audere relictum.
 Quæstus naufragio petitur, corpusq; profundo*

Imma

*Immissum pariter, quàm præda exquiritur ipsa:
 Nam semper tanti merces est parua laboris.
 Censibus æquantur conchæ, rapidumq; notari
 Vix quisquâ est locuples, oneratur terra profundo,
 Tali sorte suas arteis per littora tractat,
 Aut emit externos pretio, mutatq; labores
 Institor equoreæ varia sub imagine mercis.*

Propertius lib. 3. eleg.

*Ergo sollicita tu censa pecunia vite es.
 Per te immaturum mortis adimus iter.
 Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,
 Semina curarum de capite orta tuo.*

Auarus assiduè eget.

Horat. lib. 1. Epist. 1. ad Lollium.

Semper avarus eget, certum voto pete finem;

Idem Oda 16. lib. 3.

- Multa petentibus

Desunt multa.

Ausonius in Bix sententiis.

Quis dives? qui nil cupit. Quis pauper? avarus.

Claudia in Ruff. 1. lib.

Semper inops quicunq; cupit.

Avarus hydropico assimilatur.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Auarus insanissimus est, sed non cognoscitur, quia
maior hominum pars eodem vitio iactatur.

Horat. satyra 3. lib. 2.

*Si quis emat citharas, emptas cōportat in vnum,
Nec cithara studio, nec musæ deditus ulli:
Si scalptra, & formas non sutor: nautica vela
Aduersus mercaturis: delirus, & amens
Vndiq; dicatur meritò. Quid discrepat istis,
Qui numos, aurumq; recondit, nescius vti
Compositis, metuensq; velut contingere sacrum?
Nimirum insanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.*

Auarus petiurus exigua fiet re.

Iuuenalis satyra 14.

*Falsus erit testis, vendet periuria summa
Exigua, Cereris tangens aramq; pedemq;.*

Auarus seruus est.

Horat. lib. 1. epist. 17. ad Quintium.

*Quo melior seruo, quo liberior sit avarus,
In triujs fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoq; porro.
Qui metuens viuet, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat, & obruitur re.*

Auari diuitias dummodo possideant, Deum,
pœnâve omnem parui faciunt.

Iuuenalis 13. Satyra.

Est alius metuens ne crimen pœna sequatur,

Ric

*Hic putat esse deos, & peierat, atq; ita secum
Decernat, quodcunq; volet de corpore nostro
Isis, & irato fariat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneâ, quos abnego, numos.*

Auari insanabiles sunt.

Horatius oda 24. lib. 3.

- Scilicet improba

*Crescunt diuitiæ, tamen
Curta nescio quid semper abest rei.*

Idem satyra 1. lib. 1.

*At bona pars hominum decepta cupidine falsi
Nil satis est, inquit.*

Hos & Tantalus comparat ibidem.

*Tantalus à labris, sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis vndiq; saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quid valeat numus, quem præbeat vsum?
Panis ematur, oïus, vini sextarius, adde
Queis humana sibi doleat natura negatis.*

Lucanus lib. 7. bel. ciuil.

*Inuenêre quidem spoliato plurima mundo,
Bellorum in sumptus congestæ pondera massæ,
Sed non impleuit, cupientes omnia, mentes.
Quicquid fodit Hiber, quicquid Tag⁹ extulit auri,
Quodq; legit diues summis Arimæssus arenis
Ut rapiant.*

Sene

Seneca in Hercule Oeteo.

Cupit hic gazis implere famem:
 Nec tamen omnis plaga gemmiferi
 Sufficit Istri, nec tota sitim
 Lydia vincit, nec quæ Zephyro
 Subdita tellus stupet aurato
 Flumine clarum radiare Tagum:
 Nec si totus seruiat Hebrus,
 Ruraq; diues cingat Hydaspes,
 Intraq; suos currere fines
 Spectet toto flumine Gangem.
 Auidis, auidis natura parum est.

Boëtius Metro 2. lib. 2.

Si quantas rapidis flatibus incitus
 Pontus versat arenas,
 Aut quot stelliferis edita noctibus
 Cælo sydera fulgent,
 Tantas fundat opes, nec retrahat manum
 Pleno copia cornu,
 Humanum miseras haud ideo genus
 Cessat flere querelas.
 Quamuis vota libens excipiat Deus
 Multi prodigus auri,
 Et clavis auidos ornet honoribus,
 Nil iam parta videntur:
 Sed quesita vorans seu rapacitas
 Alios pandit hiatus,
 Quæ iam præcipitem fræna cupidinem

Certo sine retentem?

*Largis cum potius muneribus fluens
Sitis ardescit habendi.*

*Nunquam dives agit, qui trepidus gemens
Sese credit egentem.*

Idem Metro 3. lib. 3.

Quamvis fluente dives auri gurgite

Non expleturas cogat avarus opes,

Oncretq; baccis colla rubri littoris,

Ruraq; centeno scindat opima bove.

Nec cura mordax deserit superslitem:

Defunctumq; leues non comitantur opes.

*Claudianus de inexplebili avaritia Ruffini,
lib. 1. in Ruffinum sic ait.*

Plenus scuitie, lucriq; cupidine feruens,

Non tartesiadis illum satiare't arenis

Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis

Aurea Pacloli: totumq; exhausserit Hermum,

Ardebit maiore siti.

Ibidem de eodem.

Illecebris capitur, nimumq; elatus avaro

Pascitur intuitu.

Et iterum.

Crescebat scelerata sitis: praedaq; recentis

Incessus flagrabat amor, nullusq; petendi

Cogendive pudor: crebris periuria nequit

Blanditijs, sociat perituro foedere dextras.

Si semel e vantis poscenti quisq; negasset,

Efferat

Effera prætumido quatiebat corda furore.

Auari odiosi sunt omnibus, etiam propinquis.

Horat. Satyra 1. lib. 1.

Non vxor saluum te vult, non filius, omnes

Vicini oderunt, noti, pueri, atq; puellæ.

Miraris, cum tu argento post omnia ponas,

Si nemo præstet, quem non merearis, amorem?

Plautus in Trinummo.

PHILTO. De magnis diuitijs si quid. (cui)

Demas, plus sit, an minus? LY. Minus pater, sed

Immunifico scis quid cantari solet: quod habes, ne
habeas:

Et illud, quod nunc non habes, habeas malum,
quando quidem

Nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.

Imprecatio Iuuenalis Saty. 12. vt à nullo
auarus ametur.

Vinat Pacuius quæso, vel Nestora totum:

Possideat quantum rapuit Nero: mōtibus aurum

Exequet, nec amet quēquam, nec ametur ab vllō.

Auari timent assidue.

Horat. Satyra 1. lib. 1.

An vigilare metu exanimem, noctesq; diesq;

Formidare malos fares, incendia, seruos,

Ne te compilent fugientes, hoc iuuat? Horum

Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.

Auro diuitiæ nihil profunt, cum eis

vti nesciat.

b 2. Ouid.

Ouid.lib. 3. de fine titulo.

*Quid mihi fortunæ tantum? quid regna sine vsu,
Quid nisi possedi diues auarus opes?*

*Sic aret medijs taciti vulgator in vndis,
Pomaq; quæ nullo tempore tangat, habet.*

Auarorum excusatio, seu sub specie boni
deceptio, fo mica exemplo.

Horat. Satyra 1 lib. 1.

*Ille grauem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæq; per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes vt in otia tuta recedant
Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria. Sicut
Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; potest, atq; addit acervo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum,
Non vsquam prorepat, & illis vtitur antè
Quæsitus patiens.*

Auarorum opes luxu hæredes profundunt.

Claud. de bello Gild.

-Quodcunq; profunda

Traxit auaritia, luxu peiore refundit.

Auarorum intimatio reprehensioq; acerrima.

Horat. lib. 3. Oda 24.

Intactis opulentior

Thesauris Arabum, & diuitis Indie:

Cementu licet occupes

Tyrrhen

Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum;

Si figit adamantinos

Summis verticibus dira necessitas

Clavos: non animum metu,

Non mortis laqueis expedit caput.

Idem lib. i. Saty. i.

Quid iuvat immensum te argenti pondus, & auri

Furtim defossa timidum deponere terra?

Quòd si comminuas, vilem redigatur ad assem,

At ni id sit, quid habet pulchri constructo aceruus?

Millia frumenti tua triuerit area centum,

Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus.

Iuuenal. satyra 12.

Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet

Argento præferre caput, rebusq; salutem?

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,

Sed cæci vitio propter patrimonia viuunt.

Idem satyra 14.

Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?

Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis,

Vt locuples moriari, egenti viuere fato?

Perfilius satyra 6.

Vende animam lucro, mercare, atq; excute solers

Omne latus mundi. ne sit præstantior alter

Cappadocas rigida pingues pauisse catasta.

Rem duplica, feci. iam triplex, iam mihi quarto,

Iam decies redit in rugam. depinge ubi sistam,

Inuentus Chrysippe tui finitor acerui.

Martialis 8. lib. Epig.

Rape, congere, aufer, posside, relinquendum est.

Auaris diuitiæ nihil sunt, nisi temperato
splendeant vsu.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Nullus argento color est avaris

Abdito terris inimice laminae

Crispe Salusti, nisi temperato

Splendeat vsu.

DE AVDACIA.

Audaciam reprimendam esse exhortatio dignissima.

Statius lib. 10. Theba.

Ille monet, ne fræna animo permitte calenti:

Da spatium tenuemq; moram: mala cuncta ministrat

Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Idem lib. 11. Theb.

Adde moram sceleri, & metire quod audes.

Quid. lib. 11. Metamorph.

Inquit: In audaces non est audacia tuta.

Audentes Deus iuuat, seu fortuna, vt
vulgò aiunt.

Vergil. 6. Aeneid.

Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito.

Tibullus.

Audendum est, fortes adiuvat ipse deus.

Vergil.

Vergil. lib. 10. Æneid.

Audentes fortuna iuvat.

Claudianus in Probinum.

Fors iuvat audentes, prisci sententia vatis.

Ouid. lib. 11. Metamor.

Audentes Deus ipse iuvat.

Idem 2. lib. Fastorum.

- Audebimus ultima, dixit.

Viderit: audentes forsque, Venusque iuvat.

Terentius in Phormione.

Fortes fortuna adiuvat.

Valerius Flac. lib. 4. Argonaut.

Stetimus tamen, & Deus adsuit ausis,

Quin iterum idem aderit credo Deus.

DE AUDITU.

Auditui visus semper est præferendus.

Horat. in arte Poët.

Segnius irritant animos demissa per aurem

Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ

Ipse sibi tradit spectator.

Idem.

Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Auditum visui præferens laudandus non est.

Plautus in Truculento.

Nō laudādas est, qui plus credit quæ audit, quàm

Quæ videt. non placet cum illi plus laudant quæ

audiunt,

b 4

Quàm

*Quàm quæ vident. Pluris est oculatus testis vnus,
quam auriti
Decem. qui audiunt, audita dicunt: qui videt pla-
nè sciunt.*

D E A V L A.

*Aula in sublimi fraudes, & scelera ma-
ximè regnant.*

Seneca in Hippolyto.

Fraus sublimi regnat in aula.

Idem in Thyeste.

Vt nemo doceat fraudis, & sceleris viam

Regnum docebit.

Aula exeat pius esse volens.

Lucan. lib. 8. bel. ciuil.

Exeat aula

*Qui volet esse pius. Virtus & summa potestas
Non coeunt.*

D E A V T V M N O.

Autumnus est morbosus.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Sæpe sub autumno, cùm formosissimus annus,

Plenaq; purpureo subrubet vna mero.

Cū modò frigorib⁹ premimur, modò soluihur æstu,

Ære non certo corpora languor habet.

D E A V X I L I O.

Auxilium inferendum est mora seclusa.

Ouid.

Ouid.lib.4.Metamorph.

Ad opem brevis hora ferenda est.

Idem lib. 2. de Ponto.

*Brachia da lasse potius prendenda natanti,
Nec pigeat menti supposuisse manum.*

Auxilij diuini imploratio disertissima.

Vergilius 2. Aeneid.

*Iuppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
Aspice nos, hoc tantum: & si pietate meremur,
Da deinde auxilium pater, atq; hac omnia firma.*

Auxilij imploratio lepidissima.

Vergil. 1. Aeneid.

Ad te confugio, & supplex tua numina posco.

Idem 2. Aeneid.

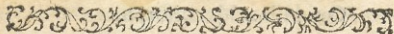
*Quod te per superos, & conscia numina veri,
Per si qua est quæ restat adhuc mortalib⁹ usquæ,
Intemerata fides, oro miserere laborum
Tantum, miserere animi non digna ferentis.*

Ouid. 1. Epist. 1. Heroid.

*Victa precor, genibusq; tuis regalia tendo
Brachia,*

Idem 1. de Tristib.

*Quo magis, ô pauci, rebus succurrite læsis,
Et date naufragio littora tuta meo.*

B

DE BEATITVDINE.

Beatitudo hac in vita non est, nec esse potest ante obitum.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

- Scilicet vltima semper

Expectanda dies homini est, diciq; beatus

Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.

Ausonius in Solonis sententiis.

Dico tunc vitam beatam, cum peracta fata sunt.

Ad veram beatitudinem omnes vocantur, vbi consummata requies est.

Boëtius Metro 10. lib. 3.

Huc omnes pariter venite capti

Quos fallax ligat improbis catenis

Terreas habitans libido mentes;

Hic vobis requies erit laborum;

Hic portus placida manens quiete;

Hoc vnum miseris patens asylum.

Beatus bonus: sapiensve tantum esse potest.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Tu rectè viuis, si curas esse quod audis.

Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,

Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi credas,

Néve putes alium sapiente bonoq; beatum.

Beatus

Beatus dicitur qui aduersa æquanimiter suffert.

Terentius in Phormione.

*Beatus es, nî vnum desit, animus, qui modeste
istæc ferat.*

Beatus possidens multa, non est, nec rectè dicitur, sed potius virtute præditus.

Horat. Oda 9. lib. 4.

*Non possidentem multa, vocaueris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusq; letho flagitium timet:
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.*

Beati diuina visione illustrati, cœlestia, necnon terrena cernunt, vt de Pompeio Magno dicitur.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Non illuc auro positi, nec thure sepulti
Perueniunt. Illic postquam se lumine vero
Impleuit, stellasq; vagas miratur & astra
Fixa polis: vidit quanta sub nocte iaceret
Nostra dies, risitq; sui ludibria trunci.*

Supra de eodem titulo: Anima Dei in
contemplatione fixa, &c.

Beatorum gaudia immensa atque sincera sunt,
necnon eorum loca amoenissima esse dicuntur,
moraliter.

Valer

Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut. vbi de
duabus gemmeis portis loquitur.

*Ast aliã (.s. portã) tentare nefas, & tẽdere cõtra.
Rara, & sponte patet, si quando pectore ductor
Vulnera nota gerens, galeis præfixa, rotisq;
Cui domus, aut studium mortales pellere curas,
Culta fides, longeq; metus, atque ignota cupido.
Seu venit in vittis, castaq; in veste sacerdos.
Quos omnes lenis plantis, & lampada quassans
Progenies Atlantis agit. lucet via latẽ
Igne Dei, donec sylvas, & amœna piorum
Deueniant, camposq; vbi sol totũmq; per annum
Durat aprica dies, thiasiq; choriq; virorum,
Carminaq; & quorum populis iam nulla cupido.*

Tibullus Elegia 3. lib. 1. de camporum
Elyfiorum amœnitate in hunc
modum loquitur.

*Hic chorea, cantusq; vigent, passimq; vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aues.
Fert casiam non culta seges, totosq; per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.*

Claud. item lib. 2. de raptu Proserp.

*Amissum ne crede diem. sunt altera nobis
Sydera, sunt orbes alij, lumenq; videbis
Purius: Elysiosq; magis mirabere campos,
Cultoresq; pios. Illic pretiosior ætas:
Aurea progenies habitat, semperq; tenemus*
Quod

*Quod superi meruere semel: nec mollia desunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Aetna.
Est etiam lucis arbor prædiues opacis,
Fulgentes viridi ramos curuata metallo.
Hec tibi sacra datur, fortunatumq; tenebis
Autumnus, & fuluis semper ditabere pennis.*

D E B E L L O.

Bellum ex cupiditate ortum habet.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

*Hinc usura vorax, avidumq; in sænore tempus:
Et concussa fides, & multis utile bellum.*

Tibullus eleg. 10. lib. 1.

*Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit:
Tunc cades hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior dira mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit, ad nos mala nostra
Vertimus in sænas quod dedit ille feras.
Diuitis hoc vitium est auri: nec bella fuerunt
Faginus astabat cum cyphus ante dapes.
Non arcès, non vallus erat, somnumq; petebat
Securus varias dux gregis inter oues.*

Belli amor creuit maximè.

Vergil. lib. 1 Georg.

*Quippe ubi fas versum, atq; nefas: tot bella p orbẽ
Tam multa scelerum facies: non ullus aratro
Dignus*

Dignus honos: squalent abductis arua colonis:
 Et curuæ rigidum sulces constantur in ensem.
 Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum:
 Vicina ruptis inter se legibus vrbes
 Arma ferunt, sævit toto Mars impius orbe.
 Ut cùm carceribus sese effudere quadrigæ,
 Addunt se in spatia, & frustra retinacula tendēs
 Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.
 Belli ciuilis causæ quæ sint.

Lucanus lib. i. bel. ciuil.

Fert animus causas tantarum expromere rerum
 Immensumq; aperitur opus, quid in arma furentē
 Impulerit populum, quid pacem excusserit orbi.
 Inuida fitorum series, summisq; negatum
 Stare diu, nimioq; graues sub pondere lapsus.
 Ibidem.

-Tu causa malorum

Facta tribus dominis cōmunis Roma, nec vnquā
 In turbam missi feralia fœdera regni.

Belli ciuilis, necnon generalis repre-
 hensio asperissima.

Horatius lib. Epodon.

Quo quo scelesti ruitis? aut cur dextris
 Aptantur enses conditi?

Parumne campis, atque Neptuno super
 Fusum est Latini sanguinis?

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
 Vnquam, nisi in dispar scris.

Furor

Furor ne cacus, an rapit vis acrior?

An culpa ? responsum date.

Tacent, & ora pallor albus inficit,

Mentesq; perculsa stupent.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Quis furor ô ciues ? quæ tanta licentia ferri,

Gentibus inuisis Latium præbere cruorem?

Cumq; superba foret Babylon spolianda trophæis

Ausonjs, umbraq; erraret Crassus inulta,

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Heu quantum terræ potuit pelagiq; parari

Hoc, quem ciuiles hauserunt sanguine dextræ.

Idem lib. 2. bel. ciuil.

Nobilitas cum plebe perit, lateq; vagatur

Ensis, & à nullo reuocatum est pectore ferrum,

Stat cruor in templis, multaq; rubentia cade

Lubrica saxa madent, nulli sua profuit ætas,

Non senis extremum piguit feruentibus annis

Præcipitasse diem, nec primo in limite vite

Infantis miseri nascentia rumpere fata.

Crimine quo parui cadem potuère mereris?

Sed satis est iam posse mori.

Tibullus elegia 10. lib. 1.

Quis furor est atram bellis accersere mortem?

Imminet, & tacito clàm venit illa pede.

Quàm potius laudandus hic est, quæ prole parata

Occupat in parua pigra senecta casa.

Ipse suas sectatur onus, at filius agnos,

Et calidam fesso comparat vxor aquam.

Belli euentus varius.

Vergil. lib. 10. Aeneid.

*Hic magnus sedet Aeneas, secumq; volutat
Euentus belli varios.*

Ouid. lib. 7. Metamor.

*Sexta resurgebant orientis cornua lunæ:
Et pendeat adhuc belli fortuna, diuq;
Inter vtrunque volat dubijs Victoria pennis.*

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

*Mars dubius, nec certa Venus, victiq; resurgunt,
Quosq; neget vnquam posse iacere, cadunt.*

Seneca in Thebaide.

-Nunc belli mala

*Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum regis robur trahas,
Licet arma longe miles, ac latè explicet,
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.*

Silius Italicus lib. 6. bel. Pun.

-Et incerti fallax fiducia Martis.

Bello salus nulla est, igitur pax ab omni-
bus poscenda est.

Virgil. 11. lib. Aeneid.

*Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.
Belli tempore portas claudere prodest.*

Ouid. eleg. 6. lib. 1.

*Vrbibus obsessis clausæ munimina portæ
Profunt, in media pace quid arma times?*

Ouid.

Ouid. 4. de Ponto.

Hic, ubi barbarus hostis

Vt fera plus valeant legibus arma facit.

DE BENEFICENTIA.

Beneficium in bonos collatum haud
parum prodest.

Plautus in Captiuis.

*Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea grāvida
est bonis.*

Idem in Persa.

*Si quid bonis boni fit, esse idem & graue, & gra-
tum solet.*

Idem in Rudente.

Bonis quod bene fit, haud perit.

Beneficium accipere qui scit, sed reddere
nescit, improbus est.

Plautus in Persa.

Improbus est homo

Qui beneficium scit sumere, & reddere nescit.

Beneficij accepti recordatio perpetua esse debet,
& ad hoc exhortatio dignissima.

Plautus in Captiuis.

*At scire tu memēto, quādo hīc qđ voles habebis.
Nam ferē maxima pars morem hunc homines ha-
bent, quod sibi volunt*

*Dum id impetrāt boni sunt, sed id ubi iam penes
se habent,*

Ex bonis pessimi, & fraudulentissimi sunt.

Beneficia alteri impensa rememoranda non sunt.

Terentius in Andria.

*Si tibi quid feci, aut facio, quod placet, Simo,
Et id gratum fuisse aduersum te, habeo gratiam.
Sed hoc mihi molestum. Nam istæ cōmemoratio,
Quasi exprobratio est immemoris beneficij.*

Mart. lib. 5. Epigr.

Quæ mihi præstiteris, memini, semperq; tenebo.

Cur igitur taceo, Posthume, tu loqueris?

Incipio quoties alicui tua dona referre,

Protinus exclamat, dixerat ipse mihi.

Non belle quadam faciunt duo, sufficit vnus.

Huic operi, si vis vt loquar, ipse tace.

Crede mihi, quamuis ingentia Posthume dones,

Autoris pereunt garrulitate sui.

Ausonius in sent. Chilonis.

Tu bene si facias non meminisse fas est.

Beneficium, cū opus est, à quouis etiam
homine accipiendum est.

Terentius in Adelph.

*Abs quiuis homine, cū opus est, beneficium acci-
pere gaudeas.*

*Verū enim uerò id demum iuuat, si quem equum
est benefacere, is facit.*

DE BLANDITIIS.

Blanditiæ vt deponantur admonitio notabilis.

Ouid.

Ouid.lib.3.Eleg.

*Desine blanditias, & verba potentia quondam
Perdere : non ego sum stultus, vt antè fui.*

DE BONITATE.

Bonus est qui leges & patrum statuta ad vnguem
seruat, quiq; ab inimicis etiam extollitur.

Horat.lib.1.Epist.ad Quintium.

Vir bonus est quis?

Qui consulta patrum, qui leges, iuraq; seruat.

Terentius in Hecyra.

Nanque eo pacto maximè apud te meo erit ingenio fides,

Cùm illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.

Bonus ætatis suæ spatium ampliat.

Mart.lib.10.Epigr.

*Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus, hoc est
Vinere bis, vita posse priore frui.*

Bonus est, qui studet esse quod ab aliis audit.

Horat.lib.1.Epist.ad Quintium.

Tu rectè viuas, si curas esse quod audis.

Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.

Bonus est, qui in Deo tantum spem collocat, nec
pro ipso tormenta mortemue horret.

Horatius ibidem.

*Vir bonus & sapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre, patiç;*

*Indignum coges? Adimam bona, nēpe pecus, rem,
 Lectos, argentum: tollas licet: in manibus, &
 Compeditibus sauo te sub custode tenebo.
 Ipse Deus, simulatq; volam, me soluet, opinor.
 Hoc sentit, moriar. Mors vltima linea rerum est.*

Bonus est, maximis in diuitiis positus qui non
 peccat: quia hoc facile non est.

Martial. 11. Epig. in laudem

Nervæ Traiani.

*Tanta tibi est recti reuerentia, Caesar, & aequi
 Quanta Numæ fuerat: sed Numæ pauper erat.
 Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
 Et cum tot Cræsos viceris, esse Numam.*

Bonus est, qui virtutis amore non peccat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Bonus vt malos non timeat admonitio illustis.

Horat. lib. 1. Satyra 4.

- Sulcius acer

*Ambulat, & Caprius, rauci male, cumq; libellis.
 Magnus vterque timor latronibus, at bene si quis
 Et viuat puris manibus, contemnat vtrunque.*

Bonis bene erit, malis verò è contrà.

Plautus in Captiuis.

Bene merēti, bene profuerit: male merēti, par erit.

A bonis quæ expectantur potissimum.

Plautus in Trinummio.

Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,

Glor

Gloriam, & gratiam, hoc probis pretium est.

Boni rari sunt.

Virgil. de Viro bono.

*Vir bonus & sapiens, qualem vix repperit ullam
Milibus è cunctis hominum, consultus Apollo.*

Iuuenalis 13. Satyra.

*Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quos
Thebarum portæ, vel diuitis hostia Nili.*

Boni malis parent, idq; sæpissimè.

Seneca in Hercule furente.

-Sontibus parent boni.

Ius est in armis, opprimit leges timor.

Veteres boni laudantur, sed eorum mores
& ritus non observantur.

Ouid. lib. 1. Fastor.

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.

Bono consummatæque viro quæ conueniant.

Vergil. in Viro bono.

Iudex ipse sui, totum se explorat ad vnguem.

Quid procures, vaniq; ferat quid opinio vulgi,

Securus: mundi instar habens, teres atq; rotundus,

Externe ne quid labis per leuia fidat.

Ille dies quàm longus erit sub sydere cancri,

Quantaq; nox tropico se porrigit in Capricorno

Cogitat, & iusto trutinæ se examine pensat:

Ne qui l' hiet, ne quid protuberet, angulus æquis

Partibus vt coëat, nil vt deliret amussis,

Sit solidum quodcunque subest, nec inania subtus

Iudicet admotus digitis pellentibus ictus.

Ibidem.

*Non prius in dulcem declinat lumina fontium,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei.*

*Quò prætergressus, quid gestū in tēpore, quid nō?
Cur isti factō decus absuit, aut ratio illi?*

*Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem,*

Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?

*Quid volui quod nolle bonum foret? Utile honesto
Cur malus antetuli? Num dicto, aut deniq; vultu*

*Perstrictus quisquā? Cur me natura magis, quàm
Disciplina trahit? Sic dicta & facta per omnia*

*Ingrediens, ortoq; à vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & premia rectis.*

DE BONO.

Veri boniq; fons est Deus.

Paulinus in Epist. ad Auson.

*Quid enim tenere vel bonum aut verum queant,
Qui non tenent summæ caput,*

Veri boniq; somitem & fontem Deum?

Summa boni quæ sit.

Auson. de 7. Sapientum sententiis.

Quenā summa boni? Mens, quæ sibi cōscia recti.

*Bona nostra tum cognoscimus, cū
à nobis sublata sunt.*

Plauto

Plautus in Captiuis.

*Tum denique homines nostra intelligimus bona,
Quum, quæ in potestate habuimus, ea amisimus.*

Bona citius, ac prius quam mala
è medio tolluntur.

Ouid. Eleg. 6. lib. 2.

*Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.*

Meliora potius facienda, quam precanda sunt.

Ouid. lib. 7. Metamorph.

*Dij meliora velint: quãquam non ista precãda,
Sed facienda mihi.*

Bona procrastinanda non sunt. Nam ea
differre sapientis non est.

Tibullus lib. 1. Eleg. 4.

*At si tardus eris, errabis, transiet ætas
Quàm citò, nam segnis stat, remeatq; dies.
Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alba comas.
Vidi iam iuuenem premeret cùm serior ætas
Mœrentem stultos præterijisse dies.*

Mart. lib. 1. Epigr. ad Iulium.

*Non bene distuleris, videas quod posse negari,
Et solum hoc ducas, quod fuit, esse tuum.
Expectant curæq; catenatiq; labores.*

*Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu, complexuq; affere toto:
Sæpe fluunt, imo sic quoque lapsa sinu.*

Non est, crede mihi, sapientis dicere, viuam.

Sera nimis vita est crastina, vine hodie.

Bona vera quæ sint, pauci cognoscere valent.

Iuuenalis 10. Satyra.

*Omnibus in terris, quæ sunt à Gadibus vsque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt*

*Vera bona, atque illis multum diuersa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus?*

*Aut cupimus? Quid tam dextro pede cõcipis, vt te
Conatus non pœniteat, votiq; peracti?*

Ad peragendum bonum exhortatio lepidissima.

Horat. lib. 1. Epist. ad Bullatium.

*Tu quancunque Deus tibi fortuna uerit horam
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.*

*Vt quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas.*

Seneca in Hippolyto.

Ætate fructuere, mobili cursu fugit.

Optimos vitæ dies

Effluere prohibe.

ibidem.

- Dum licet, vtere.

Tempus sed tacitum subruit, horaq;

Semper præterita deterior subit.

Martialis lib. 4. Epig.

Si sapiis, vtaris totis Coline diebus,

Extremumq; tibi semper adesse putes.

Bonum

Bonum, benèue non vult, nisi qui bene operatur.

Plautus in Trinummo.

Nequicquam illud verbum est: bene vult, nisi qui benefacit.

Nihil suauius quàm bene rem gerere.

Plautus in Captiuis.

Quid est suauis, quàm bene rem gerere bono publico?

Bonum, quod quisque operatur, sibi facit.

Plautus in Trinummo.

Quid exprobras bene quod fecisti? tibi fecisti, non mihi.

Bonum summum speculari qui vult, omnium terrenarum rerum cupiditates à se rescare debet: quia si non, quicquid perspicuum est, perdet.

Boëtius metro 12. lib. 3.

Vos hac fabula respicit,

Quicumque in superum diem

Mentem ducere queritis.

Nam qui tartareum in specus

Victus lumina flexerit,

Quicquid præcipuum trahit,

Perdit, dum videt inferos.

DE BREUITATE.

Breuitas in dicendo habenda est.

Horat. de Arte Poëtica.

Quicquid præcipies, esto brevis, ut citò dicta

Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

Terentius in Andria.

Quin tu vno verbo dic, quid est quod me velis.

Ausonius in Paulino.

*Est etenim comis breuitas, sic fama renatum
Pythagoram docuisse refert, cum multa loquaces
Ambiguis sererent verbis, contra omnia solam
Est, respondebat, vel non: ô certa loquendi
Regula: nam breuius nihil est, nec plenius istis,
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.
Ibidem.*

Nemo silens placuit, multi breuitate loquendi.

Nimia breuitas obscuram reddit orationem.

Horat. de Arte Poëtica.

*Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio. sectantem leuia, nerui
Deficiunt, animiq; professus grandia, turget.
Satis breue est cui nihil demi potest.*

Mart. lib. 2. Epigr.

Nō sunt lōga, quibus nihil est quod demere possis.

C

DE CANTV.

Cantus laborem mollit atque fallit.

Ouid lib. 4. Trist.

*Hoc est cur cantet vinctus quoq; compede fessor,
Indocili numero, cum graue mollit opus:*

Cantet

*Cantet & innitens limosæ pronus arena
 Aduerso tardam qui rehit amne ratem.
 Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos,
 In numerum pulsa brachia versat aqua.
 Fessus ut incubuit baculo, saxoq; recedit
 Pastor, arundinco carmine mulcet oues.
 Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
 Fallitur ancillæ decipiturq; labor.
 Fertur & abducta Lyrneſide triſtis Achilles
 Aemonia curas attenuaſſe lyra.
 Cùm traheret ſyluas Orpheus, & dura canendo
 Saxa bis amiſſa coniuge mæſtus erat.*

Bona voce præditus cantare debet.

Idem 1. de Arte amandi.

*Si vox eſt, canta, ſi mollia brachia, ſalta,
 Et quacunq; potes dote placere, place.
 Cantorum vitium quale ſit.*

Horat. lib. 1. Satyra 3.

*Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
 Ut nunquam inducant animum cantare rogati:
 Iniuſi nunquam deſiſtent.*

DE CASTITATE.

Caſtitas vxoris dos magna apud Getas.

Horat. Oda 24. lib. 3.

*Dos magna parentium
 Virtus, & metuens alterius viri
 Certo fœdere caſtitas.*

Caſtit

Castitatis seu virginitatis seruandæ confortatio.

Ouid.lib. 1. Metamor.

*Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes.
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inq; patris blandis hærens ceruice lacertis:
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui, dedit hoc pater antè Diane.*

Idem lib. 3. Metamor.

Ante ait moriar, quàm sit tibi copia nostri.

Idem Epistola 8. Heroid.

Pro somno lacrymis oculi funguntur obortis.

Quaq; licet fugio, sicut ab hoste viro.

Seneca in Hercule furente.

M E G. Grauent cathenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta, non vincet fidem
Vis nulla nostram: moriar Alcide tua.

Plautus in Perfa.

P E R S A. Tua isthæc potestas est, pater, verū tamē
Quanquam res nostræ sunt, pater, pauperculæ
Modicæ, & modestæ, melius est tamen ita viuere.
Nam vbi ad paupertatem accessit in fū ia,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.

Idem in Stich.

P I N A C. Non quo dedisti nuptū abire nolumus,
Castitas Deo grata est.

Tibul.

Tibullus lib. 2. eleg.

*Nos quoque abesse procul iubeo : discedat ab aris
Cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.
Casta placent superis.*

Vergilius 3. Aeneid.

*Hac casti maneant in religione nepotes.
Romani usque adeo castitati studebant, ut virgines.
Vestales etiam viuas tumularent, ob virginitatis
violentiam.*

Ovid. lib. 6. Fasto.

*Nullaq; dicetur vittas temerasse sacerdos.
Hoc duce, ne vina defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violauit, in illa
Conditur: & tellus, Vestaq; numen idem est.*

Iuuenal. Satyra 4.

*Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos.*

DE C A R M I N I B V S.

Utilitas carminum quæ sit.

Horat. lib. 1. Epist. ad August.

*Scribimus indocti doctiq; poemata passim.
Hic error tamen, & leuis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: &c.
Torquet ab obscænis iam tunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatus & inuidia corrector, & iræ.
Rectè facta refert, orientia tempora notis*

Instruit

Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.

Castis cum pueris, ignara puella mariti

Disceret vnde preces, vates nî Musa dedisset?

Poscit opem chorus, & presentia numina sentit.

Cælestes implorat aquas docta prece, blandus

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

Impetrat & pacē, & locupletem frugibus annū.

Carmine dū superi, placantur carmine manes.

Olympius Nemefianus Ecloga 2.

Tum verò ardentes flammati pectoris æstus

Carminibus, dulciq; parant releuare querela.

Idem Ecloga 4.

Cantet amat quod quisq; leuāt & carmina curas.

Carmina homines beant ac mori vetant.

Horatius Oda 6. lib. 4.

Dignum laude virum Musa vetat mori.

Cælo Musa beat.

Idem Oda 9. lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi, sed omnes illacrymabiles

Vrgentur, ignoti q; longa

Nocte, carent quia Vate sacro.

Quid. lib. 4. de Tristibus.

Carmine fit viuax virtus, expers q; sepulchri,

Notitiam seræ posteritatis habet.

Idem lib. 1. eleg.

Scindentur vestes, gemma frangētur, & aurum,

Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Tibul

Tibullus Elegia 4. lib. 1.

*Quem referent Musa viuet dum roboratellus,
Dum cælum stellas, dum vehat amnis aquas.*

Carminum vis.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

*Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
Carminè currentes ille tenebat aquas.*

*Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes,
Captaq; erat Lyricis Ansonis ora sonis.*

Ibidem.

Protinus in medias ornatus desilit undas:

*Spargitur impulsa cœrula puppis aqua:
Inde (fide maius) tergo Delphina recuruo*

Se memorant oneri supposuisse nouo.

*Ille sedens, citharamq; tenens, pretiumq; vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.*

Silius Italicus lib. 11. bel. pu.

*Altera turbatum plectro moderata profundum
Et tenuit Phocas, & in omni Protea forma,
Traxit, & æquoreo portauit Ariona dorso.*

Ibidem legis & Amphiona lyræ sonitu

Thebanam ciuitatem construxisse.

Idem & Propertius lib. 3. affirmat.

*Saxa Sithæronis Thebas agitata per artem,
Sponte sua in muri membra coisse ferunt.*

*Sic & Orpheus carminibus & cithara
traxisse feras, syluas, &c. à poëtis fabu-
latur: eò quòd effrænatos hominum*

animos

animos sua leniuit doctrina atque elo-
quentia: nec non in vnum eos redegit,
qui per deuia ibant, ferarúmque more
viuebant.

Vergilius de Orpheo.

*Threicius quondam vates fide creditur canora:
Mouisse sensus acrium ferarum,
Atq; amnes tenuisse vagos,
Et surda cantu concitasse saxa.
Suauifonosq; modos testudinis arbores secuta
Vmbra feruntur praeuisse vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Docta q; vitam voce temperauit.
Iustitiam docuit, cætu quoq; congregauit vno,
Moresq; agrestes expoliuit Orpheus.*

Horatius de Arte Poëtica.

*Syluestres homines sacer interpresq; Deorum
Cædibus & victu fædo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones:
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam
Publica priuatis secernere, sacra prophanis:
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis:
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen diuinis vañibus, atq;
Carminibus venit. post hos insignis Homerus.*

Carminibus Ouidius ab ineunte ætate deditus fuit.

Ouidius lib. 4. de Tristibus.

At mihi iam puero cœlestia sacra placebant,

Inq; suum furtim Musa trahebat opus.

Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,

Et quod tentabam scribere versus erat.

Carmina mentis tranquillitarem, nec non
scribentis otium exigunt.

Ouidius de Sappho.

Nec mihi, dispositis iungam que carmina nervis

Proueniunt, vacua carmina mentis opus.

Idem lib. 1. de Tristibus.

Carmina proueniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis, & otia querunt:

Me mare, me venti, me fera iacta hyems.

Horat. lib. 2. epist. ad Iul. Florum.

Scriptorū chorus omnis amat nem⁹, & fugit urbē.

Carmina honorem debitum non habent, id est, vir-
tutes in pretio non sunt, sed diuitiæ.

Ouidius lib. 2. de Arte amandi.

Quid tibi præcipiã teneros quoq; mittere versus?

Hei mihi non multum carmen honoris habet.

Carmina laudantur, sed munera magna petuntur.

Dummodo sit diues barbarus, ille placet.

Ibidem.

Ipse licet venias musis comitatus Homere,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Titus Calphurnius Ecloga 4.

-Leuibus quem sæpe cicutis

Ludere conantem vetuisti fronte paterna,
 Dicentem, Corydon non te semel ista notavi:
 Frange puer calamos, & inaneis desere Musas,
 Et potius glandes, rubicundaq; collige corna,
 Duc ad mulctra greges, & lac venale per urbem.
 Non tacitus porta. quid enim tibi fistula reddet
 Quo tutère famam? certè mea carmina nemo,
 Præter ab his scopulis ventosa remurmurat Echo.
 Vide infrà tit. de Virtute. Virtutis
 præmium, &c.

DE CAUSSIS.

Causa propagationis rerum omnium est caliditas
 cum humiditate temperata.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Quippe vbi temperiem sumpsere humorq; calorq;
 Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
 Cumq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus oēs
 Res creat, & discors concordia foetibus apta est.

Causas omnium quærere vanum est.

Vergilius in Aetna.

Sed frustra certis disponere singula causis
 Tentamus.

Boëtius Metro 2. lib. 5.

Puro clarum lumine Phæbum
 Melliflui canit oris Homerus,

Qui

*Qui tamen intima viscera terra.
Non valet, aut pelagi radiorum
Infirma perrumpere luce.*

Causas rerum qui potuit cognoscere, is felix.
Vergilius 2. Georgicon.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.
Causis omnium rerum præsertim diuinatum inue-
stigare velle, inscitia est atq; fas non est.

Vergilius in Aetna.

*Nam quæ mortali spes est, quæ amentia maior
In Iouis errantem regno perquirere velle?*

Ouid. lib. 3. Fasto.

*Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quæq; trahant superis sedibus arte Iouem,
Scire nefas homini est, nobis concessa canentur.*

Causas terrenarum rerum inquirere hominis est.

Vergilius in Aetna.

*Sed prior hæc hominū cura est cognoscere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cælestibus astris.*

Ibidem.

*Tantum opus ante pedes trāsire & perdere segnes
Torquemur miseri in parvis.*

Ibidem.

Leues cruciant animos & corpora causa.

Ouid. lib. 3. Fasto.

*- Nobis concessa canentur,
Quæq; pio dici vatis ab ore licet.*

Causæ eiusdem diuersi quandoque sunt effectus, &
hoc ob materiæ variam dispositionem.

Ouid. lib. 1. de Remed. amo.

Discite sanari, per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemq; feret.
Terra salutiferas herbas, eademq; nocentes
Nutrit: & vrticæ proxima sæpe rosa est.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Idem lib. 4. de Ponto.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis, vt fluat imber aquis:
Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo
Mista fere duris vtilis herba rubis.

Causa iusta virtutem militis promouet,
iniusta deprimit.

Propertius.

Frangit & attollit vires in milite causa:
Quæ nisi iuxta subest, excutit arma pudor.

DE CÆCITATE.

Cæcitatis humanæ detestatio.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

O miseras hominum mentes & pectora ceca.
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
Degitur hoc æui quodcunq; est?

Ouid. 6. Metamor.

Prò superi, quantum mortalia pectora ceca

Noctis

Noctis habent.

DE COELO.

Cœlum peregrinas non patitur passionēs.

Ovidius lib. 1. Metamorph.

*Hec super imposuit liquidū & gravitate carentē
Aethera, nec quicquam terrena facis habētē.*

Cœlestia signa quæ.

Virgil. de sig. cœlestib.

*Primus adest Aries, Taurus insignibus auro
Cornibus, & Fratres, & Cancer aquatile signū.
Tum Leo terribilis Nemees, atq; innuba Virgo:
Libra subit, caudaq; animal quod dirigit ictum.
Armatusq; arcu Chiron, & corniger Hircus,
Fusor aquæ simul, & fulgenti lumine Pisces.*

Manilius lib. 1. Astronom.

*Aurato princeps Aries in vellere fulgens
Respicit admirans aduersum surgere Taurum,
Submisso vultu Geminos & fronte vocantem:
Quos sequitur Cancer, Cancrū Leo, Virgo Leonē:
Aequato cum Libra die cum tempore noctis,
Attrahit ardenti fulgentem Scorpion astro,
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo, volucrum missurus iamq; sagittam.
Tum venit angusto Capricornus sydere flexus.
Post hunc inflexam diffundit Aquarius urnam.
Piscibus assuetæ avidè subeuntibus undas.
Quos Aries tangit claudentibus vltima signa.*

Cœlum beatorum est locus.

Ouid.lib. 1. Metamorph.

*Neu regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum formæq; Deorum.*

Ibidem.

*Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta tonantis,
Regalemq; domum: dextra læuaq; Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuersa locis, à fronte potentes
Cœlicolæ, clariq; suos posuere penates.
Hic locus est, quem si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.*

Cœlum ardua adquiritur via.

Ouid.lib. 5. de Tristibus.

*Ipse quoque æthereas meritis inuectus es arces:
Quo non exiguo facta labore via est.*

Seneca in Hercule furente.

Non est ad astra mollis è terris via.

Valer. Flac.lib. 1. Argonaut.

*Tendite in Astra viri, mea primùm regia mundo
Iapeti post bella truces Phlegraeq; labores,
Imposuit durum vobis iter, & graue cœli
Instituit, sic ecce meus, sic orbe peracto
Liber, & expertus terras remeavit Apollo.*

Cœlum virtutibus homines adipiscuntur,
non pecunia.

Horat.

Horat. Oda 2. lib. 3.

*Virtus recludens immeritis mori
Cælum negata tentat iter via:
Cætusq; vulgares, & vdam
Spernunt humum fugiente penna.*

Seneca in Octavia.

*Pulchrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriæ, parcere afflictis, fra
Cede abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo:
Hæc summa virtus, petitur hac cælum via.
Sic ille patriæ primus Augustus parens
Complexus astra est, colitur & templis Deus.*

Idem in Hercule Oeteo.

Sed locum virtus habet inter astra.

Valer. Flac. lib. 6. Argon.

-Nulla cælum reparabile gaza.

Silius Italicus 13. lib. bel. Pun.

*Audendo bella expedias, pigra extulit astris
Haud unquam sese virtus.*

*Cœlestia cognoscentes terrena quæque parui
faciunt atque contemnunt.*

Manilius lib. 2. Astron.

*Illæ fuit, quæ diuitias, quæ despicit aurum,
Imperia & fœces, mollemq; per otia luxum,
Et blandis aduersa sonis, dulcemq; per aures
Affectum, & modico noscenda ad fata labore.*

DE CIBO.

Cibus vires debilitatis roborat.

Valerius Flaccus lib. 2. Argonaut.

*Hæc ubi dicta dedit, Cereris tum munere fessas
Restitunt vires, & parco corpora Baccho.*

Ciborum varietas tam animo, quàm
corpore nocet.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

-Nam varia res

*Vt noceant homini, credas, memor illius esca,
Quæ simplex olim tibi sederit: At simul aspis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultu
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Cæna desurgit dubia? quin corpus onustum
Hæsternis vitijs animum quoque prægrauat vnâ,
Atque affigit humo diuinæ particulam aure.*

Ciborum parcus ad omne opus promptus est.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

*Alter ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.*

DE CHRISTO.

Christi Dei aduentus, verè, & moraliter, seu
piè intelligendo.

Claudianus de laude Christi.

Proles vera Dei cunctisq; antiquior annis,
Nunc

Nunc genitus, qui semper eras, lucisq; repletor:
 Ante tua, matrisq; parens: quem misit ab astris
 Aequævus genitor, verbiq; in semina fufum
 Virgineos habitare sinus, & corporis arcti
 Iussit inire vias, paruaq; in sede morari.
 Quem sedes non vlla capit, qui lumine primo
 Vidiſti quicquid mundo nascente crearas.
 Ipse opifex, opus ipse fui, dignatus iniquas
 Aetatis sentire vices, & corporis huius
 Diſſimiles perferre modos, hominemq; subire,
 Ut poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
 Et decepta diu varij ſolertia mundi,
 Pectora tam multis ſinerent mortalia ſecula
 Autorem neſcire ſuum.

Vergil. Eclog. 4.

Vltima Cumæi iam venit carminis ætas.
 Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo.
 Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
 Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Titus Calphurn. Ecloga 1.

Vos ô præcipue nemorum gaudete coloni,
 Vos populi gaudete mei, licet omne vagetur
 Securo cuſtode pecus, nocturnaq; paſtor
 Claudere fraxinea nolit præſepia crate:
 Non tamen inſidias prædator ouilibus vllas
 Adferet, aut laxis abiget iumenta capiſtris.
 Aurea ſecura cùm pace renaſcitur ætas,
 Et redit ad terras tandem ſqualore ſituq;

Alma Themis posito, iuuenemq; beata sequuntur
 Secula, maternis caussam qui lusit in vlnis.
 Dū populos Deus ipse reget, dabit impia victas
 Post tergum Bellona manus, spoliataq; telis
 In sua vesanos torquebit viscera morsus,
 Et modò quæ toto ciuilia distulit orbe
 Secum bella geret: nullos iam Roma Philippos
 Deflebit, nullos ducet captiua triumphos,
 Omnia tartareo subigentur carcere bella,
 Immergentq; caput tenebris, lucemq; timebunt:
 Candida pax aderit, nec solùm candida voltu
 Qualis saepe fuit, quæ libera Marte professo,
 Quæ domito procul hoste, tamē grassantibus armis
 Publica diffudit tacito discordia ferro.
 Omne procul vitium simulatæ cedere pacis
 Iussit, & insanos dementia condidit enseis.
 Nulla catenati feralis pompa senatus
 Carnificum lassabit opus, nec carcere pleno
 Infelix raros numerabit curia patres.
 Plena quies aderit quæ stricti nescia ferri,
 Altera Saturni reuocet Latialia regna,
 Altera regna Numæ, qui primus ouantia cede
 Agmina Romuleis & adhuc ardentia castris
 Pacis opus docuit, iussitq; silentibus armis
 Inter sacra tubas, non inter bella sonare.
 Nec iam adumbrati faciem mercatus honoris,
 Nec vacuos tacitus fascēs, & inane tribunal
 Accipiet Consul, sed legibus omne reductis

*Ias aderit, moremq; fori, voltumq; priorem
 Reddet, & afflictum melior Deus auferet ævum.
 Exultet, quæcunque notum gens ima iacentem,
 Erectumq; colit boream, quæcunque vel ortu,
 Vel patet occasu, medió ve sub æthere seruit.*

Idem Ecloga 4.

*Illius vt primùm senserunt numina terræ,
 Cæpit & vberior, succis fallentibus olim
 Luxuriare seges, tandem legumina plenis
 Vix resonant siliquis, nec præfocata malignum
 Messis habet lolium, nec inertibus albet auenis:
 Iam neque damnatos metuit iactare ligones
 Fossor, & inuento (si sors dedit) vtitur auro.
 Nec timet, vt nuper, dum iugera versat arator,
 Ne sonet offenso contrario vomere massa,
 Iamq; palàm pressò magis ac magis instat aratro.*

*Quæ Christus humano generi præstiterit
 bona, moraliter & verè.*

Lucret. lib. 6. de natura rerum.

*Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
 Et finem statuit cupidinis atque timoris,
 Exposuitq; bonum summum, quò tēdimus omnes,
 Quid foret, atque viam mōstrauit tramite paruo,
 Qua possemus ad id recto contendere cursu,
 Quidve mali foret in rebus mortalibus, atque
 Quod flueret naturali iure, atque veniret,
 Sen casu, sen vi, quòd sic natura parasset:
 Et quibus è portis occurri cuique deceret,*

*Et genus humanum frustra plerunque probauit
Voluere curarum tristes in pectore fluctus.*

Claudianus de Christo seruatore.

*Christe potens rerum redeuntis conditor aui,
Vox summi, sensusq; Dei, quem fundit ab alta
Mente pater, tantiq; dedit consortia regni:
Impia dum nostræ domuisti crimina vite,
Passus corporea mundum vestire figura,
Affariq; palam populos, hominemq; fateri.*

Ibidem.

*Quin ex supplicij nomen nexusq; subiisti,
Vt nos subriperes letho, mortemq; fugares
Morte tua.*

Miracula Christi.

Claudianus de mirac. Christi.

*Angelus alloquitur Mariam, quo præscia verbo
Concipiat, salua virginitate Deum.*

*Dant tibi Chaldei prænuntia munera reges,
Myrrham homo, rex aurū, suscipe thura Deus.*

*Permutat lymphas in vina liquentia Christus,
Quo primum factō se probat esse Deum.*

*Quinque explet panes, pisces duo, millia quinque,
Et Deus ex paruo plus superesse iubet.*

*Editus ex vtero cæcus noua lumina sensit,
Et stupet ignotum se meruisse diem.*

*Lazarus è tumulo, Christo inclamante resurgit,
Et dura mortis lex resoluta perit.*

*Nutatem quatit vnda Petrū, cui Christus in alto
Et*

*Et dextra gressus firmat, & ore fidem.
 Exanguis Christi contingit sæmina vestem,
 Stat cruor in venis, sit medicina fides.
 Iussus post multos graditur paralyticus annos
 (Mirandum) lecti portitor ipse sui.*

Christi vox contra damnatos in iudicij vniuersalis die pronuntianda (moraliter dico) quæ erit. Ea voce prolata atque audita, dæmonum turba in eos ruent.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

*Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataq; duris
 Corpora tormentis stygiæ demittite morti.*

Ibidem.

-Ruit omnis in vnum.

*Turba furens, cunctæ coeunt, trepidumq; sequuntur,
 Iam trepidum, iam verba minus violētā loquentem,
 Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.*

DE CLEMENTIA.

Clementiæ vis & laus summa.

Claud. in Stiliconis laud. lib. 2.

*Principiò magna custos Clementia mundi,
 Quæ Iouis incoluit Zonam, quæ temperat æthram
 Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
 Cælicolum. Nam prima chaos Clementia soluit,
 Congeriem miserata rudem, vultuq; sereno
 Discussis tenebris in lucem sæcula fudit.*

Clementia pro artis & templis hominum
 pectoribus fruitur.

Clau

Claudianus in Stiliconis laudes 2. lib.

*Hæc Dea pro templis & thure calentibus aris.
Te fruitur, posuiq; suas hoc pectore sedes.*

Clementiæ doctrina præceptaque.

Claudianus ibidem.

*Hæc docet, ut pœnis hominum, vel sanguine pasci.
Turpe ferumq; putes, ut ferrum Marte cruentum
Sic cum pace premas, ut non insensus alendis
Materiam præstes odijs, ut fontibus ultro
Ignouisse velis, deponas ocyus iram,
Quâ moneas. precibus nūquā implacabilis obstes.
Obuia prosternas, prostrataq; more leonum
Despicias. Alacres ardent cum sternere tauros,
Transiliunt prædas humiles. hæc ipse magistra
Dat veniam victis, hoc exhortante calores
Horrificos, & quæ nunquam nocitura timentur
Iurgia, contentus solo terrore coercet,
Aetherei patris exemplo, qui cuncta sonoro
Concutiens tonitru Cyclopum spicula defert
In scopulos, & monstra maris, nostriq; cruoris
Parcus, in Oethæis exercet fulmina syluis.*

Clementiæ germana est fides.

Claud in Stiliconis laudes lib. 2.

*Huic diuæ germana fides, eademq; sororis
Corde tuo delubra tenens sese omnibus actis
Inferit.*

Ibidem.

Hæc nullo docuit lineescere fuso,

Nunq

*Nunquam falsa loqui, nūquam promissa morari:
Inuisos odisse palam, non virus in alto
Condere, non latam speciem pretendere fraudi,
Sed certum, menti q̃; parem componere vultum
Osculto senire vetas, prodesse remittit.*

Clementiæ bona commodāue.

Claudianus ibidem.

*Hæc & amicitias longo post tempore firmat,
Mansuroq̃; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium paruo strepitu, nec vincula noxæ
Dissolui patitur, nec fastidire priorem
Allicitur veniente nouo, benefacta tenere,
Respuere offensas facilis, pariterq̃; minoris
Officij, magniq̃; memor, superare laborat.
Viq̃; hostes armis, meritis sic vincit amicos.
Hæc fuit absentes: hæc longè sola remotis
Consulit, hæc nullis auidam rumoribus aurem
Pandit, ut ignauum nunquam laesura clientem
Insidiosa tuos alienent marmura sensus.
Non viuus annexus amor, meminisse sepultos
Desinit in prolem, transcurrit gratia patrum.*

Clementia res succedunt melius quàm feritate.

Claud. in Consulatum Manlij.

*Se iactent alij, studeant feritate timeri,
Addictosq̃; hominum cumulent æraria censu.
Lene finit Nilus, sed cunctis amibus extat
Vtilior, nullas confessus murmure vires.
Acrior at rapidus tacitas prætermeat ingens*

*Danubius ripas. Eadem Clementia seu
Gurgitis immensum deducit in ostia Gangem.
Torrentes immane fremant, lapsisq; minentur
Pontibus, inuoluant spumoso vertice sylvas.
Pax maiora decet, peragit tranquilla potestas,
Quod violenta nequit, mandataq; fortius vrget
Imperiosa quies.*

Clementia nihil in homine melius.

Terentius in Adelphis.

-Reipsa reperi

Facilitate nihil esse homini melius, neq; clemētia.

Clementia timoris maximum remedium est.

Seneca in Octauia.

Magnum timoris remedium clementia.

Clementia sola æquat nobis deos.

Claud. de 4. Honorij consularu.

*Sis pius in primis. Nam cum vincamur in omni
Munere, sola deos æquat clementia nobis.*

DE COGNITIONE SVL

Cognoscunt sese pauci.

Perfius Satyra 4.

*Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:
Sed precedenti spectatur mantica tergo.*

Horat. Satyra 3. lib. 1.

*Mauius absentem Næuiū cum carperet, heus tu,
Quidam ait, ignoras te, an vt ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Mauius inquit.
Stul*

Stultus & improb⁹ hic amor est, dignusq; notari.

Terentius in Heauton.

Dij vestram fidem. Itan' comparatam esse hominum naturam omnium,

Aliena melius vt videant & iudicent, quàm sua?

An eo fit, quia in re nostra, aut gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine?

Cognoscere seipsum debet vnusquisque in actione propria, & adhuc admonitio lepidissima.

Horatius libro 1. satyr. 3.

-Denique teipsum.

*Concute, num tibi quid vitiorum in seuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. Namque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.*

Perfius satyr. 1.

-Ne te quesueris extra.

Idem satyra 1.

*Disciteq; ô miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus, aut quidnam victuri gignimur, ordo
Quis dat⁹, aut metæ, quàm mollis flex⁹, & vnda,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriæ charisq; propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus esse
Iussit, & humana qua parce locatus es in re
Disce.*

Idem 4. satyr.

*Respice quod non es, tollat sua munera cerdo:
Tecū habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.*

Scipsum ignorare & aliena scire vituperabile.

Iuuenalis Satyra 11.

-Illum ego iure

Despiciam, qui scit quanto sublimior Athlas
Omnibus in Libya sit montibus: hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata distet ab arca
Sacculus. è caelo descendit *ἦν δὲ σκαλῶν*,
Figendum, & memori tractandum pectore, siue
Coniugium queras, vel sacri in parte senatus
Esse velis. Nec enim lorica poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Vlysses:
Ancipitem seu tu magno discrimine caussam
Protegere affectas, te consule, dic tibi quis sis,
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Butca
Nosceda est mensura tua, spectandaq; rebus
In summis, minimisq; etiam cum piscis emetur.

DE COMMVNIONE RERVM.

Communia naturaliter sunt omnia. De quo vide
etiam titulum de elementis.

Horatius satyra 2. libro 2.

Nam propriae telluris herum natura, neque illum
Nec me, nec quenquam statuit. Nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris:
Postremum expellet certè viuacior heres.

Communia erant omnia antiquitus.

Seneca in Hippolyto.

-Hoc equidem reor

Vixis

*Vixisse ritu, prima quos mistos dies
 Profudit: nulla his auri fuit
 Ceca cupido, nullos in campo sacer
 Diuisit agros arbiter populis lapis.
 Nondum secabant credula pontum rates.*

Verg. libro 2. Georg.

*Ante Iouem nulli subigebant arua coloni:
 Nec signare quidem, aut partiri limite campum
 Fas erat, in medium quærebant, &c.*

DE CONCORDIA.

Concordia paruo diues est.

Silius Italicus 9. lib. bel. Pun.

*Velle ac nolle ambobus idem sociataq; leto
 Mens æuo, ac paruis diues concordia rebus.*

Ad concordiam seruandam exhortatio.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

*Estē pares, & ob hoc concordēs viuite, nam vos
 Et decor, & cantus, & amor sociauit, & ætas.*

Claudian. in Epithal. Pal. & Ser.

Viuite concordēs, & nostrum discite munus.

Concordiæ maritalis descriptio.

Ouid. libro 8. Metamorph.

*Sed pia Baucis anus, pariliq; ætate Philemon
 Illa sunt annis iuncti iuuenilibus, illa
 Consenuere casa, paupertatemq; ferendo
 Effecere leuem: nec iniqua mente ferendam.*

*Nec refert dominos illic, famulósue requiras.
Tota domus duo sunt, ydemq; parentq; iubentq;.*

DE CONFESSIOE.

Confessio, peccati erratue veniam impetrat.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

*Mite Deum numen Bacchus, peccasse fatentem.
Restituit, factiq; fide data munera soluit.*

Idem lib. 10. Metamorph.

Numen confisus aliquod patet.

Quæ sint confessionis impedimenta.

Terentius in Adelphis.

*Nunc illud est, quod si omnes omnia sua consilia
conferant,*

*Atque huic malo salutem querant, auxilij nihil
adferant,*

*Tot res repente circumuallant, vnde emergi non
potest:*

Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.

Hoc cene seculum? ô scelera, ô genera sacrilega.

Confesso peccata remittenda sunt.

Horatius Saty. 3. lib. 1.

*Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.*

Claud. in Epigram. satisfactionis.

*En adsum, & veniam confessus crimina posco:
Manibus Hæcoreis atrox ignouit Achilles.*

Victr.

*Victrices furias matris placavit Orestes.
 Reddidit Alcides Priamo quas ceperat arces:
 Pelleum iuuenem regum flexere ruinae.
 Darium famulis manibus deluisse peremptum
 Fertur, & ingenti solatus fuita sepulcro,
 Tradita captivo spatiosior India Poro,
 Conditor hic patriæ, sic hostibus ille pepercit.
 Hunc virtus tua digna sequi.*

D E C O N S C I E N T I A.

Conscientia bona ahenus est homini murus.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcenatem.

*- At pueri ludentes, rex eris aiunt,
 Si rectè facies. hic murus ahenus esto,
 Nil conscire sibi, nulla palefcere culpa.*

Ouid. lib. 4. Fastor.

*Conscia mens recti famæ mendacia ridet.
 Sed nos in vitium credula turba sumus.*

Plautus in Amphit.

*Qui non deliquit, decet
 Audacè esse, & cōfidēter pro se & proterue loqui.
 Conscientiæ stimulus nocentem assiduè rodit.*

Ouid. lib. 1. de Ponto.

*Estur vt occulta vitiata putredine naui,
 Equoreos scopulos vt cauat vnda salis,
 Reditur vt scabra positum rubigine ferrum,
 Conditus vt tineæ carpitur ore liber.
 Sic mea perpetuos curarum pectora morsus*

Fine quibus nullo conficiantur habent.

Nec prius hi mētem stimuli, quā vita relinquet.

Quiq; dolet, citius, quā dolor ipse, cadet.

Idem lib. 1. Faſtor.

Conſcia mens vt cuique ſua eſt, ita concipit intra

Pectora, pro factō ſpemq; metumq; ſuo.

Iuuenalis 13. Satyra.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi

Diſplicet auctori, prima hæc eſt ultio, quòd ſe

Iudice nemo nocens abſoluitur, improba quamuis

Gratia fallacis prætoris vicerit vnam.

Quid ſentire putas omnes Caluine recentis

De ſcelere, & fidei violatæ crimine?

Ibidem.

Nullāne periuri capitis fraudisq; nephanda

Pæna erit? abreptū crede hūc & grauiore catena

Protinus, & noſtro (quid plus velit ira?) necari

Arbitrio.

Ibidem.

Cur tamen hos tu

Euaſiſſe putes, quos dixi conſcia facti

Mens habet attonitos? & ſurdo verbere cedit

Occultum quatiente animo tortore flagellum?

Pæna autem vehemens, ac multo ſenior illis,

Quas & Seditius grauis inuenit & Rhadaman-

Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtē. (thus,

Lucanus lib. 7. bel. ciuil.

. Omnes in Cæſare manes

Hunc

*Hunc omnes gladij, quos aut Pharsalia vidit,
Aut ultrix visura dies stringente senatu,
Illa nocte premunt : huc infera monstra flagellat.
Heu quantum misero pœna mens conscia donat.*

Seneca in Hippolyto.

*Quid pœna præsens, consciæ mentis pavor,
Animusq; culpa plenus, & semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.*

Plautus in Milite.

*At hoc me facinus miserum macerat,
Meumq; cor, corpusq; cruciat.*

Terentius in Andria.

Vix sum apud me, ita animus cōmotus est meta.

Statius lib. 3. Thebaid.

*-Inuigilant animo, scelerisq; parati
Supplicium exercent cura. Tunc plurima versat
Pessimus in dubijs timor.*

Plautus in Mustellaria.

Nihil est miserius, quàm animus hominis cōsci.

DE CONFORTATIONE.

Lepidissima sui ipsius confortatio.

Ovidius lib. 5. de Tristib.

*Quid dubitas, & tuta times? accede, rogaq;
Casare nil ingens mitius orbis habet.*

Seneca in Hippolyto.

*Aude anime, tenta, perage mandatum tuum.
Intrepida constant verba. qui timidè rogat*

Docet negare.

De confortatione afflictorum lege
tit. de Afflictione.

DE CONSILIO.

Consilium bonum, vel saluberrimum alteri impendere, & sibi non posse consulere flagitium est.

Terentius in Heauton.

-Tene isthuc loqui?

*Nonne flagitium est, te alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier?*

Plaut. in Epidico.

*Quid faciam? men' rogas? tu quidem
Antehac alijs solebas dare consilia mutua.*

Salubre consilium ægrotis sani facilè dant, at vbi
ipsi decumbunt consilio egent.

Terentius in Andria.

*Facile omnes cùm valemus recta consilia ægrotis
Tu si hic sis, aliter sentias.* (damus.)

Malum consilium consultori pessimum.

Claudianus lib. i. in Eutrop.

*Quàm bene dispositum terris, vt dignus iniqui
Fructus consilij, primis autoribus inſtet.*

*Sic multos fluuiio vates arente per annos,
Hospite quicæso monuit placare tonantem,
Inuentas primum Busiridis imbuit aras:
Et cecidit sæui, quo dixerat, hostia sacri.*

Sic opifex tauri, tormentorumq; repertor,

Qui

*Qui funesta nouo fabricauerat ara dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
Sensit opus, docuitq; suum mugire iuuenctum.*

Confiliuni post facta inutile.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Cum poteram recto transire Ceraunia velo
Ut fera vitarem saxa, monendus eram,
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto
Qua mea debuerit currere cymba via?*

Confilio prius quam armis sapientem
experiri decet.

Terentius in Eunuchis.

*Omnia prius experiri confilio, quam armis sapien-
tem decet.*

Confilium ex re capiendum est.

Ouid. lib. 1. eleg. siue am.

Confilium nobis resq; locusq; dabunt.

DE CONSOLATIONE.

Consolandi sunt homines congruo tempore.

Ouid. 4. de Ponto.

*Temporis officium solatia dicere certi est
Dum dolor in cursu est, dum petit ager opem.
Et cum longa dies sedauit vulnera mentis
Intempestiue qui mouet illa, nouat.*

Consolari amicum scelus non est.

Ouid. 3. de Ponto.

Nec scelus admitti, si consoleris amicum,

Mollibus & verbis aspera fata leues.

DE CONSTANTIA.

Constantia quibus instruat hominem.

Claudian. 2. paneg. in laud. Stilico.

-Constantia, futile nequid,
Infirmumq; geras.

Constantiæ maximæ intimatio, exemplaq;
celeberrima.

Vergil. 4. Æneid.

Mens immota manet, lacrymæ voluntur inanes.

Ouid. lib. 8. Metamor.

-Flamma Meleagrus ab illa
Vritur, & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Ibidem libro 9.

-Nec tædia cæpti
Vlla mei capiam, dum spiritus iste manebit.

Idem libro 13. Metamorph.

Fortis, & infelix, & plus quàm fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum, diroq; fit hostia busto.
Vtere iam dudum generoso sanguine dixit,
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.

Idem Epist. 15. Paris Helenæ.

Nec piget, haud vnquam stultè elegisse videbor,
Permanet in voto mens mea firma suo.

Idem

Idem libro 5. de Trist. Epistola
loquitur de Ouidio.

*Fert tamen (ut debet) casus patienter amarus,
More nec in domiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Consciis in culpa non scelus esse sua.*

Horatius Oda 9. lib. 4.

-Est animus tibi

*Rerumq; prudens, & secundis
Temporibus, dubijsq; rectus.*

Lucanus lib. 5. bel. ciuil.

*Intrepidus quæcūque datis mihi numina mortem
Accipiam.*

Idem lib. 9. bel. ciuil.

*Ille Deo plenus tacita quem mente gerebat,
Effudit dignas adytis è pectore voces.*

*Quid queri Labiene iubes? an liber in armis
Occubuisse velim potius, quàm regna videre?
An si vita nihil, sed longa? an differat ætas?*

*An noceat vis vlla bono? fortunaq; perdat
Opposita virtute minas? laudandaq; velle
Sit satis, & nunquam successu crescat honestum?
Scimus, & hoc nobis non altius inferet Hammon.*

Silius Italicus lib. 1. belli Punici.

*At Pœni, succensa ira, turbataq; luctu,
Et seuis gens lata, ruunt, tormentaq; portant.
Non ignes, candensq; chalybs, non verbera passim
Ictibus innumeris lacerum scindentia corpus,*

Carni

*Carnificésve manus, penitúsve infusa medullis
 Pestis, & in medio lucentes vulnere flammæ
 Cessauere ferum visu dictuq; per artem
 Scuitiæ extenti, quantum tormenta iubebant
 Creuerunt artus, atq; omni sanguine rupto
 Ossa liquefactis fumarunt feruida membris:
 Mens intacta manet, superat, ridetq; dolores,
 Spectanti similis, fessoq; labore ministros
 Increpitat, dominiq; crucem clamore reposcit.*

Statius lib. 2. Sylvarum.

*Ast hic, quem gemimus scelix, hominesq; deosq;
 Et dubios casus, & cæcæ lubrica vitæ,
 Effugit immunis fati. non ille rogauit,
 Non timuit, metuitve mori.*

Idem lib. 5. sylvarum de Priscilla.

*Nec tamen hic mutata quies, probitásve secundis
 Intumuit, tener idem animus, moresq; modesti
 Fortuna crescente manent.*

De Fabij Maximi constantia pete titulum,
 De aduersitate.

Hannibalis constantiam Silius Italicus sic
 inter cætera lib. 3. bel. Pu. describit.

*An Romana iuga, & famulas Carthaginiæ arces
 Perpetiar? stimulant manes: noctisq; per umbras
 Increpitans genitor, stant aræ atq; horrida sacra
 Ante oculos: breuitasq; vetat mutabilis horæ
 Prolatare diem. Et qui sim nesciat omnis
 Gens hominū, lethiq; metu decora alta relinquā?*

Quantum

Quantum etenim distant à morte silentia vite?

De Reguli constantia Horat. Oda 5.

lib. 3. sic ait.

*Fertur pudicæ coniugis osculum,
Paruosq; natos, ut capitis minor
A se remouisse, & virilem
Toruus humi posuisse vultum.
Donec labentis consilio patres
Firmaret autor, nunquam aliàs dato,
Interq; merentis amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimouit obstantes amicos,
Et populum redivus morantem:
Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.*

Reguli orationem in hunc modum Silius

Italicus lib. 6. bel. Pu. describit.

*Tum palmas simul attollens, ac lumina cælo:
Iustitiæ, rectiq; dator, qui cuncta gubernas,
Nec leuior mihi diua fides, Serranaq; Iuno,
Quos redivus testes iurata mente vocavi,
Sit mihi fas me digna loqui, Latiosq; tueri
Voce focos. Ibo ad Tyrios non segnior, inquit,
Stante fide redivus, & saluo fœdere pœnæ:*

*Sic nobis rerum exitio desistite honorem
 Tendere: tot bellis totq; annis fregimus ævum.
 Nunc etiam vinclis, & longo carcere torpent
 Captiuo in senio vires: fuit ille, nec vnquam
 Dum fuit à duro cessauit munere Martis
 Regulus, ex angui spectatis corpore nomen.
 At non Carthago fraudum domus, inscia quātum
 E nobis restet, iuuenes parat aspera ferro
 Pectora captiuos nostra pensare senecta.
 Ite dolos contra: gensq; astu fallere lata
 Discat me capto, quantum tibi Roma supersit.
 Nec verò placeat, nisi quæ de more parentum
 Pax erit, exposcunt Libyci, nobiq; dedere.
 Hæc referenda pari libeat si pendere bellum
 Fœdere, & ex æquo geminas conscribere leges.
 Sed mihi sit stygros ante intrauisse penates,
 Talia quam videam ferientes pacta Latinos.
 Hæc fatus Tyriæ sese iam reddidit iræ.*

De Scæuolæ constantia sic Martial.

lib. i. Epig.

*Dum peteret regem decepta satellite dextra
 Iniecit sacris se peritura focis.
 Sed tam seua pius miracula non tulit hostis,
 Et raptum flammis iussit abire virum.
 Vrere quam potuit contempto Mutius igne,
 Hanc spectare manum Porsena non potuit.
 Maior deceptæ fama est & gloria dextræ,
 Si non errasset, fecerat illa minus.*

De eodem & Silius Italicus lib 9. bel. Pu.
 Scipionis constantiam exprimit Silius
 Italicus lib. 13. his verbis.

*Tum iuuenis, quæcunq; datur sors durior æui
 Obnitemur, ait, culpa modo pectora cessent.*

Idem de Camilli constantia lib. 7. ait.

-Quantus, qualisq; fuisti

*Cum pulsus lare & extorris Capitolia curru
 Intrares exul, tibi corpora cæsa Camille
 Damnata quot sunt dextra? pacata fuissent
 Nî consulta viro, mensq; impenetrabilis iræ:
 Mutassentq; solum sceptris Aeneia regna.
 Nullaq; nunc stares terrarum vertice Roma.*

Cochlitis constantiam & fortitudinem idem
 his verbis lib. 13. adumbrat.

-Tulit ille ruentem

*Tybridis in ripas regem, solusq; reuulso
 Pone, ferox ponte exclusit redeuntia regna.*

Constans est, qui aduersa æquè ac prospera
 æquanimiter suffert.

Horatius Oda 10. lib. 2.

*Sperat infestis, metuit secundis
 Alteram sortem bene præparatum
 Pectus.*

Constantem virum blanda non mouent
 verba, moraliter.

Vergilius lib 3. Georg.

*Non umbra aliorum nemorû, non mollia possunt
 Prata*

Prata mouere animum.

DE CONTAGIONE.

Contagia sunt vitanda, nam multa mala.
inferre solent.

Ouid. lib. 2. de re. amo.

Si, quid amas, nec vis facias contagia vites:

Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.

Dum spectant oculi laesos, leduntur & ipsi:

Multaq; corporibus transitione nocent.

In loca nonnunquam siccis arentia glebis

De prope currenti flumine manat aqua.

Iuuenalis satyr. 2.

-Dedit hanc contagio labem,

Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro,

Vnius scabie cadit, & porrigine porci,

Vnaq; conspecta liuorem ducit ab vna.

Vergilius Ecloga 1.

Nec mala vicini pecoris contagia ledent.

Ouid. 3. de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia vitat,

Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Contagia malorum hominum nihil nocent.
putè ac benè viuenti.

Paulinus ad Auso.

Non recipit mès pura malum, neq; leuibz hærent

Inspersa fibræ macula, si Vascone saltu

Quisquis agit purus scelus vitam inter iniquos,

Nulla

*Nulla ab inhumano morum contagia ducit
Hospite.*

DE CONVITIO.

Conuitium indignis si dicitur, maledictum, si verò dignis, benedictum esse dicitur.

Plautus in Curcul.

*Indignis si malè dicitur, maledictum, id esse dico:
Verum si dignis dicitur, benedictum est meo quidem animo.*

DE CORRECTIONE.

Corrigere opus aliquod, quàm scribere laboriosius.

Ovidius 1. de Ponto.

*Cum relego scripsisse pudet. quia plurima cerno,
Me quoq; qui feci, iudice digna lini.*

*Nec tamen emendo, labor hic quàm scribere maior
Mensq; pati durum sustinet agra nihil.*

Idem lib. 3. de Ponto.

*Scribentem iuuat ipse fauor, minuitq; laborem,
Cumq; suo crescens pectore feruet opus.*

*Corrigere at res tantò magis ardua, quantò
Magnus Aristarcho maior Homerus erat.*

DE CREDULITATE.

Credendum citò non est.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Nec cito credideris, quantum cito credere ledat

m

Exem

Exemplum vobis non leue Procris erit.

Nulla res tam facilis est, quin in initio
difficilis sit creditu.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

*Sed neq; tam facilis res vlla est, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet. Itemq;
Nil adeo magnum, neq; tam mirabile quicquam,
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.*

Propriae potius conscientiae credendum,
quam alterius encomio.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

*Tu recte viuis, si curas esse quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor ne cui de te plus, quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente, bonoq; beatum.*

Credibilis, scilicet, credenti nihil nocet.

Ouid. lib. 2. eleg.

- At vos quod quisq; loquatur

Credite, credenti nulla procella nocet.

Idem lib. 3. de Tristib.

*Vix equidem credar, sed cum sint praemia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.*

DE CRVDELITATE.

Crudelitatis maximae intimatio.

Ouid. Epist. 7. Heroid.

*Te lapis & montes, innataq; rupibus altis
Robora, te saeva progeniere fera.*

Idem.

Idem lib. 3. de Tristib. contra insultan-
tem exilio suo.

*Senior es tristi Busiride, senior illo
Qui falsum lento torruit igne bouem,
Quiq; bouem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.*

Lucanus lib. 2. bel. ciuil.

*- Quid sanguine manes
Placatos Catuli referam? cum victima tristis
Inferias Marius, fors an nolentibus umbris,
Pendit in expleto non fanda piacula busto:
Cum laceros artus, equataq; vulnera membris
Vidimus, & toto quamuis in corpore casso,
Nil animæ lethale datum, morem q; nefandæ
Dirum scintillæ pereuntis parcere morti,
Anulsæ cecidere manus, exsectaq; lingua
Palpitat, & muto vacuum fecit aëra motu.
Hic aures, alius spiramina naribus adunca
Amputat, ille canis enoluit sedibus orbes,
Klima q; effodit spectatis lumina membris.
Vix erit vlla fides, tam seui criminis vnum
Tot pœnas cepisse caput. sic mole ruina
Fracta sub ingenti miscentur pondere membra.
Nec magis informes veniunt ad littora trunci
Qui medio periere freto.*

Claudianus lib. 1. in Rufinum.

*- Quis prodere tanta re latu
Funera? quis cedes posset deslere nefandas?*

*Quid tale immanes vnquam gessiſſe feruntur,
 Vel Scinus Iſthmiaca pinu, vel rupe profunda
 Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
 O mites Diomedis equi, Buſiridis aræ
 Clementes. Iam Cinna pius: iam Spartace lenis
 Ruſſino collatus eris.*

De Tulliaæ Seruij Tullij filiaæ, crudelitate
 (quæ per patris cadauer carpentum, in
 quo ſedebat, ite coëgit) ſic ſcribit Quid.
 lib. 6. Faſt.

*Filia carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feroxq; vias.
 Corpus vt aſpexit, lacrymis auriga profuſis
 Reſtitit, hunc tali corripit illa ſono:
 Vadis, an expectas pretium pietatis amarum?
 Duc inquam inuitas ipſa per ora rotas.
 Certa fides facti eſt, dictus Sceleratus ab illa
 Vicus, & æterna res ea preſſa nota eſt.*

Ob hoc tam immane facinus Tullia non
 ſolum hic punita eſt, ſed & in inferno
 acerrimas pœnas ſuſtinet.

Seneca in Octauia.

-Dedit inſandi

*Sceleris pœnas cum Tarquinio
 Tullia coniunx, quæ per caſi
 Membra parentis egit ſeuos
 Impia currus, laceroq; ſeni
 Violenta rogos nata negauit.*

Silius

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

*Cum subito aspectu turbatus Scipio, poscit
Quæ pœnæ caussa, & qui sint in crimine manes.
Tum virgo: patrios fregit quæ curribus artus,
Et stetit adductis super ora tremientia frænis
Tullia, non ullos satis exhaustura labores,
Ardenti Phlegethonte natat, fornacibus atris
Fons rapidus furit, atq; vstas sub gurgite cautes
Egerit, & scopulis pulsât flagrantibus ora.*

Ovidius lib. 1. eleg. de Eriphyla
à filio interempta.

*Ex quibus exierat, traiecit viscera ferro
Filius, & pœnæ caussa monile fuit.*

Silius Italicus lib. 6. bel. Punic. de Pœnorum
in Regulum ciuem Romanum crudelitate. inter alia sic ait.

*Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, densusq; per artem
Texitur erecti, stantisq; ex ordine ferri
Infelix stimulus, somnusq; hac fraude negatus:
Quoscunq; inflexus producto tempore tortor
Inclinavit iners, fodiunt ad viscera corpus.*

De Syllæ crudelitate sic Lucanus
lib. 2. bel. ciuil.

*Sylla quoq; immensis accessit cladibus ultor:
Ille quod exiguum restabat sanguinis vrbi
Hausit, dumq; nimis iam putrida mēbra recidit,
Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est,*

*Qua morbi duxere manus, periere nocentes.
 Sed cùm iam soli possent superesse nocentes,
 Tunc data libertas odijs, resolutaq; legum
 Frenis ira ruit, non vni cuncta dabantur,
 Sed fecit sibi quisq; nefas, semel omnia victor
 Iusserat, infandum domini per viscera ferrum
 Exegit famulus, nati maduere paterno
 Sanguine: certatum est, cui ceruix cæsa parentis
 Cederet: in fratrum cecinerunt præmia fratres.
 Busta repleta fuga, permistaq; vincta sepultis
 Corpora, nec populum latebræ cepere ferarum.
 Hic laqueo fauces, elisaq; guttura fregit,
 Hic se præcipiti iaculatus pondere, dura
 Desiluit percussus humo, mortesq; cruento
 Victori rapuere suas, hic robora busti
 Extruxit ipse sui, nec dum omnia sanguine fuso,
 Desilit in flammæ, & dum licet occupat ignes.
 Colla ducum pilo trepidam gestata per urbem,
 Et medio congesta foro, cognoscitur illic
 Quicquid ubiq; iacet scelerum: non Thracia tantum
 Vidit Bistonij stabulis pendere tyranni.
 Postibus Antæi Libyæ, nec Græcia mærens
 Tot laceros artus Pisea flexit in aula.*

Crudelitatis reprehensio perpulchra.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

*Quæ tibi res animos in me facit improbe? cûr ve
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem, placidum ve iacenti
 Nostra?*

*Nostra? quibus possunt illacrymare feræ?
Exiget at dignas vltrix Rhamnusia pœnas,
Imposito calcas, quod mea facta, pede.*

Idem lib. 7. Metamorph.

*Dij te summoueant, ô nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusq; tibi, pontusq; negetur.*

Ad crudelitatem deponendam exhortatio.

Manilius lib. 9. Epigram.

Deponas animos truces monemus.

Crudelis existens multos caueat.

Ausonius in sentent. Periandri.

Multis terribilis, caueto multos.

DE CVLPA.

*Culpæ conscius dum reprehenditur,
pallet, stupet, ac tacet.*

Ouid. lib. 2. Metamorph.

Heu quàm difficile est crimē non prodere vultu.

Horat. lib. Epodon.

Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?

An culpa? responsum date.

Tacent, & ora pallor albus inficit,

Mentesq; perculsa stupent.

Iuuenalis satyra 1.

Ense velut stricto, quoties Lucidius ardens

Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est.

Criminibus tacita sudant præcordia culpa,

Inde iræ & lacrymæ.

Seneca in Oedipo.

Effare, dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba quæris? veritas odit moras.

Culpa cui obiecta est, omne, quod dubium putat, odit.

Seneca in Oedipo.

- Quisquis in culpa fuit,

Demissus, omne odit quod dubium putat.

Culpa nemo carere dicitur.

Terentius in Hecyra.

*Mulier fecit. Mirandum ne id est? censen' te posse
Vllam reperire mulierem, quæ careat culpa?*

An quia non delinquunt viri?

Culpa vacans confidenter pro se loqui debet.

Plautus in Amphitryone.

*Mulier es, audacter iuras. A L C. Quæ non deli-
quit, decet*

Audacẽ esse: confidẽter pro se, & proteruẽ loqui.

Idem in Captiuis.

Decet innocentem seruum, atque innoxium

Confidentem esse, suum apud herum potissimum.

Culpa si non reciditur supplicio, nihil profunt
tristes querimoniæ.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Quid tristes querimoniæ

Si non supplicio culpa reciditur?

DE CVPIDITATE.

Cupiditatis sedes, iecur.

Claud. de 4. Honorij cons.

*At sibi cuncta petens, nil collatura cupido
 In iecur, & tractus imos compulsa recessit.
 Quæ velut immanes reserat dum bellua rictus,
 Expleri, pasciq; nequit, nunc verbere curas
 Torquet avaritia, stimulis nunc flagrat amorum,
 Nunc gaudet, nunc mæsta dolet satiatq; rursus
 Exoritur, cæsaq; redit pollentius hydra.*

Cupiditas diuitiarum, malorum ferè
 omnium causâ est.

Vergil. lib. 3. Aeneid.

*- Quid non mortalia pectora cogis
 Auri sacra fames?*

Ouid. lib. 13. Metamor.

*Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
 Adiecisset opes, animi irritamen auari.*

Horat. Oda 16. lib. 3.

*- Concidit auguris
 Argini domus, ob lucrum
 Demersa excidio. Et diffidit vrbium
 Portas vir Macedo, & subruit æmulos
 Reges muneribus munera nauium
 Senos illaqueant duces.*

Iuuenalis Satyra 11.

Inde ferè scelerum causâ, nec plura venena

*Miscuit, aut ferro grassatur sapius vllum
Humanae mentis vitium, quàm sana cupido
Indomiti census. Nam diues, qui fieri vult,
Et cito vult fieri: sed quæ reuerentia legum,
Quis metus, aut pudor est vnquã properatis auari?*

Seneca in Hippolyto.

*Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præcept.*

Plautus in Captiuis.

*Odi ego aurum, multa multis saepe suavit perperã.
Lucret. lib. 3. de nat. rer.*

*Denique auaricies, & honorum ceca cupido,
Quæ miseros homines cogunt transcendere fines
Iuris, & interdum socios, scelerumq; ministros
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes.*

Idem lib. 5.

*Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloq; fatigant.*

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

*Prodigere in bellum facilis præmissa ferores
Augebant animos argenti pondera & auri.*

Cupiditas habendi maximè creuit.

Vergil. de Ætna. - Subter

*Scrutamur rimas, euertimus omne profundum.
Queritur argenti semen nunc aurea vena.*

Boëtius Metro 5. lib. 2.

Sed senior ignibus Ætna

Fervens amor ardet habendi.

Cupiditas hominum, finem non habet.

Ouid. lib. 1. Fastorum.

*Vix ego Saturno quencquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.*

*Tēpore crevit amor, qui nūc est summus, habendi:
Vix ultra quò iam progrediatur habet.*

*Pluris opes nunc sunt, quàm prisci tēporis annis,
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.*

*At postquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summos vertice Roma deos,*

*Creverunt & opes, & opum furiosa libido:
Et cū possideant plurima, plura petunt.*

*Querere ut absunāt, absumpta requirere certāt,
Atque ipsæ vitijs sunt alimenta vices.*

*Sic quibus intumuit suffusi venter ab unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.*

Idem lib. 2. eleg.

*Venator sequitur fugientia, capta relinquit
Semper, & inuentis vltiora petit.*

Iuuenalis satyra 14.

*Interea pleno cū targeat sacculus ære,
Crescit amor nummi, quantū ipsa pecunia crescit,
Et minus hanc optat, qui nō habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cū rus non sufficit vnum:
Et proferre libet fines, maiorq; videtur,
Et melior vicino seges, mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet olivæ.*

Mar

Martial.lib. 12. Epigram.

*Habet Africus milles, & tamen captat,
Fortuna multis nimis dat, satis nulli.*

Homines cupiditate habendi cæcati, vtilia
nociuâve non cernunt.

Ouid.lib. 11. Meta. de Midæ voto, vt omnia
quæ tangeret in aurum mutarentur.

*Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium: gaudens altore recepto.
Ille male vsurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituraq; munera soluit
Liber, & indoluit quod non meliora petisset.
Letus abit, gaudetq; malo Bercynthius heros,
Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.
Tum verò siue vlla sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigeant.
Siue dapes avido conuellere dente parabat:
Lamina filia dapes admoto dente rigeant.
Miscuerat puris autorem muneris vndis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus nouitate mali diuesq; miserq;
Effugere optat opes, & quæ modò vouerat, odit.
Copia nulla famem releuat, sitis arida guttur
Vrit, & inuiso meritis torquetur ab auro.*

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

*Nam faciunt homines plerunque cupidine cæci
Et tribuunt ea, quæ non sunt sibi commoda verè.*
Cupi

Cupiditas regnandi malum exitum habet.

Maphæus Vegius lib. 13. Aeneid.
Vergil. addito.

-Quantos humana negotia motus
Alternasq; vices miscent? quo turbine fertur
Vita hominū? O fragilis dānosa superbia sceptri.
O furor, ô nimium dominandi innata cupido,
Mortales quò ceca vehis? quò gloria tantis
Inflatos transfert animos quæsitæ periculis?
Quot tecū insidias? quot mortes? quāta malorum
Magnorum tormenta geris? quot tela? quot enses
Ante oculos si cerni habes? heu dulce venenum
Et mundi lethalis honos. heu trīstia regni
Munera, quæ haud paruo cōstent: Et grādia rerū
Pōdera, quæ nunquā placidam promittere pacem
Nec requiem conferre queant. heu sortis acerba
Et misera regale decus: magnoq; timori
Suppositos regum casus, paciq; negatos.

Cupiditatem Alexandri Magni his ver-
bis Iuuenalis saty. 10. perstringit.

Vnus Pelleo iuueni non sufficit orbis,
Aestuat infelix angusto limite mundi,
Vt Gyara clausus scopulis, paruaq; Seripho,
Quum tamen à figulis munitā intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit.

Cupidus timidūque catenam nectit
qua trahi valeat.

Boëtius Metro 4. lib. 1.

*At quisquis trepidus paueat vel optat
 Quod non sit stabilis, suiq; iuris
 Adiecit clypeum locoq; motus,
 Nescit, qua valeat trahi catenam.*

Cupidorum castigatio accommo lata.

Iuuenalis satyra 3.

-Tanti tibi non sit opaci

*Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurū
 Ut summo careas, ponendaq; premia sumas
 Tristis, & à magno semper timearis amico.*

DE CVRIS.

Inanis hominum curæ taxatio.

Persius satyra 1.

O curas hominum, o quantum est in rebus inane?

Cura interdum nulla arte nisi mora
 est medicabilis.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:

Aut si sit, longa est attenuanda mora.

Curæ animo inclusæ affligunt magis
 quam propalatae.

Statius lib. 3. Thebai.

Inuigilant animo, sceleris parati

Supplicium exercent curæ.

Seneca in Medea.

Nulla vis flammæ, tumidiq; ventæ.

Tanta, nec teli metuenda torti,

Quan

*Quanta cū coniunx viduata tedis
Ardet & odit.*

*Curæ hominum opibꝫ haud leuantur,
sed crescunt magis.*

Horat. Oda 15. lib. 2.

*Non enim gæzæ, neque consularis
Submouet liçtor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.*

Idem lib. 3. Oda 1.

-Timor & minæ

*Scandunt eodem quo Dominus: neque
Decedit arata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.*

Idem Oda 16. lib. 3.

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.*

Tibullus Eleg. 3. lib. 3.

*Nam graue quid prodest pōdus mihi diuitis auri,
Aruaq; si findant pinguis mille boues?
Quidve domus prodest Phrygijs innixa colūnis,
Tenare siue tuis, siue Chariste tuis?
Et pemora in domibus sacros imitantia lucos,
Aurataq; trabes, marmoreumq; solum?
Quidve in Erithræo legitur quæ littore conehæ,
Tinctaq; Sydonio murice lana iuuat?
Et quæ præterea populus miratur in illis,
Inuida quæ falso plurima vulgus amat?*

Non.

*Non opibus mentes homini, curæq; leuantur,
Nam fortuna sua tempora lege gerit.*

Claud. lib. 2. in Ruffinum.

*At procul exanguis Ruffinum perculit horror:
Infectæ pallore genæ, stetit ore gelato
Incertus peterétne fugam, veniámne subactus
Posceret, an tantos sese transferret in hostes.
Quid nunc diuitiæ? quid filui vasta metalli
Congeries? quid purpureis effulta columnis
Atria? prolatæ ve iuuant ad sydera moles?
Addit iter, numeratq; dies, spatioq; viarum
Metitur vitam, torquetur peste futura:
Nec recipit somnos, & sæpe cubilibus amens
Excuitur, pœnamq; luit formidine pœnæ.*

DE CVRIOSITATE.

Curiosus alienas res procurat.

Plautus in Stichos.

*Sed curiosi sunt hîc quàm plures mali,
Alienas res qui curant studio maxumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.*

Terent. in Andria.

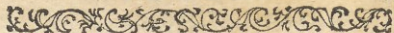
*Mores hominum euenit, vt quid sim nactus mali
Prius rescires tu, quam ego illud, quod tibi euenit
boni.*

Curiosus nullus est qui maleuolus non sit.

Plautus in Stichos.

Nam curiosus nemo est, qui non sit maleuolus.

DE

D

D E D A M N A T I S.

Damnati multi, electi verò pauci.

Verg. lib. 6. Æneid.

-Pauci quos æquus amavit

Iupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.

Damnati quietem optant, sed Dei lex
iustitiaq; vetant.

Horat. lib. Epod. Oda 1.

Optat quietem Pelopis infidi pater

Egens benignè Tantalus semper dapis.

Optat Prometheus obligatus aliti.

Optat supremo collocare Sysiphus

In monte saxum, sed vetant leges Iouis.

Damnatorum pœnæ diuersæ, innumera-
biles atque perpetuæ sunt.

Ovidius in Ibin.

Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuasq;

Æacus in pœnas ingeniosus erit.

Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,

Horaq; erit tantis vltima nulla malis.

Nec malâ voce meâ poterunt tua cuncta referri,

Ora licet tribuas multiplicata mihi.

D E D E C E P T I O N E.

Deceptus semel, veretur etiam non verenda.

n

Plaut.

Plautus in Captiuis.

*Nunc certum est, nulli post hæc quicquam credere.
Satis sum deceptus semel.*

Ouid. lib. 2. de Ponto ad Atticum.

*Proxima subsequitur quid agas audire voluntas:
Et modo quicquid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit, sed me timor ipse malorum
Sæpe supernacuos cogit habere metus.
Da veniam quæso, nimioq; ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.*
ibidem.

*Membra reformidant mollem quoq; saucia tactu,
Vanaq; sollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortune telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.*

Decipi te potius finas quàm tu alios fallas.

Seneca in Thebaid.

*Quoties necesse est fallere, aut falli à suis,
Patiare potius ipse, quàm facias scelus.*

DE DELITIIS.

Delitiis ad astra non itur.

Seneca in Hercule furente.

Non est ad astra mollis è terris via.

Ouid. lib. vlt. de Trist. Eleg. 3.

*Ipsæ quoque æthereas meritis inuectus es arces,
Quò non exiguo facta labore via est.*

Delit

Delitioforum intimatio perpulchra, seu potius
reprehensio notabilis.

Iuuenalis Satyra 13.

*Te nunc delitias extra communia censes
Ponendum : quia tu gallinae filius albae.
Non viles pulli nati infelicibus ouis.*

DE DESIDIA.

Desidia Aegistho causa adulterij fuit.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Queritur, Aegisthus quare sit factus adulter:

In promptu causa est, desidiosus erat.

Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,

Quo tulerat vires Gracia tota suas.

Sine operam bellis velit dare, nulla gerebat,

Sine foro, vacuum litibus Argos erat.

Quod potuit fecit: ne nil ageretur, amavit.

Sic venit ille puer, sic puer ille manet.

Desidiam vitare qui cupit, amet.

Ouid. lib. 1. Eleg. siue Amo.

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

*Nam inertes amor odit, ut supra titulo De
amore ostensum est prolixius.*

DE DESPERATIONE.

Non est desperandum in aduersis.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Confugit interdum templi violator ad aram,

Nec petere offensi numinis horret opem.

Seneca in Medea.

Qui nihil potest sperare, desperet nihil.

Desperatio audaces homines reddit.

Ouid. 2. de Ponto.

Qui rapitur fati, quid præter fata requirit?

Porrigit ad spinas, durâq; saxa manus.

Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,

Audet in humanos fessa venire sinus.

Nec se vicino dubitat committere tecto.

Quæ fugit infestis territa cerua canes.

Desperare salutem nonnunquam solatio est.

Ouid. 3. de Ponto.

Proximus huic gradus est, bene desperare salutē,

Seq; semel vera scisse perisse fide.

DE DETRACTORIBVS.

*Detractores bonum quenque corrumpere
student possuntq;.*

Terentius in Andriæ prologo.

Id isti vituperant factum, atque in eo disputant,

Contaminari non decere fabulas.

Faciunt nã intelligendo, vt nihil intelligant.

Dehinc vt quiescant, porro moneo: & desinant

Maledicere, malefacta ne noscant sua.

Terentius in Phormione.

-Nihil est Antipho,

Quin male narrando possit deprauarier.

Tu id quod boni est excerpis, dicis quod mali est.

Detractores fugiendi sunt summopere.

Horat. Satyra 4. lib. 1.

*Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominum, famamq; dicacis:
Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueo.*

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

*Vt penitus notum si tentet crimina serues,
Tuterisq; tuo fidentem presidio, qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te post paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.*

Detractores muribus similes sunt, eo quòd alienum cibum, id est, famam, assiduè rodunt, id est, deturpant.

Plautus in Captiuis.

*Quasi mures semper edimus alienum cibum,
Vbi res prolatae sunt: quum rus homines eunt,
Simul prolatae res sunt nostris dentibus.*

Detractorum admonitio lepidissima, ut à sua desistant detractiōe.

Horat. Epodon lib. Oda 6.

*Caue, caue, nanque in malos asperrimus
Parata collo cornua:
Qualis Lycambæ spretus infido gener,*

Aut acer hostis Bubalo.

An si quis atro dente me petiuerit,

Inultus vt flebo puer?

Vide item tit de Alienis de Mæuio, qui Næ-
uium teste Horat. lib. i. Satyr. 3. carpserat.

Martialis lib. 6. Epig.

*Audes praterea, quos nullus nouerit, in me
Scribere versiculos, miseras & perdere chartas.*

At si quid nostræ tibi bilis inusserit ardor,

Viuet, & hærebit, totoq; legetur in orbe.

Stigmata nec vasa delebit Cinnamus arte.

Sed miserere tui, rabido nec perditus ore

Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.

Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusq;

Si dolor & bilis, si iusta coëgerit ira,

Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges,

Et tacitus queras, quam possis rodere carnem.

Terentius in Eunuchis.

Nullum est iam dictum, quod nō dictum sit prius.

Quare æquum est vos cognoscere atque ignoscere.

DE DEO.

Deus creator gubernatorq; omnium rerum est.

Boëtius metro 3. lib. i.

O stelliferi conditor orbis,

Qui perpetuo nexus solio

Rapido cælum turbine versas,

Legemq; pati sydera cogis:

*Tu frondiflua frigore brumæ
 Stringis lucem brevior morâ.
 Tu cùm feruida venerit æstas,
 Agiles noctis diuidis horas,
 Tua vis varium temperat annum:
 Vt quas Boreæ spiritus aufert,
 Reuehat mitis Zephyrus frondes.
 Quæq; arcturus semina vidit,
 Sirius altas vrat segetes.
 Nihil antiqua lege solutum
 Linqvis propriæ stationis opus:
 Omnia certo fine gubernas.*

Deum fecisse omnia ex quodam chao quidam asserunt, sed falsò, cùm veritas doceat omnia ex nihilo esse producta.

Quid. lib. I. Metamorph.

*Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum,
 Vnus erat toto naturæ vultus in orbe
 Quem dixere chaos, rudis indigestaq; moles,
 Nec quicquam nisi pondus iners, congestaq; eodẽ
 Non bene iunctarum discordia semina rerum, &c.
 Hanc Deus & melior litem natura diremit.
 Nam cælo terras, & terris abscidit undas:
 Et liquidum spisso secrevit ab aëre cælum.
 Quæ postquam euoluit, cacoq; exemit aceruo,
 Dissociata locis concordipace ligauit.*

Reliqua suis locis patebunt.

Idem lib. 1. Faſtor.

*Me Chaos antiqui (nam ſum res priſca) vocabāt:
Aſpice quàm longi temporis acta canam.*

*Lucidus hic aër, & quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aqua, & tellus, vnus aceruus erant.*

*Vt ſimul hæc rerum ſeceſſit lite ſuarum,
Inq; nouas abijt maſſa ſoluta domos, &c.*

Vide item Claudianum de laude Stiliconis 2. lib. tit. de Clementia.

Deum autem gubernare omnia, paſſim
autores tradunt.

Horat. Oda 12. lib. 1.

*- Qui res hominum ac deorum,
Qui mare & terras, varijsq; mundum
Temperat horis.*

Virgil. Ecloga 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam?

Horat. Oda 4. lib. 3.

*Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & vrbes, regnaq; triſtia,
Diuosq; mortalesq; turbas,
Imperio regit vnus æquo.*

Titus Calphurnius Ecloga 4.

*- Deus ipſe canatur,
Qui populos, vrbesq; regit, pacemq; togatam.*

Seneca in Hippolyto.

*O magna parens natura Deum,
Tuq; igniferi rector olympi,*

Qui

Qui sparsa cito sydera mundo,
 Cursusq; vagos rapis astrorum,
 Celeriq; polos cardine versas,
 Cur tibi tanta est cura perennes
 Agitare vias etheris alti?
 Ut nunc canæ frigora brumæ
 Nudent sylvas,
 Nunc arbuſtis redeant umbræ:
 Nunc æſtivi colla leonis
 Cererem magno feruore coquant,
 Vires ſuas temperet annus.

Boëtius Metro 6.lib.4.

Sedet interea conditor altus,
 Rerumq; regens flectit habenas,
 Rex & dominus, ſons & origo,
 Lex & ſapiens arbiter æqui,
 Et quæ motu concitat ire
 Siſtit retrahens, ac vaga firmat.
 Nam niſi rectos reuocans itus,
 Flexos iterum cogat in orbes,
 Quæ nunc ſtabilis continet ordo,
 Diſſepta ſuo fonte fatiſcant.

Silius Italicus lib.6.bel.Pun.

Iuſtitia, rectiq; dator qui cuncta gubernas.

Statius lib.5.Theba.

-Cuncta hæc ſuperum demiffa ſuprema
 Mente fluunt.

Manilius lib. i. Astronomicōn.

Ac mihi tam præsens ratio non vlla videtur,
 Qua pateat mundum diuino numine verti,
 Atq; ipsum esse Deum, nec sorte coisse magistra.
 Vt voluit credi, qui primus mœnia mundi
 Seminibus struxit minimis, inq; illa resoluist
 Aquis & maria, & terras, & sydera cœli,
 Atheraq; immensos fabricantem finibus orbes,
 Soluentemq; alios, constare & cuncta reuerti
 In sua principia, & rerum mutare figuras.
 Quis credat tantas operum sine numine moles
 Ex minimis, cæcoq; creatum fœdere mundum?
 Si sors ista dedit nobis, sors ipsa gubernet.
 At cur dispositis vicibus consurgere signa:
 Et velut imperio præscriptos reddere cursus
 Cernimus, ac nullis properantibus vlla relinqui?
 C. r eadem æstiuas exornant sydera noctes
 Semper, & hybernas eadem, certamq; figuram
 Quisquis dies reddit mundo, certamq; relinquit?

Claud. lib. i. in Ruffinum.

Sæpe mihi dubiam traxit sententia mentem,
 Curarent superi terras, an nullus inesset
 Rector, & incerto fluerent mortalia casu:
 Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
 Præscriptosq; maris fines, anniq; meatus,
 Et lucis noctisq; vices, tunc omnia rebar
 Consilio firmata Dei, qui lege moueri
 Sydera, qui fruges diverso tempore nasci,

*Qui variam Phæben alieno iusserit igne
Compleri, solemq; suo, porrexerit vndis
Littora, tellurem medio libranerit axe.*

Deus immobilis cuncta mouet, seu moueri facit
Seneca in Thyeste.

*Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.*

Boëtius Metro 9. lib. 3.

*O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum cæliq; sator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, stabilisq; manens das cuncta moueri.
Quem non externæ pepulerunt fingere caussæ
Materiæ fluitantis opus, verum insita summi
Forma boni, liuore carens.*

Plautus in Rudente.

*Qui gentes omnes, mariaq; & terras mouet,
Eius sum cuius ciuitate cælitum, &c.*

Manilius lib. 1. Astronomic.

*-Deus est qui non mutatur in æuo.
Nunquam transuersas solem decurrere ad arctos,
Nec mutare vias, & in ortum vertere cursus,
Auroramq; nouis nascentem ostendere terris.
Nec Lunam certos excedere luminis orbes:
Sed seruare modum, quo crescat, quòve recedat,
Nec cadere in terram pendentia sydera celo.*

Deum mundi animam esse quidam asserunt, sed falsò: quia tunc passibilis esset. nisi intelligant quòd Deus sit omnia, id est, omnium caussa.

Verg.

Verg. Ecloga 3.

*Ab Ioue principium Musa: Iouis omnia plena.
Ille colit terras, illi mea carmina cura.*

Idem lib. 4. Georgic.

*-Deum nanq; ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris, cælumq; profundum.
Hinc pecudes, armëta, viros, genus omne ferarum
Quemq; sibi tenues nascentem arcescere vitas.*

Idem lib. 6. Aeneid.

*Principio cælum ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemq; globum lune, Titaniaq; Astra
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet:
Inde hominũ pecudumq; genus, vitæq; volantum,
Et quæ marmoreo fert mōstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor, & cælestis origo.*

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Estq; Dei sedes nisi terra, & pontus, & aër
Est cælũ, & virtus, superos quid quærimus vltra?
Iupiter est quodcunq; vides, quodcunq; moueris.*

Manilius lib. 1. Astron.

*Hoc opus immensi constructum corpore mundi
Membraq; naturæ diuersa condita forma
Aëris atq; ignis, terræ, pelagiq; iacentis
Vis animæ diuina regit, sacroq; meatu
Conspirat Deus, & tacita ratione gubernat.
Et multa in cunctas dispensat fœdera partes,
Altera & alterius vires faciatq; fratq;*

Summaq; per varias maneat cognata figuras.

Idem lib. 2. Astrono.

*Namq; canam tacita naturæ mente potentem
Infusumq; Deum cælo, terrisq; fretoq;
Ingentem equali moderantem scdere molem,
Totumq; alterno consensu viuere mundum,
Et rationis agi motu, cum spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atq; irriget orbem:
Omnia peruolitans, corpusq; animale figuret.
Quod nisi cognatis membris contexta maneret
Machina, & imposito pareret tota magistro:
Ac tantum mundi regeret prudentia sensum,
Non esset statio terris, non ambitus astris,
Hereretq; vagus mundus, standoq; rigeret,
Nec sua dispositos seruarent sydera cursus.
Noxq; alterna diem fugeret, rursusq; fugaret.
Non imbres alerent terras, non æthera venti,
Non pontus grauidas nubes, nec flumina pontum,
Nec pelagus fontis, nec staret summa per omneis
Pars semper partes æquo digesta parente,
Vt neq; deficerent vnda, nec sydera nobis,
Nec cælum iusto maiusve minusve volaret.
Motus alit, non mutat opus, sic omnia toto
Dispensata manent mûdo, dominumq; sequuntur.
Hic igitur Deus & ratio, quæ cuncta gubernat
Ducit ab æthereis terrena animalia signis.
Quæ quanquam longo cogit submota recessu,
Sentiri tamen vt vitamq; ac fata ministrent*

*Gentibus, ac proprios per singula corpora mores.
Nec minus est querenda fides, sic temperat arua
Cælum, sic varias fruges redditq; rapitq;
Sic pontum mouet, & terris immittit & aufert.*

Deus amore gubernat omnia.

Boëtius lib. 2. Metro 8.

*Quod mundus stabili fide
Concordes variat vices,
Quod pugnancia semina
Fœdus perpetuum tenent,
Quod Phæbus roseum diem
Curru prouehit aureo,
Vt quas duxerit hesperus
Phæbe noctibus imperet.
Vt fluctus auidum mare
Certo fine coërceat,
Ne terris liceat vagis
Latos tendere terminos.
Hanc rerum seriem ligat
Terras ac pelagus regens,
Et cælo imperitans Amor.*

Idem lib. 4. metro 6.

*Hic est cunctis communis amor.
Repetuntq; boni sine teneri,
Qui non aliter durare queant
Nisi conuerso rursus amore
Resistant causæ, quæ dedit esse.*

Claud

Claudianus de 4. Honorij consulatu.

*Nōne vides operum qui se pulcherrimus ipse
Mundus amore ligat, nec vi connexa per ævum
Conspirant clementa sibi? qui limite Phæbus
Contentus medio, contentus litore pontus:
Et qui perpetuo terras ambitq; vehitq;,
Nec premat incumbens oneri, nec cesserit, aër.*

Deus animantibus omnibus gignitiuam virtutem
tradidit ob speciei conseruationem.

Seneca in Hippolyto.

*Prouidit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas,
Vt damna semper sobole repararet noua.*

Olympius Nemefianus eclog. 4.

*Cerua marem sequitur, taurum formosa iuuenta,
Et venerem sensere lupa, sensere leana,
Et genus æereum volucres, & squamea turba,
Et montes syluaq; suos habet arbor amores.*

Deus audit omnia quæ homines fantur,
videtq; , moraliter.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

*Et tamen hæc tangent aliquando Caesaris aures:
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe scis hæc superis ascite, videsq;
Casar, & est oculus subita terra tuis.*

Et verè vt Plautus in Capt.

*Est profecto Deus qui quæ nos gerimus auditq;
& videt.*

Deus

Deus solus nouit omnia, præsentia, præterita,
& futura. Ergo Iupiter, Diana, Cæsar &c. non
sunt Dij, quia non nouerunt omnia.

Ouid. lib. 1. de Tristib.

*Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.*

Iuuenal. satyr. 10.

- At illis

Notum, qui pueri, qualisq; futura sit vxor.

Lucanus lib. 6. bel. ciuil.

- Nequeunt animam sibi reddere fata

Consumpto iam iure semel.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

*Nescit enim Cæsar (quamuis Deus omnia norit)
Ultimus hic qua sit conditione locus.*

Deus videt cuncta.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.

Boëtius Metro 2. lib. 5.

Haud sic magni conditor orbis.

Huic ex alto cuncta tuenti

Nulla terræ mole resistunt.

Non nox atris nubibus obstat:

Quæ sint, quæ fuerint, veniantq;

Vno mentis cernis in ictu.

Quem quia respicit omnia solus,

Verum possis dicere solem.

Statius

Stattus lib.5. sylvarum.

*-Vidit, qui cuncta suorum
 Nouit, & inspectis ambit latus omne ministris:
 Nec mirum, videt ille ortus obitusq; quid Arctos,
 Quid boreas hybernus agat, ferriq; togaq;
 Consilia, atq; ipsam mentem probat.*

Deus causas omnium cognoscit tantum.

Vergilius in Aetna.

*Solis scire modũ, & quãto minor orbita Lunæ est,
 Cur illi breuior, cur isti peruolet orbis:
 Scire vices etiam signorum, & tradita iura,
 Nubila cur cælo terræ denuntiet imbres,
 Quo rubeat phæbe, quo frater palleat igni,
 Tempora cur variant anni, primaq; iuuenta,
 Ver præit æstatem, cur æstas ipsa senescit,
 Autumnoq; obrepit hyems, & in orbe cucurrit,
 Axem scire Helices, & tristem nosse Cometem,
 Lucifer vnde micet, quaq; Hesperus, vnde Bootes,
 Saturni cur stella tenax, cur Martia pugnax,
 Quo rapiant nautæ, quo sydere lintea tendant:
 Scire vias maris, & cæli prædicere cursus,
 Quò volet Orion, quo Syrius incubet index,
 Et quæcunq; iacent toto miracula mundo,
 Non digesta pati, nec acervo condita rerum,
 Sed manifesta notis certa disponere sede
 Singula, diuini est animi, ac incunda voluptas.*

Deus vult ac petagit omnia.

Ouid. lib. 8. Metam.

-Immensa est, finemq; potentia cæli
Nō habet; & quicquid superi voluere peractū est.

Deus vitam viuentium dat aufertq;.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Sed satis est orare Iouem, qui donat & aufert:
Det vitā, det opes, æquum mī animū ipse parabo.

Deus potest omnia.

Ouid. lib. 4. Metamor.

-Pars omnia veros

Posse Deos memorant.

Idem lib. 8. Metamor.

-Immensa est, finemq; potentia cæli
Non habet.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

-Facile est omnia posse Deo.

Deus pater est omnium.

Boëtius Metro 6. lib. 3.

Omne hominum genus in terris

Simili surgit ab ortu.

Vnus enim rerum pater est,

Vnus qui cuncta ministrat.

Ille dedit Phæbo radios,

Dedit & cornua lunæ.

Ille homines etiam in terris

Dedit & sydera cælo.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

Deniq; cælesti sumus omnes semine oriundi,

Omnis

Omnibus ille idem pater est.

Deus perfectissimus est, perfecteq; cunctas
mundi partes absoluit.

Boëtius Metro 9. lib. 3.

Perfectasq; iubet perfectum absolvere partes.

Deus pulcherrimus est.

Ibidem.

-Tu cuncta superno.

*Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mēte gerens, similiq; imagine formans.*

Deus prudentissimus est. nam terras ab aquis
prudenter seiunxit.

Horat. Oda 3. lib. 1.

Nequicquam Deus abscidit

Prudens Oceano dissociabili.

Terras, si tamen impie.

Non tangenda rates transiliunt vada.

Deus tempora quæq; propriis officiis aptat,

Boëtius Metro 6. lib. 1.

Signat tempora proprijs

Aptans officijs Deus.

Nec quas ipse coërcuit

Misceri patitur vices.

Deus principio caret, moraliter.

Lucanus lib. 8. bel. civil.

-Si numina nasci

Credimus? Haud quenquã fas est cœpisse deorum.

Deo nihil maius est.

Horat. lib. 1. Oda 12.

*Vnde nihil maius generatur ipso,
Nec viget quicquam simile, aut secundum.*
Deo subiiciuntur omnia.

Ouid. lib. 4. de Tristibus.

*Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit,
Non sit vt inferius, suppositumq; Deo.*

Dei voluntate omnia fiunt, qua semota,
nihil fieri, seu esse potest.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Hæremus cuncti superis, temploq; tacente
Nil agimus nisi sponte Dei.*

Plautus in Amphitryone.

*Ita quoq; comparatum est in ætate hominum,
Ita dÿs placitum, voluptati vt mæror comes con-
sequatur.*

Dei voluntas, seu dispositio immu-
tabilis est.

Statius lib. 1. Achilleidos.

*Ne pete Dardaniã frustra Theti mergere classe,
Fata vetant, ratus ordo Deũm, miscere cruentas
Europaq;, Asiaq; manus, consultaq; bella
Iupiter, & tristes edixit cædibus annos.*

Deo resistere fas possibileq; homini non est.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

*Signa quidem ô socie diuos attollere contra
Nec fas est, nec posse reor.*

Deus

Deus manum si subtraheret suam, id est, amorem, à rerum gubernatione, omnia in nihilum cederent.

Boëtius Metro 8.lib.2.

*Hic si fræna remisericit,
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo gerit.
Et quam nunc socia fide
Pulchris montibus incitant,
Certant soluere machinam.*

Deus inuisibilis est. s. corporali visione.

Lucretius lib. 5. de natu. rer.

*Tenuis enim natura deum, longeq; remota
Sensibus à nostris, animi vix mente videtur.*

Deus cognoscibilis est per effectus tantum.

Lucan. lib. 3. bel. ciuil.

*Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc cælo solum regnare tonantem.*

Deus requies, vector, dux, via, principium,
finisve vltimus est omnium.

Boëtius Metro 9.lib. 3.

*Tu requies tranquilla p̄s, te cernere finis,
Principium, vector, dux, semita, terminus idem.*

Deus diligit nos magis, quàm ipsi nos.

Iuuenalis satyra 10.

*Nam pro iucundis aptissima queq; dabunt d̄j.
Charior est illi homo quàm sibi.*

Deus honorandus est super omnia,
& animo & lingua.

Vergilius lib. 1. Georg.

*In primis venerare Deos, atq; annua magnæ
Sacra refer Cereri.*

Ouid. lib. 15. Metamor.

*-Cognouit numina castus
Euinctus vitta crines albente sacerdos.
En Deus est, Deus est, animis linguisq; fauete
Quisquis adest, dixit.*

Idem lib. 1. de art. aman.

*Expedit esse Deos, & vt expedit, esse putemus,
Dentur in antiquos thura, merumq; focos.*

Deo patent omnia & ab illius nutu
dependent, moraliter.

Petronius Arbiter in frag.

*Quicquid in orbe vides paret mihi, florida tellus
Cum volo spissatis arescit languida succis:
Cum volo fundit aquas scopulis, atq; horrida saxa
Niliades iaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fluctus, Zephyriq; recentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes. Mihi flumina parêt,
Hyrcanæq; tigres: iussi & seruire dracones.*

Cui Deus beneuult, illi ne bina quidem
venena nocere possunt.

Ausonius in Epigram.

*Toxica Zelotypo dedit vxor mæcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum.*

Miscuis

Miscuit argenti lethalia pondera viui,
 Cogeret vt celerem vis geminata necem.
 Quàm pia cura Deum? prodest crudelior vxor,
 Et cùm fata volunt, bina venena iuant.

Deus mentes & pectora hominum gaudet
 inhabitare, non metallo, &c.

Statius lib. 12. Thebaid.

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
 Forma Dei, mentes habitare & pectora gaudet.
 Deus scit quæ nobis potissimùm conueniant. ideòque
 Dei voluntas vbique petenda est.

Iuuenalis satyra 10.

Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
 Permittet ipsis expendere numinibus, quid
 Conueniat nobis, rebusq; sit vtile nostris.
 Nam pro iocundis aptissima quæque dabunt dū.
 Carior est illis homo, quàm sibi. Nos animorum
 Impulsu, & cæca, magnaq; cupidine ducti
 Coniugium petimus, partumq; vxoris. At illis
 Notum qui pueri, qualiq; futura sit vxor.

Deus maiora dona, quàm exigimus sæpe
 præstat, moraliter.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Non precor vt redeam, quamvis maiora petitis
 Credibile est magnos sæpe dedisse deos.

Deus bonorum omnium remunerator est.

Ouid. lib. 2. Fasto.

Dij pia facta vident. Astra Delphina recepit

Iupiter & stellas inſit habere nouem.

Plaut.in Capt.

*Eſt proſecto Deus, qui, quæ nos gerimus auditq̃;
& videt:*

Bene mereti bene profuerit, male mereti par erit.

Deus miſericors eſt ſummopere moraliter.

Ouid.lib. 3.de Ponto.

*Crede mihi miſeris cæleſtia numina parcunt,
Nec ſemper laſos, & ſine fine premunt.*

Idem lib.3 de Triſt.

*Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inermis erit.*

*Nunc vbi detonuit, ſtrepituq̃; exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra redit aquis.*

*Iure igitur rectorq̃; Deum, genitorq̃; vocatur:
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.*

Deus orantes exaudit.

Ouid.lib. 1.de Arte amandi.

Flectitur iratus voce rogante Deus.

Idem lib. 2. de Triſt.

*Sed ſolet interdum fieri placabile numen,
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.*

Martialis 8.lib.Epigram.

Et Dominum mundi flectere vota ſolent.

*Deus orantes in eorum detrimentum, exaudit
ſæpiſſimè, vt moraliter de Midæ regis hiſto-
ria explicari poteſt.*

Ouid.

Ouid. lib. 11. Metamor.

*Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto:
Ille malè vsurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum vertatur in aurum.
Annuat optanti, nocituraq; munera soluit
Liber, & indoluit quòd non meliora petisset, &c.*

Reliqua pete ex tit. de Cupiditate.

Deus nunc haud syncerè colitur.

Statius lib. 5. Thebaid.

-Niger omnibus aris

Ignis, & in nullis spirat Deus integer extis.

Deus cor hominum mutare potest.

Vergil. lib. 1. Æneid.

Ponuntq; ferocia Pæni

Corda, volente Deo.

Deus superbis resistit, atque eos humiliat.

Horat. Oda 24. lib. 1.

-Valet ima summis

Mutare, & insignem attenuat Deus,

Obscura promens.

Seneca in Hercule furen.

Dominare tumidus, spiritus altos gere.

Sequitur superbos victor à tergo Deus.

Deum offendens. s. peccando, impunè non erit.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

-Quis enim læsos impunè putaret

Esse Deos? seruat multos fortuna nocentes,

Et tantum miseris irasci numina possunt.

Ouid. lib. 1. de Arte aman.

Nec secura quies illos, similisq; sopori

Detinet, innocui vivite, numen adest.

Reddite depositum, pietas sua fœdera seruet,

Fraus absit, vacuas cedis habete manus.

Deus tyrannos alacriter punit.

Perfius satyra 3.

Magne pater Divum sauos punire tyrannos

Haud alia ratione velis, cum dira libido

Moverit ingenium ferventi tincta veneno,

Virtutem videant intabescantq; relicta.

Anne magis Siculi gemuerunt æra iuenci?

Et magis auratis pendens laquearibus ensis

Purpureas subter ceruices terruit?

Deus malorum acerrimus punitor est.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Occidit vna domus, sed non domus vna perire

Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erinny.

In facinus iurasse putes, dent ocyus omnes

Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.

Horat. Oda 3. lib. 3.

- Scimus ut impios

Titanas, immanemq; turbam

Fulmine sustulerit caduco.

Dei ita malum omne secum trahit, moraliter,

nec ei quicquam resistere potest.

Ouid.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Omne trahit secum Cæsaris ira malum.

Ibidem lib. 4.

*Nil adeo validum est (adamas licet alliget illud)
Ut maneat rapido firminus igne Iouis.*

Dei ira quos premit, miseros facit.

Seneca in Hercule Œteo.

Cælestis ira quos premit miseros facit.

Humana nullos.

Deus timendus est, & ad hoc exhortatio utilis.

Vergil. lib. 1. Æneid.

*Si genus humanum & mortalia temnitis arma,
At sperate deos memores fandi atque nefandi.*

Plautus in Pseudulo.

Deos maximè equum est metuere.

Deus iudex iustissimus rerum omnium est.

Plautus in Rudente.

Quotidie ille scit, qui hîc querat malum.

Qui hîc litem adipisci postulat periurio,

Mali res falsas qui impetrant apud iudicem,

Iterum ille eam rem iudicatam iudicat.

Maiore mulcta mulctat, qui litem adferunt.

Bonos in alijs tabulis exscriptos habet.

Deus peccantibus quandoque obstat.

Statius lib. 3. Thebaid.

Deus ecce furentibus obstat.

Deo opera hominum bona malâve sint
nihil conferunt.

Luca

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

*- Si cœlicolis furor arma dedisset,
Aut si terrigenæ tentarent astra gigantes,
Non tamen auderet pietas humana vel armis,
Vel votis prodesse Ioui: sortisq; Deorum
Ignarum mortale genus.*

Dei gloria augeri non potest, moraliter.

Ouid. lib. 2. de Trist.

*Non tua carminibus maior sit gloria, nec quo
Vt maior fiat, crescere possit, habet.*

Dei ignorare bona scelerum omnium causa est.

Silius Italicus lib. 4. bel. pun.

*Heu primæ scelerum causæ mortalibus ægris
Naturam nescire Deum.*

Dei dona sunt quæ homines possident.

Martial. lib. 11. Epigram.

*Omnia cùm tibi sint dono concessa Deorum,
Si quod habes, non vis, ergo quid accipies?*

Deo gratiæ ob bona innumera nobis concessa
affiduè referendæ sunt, aliorum exemplo.

Sic Tityrus apud Vergil. eclog. 1.

*O Melibæe, Deus nobis hæc otia fecit,
Nanque erit ille mihi semper Deus, illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere, quæ vellem calamo permisit agresti.*

Idem & Demipho apud Terent. in Phor.

Dys magnas merito gratias habeo, atque ago,

Quan

Quando euenêre hæc frater nobis prosperè.

Deus terrena parui facientibus, amore sui. f.
innumera largitur bona.

Horat. Oda 16. lib. 3.

*Quanto quisque sibi plura negauerit,
A Dijs plura feret.*

Deo vacans segnis vocandus non est.
Paulinus.

*Huic vacantem, vel studentem, deditum
In hoc reponentem omnia*

*Ne queso segnem, né ve peruersum putes:
Ne crimineris impium.*

Dei spiritus in Poëtis esse dicitur. Quia quic-
quid boni dicunt à Deo est.

Ouid. lib. 6. Fastorum.

*Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Impetus hic sacræ semina mentis habet.*

Idem lib. 3. de Arte aman.

*Est Deus in nobis, sunt & commercia cæli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.*

Dei charitatem seu lucem quisquis notare pote-
rit, solis radios lucidos esse negabit.

Boëtius Metro 10. lib. 3.

*Hanc quisquis poterit notare lucem,
Candidos Phœbi radios negabit.*

Deum videns fœlix est.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Fœlices illi, qui non simulacra sed ipsos,

Quiq;

Quiq; deum coram corpora vera vident.

Dei visio est vltimus hominum finis.

Boëtius Metro 9. lib. 3.

*Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, semita, terminus idem.*

Idem Metro 12. lib. 3.

*Fœlix qui potuit boni
Fontem visere lucidum.*

Dij gentium nihil numinis habent, quia
victi dicuntur.

Vergil. lib. 1. Æneid.

*Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor,
Ilium in Italiam portans, victosq; penates.*

Martial. lib. 8. Epigram.

*Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui rogat ille facit.*

Diis æquandus est, qui cum fortuna, id est;
aduersitate moritur.

Seneca in Hercule Œteo.

*Par ille est superis, cui pariter dies
Et fortuna fuit.*

Deos nocere ac inuidere mortalibus non decet.

Claud. de raptu Proser. lib. 3.

*-Nec enim linefcere fas est,
Vel nocuisse deos.*

DE DIE.

Nullus est dies morore vacans in hac vita.

Senece

Seneca in Troade.

-Nulla dies

Mærore caret. sed noua fletus

Causa ministrat.

Hoc adeò verum esse Dionysius tyrannus exemplo notabili cõprobauit, cùm cuidam, qui illum foelicem adseribat, ensẽ alligatum setæ equinæ capiti superimponeret.

Horatius Oda 2. lib. 3.

Districtus ensis, cui super impia

Ceruice pendet, non Sicula dapes

Dulcem elaborabunt saporem.

Non aurum citharæq; cantus

Somnum reducens.

Dies lætitia post ærumnas quandoque aduenit.

Tibullus eleg. 6. lib. 3.

Venit post multos vna serena dies.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Sed solet interdum fieri placabile numen,

Nube solet pulsa candidus ire dies.

Dies sereni plures quàm nebulosi.

Ouid. 5. de Tristib.

Si numeres anno soles & nubila toto,

Inuenies nitidum sæpius esse diem.

Dies perfido nocendi aditum præstat.

Seneca in Œdipo.

Aditum nocendi perfido præstat dies.

Diel

Dei indagatio lepidissima.

Vergil.lib.II.Æneid.

*Aurora interea miseris mortalibus albam
Extulerat lucem, referens opera atque labores.*

DE DISCIPVLIS.

Discipulorum officium.

Ausonius in Protreptico ad nepot.

*Disce libens, tetrici nec præceptoris habenas
Detestère nepos, nunquã horrida forma magistri.
Ille licet tristis senio, nec voce serenus
Aspera contractæ minitetur iurgia frontis
Nunquam inanis erit, placet assuetudine vultus,
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos, auiasq; trementes
Anteferunt patribus seri noua cura nepotes.
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Thessalico permixtus equo, nec Pinnifer Atlas
Amphitryoniaden puerum, sed blandus vterq;
Mitibus alloquijs teneros mulcebat alumnos.
Tu quoq; ne metuas quãuis schola verberare multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit, at tibi consta
Intrepidus, nec te clamor, plagæq; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis,
Quod sceptrũ vibrat ferula, quod multa supellex
Virgea, quod mollis scuticam prætexit aluta,
Quod feruent trepido subsellia vestra tumultu,*

Pompa

Pompa loci, & vani fugiatur scena timoris.

Quid, lib. 1. Artis.

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,

Atque animos molli contudit arte feros.

Qui toties socios, toties exterruit hostes,

Creditur annosum pertimuisse senem.

Quas Hector sensurus erat poscente magistro,

Verberibus iussas præbuit ille manus.

DE DISCORDIA.

Discordiæ descriptio.

Petronius Arbitrarius Satyricus.

Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine

Extulit ad superos Stygium caput. huius in ore

Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.

Stabant irati scabra rubigine dentes,

Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora.

Atque inter toto laceratam pectore vestem

Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.

Discordia res maximæ dilabuntur.

Vergil. in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?

Barbarus has segetes? en quo discordia ciues

Perduxit miseros: en queis conseruimus agros?

*Discordia cœlos inuauit, & superos
ad bella coëgit.*

Silius Italicus 9. lib.

-Discordia demens

Intrauit caelos, superosq; ad bella coëgit.

*Discordia demens dicitur, eo quòd
dementet homines.*

Discordia gaudet ima summis permiscere.

Silius Italicus 13. Bel. Pun. sec.

-Et discordia gaudens

Permiscere fretum cælo.

DE DISSIMVLATIONE.

*Dissimulatores intimatio reprehensione
dignissima.*

Martialis lib. 4. Epigram.

Decipies alios verbis vultuq; benigno:

Nam mihi iam notus dissimulator eris.

Dissimulata verba saepe profectu carent.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Cum toties eadem dicam, vix audior vlli,

Verbaq; profectu dissimulata carent.

Dissimulare afflicto non est facile.

Tibullus Elegia 7. lib. 3.

Hei mihi difficile est imitari gaudia falsa,

Difficile est tristi fingere mente iocum.

Nec bene mendaci risus componitur ore:

Nec bene sollicitis ebria verba sonant.

Cornelius Gallus.

Certè difficile est abscondere pectoris æstus,

Panditur & clauso sæpius ore furor.

Dissim

Disimulasse vile multis fuit.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

*Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
Tutus ab insidijs dire Superbe tuis.*

Idem libro 2. de arte Amandi.

Vtile quæ multis dissimulasse fuit.

D E D I V I T I I S.

Diuitiarum vis ac potestas.

Petronius Arbitrarius in Satyr.

*Quisquis habet nummos secunda naviget aura,
Fortunamq; suo temperet arbitrio.*

*Vxorem ducat Danaën, ipsamq; licebit
Acrisum semper credere, quod Danaën.*

*Carmina componat, declamet, concrepet, omneis
Et peragat causas, sitq; Catone prior,*

*Iurisconsultus paret, non paret habento,
Atque cæsto quicquid Servius & Iabeo.*

*Multa loquor, quidvis nummis presentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Iouem.*

Diuitiæ, animi corporisue agnitudines
non leuant.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

*Non domus & fundus, non aris aceruus & auri
Ægroto domino deduxit corpore febres,*

*Non animo curas. Valeat possessor oportet
Si comportatis rebus bene cogitet vti.*

Diuitiæ non sunt appetendæ affectu, scilicet,
maximo: quia congestæ assiduè hominem
cruciant.

Iuuenalis satyra 10.

*Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strāgulat, & cūcta exuperās patrimonium census.*

Diuitiæ mentis aciem haud illustant, sed potius
in veri boni ignorantia cæcos inuoluunt possi-
dentium animos.

Boëtius metro 2. lib. 1.

*Hec quàm præcipiti mersa profundo
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras?
Terrenis quoties flatibus acta
Crescit in immensum noxia cura.
Hic quondam cælo liber aperto,
Suetus in æthereos ire meatus,
Cernebat rosei lumina Solis,
Visebat gelidæ sydera Lunæ,
Et quæcunque vagos stella recursus
Exercet varios flexa per orbes,
Compressam numeris victor habebat.*

Idem metro 10. lib. 3.

*Non quicquid Tagus aureis arenis
Donat, aut Hermus rutilante ripa,
Aut Indus calido propinquus orbi,
Candidis miscens virides lapillos,
Illustrant aciem: magisq; cæcos*

In suas condunt animos tenebras.

Diuitiæ ignobilem nobilitare haud valent.

Horat. lib. Epodon, in Menam.

Licet superbus ambules pecunia,

Fortuna non mutat genus.

Diuitiæ à morte reuocare vel liberare
neminem possunt.

Valerius Flacc. lib. 6. Argonaut.

Nulla cælum reparabile gaza.

Horatius Oda 3. lib. 2.

Cedes coëmptis saltibus, & domo

Villaq; flauus quam Tyberis lauat,

Cedes : & extructis in altum

Diuitijs potietur heres.

Dives ne prisco natus ab Inacho

Nil interest, an pauper & infima

De gente, sub diuo moreris

Victima nil miserantis orci.

Idem Oda 1. lib. 3.

Est vt vir viro latius ordinet

Arbusta sulcis, hic generosior

Descendat in campum petitor.

Moribus hic meliorq; fama

Contendat, illi turba clientum

Sit maior: aqua lege necessitas

Sortitur insignes & imos.

Omne capax mouet vrna nomen.

Horat. lib. 2. Epist. ad Florum.

*Quid vici prosunt, aut horrea? quidue Calabris
Saltibus adiecti Lucani, si metit orcus
Grandia cum parvis non exorabilis auro?*

Seneca in Octauia.

*Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatae ducis
Seruent cohortes: & licet mittat immensas opes
Exhaustus erbis, supplices dextram petant
Parthi cruentam, regna diuitias ferant:
Veniet dies, tempusq; quod reddet suis
Animam nocentem sceleribus, ingulum hostibus
Desertus & districtus, & cunctis egens.*

Martialis lib. 4. Epigram.

*Diuitior Crispo, Trasea constantior, ipso
Lantior, & nitido sis meliore licet.
Nil adijcit penso Lachesis, fusoq; sororum
Explicat, & semper de tribus vna negat.*

Statius lib. 5. Syluar.

*Quid probitas, aut casta fides? quid numina psunt
Culta Deum? furuae miseram circum vndiq; lethi
Vallauere plage, tenuantur dura sororum
Licia, & exacti superest pars vltima fili,
Nil fumuli cætus, nil ars operosa medentium
Auxiliata malis.*

Ausonius in Epigram.

*Effigiem rex Cræse tuam ditissime regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus.*

*Constitit, utque procul solito maiore cachinno
 Concussus dixit, quid tibi diuitiæ
 Nunc profunt regum rex ô ditissime, cum sis
 Sicut ego solus, me quoque pauperior?
 Nam quæcunq; habui mecum fero, cum nihil ipse
 Ex tantis tecum Cræse feras opibus.*

*Diuitiæ ut in morte homines haud sequuntur, ita
 nec auro sepultos in cælum perducunt.*

Ovidius 5. Trist.

*Non ego diuitias dando tibi plura dedissem,
 Diuitis ad manes nil feret umbra suos.*

Horatius Oda 14. lib. 2.

*Languida tellus, & domus, & placens
 Vxor, neque horum, quas colis, arborum
 Te præter inuisas cupressos
 Vlla breuem dominum sequetur.*

Idem lib. 2. Epist. ad Iul. Florum.

*Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
 Limitibus, vicina refugit iurgia, tanquam
 Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis hora,
 Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
 Permutes dominos & cedat in altera iura.
 Sic quia perpetuus nulli datur usus, & heres
 Heredem alterius, velut vnda superuenit vnda.*

Silius Italicus lib. 5. bel. Pun.

-Ditissimus agri

Occumbis generose Volunx, nec clausa repositis

*Pondera thesauris, patrio nec regia quondam
Præfulgens ebore, & possessa mapalia soli
Profuerint. Quid raptaiuuant? quid gētibus auri
Nunquā extincta sitis? modo quē fortuna fouēdo
Congestis opibus, donisq; refferit opimis,
Nudum tartarea portabit nauita cymba.*

Propert. lib. 3. eleg. ad amicam iratam.

*Nunc maris in tantum ventis iactamur, & hostē
Querimus, atque armis neſtimus arma noua.
Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas.*

*Nudus ad infernas stulte vehererates:
Victor cum victis pariter miscebitur vmbriſ.*

*Consule cum Mario capte Iugurtha sedes.
Lydus Dulichio non distat Cræsus ab Iro,
Optima mors parca, quæ venit apta die.*

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Non illuc auro positi, nec thure sepulti
Perueniunt.*

*Diuitiæ malè acquisite diuturnæ esse non pos-
sunt, & vt ita sint precatio notatu digna.*

Ouid. lib. 3. eleg.

*O si neglecti quisquam est Deus vltor amantis,
Iam male quesitas puluere vertat opes.*

Diuitiæ malorum innumerum sæpe causſa sunt.

Tibullus Elegia 9. lib. 1.

Sæpe solent auro multa subesse mala.

Diuitiæ maximæ sunt, æquo animo parcè viuere.

Lucr

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

*Quod si quis vera vitam ratione gubernat,
Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè
Æquo animo: neq; enim est vsquã penuria parui.*

Diuitiæ homini nihil profunt nisi eis vtatur.

Cornelius Gallus.

*Quid mihi diuitiæ, quarum si demeris vsum,
Quamuis largus opum, semper egenus ero?
Imo etiam pœna est, partis incumbere rebus
Quas cum possideas, est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & appositis abstinet ora cibis.*

Diuitiarum accumulatores seipsos fraudant, suo
malo, quas alij cum gaudio profundunt.

Plautus in Aulul.

*Hec me miserum, miserum, perij malè perditus,
pessimè ornatus eo.
Tantum gemitu & malæ molestiæ, hic dies mihi
obtulit famem & pauperiem.
Perditissimus ego sum omnium in terra.
Nam quid mihi opus vita est, qui tantum auri
Perdidi, qđ custodiui sedulo? egomet me fraudauit
Animumq; meum, geniumq; meum, nunc eo alij
Letificantur meo malo & damno: pati nequeo.*

Diuitiarum custodia maxima est, quæ misera esse
dicitur, quia miserum sapissimè hominem
reddit.

Iuuenalis satyr. 14.

Tantis parta malis cura maiore metuq;
 Servantur: misera est magni custodia census.
 Diuitiis parent omnia,

Horatius satyr. 3. lib. 2.

-Omnis enim res,
 Virtus, fama, decus, diuina, humanaq; pulchris
 Diuitijs parent: quas qui construxerit, ille
 Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam rex,
 Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum
 Sperant magnæ laudi fore.

L. ciet. lib. 5. de Nat. rerum.

Posterius res inuenta est, aurumq; repertum.
 Quod facile & validis, & pulchris dēpsit honorē.
 Diuitioris enim sectam plerunque sequuntur
 Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.

Ouid. lib. 3. eleg. de am. potentia.

Iupiter admonitus nihil esse potentius auro,
 Corruptæ pretium virginis ipse fuit.
 Dum merces aberat, durus pater, ipsa seueræ,
 Erati postes, ferrea turris erat:
 Sed postquam sapiens in munera venit adulter,
 Præbuit ipsa sinus, & dare iussit, dedit.

Vt diuitiæ elargiantur pauperibus exhortatio
 obseruatione digna.

Horatius satyr. 2. lib. 2.

-Ego vectigalia magna
 Diuitiasq; habeo, tribus amplas regibus: ergo
 Quod

*Quod superat, non est melius quò insumere possis?
 Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
 Tempia ruunt antiqua Deùm? cur improbe chara
 Non aliquid patriæ tanto emetiris, aceruo?
 Vni nimirum tibi rectæ semper erant res?*

Et infra.

*Nam propriæ telluris herum natura, neq; illum,
 Nec me, nec quenquam statuit.*

Quatenus vitendum diuitiis.

Ausonius in Epigram.

*Re fruerè, vt natus mortalis, dilige sed rem
 Tanquam immortalis, sors est in vtroq; verenda.*

*Diuitiæ bona quæq; temporali rectè
 videnti bona sunt, & econtrà.*

Terentius in Heauton.

*Quid reliqui est quin habeat, quæ quidem esse in
 homine dicuntur bona, parentes,
 Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos,
 Diuitias? Atq; hæc perinde sunt: vt illius animus
 est, qui ea possidet.*

*Qui vti scit, ea bona sunt: illi, qui non vtitur re-
 ctè, mala.*

*Diuitiæ imperant, si eis vti homines ignorant,
 sin verò econtrà, seruiunt.*

Horatius lib. i. Epist. ad Fuscum.

*Imperat, aut seruit collecta pecunia cuiq;
 Tortum digna sequi potius, quàm ducere funem.*

Diuitiæ immensæ animo non sufficiunt.

Iuuen.

Iuuenalis satyr. 14.

*Nec Cræsi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narcissi,
Indulsit Caesar cui Claudius omnia.*

Diuitiæ in communi vt ponantur, vel vt con-
temnantur exhortatio perpulchra.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Vel nos in Capitolium

Quò clamor vocat & turba fauentium,

Vel in mare proximum

Gemmas & lapides, aurum & inutile

Summam materiam mali

Mittamus.

Terentius in Adelph.

*Pecuniam in loco negligere, maximum interdum
est lucrum.*

Ditior esse nequit quæ victui suppetunt habens,
vna cum corporali valetudine.

Horatius lib. 1. Epist. ad Iccium.

-Tolle querelas.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.

Si ventri bene, si lateri est, pedibusq. tuis, nil

Diuitiæ poterunt regales addere maius.

Ditior est qui nil cupit, quàm qui totum
possidet orbem.

Iuuenal. satyr. 14.

Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa

Magnum habitatorem, quanto fœlicior hic, qui

Nil

*Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.*

Ausonius in Bix Pyrenæi sententiis.

Quis diues? qui nil cupit.

Diues amicos habet, pauper e contra.

Plautus in Stichos.

Nam hoc tu facito cogites, ut cuiq; homini res parata est,

Firmi amici sunt: si res lasse labant, itidem amici collabascunt.

Res amicos inuenit.

Diues esse, fieriq; citò qui vult, quid fas sit atq;
nefas haud curat, cernitq;.

Iuuenal. satyr. 14.

-Nam diues qui fieri vult,

Et citò vult fieri. sed quæ reuerentia legum?

Quis metus, aut pudor est vnquã properâtis auari?

Diuites si beneficium ab aliquo receperint, ipso-
rum gratia leuis est, sin verò iniuriam, iras
plumbeas gerunt.

Plautus in Pseudulo.

-Verùm ita sunt isti nostri diuites,

Si quid beneficias, leuior pluma est gratia: si quid peccatum est,

Plumbeas iras gerunt.

Diuites elati atque superbi sunt.

Terentius in Hecyra.

Quia paululum vobis accessit, sublatis sunt animi.

Diuites

Diuites pauperes fastidire non debent, &
ad hoc notabilis exhortatio.

Martial. lib. 3. Epigrammatum.

*Sunt tibi, confiteor, diffusi iugera campi,
Vrbaniq; tenent prædia multalares,
Et seruit domina numerosus debitor arca,
Sustentatq; tuas aurea mensa dapes,
Fastidire tamen noli Ruffine minores,
Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet.*

DE DOCTRINA.

Doctrina in tenera ætate acquisita indele-
bilis esse dicitur.

Seneca in Troade.

Dediscit animus fero, quod didicit diu.

Ouid lib. 6. Fastorum.

*Cetera iam pridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.*

Qui bona didicit, haud æquum facit
si ea dediscit.

Plautus in Amphitryone.

Haud æquum facit, quod qui didicit, id dediscit.

Addiscere quid edigatur, non leui casti-
gatione dignus est.

Horarius de arte Poëtica.

Cur nescire pudens præuè, quàm discere malo?

Idem lib. 1. Epist. ad Mæcenat.

Ne cures ea, quæ stultè miraris & optas:

Discere

Discere & audire, & meliori credere non vis.

Doceri ab hoste fas est, scilicet, quandoque.

Ouid. lib. 4. Metamor.

-Fas est & ab hoste doceri.

Docere quilibet audiet ea, quæ bene didicit, at non econtrà.

Horatius lib. 2. Epist. ad Augustum.

*Nauē agere ignarus maris timet, abrotanū agro
Nō audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorū est.*

Promittunt medici, tractant fabrilis fabri.

Propert. lib. 2. eleg. ad Maccenat.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Docere ignota atque non scita nullus potest.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,

Qua ratione queas traducere leniter animum.

Docens vtilia desistere non decet Horatij exemplo.

Horatius satyr. 3. lib. 1.

Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atq;

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

DE D O L O R E.

Quis verè atque ex animo doleat.

Martialis lib. 1. Epigram.

Non luget quisquis laudari Gellia querit,

Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Dolo

Doloris maximi intimatio.

Ouid. in lib. de Sappho.

*Et lacrymæ deerant oculis, & verba palato:**Astrictum gelido frigore pectus erat.**Postquam se dolor imminuit, mea pectora planxi,**Nec puduit ruptis exululare comis.**Non aliter, quàm si nati pia mater adempti**Portat ad extructos corpus inane rogos.*

Idem lib. 2. de Ponto.

*Iam dolor in morem venit meus: utq; caducis**Percussu crebro saxa cauantur aquis,**Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu.**Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum.**Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu:**Nec magis est curuis Appia trita rotis,**Pectora quàm mea sunt serie calcata malorum.*

Idem lib. 3. de Ponto.

*Utq; reformidant insuetum lumina solem,**Sic ad letitiam mens mea segnis erat.*

Idem lib. 1. de Tristibus.

*Quocunq; aspiceres, gemitus, luctusq; sonabant:**Formaq; non taciti funeris intus erat.**Scilicet exemplis in paruis grandibus uti,**Hæc facies Troia cum caperetur erat.*

Idem lib. 3. de Tristibus.

*Nil nisi flere libet, nec nostro parciore imber**Lumine de verna quæ nix manat aqua.*

Ibidem.

Ibidem.

*Viuerē me dices, sed sic, vt viuerē nolim,
Nec mala tam longa nostra leuata mora.*

Idem lib. 5. de Tristibus.

*Mens tamē agra iacet, nec tēpore robora sumpsit,
Affectusq; animi, qui fuit antē, manet.*

*Quaēq; mora spatioq; suo coitura putauit
Vulnera non aliter, quā modo facta dolent.*

*Scilicet exiguis prodest damnosa vetustas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.*

Plautus in milite.

*Cor miserum meum quidem guttatim cōtabescit,
-Quasi in aquam indideris salem.*

Dolorem comitatur gaudium.

Claudianus de bell. Get.

-Semperq; vicissim

Gaudia prēmisi cumulant inopina dolores.

Dolore vinci malum est, nec virum decet.

Seneca in Thebaid.

Sed flecte mentem, pectus antiquum aduoca,

Victasq; magno pectore ærumnas doma,

Resiste, tantis in malis vinci malum est.

Ibidem.

Pauca ô parens magnanime miseranda precor,

Vt verba nata mente placata audias:

Non te vt reducam veteris ad specimen domus,

Habituq; regni flore pollente incliti.

Peto, aut vt iras tempore, aut ipsa mora

*Fraëtas remisso pectore ac placido feras.
 Et hoc decebat roboris tanti virum,
 Non esse sub dolore, nec victum malis
 Dare terga: non est ut putas virtus pater
 Timere vitam, sed malis ingentibus
 Obstare, nec se vertere, ac retro dare.*

Dolor constantes etiam frangit.

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

*Bis Zephyri iam vela vocant, fiducia mæstis
 Nulla viris, ægro assidue mens carpitur æstu.
 Ipse etiã Aesonides, quanquam tristissima rerum
 Castiganda ducit, vultuq; premenda sereno,
 Dulcibus indulget lacrymis, aperitq; dolorem.*

Tibullus lib. 3. Elegia 2.

*Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro
 Ingenio: frangit fortia corda dolor.*

Dolor inclusus homines magis cruciat.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

*Strangulat inclusus dolor, atq; cor æstuat intus,
 Cogitur & vires multiplicare suas.*

Seneca in Agamemno.

Magis excurrunt, quos secreta lacerant curæ.

*Dolor animum summo pere rodit, ingenio
 item artibusq; aduersatur.*

Statius lib. 2. Thebaid.

Exedere animum dolor, iraq; demens.

Ouid. lib. de Sappho.

*Nunc vellem secunda forem, dolor artibus obstat,
 Inga*

Ingeniumq; meis subſtitit omne malis.

*Non mihi reſpondent veteres in carmine vires,
Plectra dolore tacent, muta dolore lyra eſt.*

Dolor lacrymis egeritur, vindictaq; minuitur.

Ouid. lib. 4. de Triftibus.

Fleq; meos caſus, eſt quadam flere voluptas.

Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.

Seneca in Troade.

- Arbitrio tuo

Implere lacrymis fletus, ærumnas leuat.

Ouidius lib. 1. de ſine titulo.

At tu, ne dubita, minuet vindicta dolorem.

Levis eſt dolor, qui conſilium capere poteſt.

Seneca in Troade.

Levis eſt dolor qui conſilium capere poteſt.

*Major dolor cauſſatur ut plurimum ex terrenarum
rerum, quàm de amicorum & propinquorum
amiſſione.*

Iuuenalis ſatyra 13.

Quandoquidẽ accepto claudẽda eſt ianua damno,

Et maiore domus gemitu, maiore tumultu

Planguntur nummi, quàm funera nemo dolores

Fingit in hoc caſu, veſtem deducere ſummam.

Contentus vexare oculos humore coaſto:

Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.

Dolor ut abſit ab aliquo deprecatio lepidiſſima.

Ouid. lib. 5. de Triftibus.

Dij facerent vtinam talis ſtatus eſſet in illo,

Vt non trīstītiæ caus̄sa dolenda foret.

Doloris immensi ex alicuius amici morte
causati expressio.

Vergil. lib. 4. Georg. de Orpheo
Euridicen descente.

*Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub ærea deserti ad Strymonis vndam
Fleuisse, & Helidis hæc evoluisse sub antris,
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus:
Qualis populea mærens philomena sub vmbra
Amisso queritur fœtus, quos durus arator
Osservans, nido implumes detraxit: At illa
Flet noctem, ramoq; sedens miserabile carmen
Integrat, & mæstis latè loca quæstibus implet.*

Ouid. lib. 8. Metamor.

*Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumq; capax, totumq; Heliconâ dedisset,
Trīstia prosequerer miserarum dicta sororum.*

Idem li. 13. Meta. de Hecubæ dolore.

*Aspicit eiectum Polydori in littore corpus,
Factaq; Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant. obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem lacrymasq; introrsus obortas
Deorat ipse dolor, duroq; simillima saxo
Torpet, & adversa figit modò lumina terra,
Interdum toruos extollit ad æthera vultus,
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera præcipuè: seq; armat & instruit ira.*

Qua

*Qua simul exarsit, tanquam rogina maneret
 Ulcisci statuit, pœnæq; in imagine tota est.
 Utq; furit catulo lactante orbata leana,
 Signaq; nacta pedū, sequitur, quē nō videt, hostē:
 Sic Hecube postquam cum luctu miscuit iram,
 Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
 Vadit ad artificem dira Polymestora cedis,
 Colloquiumq; petit: nam se monstrare relictum
 Velle, latens illi, quod nato redderet aurum.
 Credidit Odrysius, praedaq; assuetus amere
 In secreta venit.*

Idem lib. de Philomena.

*Omnis adest ætas, mærent iuuenesq; senesq;
 Ausonia matres, Ausoniæq; nurus.*

Horatius Oda 9. lib. 2.

*Tu semper vrges flebilibus modis
 Mistem ademptum, nec tibi vespere
 Surgente decedunt amores,
 Nec rapidum fugiente solem.*

Statius lib. 5. Sylvarum.

*Sera quidem tanto struitur medicina dolori
 Al:era cum volucris Phæbi rota torqueat annū.
 Sed cūm plaga recens, & adhuc in vulnere primo
 Nigra domus questu, miseramq; accessus ad aurē
 Coniugis orbat, tunc flere, & scindere vestes,
 Et famulos lassare greges, & vincere planctus,
 Fataq; & iniustos rabidis pulsare querelis
 Cœlicolas solamen erat. Licet ipse leuandos,*

*Ad gemitus syluis comitatus, & amnib⁹ Orpheus
 Adforet, atque omnis pariter matertera vatem,
 Omnis Apollineus tegeret, Bacchiq; sacerdos.
 Nil cantus, nil fila, deis pallentis Auerni,
 Eumenidumq; audita comis mulcere valerent,
 Tantus in attonito regnabat pectora luctus.*

DE DOLO.

Dolus an virtus in hoste quis quærit?
 q.d. nullus vel rarus.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

*Mutemus clypeos, Danaumq; insignia nobis
 Aptemus. Dolus an virtus quis in hoste requirat?
 Dolosi vt vulpes fugiendi.*

Horat. de Arte poetica.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

DE DORMITATIONE.

Dormiens multum infelix dicitur.

Ouid. lib. 2. eleg.

*Infelix tota quicunque quiescere nocte
 Sustinet, & somnos præmia magna vocat.*

Dormientes libenter cum paruo damno
 haud quiescunt.

Plautus in Rudente.

Vigilare decet hominem

Qui vult sua temporis conficere officia.

Nam

Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.

DE DOTE.

Dos puellarum vera diuitiæ non sunt, sed pudicitia, pudor, cupiditatumq; refrænatio.

Horat. Oda 24. lib. 3.

*Dos est magna parentum
Virtus, & metuens alterius viri.
Certo fædere castitas,
Et peccare nefas, aut precium mori.*

Plautus in Amphitryone.

*Non ego illā mihi dotē duco esse, quæ dos dicitur,
Sed pudiciā & pudorē, & sedatum cupedinem,
Deūm metum, parentum amorem, & cognatū
concordiam*

*Tibi morigera, atque vt munifica sim bonis, pro-
sim probis.*

Idem in Aulul.

Dummodo morata rectè veniat, dotata est satis.

Ausonius in Bixæ sententiis.

Quæ dos matronæ pulcherrima? Vita pudica.

Dos magis, quàm fama puellarum diligitur.

Plautus in Perfa.

*Tace stulta. non tu nunc hominum mores vides.
Quoiusmodi? hîc cum mala fama facile nubitur,
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.*

Dotem accipiens imperium vendit.

Plautus in *Afinaria*.

Argentum accepi dote, imperium vendidi.

Vide de his plura in titulo *De mulieribus*.

Mulieres dotatae, &c.

DE DVCIBVS.

Dux alios virtute atque in omni re præcedere debet, præcipuè Catonis exemplo, & ad hoc exhortatio notabilis.

Lucanus lib. 9. *bel. ciuil.*

O quibus una salus placuit mea signa secuti

Indomita ceruice moti, componite mentes

Ad magnum virtutis opus, summosq; labores.

- Primus arenas

Ingrediar, primusq; gradus in pulvere ponam,

Me calor æthereus feriat, mihi plena veneno

Occurrat serpens, futoq; pericula vestra

Prætentate meo: sitiât quicumque bibentem

Viderit, aut umbras nemorum quicumq; petentem

Aestuet, aut equitem peditum præcedere turmas

Deficiat: si quo fuerit discrimine notum

Dux an miles eam.

Et infra.

Ipsè manu sua pila gerens, præcedit anhelè

Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,

Non inbet, & nulla rebitur ceruice supinus,

Carpentoq; sedens, somni parcissimus ipse est.

Ultimus

*Ultimus haustor aquæ. cum tandem fonte reperto
Indiga cogatur latices potare inuentus,
Stat dum lixa bibat.*

Et infra de eodem Catone.

*- Cogit tantos tolerare labores
Summa ducis virtus, qui nuda fusus arena
Excubat, atque omni fortunam prouocat hora.*

Silius Italic. lib. 1. bel. pun.

*Primus inire manū, postremus ponere Martem,
Claud. de 4. Honori, cons.*

- Nec desine tales

*Nate sequi: si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studijs, & sæuo præstrue Marti.
Non brumæ requies, non hybernacula segnes
Eneruent torpore manus.*

Et sequitur.

- Si longa moretur

*Obsidio, tum vota caue secura remittas,
Inclusumq; putes: multis damnosa fuere
Gaudia, dispersi pereunt somnoq; soluti.
Sæpius incautæ nocuit victoria turba.
Neu tibi regificis tentoria longa redundant
Delicijs, non imbelles ad signa ministros
Luxuries armata trahat: neu flantibus austris,
Neu pluuijs cedas, neu defensura calorem
Aurea submoueant rapidos vmbracula soles.
Inuentis vtere cibis, solabere partes
Aequali sudore tuas. Si collis iniquus,*

Primus ini. Syluam si cedere prouocat vsus,
 Ne pudeat sumpta quercum strauisse bipenni.
 Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
 Prætentet sonipes, fluuios tu protere curru
 Hærentes glacie, liquidos tu scinde natatu.
 Nunc eques in medias equitum te cõsere turmas,
 Nunc pedes assistas pediti, tum promptius ibunt
 Te socio: tum conspicuus, gratusq; geretur
 Sub te teste labor.

Ducis est subiectis parcere, superbos
 verbò debellate.

Vergil. 6. Æneid.

Hæ tibi erunt artes, pacisq; imponere morem,
 Parcere subiectis, & debellare superbos.

Claud. de bel. Getico.

-Ignoscere pulchrum

Iam misero, pœnaq; genus vidisse precantem.

Ducis præsentia non parum prodest,
 absentia veiò e contra.

Vergil. lib. 9. Æneid.

Tum verò incumbunt, vrgetq; præsentia Turni.

Plautus in Amphitryone.

Vbi summus imperator non adest ad exercitum,
 Citius quod non factò est vsus fit, quàm quod factò
 est opus.

Ducis virtus maxima est hostem interimere,
 ex Neronis sententia.

Seneca in Octauia.

Extinguere hostem maxima est virtus ducis.

Nulla

Nulla ducis virtus excellentior esse dicitur
amore & liberalitate.

Martial.lib.5.Epigram.

*Quatenus hi non sunt, esto tu Caesar amicus.
Nulla ducis virtus dulcior esse potest.*

•Duci turpis est somnolentia.

Silius Italic.lib.3.bel.ciuil.

*Turpe duci totam somno consumere noctem
O rector Libyæ, vigili stant bella magistro.
Dux optimus quis sit.*

Claud.de bel Getico.

-Ductorq; placebat,

*Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vel leta, vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
Nec pro successu tumidus, spatiumq; morandi,
Vincendiq; modum mutatus nosset habens.*

Duce percusso milites diffugiunt.

Ouid lib.3.Fastorum.

*Diffugiunt Tyrî, quo quenque agit error, vt olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.*

Valer.Flac.lib 4.Argon.

*Bebricas extemplo spargit fuga, nullus adempti
Regis amor, montem celeres syluamq; capeffunt.*

Ciues seruare virtus est maxima ducis
ex Senecæ sententia.

Seneca in Oclauia.

Seruare ciues, maior est virtus patriæ patri.

E

DE EBRIETATE.

Ebrietas quæ sit ferenda.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

*Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
Eripiat: si qua est inter utrunque, nocet.*

Ebrietatem subsequitur arcanorum proditio,
philautia & superbia.

Virgil. de Venere & vino.

Arcanum demens detegit ebrietas.

Horatius lib. 1. Oda 18.

-Subsequitur cæcus amor sui,

*Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcaniquæ fides prodiga perlucidior nitro.*

Idem lib. 1. epist. ad Torquatum.

*Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet arteis.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?*

Ebrietas vera ut nocet, sic ficta prodest sæpe.

Ovidius de Arte amandi.

Ebrietas ut vera nocet, sic ficta iuvabit.

Ebrietas voluptatis comes est.

Silius Italicus lib. 15. bel. pun.

*Abrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te semper volitans infamia pennis.*

Vinum immoderatè sumptum non
parum obest.

Ouid. lib. 2. de Remedio amoris.

*Quid tibi præcipiam de Bacchi munere queris?
Vina parant animos Veneri.*

Idem de Arti amandi lib. 1.

*Vina parant animos, faciuntq; caloribus aptos,
Cura fugit multo, diluiturq; mero.*

*Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor, & cura, rugaq; frontis abit.*

*Tunc aperit mentes ævo rarissima nostro
Simplicitas, artes excutiente Deo.*

Tibullus lib. 1. eleg. 7.

*Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.*

*Bacchus & agricola magno confecta labore
Pectora, tristitia dissoluenda dedit.*

*Bacchus & afflicto requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.*

Horat. oda 18. lib. 1.

*At ne quis modici transfiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata, monet Sithonis non levis Euius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt auidi.*

Pro

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cinthiam.

Vino forma perit, vino corrumpitur etas.

DE ELECTIS.

Electi sunt pauci.

Virgil. lib. 6. Æneid.

- Pauci quos equus amavit

Juppiter, aut ardens euexit ad aethera virtus.

Ibidem.

- Pauci leta arua tenemus.

Idem in Viro bono.

Vir bonus & sapiens, qualem vix reperit vnum

Millibus è multis hominum consultus Apollo.

Ausonius de septem sapientum senten.

Plures esse Bias prauos, quàm clara Pyrene.

DE ELEMENTIS.

Elementa quatuor sunt, ex quibus duo leuia
exiunt. Ignis & aër, quæ sursum naturali-
ter tendunt. Aqua verò & terra grauius sunt,
& deorsum naturaliter tendunt.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus

Continet, ex illis duo sunt onerosa, suoq;

Pondere in inferius, tellus atque vnda feruntur.

Et totidem gravitate carent, nulloq; premente

Alta petunt, aer atque aëre purior ignis.

Idem lib. 1. Fastorum.

Altum flamma petit, propior locus aëra cepit,

Sede

Sederunt medio terra fœctumq; loco.

Mauius lib. i. Astron.

Ignis in æthereas volucer se transtulit auras,

Summaq; complexus stellantis culmina cœli

Flammæ vallo naturæ mœnia fecit.

Proximus in tenuis descendit spiritus auras,

Æræq; extendit medium per inania mundi,

Ignem flatus alit vicinus subditus astris.

Tertia fors vndas stravit, flatusq; natanteis

Æquore perfudit toto nascentia ponto,

Vt liquor exhalet tenuis, utq; euomet auras,

Æræq; ex ipso ducentem semina pascat.

Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

Quid. lib. i. Metamorph.

Ignæa conuexi vis, & sine pondere cœli

Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.

Proximus est ær illi lenitate, locoq;.

Densior his tellus, elementaq; grandia traxit,

Et pressa est gravitate sui: circumfluit humor

Vltima possedit, solidumq; coercuit orbem.

Ibidem.

Næ regio foret vlla suis animalibus orba,

Astra tenent cœleste solum, formæq; Deorum,

Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vnde,

Terra feras cepit, volucres agitabilis ær.

*Elementa generabilia corruptibiliave
in vicem sunt.*

Quid.

Quid.lib. 15. Metamorph.

*Quæ quâquam spatîo distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resoluta q; tellus
In liquidas rarescit aquas, tenuatur in auras,
Aëra q; humor abit, dempto quoq; pondererursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idem q; retexitur ordo,
Ignis enim densum spissatus in aëra transit,
Hinc in aquas, tellus glomerata cogitur vnda.
Elementa omnia & cœlestia quæque
communia sunt.*

Quid.lib. 6. Metamorph.

*Accessit, posito q; genus Titania terram
Presbit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? Vsus cōmunis aquarū est.
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni.
Quæ tamen, vt detis, supplex peto.*

DE ELOQVENTIA.

Eloquentiæ vis quanta.

Vergil.lib. 1. Æneid.

*Sic ait, & dicto citius tumida equora placat,
Collectas q; fugat nubes, solem q; reducit.
Ac veluti magno in populo cum sepe coorta est
Seditio, senit q; animis ignobile vulgus,
Iam q; faces & saxa volāt, furor arma ministrat.
Tum*

*Tum pietate grauem, ac meritis si forte virū quem
 Conspectere, silent, arrectisq; auribus adstant.
 Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
 Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquā
 Prospiciens genitor, &c.*

Quidius ad Pisonem.

*Indicis affectum, possessaq; pectora tentas,
 Victus sponte sua sequitur quocunque vocasti,
 Flet si flere libet, gaudet gaudere coactus,
 Et te dente capit index, si non habet iram:
 Sic auriga solet feruentia Thessalus ora
 Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
 Qui modo non solum rapido permittit habenas
 Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auras
 Flexibiles rictus, & nunc ceruice rotata
 Incipit effusos in gyrum corpore cursus.
 Quis non attonitus index tua respicit ora?
 Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
 Nam tu siue libet pariter cum grandine nimbos
 Densaq; vibrata iaculari fulmina lingua:
 Seu iuuat astrictas in nodum cogere voces,
 Et dare subtili vinacia verba catena,
 Vim Laertiade, breuitatem vincis Atridae:
 Dulci siue manu, liquidoq; fluentia cursu
 Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore,
 Inclyta Nestorū cedit tibi gloria mellis.*

*Eloquens forti viro dignior est, ciq;
 præponitur.*

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Quippe manu fortes, non sunt tibi Marte secundi:
 Consilijs cessere meis. tibi dextera bello
 Et tilis, ingenium est quod eget moderamine nostro.
 Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.
 Tu pugnare potes, pugnandi tempora mecum
 Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes,
 Nos animo. Quantoque ratem qui temperat anteit
 Remigis officium, quanto dux milite maior:
 Tanto ego te supero: necnon in corpore nostro
 Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
 Ibidem.

Mota manus procerum est, et quid facundia posset
 Tunc patuit, fortisque viri tulit arma disertus.

Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut.

Sed te non animus, nec solis viribus equum
 Credere: saepe acri potior prudentia dextra.

Eloquentiae fructus maximus est.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Discitur, innocuas ut agat facundia causas.
 Protegit haec fontes, immeritosque premit.

Lucan. lib. 7. bel. civil. de Cicerone.

- Romani maximus auctor

Tullius eloquij, cuius subiure, togaque
 Pacificas saevus tremuit Catilina securus,
 Addidit invalidae robur facundia causae.

Ouid. ad Pisonem.

Quin age maiorum iuuenis facundae tuorum,

Scand

*Ecce super titulos, & auita laudis honores,
 Armorumq; decus præcede forensibus actis.
 Sic etiam magna iam tunc Cicerone inuenta
 Laurea facundis cesserunt arma togatis.*

Eloquentia affectu maximo appetenda non
 est, cū noccat quandoque.

Iuuenalis Satyra 10.

*Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
 Incipit optare.*

*Eloquio sed vterque perit orator, vtrunque
 Largus & exundans letho dedit ingenij fons,
 Ingenio manus est, & ceruix cesa, nec vnquam
 Sanguine cauidici maduerunt rostra pusilli.*

DE EXEMPLIS.

Exempla aliorum quam vim habeant.

Horat. lib. 1. Ser. satyra 4.

Insuevit pater optimus hoc me

Vt fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.

Cum me hortaretur parce, frugaliter, atque

Viuere uti contentus eo, quod mi ipse parasset:

Nōne vides Albi ut malè viuat filius? utq;

Barus inops? magnum documentū, ne patriā rem

Perdere quis velit. à turpi meretricis amore

Cum deterreret, Sestiani dissimilis sis.

Ne sequerer mæchas, concessa cum Venere uti

Possem: deprensi non bella est fama Treboni,

Aiebat, &c.

-Sic me

Formabat puerum dictis, & siue iubebat
 Ut facerem quid, habes autorem quo facias hoc,
 Vnum ex iudicibus selectis obijciebat.
 Siue vetabat: an hoc inhonestum, & inutile factum.
 Nécne sit addubites? flagret rumore malo cum.
 Hic atque ille. Auidos vicinum finis ut egros.
 Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogis:
 Sic teneros animos aliena opprobria saepe
 Absterrent vitij.

Iuuenalis Satyra 14.

Sic natura iubet, velocius & citius nos
 Corruptum vitiorum exempla domestica, magnis
 Cum subeant animos autoribus, &c. Ibidem.

-Quoniam dociles imitandis.

Turpibus ac pravis omnes sumus.

DE EXPERIENTIA.

Experientia ad sciétiam acquirendam maximè cōfert.

Terentius in Adelphis.

Nūquam ita quisquam bene subducta ratione ad
 vitam fuit,

Quin res, etas, vsus semper aliquid adportet noni,
 Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, ne-
 scias:

Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

-Seris venit vsus ab annis.

Exper

Experientia facit artem.

Manilius lib. 1. Astron.

Postquam omnis cæli species redeuntibus astris
Percepta, in proprias sedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus sua cuique potentia formæ,
Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Quid. lib. 1. de arte amandi.

Scit bene venator cervis ubi retia tendat,
Scit bene qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: qui sustinet hamos,
Novit quæ multo pisce natentur aquæ.

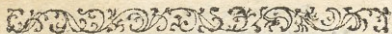
Experientia est providentiæ magistra.

Propertius Eleg. 11. lib. 3.

Venturam melius præagit navita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Quid. lib. 2. de Ponto.

Da veniam quæso, nimioq; ignosce timori,
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est lesus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnca cibus æra subesse putat.
Sæpe canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollè quoq; saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat umbra metum:
Sic ego fortune telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

F

DE FACILITATE.

Facilia quæque in principio difficilia videntur,
Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

*Sed neque tam facilis res vlla est, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet.*

Facilia aggredi difficile non est.

Ouid. lib. 3. de Trist.

In caussa facili, cuius licet esse deserto,

Et minime vires frangere quassa valent.

Subruere est arces, et stantia moenia virtuti

Quilibet ignavi precipitata premunt.

Manilius lib. 3. Astron.

-Facile est ventis dare vela secundis,

Faecundumq; solum varias agitare per arteis,

Auroq; atque ebori decus addere, cum rudis ipsa

Materies miteat.

Facilitate atque clementia nil homini melius.

Terentius in Adelphis.

-Re ipsa repperi,

Facilitate nihil esse homini melius, neq; clemētia

DE FACTO.

Quæ quis vult facere ea publicare non debet.

Ansonius in sententiis Thaletis.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Factum.

Factum æternum haud esse potest,
quia nil fit æternum.

Seneca in Hercule Oeteo.

*Verum est quod cecinit sacer
Tangens Threiciam chelym
Orpheus Calliope genus:
Æternum fieri nihil.*

Facti fama etiam post mortem manet.

Ovidius lib. 2. Pastor.

*Fama manet facti, posito velamine currunt,
Et memorem famam qui bene gessit habet.*

Factum semel infectum fieri non potest ob
contradictionis repugnantiam.

Horat. Oda 29. lib. 3.

-Cras vel atra

*Nube polum pater occupato,
Vel sole puro, non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet, neque
Diffinget, infectumq; reddet
Quod fugiens semel hora vexit.*

Plautus in Aulularia.

Factum est illud, fieri infectum non potest.

Idem in Captivis.

Quod male feci crucior, modo si infectum fieri possit.

Facinus maximum absque periculo
non committitur.

Terentius in Heauton.

Nō fit sine periculo facin⁹ magnū & memorabile.

DE FALLACIA.

Fallacia alia aliam sæpe expellit.

Terentius in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.

Fallere aliquem sub amici nomine, tuta frequensq;
est via, at criminosa tamen.

Ouid. lib. i. de arte amandi.

*Tuta, frequensq; via est per amici fallere nomen,
Tuta frequensq; licet sit via, crimen habet.*

Fallentes fallere licet.

Ouidius lib. i. de arte amandi.

*Fallite fallentes, ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos posuere cadant.*

DE FAMA.

Fama velox est, atque eundo crescit, meritò
igitur fallax loquaxq; dicitur.

Vergil. lib. 4. Æneid.

Extemplo Libya magnas it fama per vrbes.

Fama, malum, quo non aliud velocius ullum,

Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo.

Parua metu primo, mox sese attollit in auras,

Ingrediturq; solo, & caput inter nubila condit.

Illam terra parens ira irritata deorum

Extremam (vt perhibēt) Cæo, Enceladoq; sorore

Progenuit, pedibus celerem, & pernicipibus alis,

*Monstrum horrendum, ingens: cui quot sunt cor-
pore*

pore plume,
 Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
 Tot linguae, totidem ora sonant, tot surrigit aures.
 Nocte volat caeli medio, terraeq; per umbram,
 Stridens: nec dulci declinat lumina somno.
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat vrbes,
 Tam ficti, prauiq; tenax, quam nuntia veri.

Ouid. libro 9. Metamorph.

-Fama loquax peruenit ad aures
 Deianira tuas, quae veris addere falsa
 Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit.

Idem libro 12. Metamorph.

Orbe locus medio est inter terrasq; fretumq;
 Coelestesq; plagas, triplicis confinia mundi.
 Vnde quod est vsquam, quamuis regionibus absit,
 Inspicitur, penetratq; cauas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaq; domum sibi legit in arce,
 Innumerosq; aditus, ac mille foramina tectis
 Addidit, & nullis inclusit limina portis.
 Nocte dieq; patet, tota est ex aere sonanti,
 Tota fremit, vocesq; refert, iteratq; quod audit.
 Nulla quies intus, nullaq; silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed paruae murmura vocis.
 Atria turba tenet, veniunt leue vulgus, euntq;
 Mixtaq; cum veris passim commenta vagantur,
 Millia rumorum, confusaq; verba volutant.
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,

*Hi narrata frunt aliò, mensuraq; ficti
Crescit. & auditis aliquid nouus adijcit autor.
Ipsa quid in cælo rerum pelagoq; geratur,
Et tellure videt, totumq; inquit in orbem*

Idem lib. 4. de Ponto.

*En ego letarum venio tibi nuntia rerum
Fama, per immensas aëre lapsa vias.*

Martial. lib. 7. Epigr.

*Certus abest autor, sed vox hoc nuntiat omni
Credo tibi, verum dicere fama soles.*

Plautus in Perfa.

*Inimici famam non ita, vt nata est, ferunt;
Famam bonam amittere peius est, quam
nobilissima quæque.*

Horat. Satyra 2. lib. 1.

-Vnde

*Fama malū grani⁹, quæ res, trahit. An tibi abūde
Personam satis est, non illud, quicquid vbiq;
Officit, enitare, bonam deperdere famam?*

Famam incontaminatam seruans diues sat est.

Plautus in Mustella.

Ego si bonam famam mihi seruasso, sat ero diues.

Fama hominum licet longa sit, tamen à morte
secunda tandem delebilis est.

Boëtius Metro 7. lib. 2.

*Quid ô superbi colla mortali iugo
Frustra leuare gestiunt?*

Licet remotos fama per populos means

Diffu

Diffusa linguas explicet,
 Et magnatitulis fulgeat claris domus,
 Mors spernit altam gloriam,
 Inuoluit humile pariter, & celsum caput,
 Aequatq; summis infima,
 Vbi nunc fidelis ossa Fabricij manent?
 Quid Brutus, aut rigidus Cato?
 Signat superstes fama tenuis, pauculis
 Inane nomen literis.
 Sed quid decora nouimus vocabula?
 Num scire consumptos datur?
 Iacetis ergo prorsus ignorabiles,
 Nec fama notos efficit.

Quod si putatis longius vitam trahi,
 Mortalis aura nominis.
 Cum sera vobis rapiet hoc etiam dies,
 Iam vos secunda mors manet.

Ausonius lib. Epigram.

Miremur perijisse homines, monumenta fatiscunt,
 Mors etiam saxis, nominibusq; venit.

Fama, seu virtutis nomen superest tantum,
 cetera verò mortis sunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Fama manet facti, posito velamine currunt.
 Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Idem de Sappho.

At mihi Pegasides blandissima carmina dicant,
 Iam canitur toto nomen in orbe meum.

Idem

Idem lib. 3. de Ponto.

*Corpora debentur mæstis exanguia bustis,
Effugiunt structos nomen honosq; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Orestem,
Sed tamen in laudes viuit vterq; suas.*

Idem 4. de Ponto.

*Famaq; post cineres maior venit. Idem li. 1. eleg.
Scindentur vestes, gemmae frangentur, & aurum:
Carmina quam tribuent fama perennis erit.*

Idem lib. 3. de Tristib.

*Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingenijq; bonis.
En ego cum patria caream, vobisq; domoq;
Raptaq; sint adimi quæ potuere mihi,
Ingenio tamen ipse meo comitorq; fructusq;
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.
Quilibet hanc sauo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.*

Propert. lib. 3. eleg.

*At non ingenio quasitum nomen ab ævo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.*

Ausonius in Thaletis sententiis.

Vita perit mortis, gloria non moritur.

DE FAME.

Famis descriptio.

Ouid. 8. Metamorph.

Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris

Triste

*Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus,
Frigus iners: illic habitant Pallorq; Tremorq;
Et ieiuna fames.*

Et infra.

*Quæsitamq; famem lapidoso vidit in antro,
Vnguibus & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana sua, scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent,
Ossa sub incurvus extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus, pendere putares
Pectus, & a spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.*

Latrante stomacho omnis morabilem mouet.

Plautus in Amphitryone.

Fames, & mora bilem in nasum conciunt.

Esurienti dulcia gustabiliave sunt quæq;.

Ouid. lib. 6. Metamor.

*Hauslus aquæ mihi nectar erit: vitamq; fatebor
Accepisse simul, vitam dederitis in vndis.*

Horatius satyra 2. lib. 2.

Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.

D E F A T O.

*Fatum (seu caufarum ordo) immutabile est, ex
quo humanum genus regi necessario quidam
opinantur, sed falso: nisi intelligant per fatum*

Del

Dei voluntatem, & hæc immutabilis est, vñ
suprà ostensum titulo de Deo.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

Desine fata Deum flecti sperare precando.

Iuuenalis satura 9.

Fata regunt homines.

Seneca in Oedipo.

Fatis agimur, credite fatis.

Non sollicitæ possunt curæ

Mutare rati stamina fusi.

Quicquid patimur mortale genus,

Quicquid facimus, venit ex alto,

Servatq; sua decreta colus

Lachesis dura revoluta manu.

Omnia secto tramite vadunt

Primusq; dies dedit extremum.

Non illa Deo vertisse licet,

Que noxa suis currunt causis.

It cuiq; ratus prece non vlla

Mobilis ordo: multis ipsum

Timuisse nocet: multi ad fatum

Venère suum, dum fata timent.

Idem in O&avia.

Regitur fatis mortale genus

Nec sibi quisquam spondere potest

Firmum & stabile: perq; casus

Voluitur varios semper nobis

Patruenda dies.

Manilius lib. 2. Astro.

Mitto, quod certum est, & inevitabile fatum.

Idem lib. 4. Astron.

Soluite mortales animos, curasq; leuate,
 Totq; superuacuis vitam deslete querelis.
 Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
 Longaq; per certos signantur tempora cursus,
 Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.
 Tunc & opus, & regna fluunt, & sapius orta
 Paupertas, artesq; data, moresq; creati,
 Et vitia & clades, damna & compendia vite.
 Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
 Fortunamve suis inuitam perdere votis,
 Ausugere instantem. Sors est sua cuiq; ferenda.
 At nisi fata darent leges vitaq; necisq;,
 Fugissent ignes Aeneam, Troia sub vno
 Non euersa viro, fatis vicisset in ipsis.
 Aut lupa proiectos nurrisset Martia fratres,
 Romaq; sic enata foret, pecudumq; magistri
 In Capitolinos auxissent culmina montes,
 Includire sua potuisset Iupiter arce
 Captus, vel caput hic orbis foret igne sepulto,
 Vulneribus victor repetisset Mutius urbem.
 Solus, & oppositis clausisset Horatius armis
 Pontem, urbemq; simul rupisset fœdera virgo,
 Tresq; sub vnius fratres virtute iacerent,
 Nulla acies tunc euicit, pendebat ab vno
 Roma viro, regnumq; orbis sortita iacebat.

Fatum

Fatum diuinæ subiicitur potestati.

Statius lib. 5. Sylvarum.

*-Heu durus fati tenor, estne quod illi
Non liceat? quanta poterant mortalibus annis.
Accessisse moræ? si tu pater omne teneres
Arbitrium, cæco gemeret mors clusa barathro,
Longius & vacuæ posuissent stamina Parca.*

Fata, id est, aduersa qui proculcauit, ac vitæ bona, id est, prospera proiecit, nullo ei opus est vt mortem cupiat petatq;. Vtrumque enim velle timidi est.

Seneca in Œdipo.

*Qui fata proculcauit, ac vitæ bona
Proiecit atq; abscidit, & casus suos
Onerauit, ipsi, cæu video, nullo est opus
Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat.
Vtrumq; timidi est velle. Contempsit mori.
Qui non concupiscit.*

DE FAVORE.

Fauor hominum nulla arte queritur melius,
quàm seruare hominem.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Conueniens hominū est, hominē seruare voluptas,
Et melior nulla queritur arte fauor.
Quis non Antiphatē Læstrigona deuouet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?
Fauor opus adiuvat, laboremq; minuit.*

Ouid.

Ouid.lib. 3.de Ponto.

*Scribentem iuuat ipse fauor, minuitq; laborem,
Cumq; suo crescens pectore fruet opus.*

DE FELICITATE.

Felix, boni fontem, id est, Deum videre qui potuit.

Boëtius metro 12.lib. 3.

*Felix qui potuit boni
Fontem visere lucidum.
Felix qui potuit grauis
Terra soluere vincula.*

Felix non erat, qui potuit cadere.

Boëtius metro 1. lib. 1.

*Quid me felicem toties iactastis amici?
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.*

Felix dicitur, quem aliena pericula
cautum reddunt.

Tibullus eleg.7. lib. 3.

*Vos ego nunc moneo, felix quicunque dolore
Alterius discas posse carere tuo.*

Plautus.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Terentius.

Ex alijs periculum facito tibi quod ex usu fiet.
Felix dicitur, mortis metum qui suis
subiecit pedibus.

Vergilius lib. 2. Georg.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,

*Atq; metus omneis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis auari.*

Felix dicitur, qui suis contentus viuit, neque
se aliis negotiis immiscet.

Claudianus de sene Veronenſi.

Felix, qui proprijs eunum tranſegit in aruis.

Ipsa domus puerum, quem videt ipsa ſenem.

Qui baculo nitens, in qua reptauit arena,

Vnius numerat ſecula longa caſe.

Illam non vario traxit fortuna tumultu,

Nec bibit ignotas mobilis hoſpes aquas.

Non freta mercator timuit, non claſſica miles,

Non rauci lites pertulit ille fori.

Indocilis rerum, vicina neſcius vrbiſ,

Aſpectu fruitor liberiore poli.

Frugibus alternis, non conſule, computat annum,

Autumnū pomis, ver ſibi flore notat.

Idem condit ager ſoles, idemq; reducit,

Metiturq; ſuo ruſticus orbe diem.

Argentem meminit paruo qui gramine quercum,

Aequa eunūq; videt conſenſiſſe nemus.

Et inſcā.

Erret & extremos alter ſcrutetur Iberos,

Plus habet hic vice, plus habet ille vie.

Felix eſſe dicitur qui terrenas cupidi-
tates ſuperauit.

Iuuenalis ſatyra 13.

Plurima felix.

Paulatim vitia atq; errores exuit omnes.

Boëtius metro 12. lib.3.

Felix qui potuit grauis

Terræ soluere vincula.

Felices dicuntur, æquanimiter sustinentes
incommoda præsentis vitæ.

Iuuenalis satyra 13.

-Dicimus autem

Hos quoq; felices qui ferre incommoda vitæ,

Nec iactare iugum vitæ didicere magistra.

Felices vocantur illi, quorum amor, scilicet Dei,
& proximi, vsque ad mortem perseuerat.

Horatius Oda 13. lib.1.

Felices ter & amplius

Quos irrupta tenet copula, nec malis

Diuisus querimonijs

Suprema citius soluet amor die.

D E F I D E.

Fidei commendatio maxima, eo quod sine
ipsa pax nusquam reperitur.

Silius Italicus lib.2. bel. Pun.2.

Ante Iouem generata decus diuûmq; hominûmq;

Qua sine non tellus, pacem non æquora norunt,

Iustitia consors, tacitûmq; in pectore numen.

Exitiumne tuæ dirum spectare Saguntî,

Et tot pendentem pro te dea cernere pœnas

Vrbem lenta potes? moritur tibi vulgus, & ma

*Te matres vincente fame: te mæsta virorum
Ora vocant, primaq; sonant te voce minores:
Fer cælo auxilium, & fessis da surgere rebus.
Hæc satus Alcmena.*

Fidei ad Herculem responsio lepidissima, quæ ait,
se regiones omnibus malis pollutas habitare
non posse.

Ibidem.

-Contrà cui talia virgo:

*Cerno equidẽ, nec pro nihilo est mihi fœdera rûpi,
Statq; dies ausis olim tam tristibus ultor.
Sed me pollutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisq; Iouis succedere adegit
Fœcundum in fraudes hominũ genus, impia liqui,
Et quantum terrent, tantum metuentia regna,
Et furias auri, nec vilia præmia fraudum,
Et super hæc ritu horrificos, ac more ferarum
Viuentis raptò populos, luxuq; solutum
Omne decus, multaq; oppressum nocte pudorem.
Vis colitur, turrisq; locum sibi vendicat ensis,
Et probris cessit virtus. En aspice gentes,
Nemo insons, pacem seruant commercia culpæ.*

Fides clementiæ germana.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laudes.

*Huic diuæ germana fides, eademq; sororis
Corde tuo delubra tenent:*

Fides amorem amicitiasq; maximè seruat.

Ibidem.

Hæc & amicitias longo post tempore firmat,

Mansu

*Mansuroq; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium, parua strepitu nec vincula noxae
Dissolui patitur, nec fastidire priorem
Allicitur veniente novo, benefacta tenere,
Respuere offensas facilis, pariterq; minoris
Officij, magniq; memor superare laborat:
Viq; hostes armis, meritis sic vincit amicos.*

Propertius lib. 2. eleg.

Multū in amore fides, multū constantia prodest.

Fides Deo placet magis, quā sacrificium.

Ovidius Epist. 18.

*Non boue mactato cœlestia numina gaudent,
Sed quæ præstanda est, & sine teste, fide.*

Fides tarda solet esse in rebus magnis.

Ouid. Epist. 16. Heroid.

Tarda solet magnis rebus inesse fides.

Fides aduersis rebus abest.

Lucanus lib. 9. de bel. civil.

Clausa fides miseris.

Seneca in Hercule Oeteo.

Non rata fides vbi iam melior

Fortuna ruit.

Silius Italicus lib. 11. bel. Pun. secun.

-Stat nulla diu mortalibus vsquam

Fortuna titubante fides.

Fides emptæ haud perdurat.

Claudianus de 4. Honor. Consul.

Perdurat non emptæ fides, nec pectora merces

Alligat.

Fides opere, non verbo præstanda est.

Ovidius 2. Fastorum.

*Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus est verbis, credite rebus, ait.*

Fides regnis postponenda non est.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun. secun.

*Quis verò non æqua dedit victoria nomen?
Audite ô gentes, non rumpite fœdera pacis,
Nec regnis post ferte fidem.*

Fides prohibet arcana loqui.

Seneca in Oedipo.

Fatere, ne te cogat ad verum dolor.

RH. Prohibet fides.

Fides in senibus maior est, quàm in iuuenibus;
ipsa quippe robustos annos exigit.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Ibidem de Ptolemæo rege.

*Pellensq; puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo.*

Seneca in Octauia.

Teneris in annis haud satis clara est fides.

Claudianus de 4. Honorij Consul.

Præmissa futuris

Dant exempla fidem,

Fides atque taciturnitas seruis necessaria est.

Terentius in Andria.

*Nihil ista opus est arte ad hanc rem, quã paro,
Sed*

*Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate.*

Fides nusquam tuta est.

Vergil. lib. 4. Æneid.

Nusquam tuta fides.

Manilius lib. 2. Astron.

*Perq; tot etates hominum, tot tempora & annos
Tot bella, & varios etiam sub pace labores,
Cùm fortuna fidem querat vix inuenit vsquam.
At quanta est scelerum moles per secula cuncta?
Quamq; onus inuidia non excusabile terris?
Venales ad fata patres matrumq; sepulchra
Imposuit, Phœbus noctem terrasq; reliquit.
Quid loquar euersas vrbes, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena,
Insidiasq; fori, cades in mœnibus ipsis,
Et sub amicitia grassantem nomine turbam?
Et fas atque nefas mixtum, legesq; per ipsas
Sevit nequities, pœnas iam noxia vincit,
Scilicet in multis quoniam discordia vincit,
Corpora nascuntur, pars & sublata per orbem,
Et fidei rarum fœdus, pacisq; tributum:
Vtq; sibi cælum, sic tellus dissidet ipsa,
Atque hominum gentes inimica sorte feruntur.
Fidei violator amatissimas luet pœnas.*

Silius Italicus lib. 13. bel. Pan. sec.

-Qui frangere rerum

Gaudebit pacta, ac tennes spes linquet amici,

*Non illi domus aut coniunx, aut vita manebit
Vnquam expers luctus, lacrymæq; , aget æquore
semper,*

Ac tellure premens, aget ægrum nocte dieq;

Despecta ac violata fides.

Quantum nummorum habent homines,
tantum habent & fidei.

Iuuenalis satyra 3.

*Quantum quisq; sua nummorum continet arca,
Tantum habet & fidei.*

DE FIDELITATE.

Fidelis in pecuniis, etiam in arcano regen-
do fidelis existimandus est.

Terentius in Phormione.

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,

Verè ei verba credere?

Fidem in mala iniustave causa seruare scelus est.

Seneca in Hercule Etæo.

Præstare fateor posse me tacitam fidem

Si scelere careat, interim scelus est fides.

Fidelitatis seruandæ precatio, seu ad-
monitio dignissima.

Quid. epist. 19. Heroid.

Vt valeant, aliæ ferrum patiuntur, & ignes,

Fert alijs tristem succus amarus opem.

Nil opus est istis, tantum periuria vita,

Teq; simul serua, meq; , datamq; fidem.

Senec

Seneca in Hercule Œreo.

*Sed te per omne cœlitum numen precor,
Per hunc timorem, quicquid arcani apparo
Penitus recondas, & fide tacita premas.*

Plautus in Cap.

Fac fidelis sis fideli, caue fluxam fidem geras.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

*Vox (scilicet fidei) occulta subit, passim diffusa
per aures:*

*Fœdera mortales ne sæuo rumpite ferro,
Sed castam servate fidem. fulgentibus ostro
Hæc potior regnis.*

Fidelitatis servandæ promissio promptissima.

Terentius in Phormione.

*Si hæc mihi res sollicitudini est,
Neque defetiscar vnquam adeo experirier,
Donec tibi id quod pollicitus sum, effecero.*

Ibidem.

*Quanta hæc mea paupertas est, tamen
Adhuc curavi vnũ hoc quidẽ, vt mihi esset fides.*

Fidelissimi viri intimatio perpulchra, maximè in
promissorum syncerissima obseruatione.

Plautus in Aſinaria.

*Eidem homini si quid rectè curatum velis
Mandes, moriri sese miserè mauolet,
Quàm non perfectum reddat, quod promiserit.*

Fideles seu fœdera obseruantes, nunc egent,
fœdifiagi verò ditantur.

Claud.lib.2.in Eutrop.

-At nunc qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui seruat, eget.

DE FILIIS.

Filij domandi sunt, atque ad laborem paulatim
assuefaciendi, mortaliter.

Vergil.lib.3.Georg.

Tu quos ad studiũ atq; vsum formabis agrestem,
Iam vitulos hortare: viamq; insiste domandi.
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlos
Cervici subnecte, dehinc vbi libera colla
Seruitio adfuerint, ipsis è torquibus aptos
Iunge pares, & coque gradum conferre iuuenços.

Claud.in panegy.3.Honorij consul.

Mox vbi firmasti recti vestigia gressu,
Non tibi desidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes,
Sed noua per duros instruxit membra labores.
Et cruda teneras exercuit indole vires,
Frigora sana pati, grauius non cedere nimbi,
Æstium tolerare iubar, transnare sonoras
Torrentem furias, ascensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concava saltu,
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes,
In galea portare nines, nunc spicula cornu

*Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda:
Quoq; magis nimium pugnae inflammaret amorē
Facta tui numerabat aus.*

*Hos tibi virtutum stimulos; hæc semina laudum;
Hæc exempla dabat, non ocius hausit Achilles
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sine lyra cantus, medicas seu disceret herbas.*

Filius à parentum moribus degenerans.

Horat. Oda 6. lib. 3.

*Aetas parentum peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiore.*

Filij tales esse dicuntur, vt eos parentes
esse sinunt.

Terentius in Adelphis.

*Sic fiet modo, vt nunc est, quæso,
Vt quisque filium suum vult esse, ita est.*

Filij parentum acta moresq; vt platimum imitantur. De quo infra tit. de parentibus plura.

Horat. Oda 4. lib. 4.

*Fortes creantur fortibus & bonis.
Est in iuuentis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.*

Seneca in Hippolyto.

*Redit ad autores genus,
Stirpemq; primam degener sanguis refert.*

Filij obedientes hilariter quod decet
parentibus peragunt.

Teren

Terentius in Andria.

P. Neque istic, neq; alibi tibi vsquam erit in me
 s i. Facis quod te decet, (mora.

Cum isthoc, quod postulo, impetro cum gratia.

Filij parentum mortem appetunt sapissimè.

Terentius in Adelph.

-Porro autè dum studeo illis vt quàm plurimum
 Facerem, contriui in querendo vitam, atque eta-
 tem meam.

Nunc exacta etate hoc fructu pro labore ab his
 fero odium:

Meam autem mortem expectant.

Filias nuptui inuitas tradere inscitia est.

Plautus in Stich.

Sultitia est pater venatum ducere inuitos canes.

Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.

Filiatum pudicitiam parentes seruare
 non nimis possunt.

Plautus in Epidico.

Doctè & sapienter

Dicis, non nimis potest pudicitiam quisquam suæ
 seruare filie.

D E F I N E.

Finis acta probat.

Ouid. Epist. i. Heroid.

Exitus, acta probat, careat successibus opto

Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Miser

Miserabilis summorum imperatorum
ac regum finis.

De Crassi fine sic Ouid. lib. 6. Fast.

*Crassus ad Euphraten aquilas, natumq; suosq;
Perdedit, & letho est ultimus ipse datus.*

Et Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

- Miserando funere Crassus

Assyrias latio maculauit sanguine Carras.

De Cræsi fine in hunc modum Ouid.
lib. 4. de Ponto.

Diuitis audita est cui non opulentia Cræsi?

Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ibidem de Dionysij tyranni fine.

Ille Syracusia modo formidatus in vrbe

Vix humili duram repulit arte famem.

Idem lib. 5. de Tristib. de eodem.

Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,

Nunc mendicato pascitur ille cibo.

De eodem sic Iuuenalis i o. saty.

Qui dabat olim

Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se

Continet, atque duas tantum res anxius optat.

Idem eadem satyra de Hannibalis fine.

Expende Hannibalẽ, quot libras in duce summo

Inuenies? hĩc est, quem non capit Aphrica Mauro

Perfusa oceano, Niloq; admota tepenti.

Rursus ad Ethiopũ populos, altosq; elephantes

Additur imperijs Hispania, Pyrcnæum

Tran

Transilit: opposuit natura alpemq; niuemq;
 Diduxit scopulos, & montem rupit aceto,
 Iam tenet Italiam, tamen vltro pergere tendit,
 Actum (inquit) nihil est, ni Pæno milite portas
 Frangimus, & media vexillum pono suburra.
 O qualis facies, & quali digna tabella,
 Cum Getula ducem portaret bellua luscum.
 Exitus ergo quis est? ô gloria, vincitur idem,
 Nempe & in exiliū præceptis abis, atq; ibi magnus
 Mirandusq; cliens sedet ad prætoria regis,
 Donec Bithyno libeat iugulare tyranno.
 Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim
 Non gladij, non saxa dabunt, non tela, sed ille
 Cannarum vindex & tanti sanguinis vltor
 Annulus. i demens, & sauas curre per alpes
 Ut pueris placeas, & desclamatio fias.

Idem Silius Italic. lib. 2. bel. Pun.

-Vagus exul in vrbe

Errabit toto, patrijs proiectus ab oris,
 Tergaq; vertentem trepidans Carthago videbit.
 Sæpe Saguntinis somno hic exterritus umbris,
 Optabit cecidisse manu, ferroq; negato
 Inuitus quondam stygias bellator ad undas
 Deformata feret lipienti membra veneno.

Sic & Manilius lib. 4. Astron.

Quid referam Cannas, adnotaq; manibus arma,
 Varronemq; pigrum? magnū quod vivere posset,
 Postq; tuos Trasimene lacus Fabiumq; morantem
Accep

*Accepisse iugum victas Carthaginiis arces?
Spectatum Hannibalem nostris cecidisse catenis,
Exiliumq; rogi furtiva morte luisse.*

De Marij fine: qui septies Cons. fuit. sic

Ouid. lib. 4. de Ponto.

*Ille Iugurthino clarus Cimbroq; triumpho,
Quo victrix toties consule Roma fuit,
In cæno Marius iacuit, cannaq; palustris,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.*

Iuuenalis. 10. satyra.

*Exilium & carcer Minturnarumq; paludes
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc causas habuere: quid illo sine tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
Si circumducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa animam exhalasset opimam,
Cum de Theutonico vellet descendere curru?*

Lucanus item lib. 2. bel. civil.

*Cum post Theutonicos victor Libycosq; triumphos
Exul timosa Marius caput abdidit vltima,
Stagna auidi texere soli, laxaq; paludes
Depositum fortuna tuum, mox vincula ferri
Exedere senem, longusq; in carcere pador.*

Idem.

*-Idem pelago delatus iniquo,
Hostilem in terram, vacuisq; mapalibus actus
Nuda triumphati iacuit per regna Iugurthæ,
Et Pænos pressit cineres, solatia fuit*

*Carthago, Mariusq; tulit. Et mox:
 Septimus exequitur repetitis fascibus annus,
 Ille fuit vitæ Mario modus, omnia passo
 Quæ peior fortuna potest, atque omnibus vso
 Quæ melior, mensq; homini quid fata pararent.*

Martialis lib. 4. Astron.

*Et Cimbrum in Mario, Mariumq; in carcere
 vinctum*

*Quod consul toties exul, ex exule consul.
 Et iacuit Libycis compariactura ruinis,
 Atque crepidinibus cepit Carthaginis urbem.
 Hoc nisi fata darent vnquam fortuna tulisset?*

De Pompeij Magni fine sic Ouid.

lib. 4. de Ponto.

*Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogavit
 Submissa fugiens voce clientis opem.
 Cuiq; viro totus terrarum paruit orbis,
 Indignus effectus omnibus ipse magis.*

Item Iuuenalis satyra 10.

*Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas, sed multæ vrbes, & publica vota,
 Vicerunt. Igitur fortuna ipsius & vrbis
 Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatus
 Lentulus, hac pœna caruit, ceciditq; Cethegus
 Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.*

Manilius item lib. 4. Astron.

*Quis te Niliaco periturum lictore Magne
 Post victas Mithridatis opes, pelagusq; receptum,
 Es*

*Et tres emenso meritos ex orbe triumphos?
 Cumq; etiam posses alium componere magnum
 Crederet, vt corpus sepeliret naufragus ignis,
 Et collecta rogam facerent fragmenta carinae?
 Quis tantum mutare potest sine numine fati?*

*De Cæsaris miserabili fine hæc Mani-
 lius lib. 4 Astronom.*

*Ille etiam cælo genitus, cæloq; receptus
 Cum bene compositis victor civilibus armis
 Iura togæ regeret, toties prædicta cauere
 Vulnere non potuit, toto spectante senatu.
 Indiciū dextra retinens, nomenq; cruore
 Deleuit proprio, possent vt vincere fata.*

*De Priami fine miserabili Iuuenal.
 satyr. 10.*

*Incolūmi Troia Priamus venisset ad vmbra
 Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
 Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
 Iliadum lacrymas, vt primos edere planctus
 Cassandra inciperet, scissaq; Polyxena palla,
 Si foret extinctus diuerso tempore, quo iam
 Cœperat audaceis Paris ædificare carinas.
 Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
 Euersa, & flammis Asiam, ferroq; cadentem.
 Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
 Et ruit ante aram summi Iouis, vt vetulus bos,
 Qui domini cultris tenue & miserabile collum
 Præbet, ab ingrato iam fastiditus aratro,*

Exitus ille vtcunque hominis.

Seneca in Troade de eodem.

Ille tot regum parens

*Caret sepulcro Priamus, & flamma indiget
Ardente Troia.*

Manilius lib. 4. Astronomicũ.

*Quid numerem euersas vrbes, regumq; ruinas?
Inq; rogo Cræsum, Priamumq; in littore truncũ,
Cui nunc Troia rogus?*

De Ruffini interitu Claud. lib. 2. in Ruff.

*Vnus per medios audendi promior ense
Profilit exerto, dictisq; & vulnere toruus
Appetit, hac Stilico, quem iactas pelleret dextra
Te ferit, hoc absens inuadit viscera ferro.
Sic fatus: meritoq; latus transuerberat ictu.
Felix illa manus talem quæ prima cruorem
Hauferit, & fessi pœnam liberauerit orbis.
Mox omnes fodiunt hastis: artusq; trementes
Dilaniant, vno tot corpore pila tepeſcunt.
Et non infecto puduit mucrone reuerti:
Hi vultus avidos, & adhuc spirantia vellunt
Lumina, truncatos alij rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille solutis
Nexibus, hic fracti reſerat curuamina dorſi,
Hic iecur, hic cordis fibras, hic pandit anhelis
Pulmonis latebras: ſpatium non inuenit ira,
Nec locus eſt odijs conſumpto funere, vix tum
Deſeritur, ſparſumq; cadit per tela cadaver.*

Nes

*Nec minus assiduus certant elidere saxis
 Prodigiale caput, quod iam de cuspide summa
 Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
 Dexterâ quinetiam ludo concessa vagatur,
 Æra petens, pœnasq; animi persoluit auari
 Terribili lucro, viuosq; imitata recentus
 Cogitur adductis digitos inflectere nervis.*

De Xerxis exercitu ac fine Iuuenal. 10.

satyra in hunc modum scribit.

-Creditur olim

*Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
 Audet in historia, constratum classibus iisdem,
 Suppositumq; rotis solidum mare, credimus altos
 Defecisse amneis, epotaq; flumina Mædo
 Prudente, & madidis cecat quæ Sostratus alis.
 Ille tamen qualis redyt Salamine relicta
 In Corum atque Eurum solitus sauire flagellis
 Barbarus Æolio nunquam hoc in carcere passos,
 Ipsum compedibus, qui vicerat Ennosigæum?
 Nolitus id sane, quod non & stigmatè dignum
 Credidit, huic quisquam vellet seruire deorum?
 Sed qualis redyt? nempe vna naue cruentis
 Fluctibus, ac tarda per densa cadauera prora.
 Has toties optata exegit gloria pœnas.*

Finis attendendus est in re omni, nam metrum
 & mensura omnium agentium est.

Iuuenalis satyra 10.

Festino ad nostros, & regem transeo Ponti,

*Et Cræsum, quem vox iusti facunda Solonis
Respicere ad longæ iussit spatia vltima vite.*

Ausonius de septem Sapient.

Expectare Solon finem docet, ortus Athenis.

Finis vitæ incertus est.

Ouidius de Philomela.

Vita data est vtenda, data est sine fœnore nobis.

Mutua, nec certa persolüenda die.

Horatius Oda 13. lib. 2.

Quod quisque vitet, nunquam homini satü.

Cantum est in horas.

Sed improvisa lethi

Vs rapuit, rapietq; gentes.

Horatius lib. Epodon.

Fugit iuuentus & verecundus color,

Reliquit ossa pelle amicta lurida,

Tuis capillus albus est odoribus:

Nullum à labore me reclinat otium.

Vrget diem, nox, & dies noctem: neque est

Leuare tenta spiritu præcordia.

Seneca in Thyeste.

Nemo tam diuos habuit fauentes

Crastinum vt posset sibi polliceri.

Statius lib. 2. Sylvarum.

-Nos anxia plebes,

Nos miseri, quibus vnde dies suprema, quis cui

Exitus incertum, quibus instet fulmen ab astris,

Quæ nubes fatale sonent: nil flecteris istis?

Sed

Sed flectere libens.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

*Nil homini certum est, fieri quis posse putaret
Ut facerem in medijs hæc ego sacra Getis?*

*Ad proprium finem omnia tendunt naturaliter, nec
vnquam quiescunt, quousque ei vnita fuerint.*

Boëtius metro 2. lib. 3.

*Repetunt proprios quæque recursus,
Redituq; suo singula gaudent.
Nec manet ulli traditus ordo,
Nisi quod fini iunxerit ortum,
Stabilemq; sui fecerit orbem.*

DE F O R M A.

Forma colorq; naturalis nemini vitio
datur, sed adscititius.

Propert. eleg. 18. lib. 2.

*Ut natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.*

Forma bonum fragile est.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

*Forma bonū fragile est, quātūq; accedit ad annos
Fit minor, & spatium carpitur ipsa suo.*

*Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissa spina relictæ rosa.*

*Et tibi iam venient canis formosæ capilli,
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.*

Idem de faciei med.

-Formam populabitur ætas,

Et placidus rugis vultus aratus erit.

Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,

Et veniet rugis altera causa dolor.

Petronius Arbiter in satyr.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,

Vernantesq; comas tristis abegit hyems.

Nunc umbra nudata sua iam tempora mærent,

Aræq; attritis ridet adusta pilis.

O fallax natura Deum, quæ prima dedisti

Ætatis nostræ gaudia, prima rapis.

Seneca in Hippolyt.

Anceps forma bonum mortalibus

Exigui donum breue temporis.

Vt velox celeri pede laberis.

Non sic vere nouo prætata decentia

Æstatis calida dissipiat vapor

Sæuit Solstitio cum medius dies,

Sed noctem breuibus præcipitat rotis,

Languescunt folio lilia pallido,

Et gratæ capiti deficiunt rosæ,

Vt fulgor teneris qui radiat genis

Momento rapitur, nullaq; non dies

Formosi spoliū corporis abstulit.

Res est forma fugax.

Idem in Hercule Etæo.

Vt alta syluas forma vernantes alit

Quas

*Quas nemore nudo primus inueſtit tepor
 At cū ſolutos extulit Boreas Notos,
 Et ſeua totas bruma decuſſit comas,
 Deforme ſolys aſpiciſ truncis nemus:
 Sic noſtra longum forma percurrents iter
 Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus,
 Maliſq; minus eſt, quicquid in nobis fuit
 Olim petitum cecidit, & partu labat.
 Materq; multum rapuit ex illo mihi
 Etas citato ſenior eripuit gradu.*

Nemeſianus Eclog. 4.

*Non hoc ſemper eris, perdunt & gramina floreis,
 Perdit ſpina roſas, nec ſemper lilia candent,
 Nec longū tenet vna comas, nec populus umbras,
 Donū forma breue eſt, nec ſe tibi cōmodat omnis.*

Propertius lib. 2. eleg.

Nec forma eternū, aut cuiquā eſt fortuna perēnis.

Forma pudicitia contraria eſt atque nociua.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

*Sed te decor iſte quod optas
 Eſſe vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.*

Idem epistoła 15. Heroid.

Lis eſt cum forma magna pudicitia.

Iuuenalis 10. Satyra.

*Formam optat modico pueris, maiore puellis
 Murmure, cum Veneris ſanū videt anxia mater.
 Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipſa habuit: cuperet Rutile Virginia gibbum*

*Accipere, atque suam Rutila dare. filius autem
Corporis egregij miseros trepidosq; parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formæ
Atque pudicitia.*

Terentius in Andria.

*-Huius formam atque ætatem vides,
Nec clam te est, quàm illi nunc vtræq; res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam sient.*

Seneca in Hippol.

*Raro forma viris (secula prospice)
Impunita fuit.*

Cuique sua forma grata est.

Ovidius de faciei medica.

*Est etiam placuisse sibi quæcunque voluptas,
Virginibus cordi, grataq; forma sua est.
Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa superbit avis.*

Forma donec mulieribus adest, diliguntur
ab adolescentibus.

Terentius in Heauton.

*Quippe forma impulsî nostrâ nos amatores colût:
Hæc ubi immutata est, illi suum animû aliò cõferût.*

Forma tam mala, quàm bona latere non potest.

Ouid. 4. de Ponto.

*Tam mala Therfiten prohibebat forma latere,
Quàm pulchra Nereus conspiciendus erat.*

Formam superbia comitatur.

Ouid.

Ouid.lib.1.Fastorum.

Fastus inest pulchris, sequitur superbia formam.

Forma vitio perit.

Propert.lib.2.eleg.

Vino forma perit, vino corrumpitur etas:

Vino sepe suum nescit amica virum.

DE FORNICATIONE.

Fornicationis detestatio castigatioq; vehemens.

Horatius satyr. 2.lib. 1.

- *Quid inter*

Est, in matrona, ancilla, peccésue togata?

Ibidem.

- *Quare, ne pæniteat te*

Desine matronas sectarier, vnde laboris

Plus haurire mali est, quã ex re decerpere fruct⁹.

DE FORTITVDINE.

Fortis est qui æquanimiter vtrunque
fortunam sustinet.

Horatius Oda 10.lib. 2.

Sperat infestis, metuit secundis

Alteram sortem bene præparatum

Pectus.

Ibidem.

Rebus angustis animosus, atque

Fortis appare, sapienter idem

Contrahes vento nimium secundo

Turgida vela.

Fortissimus est, qui pati metuenda promptus
est, si instent, & differre potest,
Lucanus lib. 7. bel. ciuil.

- Fortissimus ille est,

*Qui promptus metuenda pati si cominus instent,
Et differre potest.*

Forti viro omne solum patria est.

Ouid. lib. 1. Fastorum.

*Omne solum forti patria est, ut piscibus equor,
Ut volucris vacuo quicquid in orbe patet.*

Statius lib. 8. Thebaid.

Omne homini natale solum.

Fortis miser non dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Quemcunque fortem videris, miserum ne ges.

Fortitudo affectu maximo appetenda non
est, quia per se nociua est.

Iuuenalis satyra 10.

- Virilis ille

Confusus perijt, admirandisq; lacertis.

Fortitudo bonum fragile est.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

- Fletq; Milo senior cum spectat inanes

Illos qui fuerant solidarum more ferarum

Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.

Fortitudinem bonum fragile esse, & floris in
morem cito euanescere, moraliter. Fabula
illa de Aiace innuit, qui cum seipsum in-
teremisset, cruor ille in florem dicitur com-
mutatus.

Ouid.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

*Hectora qui solus, qui ferrum, ignesq; Iouemq;
 Sustinuit, toties vnā non sustinet iram.
 Inuictumq; virum vicit dolor, arripit ensē:
 Et meus hic certe est, an & hūc sibi poscit Vlysses?
 Hoc ait, vtendum est in me mihi: quiq; cruore
 Sæpe Phrygū maduit, domini nūc cade madebit,
 Ne quisquam Aiace possit superare nisi Ajax.
 Dixit, & in pectus tum demum vulnera passum,
 Qua patuit ferro lethalem condidit ensē.
 Nec valere manus infixum educere telum.
 Expulit ipse cruor, rubefactaq; sanguine tellus
 Purpureum viridi genuit de cespite florem.*

Fortis à debili opprimitur quandoque.

Ouid. lib. 2. de remed. amo.

*Parua necat morsus spatiosum vipera taurum.
 A cane non magno sæpe tenetur aper.*

D E F O R T V N A.

Fortuna instabilis versat hominum opera,
 secundum quosdam.

Vergilius Eclog. 9.

-Sors omnia versat.

Idem de Fortuna.

*O fortuna potens, quàm variabilis
 Tantum iuris atrox, quæ tibi vendicas,
 Euertisq; bonos, eligis improbos,
 Nec seruare potes muneribus fidem.*

Fortu

Fortuna immeritos auget honoribus.
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iustos illa viros pauperie grauat,
Indignos eadem diuitijs beat.
Hæc aufert iuuenes, & retinet senes,
Iniuſto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit transfert ad impios.
Nec diſcrimen habet, reſtaq; iudicat:
Inconſtans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat perpetuò fouet,
Nec quos deſeruit perpetuò premit.

Seneca in Hippolyto.

Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, ſpargitq; manu
Munera cæca, peiora fouens.

Manilius lib.3. Aſtrono.

Fortunæ ſors prima data eſt, hoc illa per artem
Cenſetur titulo, quia proxima continet in ſe
Fundamenta domus, domuiq; hærentia cuncta:
Qui modus in ſeruis, quis ſit conſenſus in aruis.

Ouidius Epist. conſol. ad Liuiam.

Nempe per hos etiam fortuna iniuria mores
Regnat, & incerta eſt hic quoq; nixa rota.
Hic quoq; ſentitur ne quid non improba carpat,
Sæuit: & iniuſtum ius ſibi ubiq; facit.
Scilicet immunis ſi luſtus vna fuiſſet
Liuiæ, fortunæ regna minora forent.

Lucanus

Lucanus lib. 2. bel. ciuil.

*Sive nihil positum est, seu fors incerta vagatur,
Fertq; refertq; vices, & habent mortalia casum:
Sit subitum quodcunq; paras.*

Plautus in Captiuis.

Fortuna humana fingit arctatq; vt lubet.

Manilius lib. 2. Astrono.

*Quod fortuna ratum faciat quis dicere falsum
Audeat? & tanta suffragia vincere sortis?*

Ansonius in Epigram.

*Fortuna nunquam sistit in eodem statu,
Semper mouetur, variat & mutat vices.
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.*

*Istorum omnium opinio est falsa, vt inf: à
titulo de Sapientia liquebit, & hic ex*

Ouidio Epistola 1. Heroid.

- Careat successibus opto,

Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Fortuna seu casus diuinæ subicitur potestati.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

*Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.*

Boëtius Metro 5. lib. 1.

*Rupis Achemeniæ scopulis vbi versa sequentum
Pectoribus figi, spicula pugna fugax.
Tigris & Euphrates vno se fonte resoluunt,
Et mox adiunctis dissociantur aquis.*

Si coëant cursumq; iterum renocentur in vnum

Confluat

*Confluat alterni quod trahit vnda vadi.
 Conueniant puppes, & vulsi flumine trunci,
 Mixtaq; fortuitos implicet vnda modos.
 Quos tamen ipsa vagos terra declinia casus
 Gurgitis & lapsi defluus ordo regit.
 Sic quæ permissis fluitare videtur habenis,
 Fors patitur frenos, ipsaq; lege meat.*

Fortunam deam facere inscitia est.

Iuuenal. satyr. 10.

*Nullum numen abest si sit prudentia. sed te
 Nos facimus fortuna deam cæloq; locamus.*

Fortuna fortes timere dicitur, ignauos
 verò premere.

Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Fortuna opes auferre posse dicitur, animum
 verò minimè.

Seneca in Medea.

Fortuna opes auferre, non animum potest.

Fortunam prosperam retinens, hic sapiens
 habetur, aduersam verò stultus.

Plautus in Pseudulo.

*Centū doctū hominū cōsilia, hæc vna denicit Dea,
 Fortuna: atq; hoc verum est, perinde, vt quisq; ea
 vtitur,*

*Ita præcellet, atq; exinde sapere eum oēs dicimus.
 Bene vbi quid dicimus consilium accidisse, homi-
 nem cautum eum*

Esse declaramus: stultū autē illis quoi vortit malè.
 Fortu

Fortunæ, id est, præsentis vitæ bona
fragilia instabiliaq; sunt.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

*Quid facis ah demens? cur si fortuna recedat
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?*

*Hæc dea non stabili quàm sit levis orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.*

Idem lib. 3. de Tristibus.

*Nempe dat, & quodcunq; libet fortuna, rapitq;
Irus & est subito qui modo Cræsus erat.*

Idem 5. de Tristibus.

*Passibus ambiguis fortuna volubilis errat.
Et manet in nullo certa tenaxq; loco.*

*Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in leuitate sua est.*

*Nos quoq; floruius. sed flos fuit ille caducus,
Flammaq; de stipula nostra brevisq; fuit.*

Horat. Oda 34. lib. 1.

Hinc apicem rapax

Fortuna cum stridore acato

Sustulit, hinc posuisse gaudet.

Idem Oda 29. lib. 3.

Fortuna sauo læta negotio, &

Ludum insolentem ludere pertinax

Transmutat in certos honores,

Nunc mihi nunc alij benigna.

Iuuenalis iatyra 7.

Si fortuna volet, fies de rhetore consul,

Si vol

Si volet hæc eadem fies de consule rhetor.

Seneca in Hercule furente.

Iniqua raro maximis virtutibus

Fortuna parcit, nemo se tuto diu

Periculis offerre tam crebris potest.

Quem sæpe transit casus, aliquando inuenit.

Idem in Hippolyto.

-Nec ulli præstat velox

Fortuna fidem.

Idem in Medea.

-Rapida fortuna, ac levis,

Præceptq; regno eripuit, & exilio dedit.

Confidere regnis cùm levis magnas opes

Huc ferat, & illuc casus.

Idem in Octauia.

Quid me potens fortuna fallaci mihi

Blandita vultu, sorte contentum mea,

Alte extulisti? grauius vt ruerem, edita

Receptus arce, totq; prospicerem metus?

Ibidem.

NERO. *Fortuna nostra cuncta permittit mihi.*

SEN. *Crede obsequenti parcius, levis est dea.*

Boëtius Metro 1. lib. 1.

Dum leuib; male fida bonis fortuna faueret,

Pene caput tristis merferat hora meum.

Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum

Protrahit ingratas impia vita moras.

Idem

Idem Metro 3.lib.2.

*Cum Polo Phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit.*

*Pallet albentes hebetata vultus,
Flammis stella prementibus.*

*Cum nemus flatu Zephyri tepenti
Vernis irrubuit rosis.*

*Spirat insanum nebulosus Ausler,
Iam spinis abeat decus.*

*Sape tranquillo radiat sereno
Immotis mare fluctibus,*

*Sape feruentes Aquilo procellas
Verso concitat æquore.*

*Rara si constat sua forma mundo
Si tantas variat vices,*

*Crede fortunis hominum caducis:
Bonis crede fugacibus.*

Terent.in Hecyra.

O fortuna, vt nunquam perpetuò es bona.

Manilius lib. 3. Astrono.

Idcirco tanta est rerum discordia in æuo,

Et subtexta malis bona sunt: lacrymæq; sequuntur

Vota, nec in cunctis seruat fortuna tenorem.

Vsque adeo permixta fluit, nec permanet vsquam,

Amisitq; fidem variando cuncta per omnes

Non annis anni, non menses mensibus vsq;

Conueniunt, seq; ipse dies, aliumq; relinquit.

Horaq; non ulli similis producitur horæ:

v

Idem

Idem lib. 4. Astrono.

Quid numerem euersas vrbes, regumq; ruinas?
 Inq; rogo Cræsum? Priamumq; in littore truncum
 Cui ne Troia rogus? quid Xerxem, maius & ipso
 Naufragium pelago? quid captos agmina reges?

DE FRATRIBVS.

Fratrum beneuolentia tenuis est.

Vergilius lib. 1. Aeneid.

-Regna Tyri germanus habebat-

Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.
 Quos inter medius venit furor. Ille Sichæum
 Impius ante aras, atq; auri cæcus amore
 Clam ferro incautum superat, securus amorum
 Germanæ, factumq; diu celauit, & egram
 Multa malus simulans vana spe ludit amantem.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Viuitur ex raptō, non hospes ab hospite tutus,
 Non socer à genere: fratrum quoq; gratia rara est.

Silius Ital. lib. 16. bel. Pun.

-Impia circo

Innumero fratres cauea damnante furorem
 Pro sceptro armatis inierunt praelia dextris.
 Is genti mos durus erat, patriumq; petebant
 Orbati solium lucis discrimine fratres.

Statius lib. 11. Theb.

-Nondum ille peractis

Manibus vltices animam seruabat in iras.

*Vtq; superstantem, pronamq; in pectore sensit,
 Erigit occulte ferrum, vitaq; labantis
 Reliquias vennes odio suppleuit, & ensen
 Iam letus fratri frater sub corde reliquit.*

Manilius lib.4. Astrono.

*Ecce patrem nati perimunt, natosq; parentes.
 Mutuaq; armati coeunt in vulnere fratres.*

Romulus fratrem suum Remum regnandi cupiditate tractus interimi mandauit, quod fossam transfilerat.

Ouid.lib.4. Fasto.

*Hoc Celer vrget opus, quē Romulus ipse vocarat:
 Sintq; Celer curæ, dixerat, ista tuæ.*

*Nēve quis aut muros, aut factam vomere fossam
 Transeat: audentem talia dede neci.*

*Quod Remus ignorās humiles contemnere muros
 Cæpit, & huius populus, dicere, tutus erit?*

*Nec mora, transfiliit: retro Celer occupat ausum.
 Ille premit duram sanguinolentus humum.*

Horatius lib. Epod.

*- Acerba fata Romanos agunt;
 Scelusq; fraternæ cadis,
 Vt immerentis fluxit in terram Remi,
 Sacer nepotibus cruor.*

Lucanus lib.1. bel. ciuil.

*Nulla fides regni socijs, omnisq; potestas
 Impatiens consortis erit, nec gentibus ullis
 Credite: nec longè fatorum exempla petantur,*

Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

DE FRAVDVLENTIA.

Fraudulenti virtute præditos sæpissimè
perdunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

*Sic iterum, sic sæpe cadunt vbi vincere apertè
Non datur. insidias, armaq; tecta parant.
Fraude perit virtus.*

Fraudem fraude pellere licet.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

*Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.*

DE FRVGALITATE.

Frugalitatis commendatio dignissima.

Horatius Oda 18. lib. 3.

- Bene est cui Deus obtulit

Parca quod satis est manu.

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Quod satis est cui contingit, nil amplius optet.

Idem satyr. 1. lib. 1.

*At qui tantuli eget, quantum est opus, is neq; limo
Turbatâ haurit aquâ, neq; vitâ amittit in vndis.*

Ibidem.

*Nescis quid valeat nūmus, quem præbeat vsum?
Panis ematur, olus, vini sextarius. adde
Quæ humana sibi doleat natura negatis.*

Suprà

Suprà de his pluratit. de Natura, inuenies. Natura paucis, &c.

Seneca in Thyeste.

- *O quantum bonum est*

Obstare nulli, carpere secunda dapes.

Humi iacentem scelera non intrant casam,

Tutusq; mensa carpitur angusta cibus.

Exhortatio ad frugalitatem.

Iuuenalis satyra 14.

Vinite contenti casulis, & collibus istis,

O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim

Vestinusq; senex. panem quæramus aratro

Qui satis est mensis.

Persius satyra 3.

- *Rure paterno*

Est tibi far modicum, purum, & sine labe salinum,

Quid metuas? cultrixq; foci secunda patella,

Hoc satis.

Plautus in Rudente.

Quicquid est domi, id sat est habendum.

De frugalitate quorundam principum ac regum, necnon philosophorum.

Claud. lib. 1. in Ruffin.

- *Contentus honesto*

Fabricius paruo, spernebat munera regum,

Sudabatq; graui consul Serranus aratro,

Et casa pugnaces Curios angusta tenebat.

Hæc mihi paupertas augustior, hæc mihi tecta

*Culminibus maiora tuis, tibi querit inanes
 Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
 Terra dapes. Rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
 Et picturata saturantur murice vestes:
 Hic radiant flores, & prati vina voluptas
 Ingenio variata suo. fulgentibus illic
 Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba
 Sollicitum curis non abruptura soporem.
 Turba salutantur latas ibi perstrepat aedes:
 Hic animum cantus, labentis murmura riui.
 Vivitur exiguo melius, &c.*

Reliqua tit. de Natura scripta sunt.

Iuuenal. satyr. 14. de Diogene.

*Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
 Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
 Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem.
 Ibidem.*

- Mensura tamen quæ

*Sufficiat sensus, si quis me consulat, edam,
 In quantum sitis atq; fimes, & frigora poscunt,
 Quantum Epicure tibi paruis suffecit in hortis,
 Quantum Socratici cæperunt ante penates.*

Idem saty. 15.

*Pythagoras cunctis animalibus abstinuit, qui
 Tanquam homine, & ventri indulgit non omne
 legumen.*

Tibul. de seipso Eleg. 1. lib. 1. sic ait.

Me mea paupertas vite traducat inertem

Dum

Dum meus assiduo luceat igne focus.

Ibidem.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis

Pocula, de facili composuitq; luto.

Martialis in Xeniiis, de Porcenæ Thuscianæ regis frugalitate, in hunc modum scribit.

Arretina nimis ne sperne vasa monemus.

Lautus erat Thuscis Porcena fictilibus.

Item de Agathocle Siciliæ regis frugalitate, necnon modestia, Ausonius libro Epigram. sic.

Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea regem,

Atque abacum Samio sæpe onerasse luto,

Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis.

Et misceret opes, pauperiemq; simul.

Querenti causam, respondit: Rex ego qui sum,

Sicaniæ figulo sum genitore satus.

Fortunam reuerenter habe, quicumque repente

Dives ab exili progrediare loco.

Quanto securius autem biberint ex vasis fictilibus, vel vnicus Iuuenalis abundè testatur Satyra 10.

Sed nulla aconita bibuntur

Fictilibus: tunc illa time cum pocula fumes

Gemmata, & lato setinum ardebit in auro.

Item Seneca in Thyeste.

Venenum in auro bibitur, expertus loquor.

Item in Hippolyto idem Seneca.

-Regios luxus procul

Est impetus fugisse, sollicito bibunt

Auro superbi, quàm iuuat nuda manu

Captasse fontem: celerius somnus premit,

Securo dura membra versantur thoro.

Idem in Hercule Ceteo.

Pectora pauper secura gerit.

Tenet è patula pocula fago,

Sed non trepida tenet illa manu,

Carpit faciles, vilesq; cibos,

Sed non strictos respicit enses,

Aurea miscet pocula sanguis.

DE FVRORE.

Furor amoris comes est.

Ouid lib. 1. eleg. siue amo.

Blanditiæ comites tibi erunt, terrorq; furorq;

Aſidue partes turba ſecuta tuas.

Furenti furioſoque cedendum eſt.

Ouid. lib. 1. de Remedio amoris.

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori.

Difficiles aditus impetus omnis habet.

Stultus ab obliquo, qui cùm diſcedere poſſit

Pugnet, in aduerſas ire natator aquas.

Furentibus Deus obſtat.

Statius lib. 3. Thebaid.

-Deus ecce furentibus obſtat.

Nimius

Nimius furor euentu caret.

Claudianus de bel. Getic.

*Sed caret euentu nimius furor, improba nunquam
Spes letata diu.*

Furor maximus insontem hominem re idit. (Id
est, primus animi motus) quia in hominum
potestate non est.

Seneca in Hercule furente.

*Solus te iam præstare potest
Furor insontem, proxima puris
Sors est manibus, nescire nefas.*

DE FUTVRIS.

Futura celari homines Deus voluit, vt
timentis sperare liceat.

Horatius Oda 29. lib. 3.

*Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetq; si mortalis vltra
Fas trepidat.*

Lucanus lib. 2. bel. Ciuil.

*Sit subitum quodcunque paras, sit cæca futuri
Mens hominum fati, liceat sperare timentis.*

Futura scire homini fas non est.

Statius lib. 3. Thebaid.

*- Quid crastina volueret atas
Scire nefas homini.*

Admonitio vt à futurorum inuestigatione desistant.

Horat. Oda 9. lib. 1.

*Quid sit futurum cras, fuge querere, &
Quem sors dierum cunque dabit lucro
Appone.*

Idem Oda 11. lib. 1.

*Tu ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem dij dederint Leucothoë, nec Babylonios
Tentaris numeros: vt melius quicquid erit pati,
Seu plures hyemes, seu tribuit Iupiter vltimam.*

Futura incerta sunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Exitus in dubio est.

Silius Italic. lib. 10. bel. Pun.

*-Nostros fortuna labores
Versat adhuc, casusq; iubet nescire futuros.*

G

DE GAUDIO.

Extremum gaudij luctus occupat.

Ouid. lib. 7. Metamor.

Gaudia principium nostri sunt saepe doloris.

Post tristitiam gaudium sequitur.

Ouid. lib. 7. Metamor.

Flebile principium melior fortuna secuta est.

Idem

Idem 4. de Ponto.

*Nil adeo fortuna grauis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Nulla dies adeo est australibus humida nimbis
Non intermissis vt fluat imber aquis.*

Idem 6. Fastorum.

Scilicet interdum miscentur tristia letis.

DE GLORIA.

Gloria temporalis arte quæritur, nec-
non virtute.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Artibus ingenuis quæsitæ est gloria multis.

Idem de Philomela.

Facta ducis viuent, operosaq; gloria rerum.

Hæc manet, hæc auidos effugit vna rogos.

Gloriæ cupido contra patriam quos-
dam induxit.

Iuuenalis satyra 10.

-Patriam tamen obruit olim

Gloria paucorum, & laudis tituliq; cupido.

Gloriæ seculi cupidus, cæli gloriam intueri de-
bet, & tunc talis gloriæ pudebit, & ad hoc
exhortatio pulchra.

Boëtius Metro 7. lib. 2.

Quicunque solam mente præcipiti petit,

Summumq; credit gloriam,

Latè patentes ætheris cernat plagas,

Arctumq;

Arctumq; terrarum situm.

*Breuemq; replere non valentis ambitum
Pudebit aucti nominis.*

Gloriam temporalem ferè cuncti appetunt.

Valerius Flac. lib. 1. Argon.

*Si qua operis tanti Domino consurgere ponto
Fama queat, tu sola animos, mentemq; peruris
Gloria, te viridem videt immunemq; senectæ,
Phasidis in ripa stantem, iuuenesq; vocantem.*

Gloria temporalis amor ad ardua homines impellit, nec non vires illis præbet.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

*Denique non paruas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.*

Ouid 4. Tristium.

Ardua per præceptis gloria vadit iter.

Idem 4. de Ponto.

*Excitat auditor studium, laudataq; virtus
Et scit, et immensum gloria calcar habet.*

Silius Italic. lib. 6. bel. Pun.

*Arripuit, traxitq; virum fax mentis honestæ
Gloria.*

Propertius lib. 4. eleg.

*Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.*

Vanè gloriosorum castigatio digna.

Terentius in Phormione.

*Non sat est tuum te officium fecisse, id non fama
approbatur?*

D E G R A T I A.

Gratia tarda ingrata esse solet.

Ausonius in Epigram.

*Gratia, quæ tarda est, ingrata est : gratia nanque
Cum fieri properat, gratia grata magis.*

Ibidem.

*Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.*

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Gratiaq; officio, quod mora tardat abest.

Gratia pro rebus gratis datis debetur.

Ouid. lib. 1. eleg. siue am.

Gratia pro rebus meritò debetur inemptis.

Gratia pluma leuior est.

Plautus in Pœnulo.

*Si quid bene facias, leuior pluma est gratia:
Si quid peccatum sit, plumbeas iras gerunt.*

D E G R A T I T U D I N E.

Gratitudinis maximæ demonstratio dignissima.

Vergil. lib. 2. Æneid.

*Dij (si qua est cælo pietas, quæ talia curet)
Persoluant grates dignas, & præmia reddant
Debita.*

Ouidius in Ibin.

*Dij melius, quorum longè mihi maximus ille est,
Qui*

Qui nostras inopes noluit esse vias.

*Huic igitur meritas grates quasunque licebit
Pro tam mansueto pectore semper agam.*

Idem lib. 2. de Ponto.

*Ore ferant grates (quoniam non possumus ipsi)
Dū tibi, qui referent si pia facta vident.*

Idem lib. 4. de Ponto.

*Immemor illorum, vestri non immemor vnquam,
Qui mala sollicitè nostra leuatis, ero.*

Ibidem.

*Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum.*

Idem 1. de Tristibus.

*Hæc mihi semper erunt imis infixæ medullis,
Perpetuusq; animæ debitor huius ero.*

*Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo,
Quàm subcant animo meritorum obliuia nostro,
Et longa pietas excidat ista die.*

*Dū tibi sint faciles, & opis nullius egentem,
Fortunam præsent dissimilemq; meæ.*

Idem 4. de Ponto.

*Pro quibus ut meritis referatur gratia, iurat
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius vmbrosa carituros arbore montes,
Et freta veliuolas non habitura rates,
Fluminaq; in fontes cursu reditura supino,
Gratia quàm meriti possit abire tui.*

Idem

Idem lib. 5. de Tristibus.

-Dum lumen solare tenebo

Serviet officio spiritus iste tuo.

Plautus in Mustellaria.

Nunquam ego illi possum gratiam referre, ut meritus est de me.

Terentius in Adelphis.

Quid ego nunc te laudem, sat certo scio,

Nunquam ita magnificè quicquam dicam, id virtus quin superet tua.

Ibidem.

Ah vereor coram in os te laudare amplius,

Ne id assentari magis, quam quod habeam gratum, facere existimes.

Statius lib. 7. Thebai.

Nec laudare satis, dignasq; rependere grates.

Sufficiam, referent superi.

Idem lib. 4. Sylvarum.

Qua celebrè mea vota lyra? Quas soluere grates

Sufficiam? non si pariter mihi vertice lato,

Nectat odoratas & Smurna & Mantua laurus.

Digna loquar.

Vergil. lib. 1. Æneid.

-Grates persolvere dignas

Non opis est nostræ Dido.

Dij tibi si qua pios respectant numina, si quid.

Usquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti

Premia digna ferant.

DE GULA.

Gulosus & liber nullus esse potest.

Horatius satyra 2. lib. 2.

Rusticus, anormis, sapiens, crassaq; Minerva,

Discite, non inter lances, mensasq; nitentes,

Cum stupet insanis acies fulgoribus, & cum

Acclivis falcis animus meliora recusat.

Verum hic impransi mecum disquirite. cur hoc?

Dicam, si potero. male verum examinat omnis

Corruptus index.

Gulorum effectus, castigatioq; acerrima.

Iuuenalis satyra 11.

Multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum

Creditor introitum solet expectare macelli

Et quibus in solo vivendi causa palato est.

Interea gustus elementa per omnia quaerunt

Nunquam animo precijs obstantibus.

Lucanus lib. 4. bel. ciuil.

-O prodiga rerum

Luxuries, nunquam paruo contenta paratu,

Et quaesitorum terra, pelagoq; ciborum

Ambitiosa fames, & laeta gloria mense.

Statius lib. 4. Sylvar.

Ah miseri, quos nosse iuvat, quid Phasidis ales,

Distet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis

anser

Extiterat? cur Thuscus aper generosior Umbro,

Lubrica qua recubent conchilia mollius alga?

Gulo

Gulosis delectabiliora esse dicuntur,
quæ pluris emuntur.

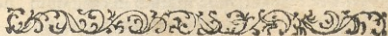
Iuuenalis satyr. 11.

-Interius si

Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.

Petronius Arbiter.

Ingeniosa gula est, Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur, atque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchilia cœnas,
Ut renouent per damna famẽ, iam Phasidis vnda
Orbata est anibus, mutoq; in litore tantum
Solæ desertis aspirant frondibus auræ.

H

DE HYPOCRISI.

Hypocritarum castigatio dignissima.

Iuuenalis saty. 2.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, & glaciale
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuset mæchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Sylla si dicant discipuli tres?

æ

Perf

Perſius ſatyra 5.

*Pelliculam veterem retinens, & fronte politus
Aſtutam vapido geris ſub peſtore vulpem.*

Seneca in Hippolyto.

*Vbi vultus ille, & ficta maiestas viri,
Atq; habitus horrens, priſca & antiqua appetes,
Morumq; ſenium triſte, & aſpectu graue?
O vita fallax, abditos ſenſus geris,
Animiq; pulchram turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies.
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantq; molles dura.*

Hypocrita regnant, quia nigrum in candidum, hoc
eſt, malum in bonum vertunt, & e contra.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

*Nascitur Autolicus furtum ingenioſus ad omne
Qui facere aſſueuerat, patriæ non degene artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.*

Iuuenalis ſatyr. 3.

*Cedamus patriæ, viuat Arturius iſthic,
Et Catulus, maneât qui nigrum in cādida vertunt.*

DE HOMINE.

Homo ex anima & corpore compoſitus eſt.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Nos quoq; pars mūdi, quoniā non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus.*

Homo

Homo mundi pars nobilissima.

Quidius lib. 1. Metamorph.

*Sanctius his animal, mentisq; capacius alta
Deerat adhuc: & qđ dominari in cetera posset
Natus homo est, siue hunc diuino semine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo.*

Homini tantum status rectus est datus, vt cœle-
stia intueatur contempleturq;.

Ouid. libro 1. Metamorph.

*Pronaq; cū spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Boëtius metro 5. lib. 5.

*Quàm varijs terras animalia permeant figuris.
Nāq; alia extēto sunt corpore, pulcremq; verrūt,
Continuumq; trahunt vi pectoris incitata sulcum.
Sunt quibus alarū leuitas vaga, verberetq; rētos,
Et liquida longi spatia ætheris enatet volatu.
Hæc pressisse solo vestigia, gradibusq; gaudent,
Vel virides cāpos transmittere, vel subire sylvas.
Quæ varijs videas licet omnia discrepare firmis,
Prona tamē facies hebetes valet ingrauare sensus.
Vnica gens hominum celsum leuat altius cacumē.
Atque levis recto stat corpore, d'spicitq; terras.
Hæc (nisi terrenus malè desipis) admonet figura,
Qui recto cœlum vultu petis, exerisq; frontem,
In sublime feras animū quoq; ne grauat a pessum
Inferior fidat mens corpore celsius leuato.*

Silius Italicus lib. 13. bel. ciuil.

Nónne vides hominũ vt celsos ad sydera vultus
 Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora,
 Cũ pecudes volucrumq; genus, formasq; ferarũ,
 Segnem, atq; obscœnã passim strauisset in aluum?
 Manilius lib. 4. Astron.

Proiecta iacent animalia cuncta

In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendent.
 Omnibus vna quies, venter sensusq; per artus,
 Et quia consilium non est, & lingua remissa,
 Vnus & inspectus rerum, viresq; loquendi,
 Ingeniumq; capax varias educit in artes.
 Hic partus, qui cuncta regit, secessit in orbem,
 Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
 Imposuitq; viam Ponto, stetit vnus in arce
 Erectus capitis, victorq; ad sydera mittit
 Sydereos oculos, propiusq; aspectat olympum,
 Inquirítq; Iouem, nec sola fronte deorum.
 Contentus manet, & cælum scrutatur in alto,
 Cognatumq; sequens corpus se querit in astris.

Claudianus de raptu Proserp. lib. 3.

Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
 Erexisse caput? pecudum si more pererrant
 Ania?

Homines diuinorum tantũ capaces sunt, & hæc
 cognitio à mutorum grege eos seiungit.

Iuuenalis satyr. 15.

Quis enim bonus & face dignus

Arca

*Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos?
 Vlla aliena sibi credet mala: separat hac nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
 Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces,
 Atque exercendis capiendisq; artibus apti.*

Principium operationum suarum, ac exitum,
 homines in Deo collocare debent.

Horatius Oda 6. lib. 3.

*Dys te minorem quod geris imperas.
 Hinc omne principium, huc refer exitum.*

Hominum genus felix dicitur, si Dei amor, quo
 cælum regitur, suos animos regat.

Boëtius metro 7. lib. 3.

*O felix hominum genus
 Si vestros animos amor,
 Quo cælum regitur, regat,*

Hominem misericordem, & ad omnia
 promptum esse oportet.

Plautus in Mostel.

Misericordias tandem habere hominem oportet.

Idem in Milite.

*At quidē illuc etatis qui sit, non inuenies alterum
 Lepidiorē ad omnes res, nec qui amicus amico sit
 magis.*

Homines in malum proniores sunt
 quàm in bonum.

Ouid. lib. 4. Fastorum.

Sed nos in vitium credula turba sumus.

æ 1.

Horat.

Horatius lib. 1. epist. ad Lollium.

*Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones?
Vt te ipsum serues non expergisceris?*

Iuuenalis satyra 6.

Pauca adeo Cereris vittas contingere dignæ.

Idem Satyra 13.

*Mobilis, & varia est ferme natura malorum
Cum scelus admittit, superest constantia. quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari nescia. Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel adtrita de fronte ruborem?
Quisnam hominû est quæ tu cõtentum videris vna
Flagitio?*

Terentius in Adelph.

-Nam tu quid agas,

Vbi si quid bene præcipies nemo obtemperet?

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

-Paruæ poterunt impellere causa

In scelus, ad mores facilis natura reuertit.

Homo ex lapidibus factus est post diluuium, vt
fabulatur Ouid. lib. 1. Metam. quibus innuitur
humanae conditionis miseria, vt ipse declarat.

*Magna parës terra est, lapidesq; in corpore terra
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur
Coniugis augurio. quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est, adeo cælestibus ambo*

Diffid.

Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
 Discedunt, velantq; caput, tunicasq; recingunt,
 Et inssos lapides, sua post vestigia mittunt.
 Saxa (Quis hoc credat nisi sit pro teste verustas?).
 Ponere duriciem cœpere, suumq; rigorem,
 Molliriq; mora, mollitaq; ducere formam.
 Mox ubi creuerunt, naturaq; mitior illis
 Contigit, ut quædam, sic non manifesta videri
 Forma potest hominis, sed uti de marmore cœptæ,
 Non exacta satis, rudibusq; simillima signis:
 Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
 Et terrena fuit, versa est in corporis vsum.
 Quod solidum est, flectiq; nequit, mutatur in ossa.
 Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine mansit,
 Inq; brevis spatium superiorum numine saxa
 Missa viri manibus faciem traxere virorum,
 Et de fœmineo reparata est sæmina iactu.
 Inde genus durum sumus, experiensq; laborum,
 Et documenta damus, qua sumus origine nati.

Hominum perniciēs maxima est homo,
 scilicet, malus.

Plautus in *Afinaria*.

Lupus est homo homini, nō homo, quum qualis sit
 non novit.

Ausonius in *Bix Pirenæi* sententiis.

Perniciēs hominū quæ maxima? Sol^o homo alter.

Homo alteri quod fecerit, hoc idem ab
 alio recipere debet.

Ouid.lib.13.Metamorph.

*Et eget auxilio qui non tulit? utq; reliquit
Sic linquendus erit, legem sibi dixerat ipse.*

Hominum incommoda scire volenti, vnum, vel
vnam domum intueti sat est: quia ferè omnes
æquè vitiosi sunt.

Vergilius lib.2.Æneid.

*Accipe nunc Danaum insidias, & crimine ab vno
Disce omnes.*

Iuuenalis 13.Satyra.

*Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit vna domus, paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.*

Homines corporalem ob valetudinem acquiren-
dam & conseruandam innumera ferè incom-
moda sustinent, pro anima verò nec vnum vix
sustinere cæci volunt.

Ouid.lib.1.de remed.amoris.

*Dura aliquis præcepta vocet mea, dura fætetur
Esse, sed ut valeas multa dolenda feres.*

*Sapè bibi succos, quamuis inuitus, amaros
Ager, & oranti mensa negata mihi est.*

*Vt corpus redimas ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora lenabis aqua.*

*Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.*

Horat.lib.1.Epist.ad Lollium.

Nam cur

Quæ

*Quæ ledunt oculos festinas demere, si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?*

Homines amandi sunt, non eorum munera.

Ovidius Epist. 16. Heroid.

*Aut ego perpetuò famam sine labe tenebo,
Aut ego te potius, quàm tua dona sequar.
Atque ea non sperno.*

Homines elati atque humiles sunt,
sicut se res dant.

Terentius in Hecyra.

*-Profecto hoc sic est, ut puto
Omnibus nobis, ut res dant sese, ita magni atque
humiles sumus.*

Hominis ornamentum barba est.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

*Nec mea quòd rigidis horrent densissima setis
Corpora turpe puta, turpis sine frondibus arbor.
Turpis equus nisi colla iubæ fluitantia velent,
Pluma tegit volucres, ouibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæq; decent in corpore setæ.*

Homo mortuus idem non est qui prius erat.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

*Hector erat tunc cùm bello certabat, & idem
Tractus ab Amonio non erat Hector equo.*

Humanæ miseriæ descriptio seu expressio notabilis.

Vergil. lib. 3. Georg.

Optima quæque dies miseris mortalibus æui

*Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus;
Et labor, & dura rapit inclementia mortis.*

Horatius Oda 7. lib. 4.

Pulvis & umbra sumus.

Statius lib. 2. Sylvarum.

-Nos vilis turba caducis

*Deservire bonis, semperq; optare parati
Spargimur in casus, celsa tu mentis ab arce
Despicias errantes, humanaq; gaudia rides.*

Ovid. libro 15. Metamorph.

*Editus in lucem iacuit sine viribus infans,
Molox quadrupes, rituq; tulit sua membra ferarum;
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adiutisq; aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxq; fuit, spatiumq; inuenta
Transit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occidua per iter decline senectae,
Subruit haec cui demoliturq; prioris
Robora.*

Cornelius Gallus.

*O quam dura premit miseros conditio vita!
Nec mors humano subiacet arbitrio.
Dulce mori miseris, sed mors optata recedit,
At cum tristis erit, precipitata venit.*

DE HONORIBVS.

Honores veri non sunt fortuiti muneris.

Auson

Ausonius in Solonis senten.

Non erunt honores vnquam fortuiti muneris.

Honorantur hodie non nisi diuites, quibus
honores venum exponuntur.

Ouid. lib. 1. Fasto.

*In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper vbiq; iacet.*

Idem lib. 3. Eleg.

*Curia pauperibus clausa est, dat census honores,
Inde grauis index, inde seuerus eques.*

Honores ac opes vt stolidæ mentes ampliter accu-
mulent imprecatio, quò postea illis liceat
vera dona cognoscere.

Boëtius metro 8. lib. 3.

Quid dignum stolidis mentibus imprecet?

Opes, honores ambiant,

Et cum falsa graui mole parauerint,

Tum vera cognoscant bona.

Honoris non intermorituri intimatio.

Vergilius Eclog. 5.

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,

Dum thymo pascuntur apes, dum rore cicada,

Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Idem lib. 1. Aeneid.

In freta dum fluuij currunt, dō montibus vmbrae

Lustrabunt, connexa polus dum sydera pascet,

Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Honora

Honorabilis viri, qui ab omnibus poëtis carmine celebretur digni, intimatio.

Olympius Nemesianus Ecloga 1.

*Namq; fuit dignus senior, quē carmine Phæbus,
Pan calamis, fidibusq; Linus, modulātib' Orpheus
Concinerent, atq; acta viri, laudesq; sonarent.*

DE HOSPITALITATE.

Hospitibus, scilicet bonis quod confertur,
conferenti quæstus est.

Plautus in Milite.

In bono hospite atq; amico quæstus est, qđ sumitur.

Hospes eicitur turpius quam non admittitur.

Ouid. lib 5. de Tristib.

Turpius eicitur, quam non admittitur hospes.

In hospitibus certum amorem non esse, suprà
tit. de amore ostensum est.

Amor in hospitibus certus, &c.

Hospes ab hospite non est hodie tutus.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

DE HVMILITATE.

Humiles Deus extollit, superbos verò
deprimit humiliatq;.

Horatius Oda 34. lib. 1.

-Valet ima summis

*Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.*

Idem

Idem Oda 4. lib. 3.

*Vim temperatam dū quoq; prouehunt:
In maius : idem odere vires*

Omne nephas animo mouentes.

Testis mearum Centimanus Giges

Sententiarum notus, & integræ

Tentator Orion Dianæ

Virginea domitus sagitta.

Iniecta monſtris terra dolet ſuis,

Mæret partus fulmine luridum.

Miſſos ad orcum.

Claudianus de ſepulcro ſpecioſæ.

Magna repentè ruunt, ſumma cadunt ſubitò.

Humili viro laus vera ſæpe contigit.

Seneca in Thyeſte.

Laus vera humili ſæpe contigit viro.

I

DE IGNÀVIA.

Ignauia admodum nocet.

Quid. lib. 1. de Ponto.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus,

Vt capiant vitium ni moneantur aquæ.

Et mihi ſi quis erat dicendi carminis uſus

Deſicit, eſtq; minor factus inerte ſitu.

Ignauos.

Ignauos premit fortuna.

Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Ignauorum ac inertium reprehensio, & ad virtutem
amplexandam exhortatio illustis.

Ouid. Heroid. epist. 16.

*Ad possessa venis, praeceptaq; gaudia serus,
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet.*

Boëtius metro 6. lib. 4.

*Ite nunc fortes vbi celsa magni
Duxit exempli via. cur inertes
Terga nudatis? superata tellus
Sydera donat.*

• Ignauī rectè cauent ne sibi inuideatur.

Plautus in Bacchid.

Sibi ne inuideatur, ipsi ignauī rectè cauent.

DE IGNORANTIA.

Ignorantia quandoque excusat.

Ouid. Heroid. Epist.

Præterite veniam dabit ignorantia culpe.

Ignorantiæ hominum reprehensio grauis, quod in
terrenis rebus sapientiores sunt quàm in
inquisitione summi boni.

Boëtius metro 8. lib. 3.

*Heu heu quæ miseros tramite deuio
Abducit ignorantia.*

Non

*Non aurum in viridi queritis arbore,
 Nec vitæ gemmas carpitis,
 Non altis laqueos montibus abditis
 Ut pisce ditetis dapes.
 Nec vobis capreas si libet sequi
 Tyrrena captatis vada,
 Ipsos quinetiam fluctibus abditos
 Norunt recessus æquoris,
 Quæ gemmis niveis nuda feracior,
 Vel quæ rubentis purpureæ:
 Nec non quæ tenero pisce, vel asperis
 Præstant Echinis littora.
 Sed quonam lateat, quod cupiunt, bonum
 Nescire caci sustinent,
 Et quo stelliferum transibit polum
 Tellure demersi petunt.
 Ignorare ea, quæ unicuique in statu suo scire conue-
 nit, malum est non mediocre, necnon inertis.*

Horatius satyr. 6. lib. 2.

*- Sed quod magis ad nos
 Pertinet, & nescire malū est, agitur: utrumne
 Divitijs homines, an sint virtute beati,
 Quidve ad amicitias, usus, rectūve trahat nos,
 Et quæ sit natura boni, summumq; quid eius.
 Seneca in Octavia.
 Inertis est nescire quid liceat sibi.
 Ignorans & indoctus non est poëta
 vocandus.*

Horas

Horat. in arte poëtica.

*Descriptas seruire vices operumq; colores
Cur ego si nequeo ignoroq;, poëta salutor?
Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?*
Ignorantia malorum iners remedium est.

Seneca in Oedipo.

Iners malorum remedium ignorantia est.

DE IGNOTIS.

Ignota quæq; difficilia videntur, cognita
verò facilia.

Terentius in Heauton.

*Omnia hæc dum incipias graua sunt, dumq; igno-
res: vbi cognoueris, facilia.*

Ignoti nulla cupido.

Ouid. lib. 3. de arte aman.

*Quod latet ignotum est, ignoti nulla cupido.
Fructus abest, facies cum bona teste caret.*

Ignotæ rei nullus respectus.

Ouid. lib. 3. de art. aman.

*Tu licet & Thamyram superes, atq; Orphea cætu,
Non erit ignota gratia magna lyre.*

*Si Venerem Couis nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub aquoreis illa lateret aquis.*

DE IMPERITIA.

Imperito homine cur nihil sit iniustius.

Terentius in Adelphis.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius,

Qui

Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

DE IMPERIO.

Imperium in bonos difficile non est.

Plautus in Milite.

Facile est imperium in bonis.

Imperium amicitia adiunctum stabilius
est, quàm quod i vi fit.

Terentius in Adelphis.

Nimium ipse durus est, præter equum & bonum.

Et errat longè mea quidem sententia,

*Qui imperium credat grauius esse, aut stabilius
Vi quod fit, quàm illud, quod amicitia adiungitur.*

Mea est sic ratio, & sic in animu induco meum.

Malo coactus qui suum officium facit,

Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet.

Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit.

Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit,

Studet par referre: præsens, absensq; idem erit.

DE IMPOSSIBILI.

Impossibilia fieri exigentis, intimatio perpulchra.

Plautus in Mostel.

Vna opera ebur atramento candescere postulas.

Impossibilitatis expressiones.

Vergilius Eclog. 1.

Ante leues ergo pascentur in aethere cerui,

Et freta destituent nudos in littore pisces,

*Ante pererratis amborum finibus exul,
Aut Ararî Parthus bibet, aut Germania Tygrinus
Quàm nostro illius labatur pectore vultus.*

Ouid. in Ibin.

*Desinet esse prius contrarius ignibus humor
Iunctaq; cum luna lumina solis eruat:
Parsq; eadem cæli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus.*

Ibidem.

*Et ver autumno, bruma miscbitur æstas,
Atq; eadem regio vesper & ortus erit,
Quàm mihi sit tecû positus, quæ sumpsimus, armis
Gratia, commissis improbe rupta tuis:
Quàm dolor hic vnquam spatio euanescere possit.
Leniat ad odium tempus, & hora meum:
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.*

Seneca in Thyeste.

*Amat Thyestem frater? æthereas prius
Perfundet arctos Pontus, & Siculi rapax
Consislet æstus vnda, & Ionia seges
Matura pelago surget, & lucem dabit
Nox atrax terris: ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fædusq; iungent.*

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Longa dies citior brumali tempore, noxq;
Tardior hyberna Solstitialis erit.*

Nec

*Nec Babylon æstum, nec frigora pontus habebit,
Calthæq; Pæstanas vincet odore rosas,
Quàm tibi nostrarum veniant obliuia rerum.*

Ibidem ad Græcinum.

*Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra fræ, pecudes gramina, mergus aquas,
Quàm malè se præstet veteri Græcinus amico.*

Ouid. 2. de Ponto.

*Cinyphæ segetis citius numerabis aristas,
Altaq; quam multis floreat Hybla thymis.
Et quot aues motis nitantur in æra pennis,
Quotq; natent pisces æquore, certus eris:
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.*

Ibidem ad Rurum.

*Nominis ante mei venient obliuia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animâ vacuas reddemus in auras,
Quàm fiat meriti gratia vana tui.*

Pe. sius l. 5.

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Olympius Nemesianus Eclog. 1.

*Namq; prius sicci phocæ nascentur in aruis,
Hirsutusq; freto vincet leo, dulcia mella
Sudabunt taxi, confusis legibus anni
Ante dabit floreis autumnus, ver dabit vnas,
Messēm tristes hyems, æstas tractabit oliuas,
Quàm taceas Melibæe tuas mea fistula laudeis.*

Claudianus in Paneg. Probi, &c.

*Ante dabunt hymes Nilum, per flumina damæ
Errabunt, glacieq; niger damnabitur Indus,
Ante Thyesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus,
Quàm Probus à nostro possit discedere sensu.*

Idem lib. 1. in Eutrop.

*Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum
Armenij texere diem, iam frugibus aptum
Aequor, & assuetum syluis delphina videbo,
Iam cocleis homines iunctos, & quicquid inane
Nutrit, Iudaicis quæ pingitur India velis.*

DE INCONTINENTIA.

Mulieres incontinentes sunt magis, quàm viri.

Propert. lib. 3. eleg. de incōtin. mulie.

*Obijcitur toties à te mihi nostra libido,
Crede mihi, vobis imperat ista magis.
Vos vbi contempti rupistis frena pudoris,
Nescitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incensas citius sedatur aristas,
Fluminaq; ad fontis sunt reditura caput,
Et placidum Syrtes portū, & bona littora nautis
Præbeat hospitio sœua Malca suo,
Quàm possit vestros quisquam deprendere cursus,
Et rapidæ stimulos frangere nequitie.
Testis Cretæi factus, quæ passa iuueni*

Induis

*Induit abiegnæ cornua falsæ boni.
 Testis Thessalico flagrans Salmonis Enipeo
 Quæ voluit liquido tota subire Deo.
 Crimen & illa fuit patria succensa sinecta
 Arboris in frondes condita Myrrha nouæ.
 Nam quid Medæ referam, quo tempore matrîs
 Iram natorum cæde piæuit amor?
 Quid re Clytemnestræ, propter quâ tota Mycenis
 Infamis stupro stat Pelopea domus?
 Tuq; ô Minoa venundata Scylla figura
 Tondens purpurea regna paterna coma.
 Hanc igitur dotem virgo desponderat hosti,
 Nise tuas portas fraude reclusit amor.*

DE INFAMIA.

*Infamia est immortalis, igitur summo pe-
 re vitanda est.*

Plautus in Persa.

*Pater, hominum immortalis est infamia,
 Etiam tum viuit, cum esse credas mortuam.
 Paupertas fit grauior si ad illam accedat infamia.*

Plautus in Persa.

*Quanquam res nostræ sunt pater paupercula,
 Modica, & modesta: melius tamen ita viuere.
 Nam ubi ad paupertatem accessit infamia,
 Grauior paupertas fit, fides sublestior.
 Infamia aliena teneros animos sæpe à vitiis abster-
 ret, ut funus vicinum agros ab inferenda morte.*

Horat. satyra 4. lib. 1.

- *Auidos vicinum funus vt agros
Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit.
Sic teneros animos aliena opprobria sepe
Absterrent vitijs.*

DE INFANTIA.

Infantis miseria quæ sit.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Editus in lucem iacuit sine viribus infans.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

*Tum porro puer (vt seuis proiectus ab vndis
Nauita) nudus humi iacet infans indigus omni
Vitali auxilio, cum primum in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profundit,
Vagituq; locum lugubri complet, vt equum'st,
Cui tantum in vita restet transire malorum.*

Infantia pueritiæ veri adsimilatur.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Nam tener & lactens, pueriq; simillimus ævo
Vere nouo est: tunc herba recens, & roboris expers
Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes,
&c.*

DE INFERNŌ.

*Infernales furæ tres sunt, quæ nocentes assidue,
acriterque cruciari dicuntur.*

Ouid. in Ibiu.

Hic tibi de furijs scindit latus vna flagello

*Vt sceleris numeros confitere tui.
 Altera tartareis seclis dabit anguibus artus.
 Tertia fumantes incoquet igne genas.*

Inferni cruciatus innumeri petunt.

Ouid. lib. 4. Metamor.

*Mille capax aditus, & apertas vndique portas
 Vrbs habet: vtq; fretum de tota flumina terras:
 Sic omnes animas locus accipit ille. nec vlli
 Exiguus populo est, turbam ve accedere sentit.
 Errant exangues sine corpore & ossibus vmbra.*

Idem in Ibin.

*In loca ab Elysij diuersa fugabere campi,
 Quasq; tenet sedes noxia turba coles.
 Quaeq; gerunt humeris perituras Belides vndae
 Exulis Aegypti turba cruenta nurus.*

Seneca in Hercule furente.

*Quid iuuat durum properare fatum?
 Omnis haec magnis vaga turba terris
 Ibit ad manes, facietq; inertis
 Vela coccyto.*

Idem in Oedipo.

*Longus ad manes properatur ordo
 Agminis maesti.*

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

*Tum demum ad manes perfecto munere Erinnyo
 Iunone laudata redit, magnamq; superba
 Exultat rapiens secum sub tartara turbam.*

Propert. lib. 2. eleg. ad Iouem.

*Sunt apud infernos tot millia formosarum,
Pulchra sit in superis scilicet vna locis.
Vobiscum est Iope, vobiscum candida Tyro,
Vobiscum Europe, nec proba Pasiphaë.
Et quot Troia tulit vet⁹, & quot Achaia formas,
Et Phæbi & Priami diruta regna senis,
Et quæcunque erat in numero Romana puella
Occidit, has omneis ignis auarus habet.*

Claud. lib. 2. de raptu Proserp.

*Conueniunt animæ, quantas violentior auster
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas,
Cuncta q̃; precipiti stipantur secula cursu
Insignem visura nulum.*

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

*Regna, ait, hîc tenebras agitant, volitantq̃; per
vmbas,
Innumeri quondam populi, domus omnibus vna,
In medio vastum latè se tendit inane.
Huc quicquid terræ, quicquid freta, & igne⁹ æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo
Mors communis agit, descendunt cuncta, capitq̃;
Campus iners quātum interijt, restatq̃; futurum.*

Inferni initium seu via.

Vergil. lib. 6. Æneid.

- At leua malorum

Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Ouid.

Ouid.lib.4.Metamorp.

*Est via declivis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per multa silentia sedes,
Styx nebulas exhalat iners, vmbraeq; recentes
Descendunt illac, simulacraq; functa sepulcris.
Pallor, hyemsq; tenet latè loca senta, nouiq;
Qua sit iter manes stygiam quod ducat ad urbē
Ignorant: vbi sit nigri fera regia Ditis.*

Seneca in Hercule furente.

*Spartana tellus nobile attollit iugum,
Densis vbi equor Tanarus syluis premit,
Hic ora soluit Ditis inuasi domus,
Hiátq; rupes alta, & immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet:
Latumq; pandit omnibus populis iter.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis.
In qua omne mersum pereat humanum genus,
Nec ire labor, ipsa deducit via:
Vt sepe puppes æstus inuitas rapit,
Sic pronus aër vrget.*

Silius Italic.lib.12.bel.Pun.sec.

*Hic vicina palus fama est Acherontis ad vndas
Pandere iter, cecae stagnante voragine fauces
Laxat, & horrendos aperit telluris hiatus,
Interdumq; nouo perturbat lumine manes.*

Statius lib.2.Thebaid.

*Hoc vt fama loco pallentes denius vmbas
Trames agit, nigriq; Iouis vacua atria ditat*

Mortibus, Arcadꝝ perhibent si vera coloni.
 Stridor ibi & gemitus pœnarum, atroq; tumultus
 Feruet ager: sæpe Eumenidum vocesq; manusq;
 In medium sonuere diem, lethiq; triformis
 Ianitor agricolas campis auditus abegit.

Valer. Flac. lib. 1. Argon.

Ingenti iacet ore chaos, quod pondere fessam
 Materiem, lapsumq; queat consumere mundum.
 Hic gemina æternum porta, quarum altera dura
 Semper lege patens, populosq; regesq; receptat.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Est locus extremum pandit qua Gallia littus
 Oceani prætentus aquis, quo fertur Vlysses
 Sanguine libato populum mouisse silentium.
 Illic umbrarum tenui stridore volantium.
 Flebilis auditur questus, simulacra coloni
 Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.

Idem lib. 2. in Ruffin.

Est locus infaustus, quo conciliantur in vnum
 Cocytus Phlegetonq; vadis, in amœnus vterque
 Alueus, hic voluit lacrymas, hic igne redundat,
 Turris per geminos flammis vicinior amnes
 Porrigitur, solidoq; rigens adamante, sinistrum
 Proluit igne latus, dextra cocytia fundit
 Aquora, triste gemens & fletu concita plangit.
 Huc post emeritam mortalia sæcula vitam
 Deveniunt, vbi nulla manent discrimina fati,
 Nullus honor, vanoq; exitum nomine regem

Perturbat plebeius egens.

An sit inferni pœna aliqua, & quod non sit, secundum quorum tam insulsam opinionem,

Seneca in Hercule furente.

Vera ne est fama, inferis

Tam fera reddi iura & oblitos sui

Sceleris nocentes debitas pœnas dare?

Quis iste veri rector, atque æqui arbiter?

Idem in Troade.

Tenara, & aspero

Regnum sub Domino, limen & obsidens

Custos, non facili Cerberus ostio

Rumores vacui, verbaq; inania,

Et par sollicito fabula somnio.

Lucret. lib. 3. de nat. rerum.

Post mortem denique nostram

Nū quid ibi horribile apparet? Nū triste videtur

Quicquam? nōne omni somno securius extat?

Atque ea nimirū quæcunq; Acheronte profundo

Proditæ sunt esse, in vita sunt omnia nobis:

Nec miser impendens magnum timet aëre saxum

Tantalus, ut fama est, cassâ formidine torpens:

Sed magis in vita diuinæ metus vrget inanis

Mortales, casumq; timent, quem cuique ferat sors.

Nec Tityon volucres ineunt Acherunte iacētem.

Sed Tityus nobis hîc est in amore iacentem

Quem volucres lacerât, atq; exest anxius angor,

Aut alia quavis scindunt torpedine cura, &c.

Inferni

Inferni pœna diuersa est secundum
hominum merita.

Vergil. lib. 6. Æneid.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnus
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis vultur adunco
Immortale iecur tundens, sæcundaq; pœnis
Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.
Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq;?
Quos super alta silex iam iam lapsura cadentiq;
Imminet adsimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulaq; ante ora parata
Regifico laxu: furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet cōtingere mensas,
Exurgitq; vocem attollens, atque intonat ore.
Hic quibus inuasi fratres dum vita manebat,
Pulsatusve parens, & fraus innexa clienti:
Aut qui diuitijs soli incubuere repertis,
Nec partem posuere suis, quæ maxima turba est:
Quiq; ob adulterium cæsi, quiq; arma secuti
Impia, nec veriti Dominorum fallere dextras,
Inclusi pœnas expectant.

Ibidem.

Saxum ingens voluunt alij, radijsq; rotarum
Districti pendent. sedet, æternumq; sedebit
Infelix Theseus, Phlegyasq; miserrimus omnes
Admonet, & magna testatur voce per umbras:
Discite

Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.
 Vendidit hic auro patriam, dominumq; potentem
 Imposuit, fixit leges pretio atque refixit.
 Hic thalamū inuasit natæ, vetitosq; hymenæos.
 Ausi omnes immane nefas, ausoq; potiti.
 Non mihi si linguae centum sint, oraq; centum,
 Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,
 Omnia pœnarum percurrere nomina possem.

Ibidem.

Quin & supremo cū lumine vita reliquit,
 Non tamē omne malū miseris, nec funditus omnes
 Corporeæ excedunt pestes, penitusq; necesse est
 Multa diu concerta modis inolescere miris.
 Ergo exercentur pœnis, veterumq; malorum
 Supplicia expendant: aliæ penduntur inanes
 Suspensæ ad ventos, alijs sub gurgite vasto
 Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
 Quisque suos patimur manes.

Ouid. lib. 4. Metamor.

Parsq; forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
 Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
 Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
 Viscera præbebat Titius lanianda, nouemq;
 Iugeribus distractus erat. Tibi Tantale nullæ
 Deprenduntur aquæ, quæq; imminet effugit arbor.
 Aut petis, aut vrges ruiturum Sisyphæ saxum,
 Voluitur Ixion, & se sequiturq; fugitq;
 Moliriq; suis lethum patruelibus ausæ

Affid.

Affidue repetent, quas perdunt Belides vnda.

Horat. Oda 13. lib. 2.

Quàm penè furia regna Proserpine,

Et iudicantem vidimus Aeacum,

Sedesq; discretas piorum &

Aeolijs fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus.

Et te sonantem plenius aures

Alcae plectro dura naui,

Dura fuga mala, dura belli.

Iacm Oda 14. lib. 2.

Vifendus ater flumine languido

Cocytus errans, & Danaï genus.

Infame, damnatuq; longi

Sisyphus Aeolides laboris.

Seneca in Hercule furente.

Quod quisque fecit patitur, autorem scelus

Repetit, suoq; premitur exemplo nocens.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun. 2.

Has inter formas coniunx Iunonis auerna

Suggestu residens cognoscit crimina Regum,

Stant vincti, seroq; piget sub iudice culpa.

Circumerrant furia, pœnarumq; omnis imago.

Quàm vellent nunquam sceptro fulsisse superbis.

Insultant duro imperio, non digna, non aqua,

Non licitum viuis tandem permissa queruntur.

Tunc alius sanis religatur rube catenis,

Ast alius subigit saxum, perq; ardua montis

Vipe.

*Viperia domat hunc aeterna Megara flagello.
Italia lethiferis restant patienda tyrannis.*

Statius lib. 8. Thebaid.

*Forte cedens media regni infœlicis in arce
Dux Erebi, populos poscebat crimina vitæ
Nil hominum miserans, iratusq; omnibus umbræ
Stant furie circum, variæq; ex ordine mortes,
Sæuæq; multifonas exercet pœna catenas.
Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.*

Valerius Flac. lib. 3. Argon.

*Quippe nec in ventos, nec in vltima solvitur ossa
Ira manet, duratq; dolor.*

Ibidem.

*Quisque suos fontes inimicaq; pectora pœnis
Implicat, & varia meritos formidine pulsat.
At quibus in vita maduerant sanguine dextræ,
Si fors sæua tulit miscros, vel proxima culpa,
Hos varijs mens ipsa modis agitat, sua carpunt
Facta viros resides, etiam nil amplius ausi
In lacrymas humilesq; metus: agramq; fatiscunt
Segnitiam.*

Tibullus eleg. 3. lib. 1.

*At scelerata iacet sedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra sonant.
Tisiphoneq; impexa feros pro criminibus vngues
Sevit, & huc illuc impia turba fugit.
Illic Iunonem tentare Ixionis ausi
Versantur celeri noxia membra rota,*

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terra,
 Assiduas in atro viscere pascit aues.
 Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem
 Iamiam poturi deserit vnda sitim.
 Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit
 In cana lethæas dolia portat aquas.

Ouidius in Ibin.

Poma pater Pelopis præsentia querit, & idem
 Semper eget, liquidis semper abundat aquis.
 Iugeribusq; nouem qui summus distet ab imo.
 Visceraq; assidue debita præbet aui.

Inferni custos Cerberus est iuxta Poëtas.

Tibullus lib. 1.

Tum niger in turba serpentum Cerberus ore
 Stridet, & aratas excubat ante fores.

Vergil. lib. 6. Æneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
 Personat, aduerso recubans immanis in antro.

Quid autem sibi hoc figmenti velit, Lu-
 cret. lib. 3. de nat. rer. interpretatur.

Cerberus & furia, iam verò & lucis egenus
 Tartarus, horriferos eructans faucibus æstus,
 Qui neque sunt vsquam, nec possunt esse profecto,
 Sed metus in vita pœnarum pro malefictis
 Est insignibus insignis, scelerisq; numella,
 Carcer, & horribilis de saxo iactus eorum
 Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ,
 Quæ tamen & si absunt, at mens sibi cōscia facti

Præ

*Praemetuens adhibet stimulos, torretq; flagellis,
Nec videt interea qui terminus esse malorum
Possit, nec qui sit pœnarum denique finis,
Atq; eadē metuit magis, hæc ne in morte graue-
Hic Acherusia fit stultorum denique vita. (scant.*

Inferni pœna æterna est.

Ouidius in Ibin.

*Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,
Horaq; erit tantis vltima nulla malis.*

Iuuenalis satyra 2.

*Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et contum, & stygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna transire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære leuātur.
Sed tu vera puta Curius quid sentit, & ambo
Scipiadae? quid Fabritius? manesq; Camilli?
Quid Cremera legio? & Cannis cōsumpta iuuetus,
Tot bellorum animæ?*

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

*Sedibus Elysjs, campoq; expulsa piorum
Ad stygias, inquit, tenebras, manesq; nocentes
Post bellum ciuile trahor.*

Seneca in Herc. furen.

-Certus inclusos tenet

*Locus nocentes, vtq; fert fama, impios
Supplicia vinclis sæua perpetuis domant.
Rapitur volucris tortus Ixion rota.
Ceruice saxum grande Sisyphæa sedet.*

In amne medio faucibus siccis senex
 Sectatur vndas, abluat mentum latex,
 Fidemq; cum iam saepe decepto dedit,
 Perit vnda in ore, poma destituunt famem.
 Præbet volucris Tityus æternas dapes,
 Vrnasq; frustra Danaïdes plenas ferunt.
 Errant furentes impiæ Cadmeïdes,
 Terretq; mensas auida Phineas avis.

Ibidem.

Qualis est nobis animus remota
 Luce, cum mæstus sibi quisque sensit
 Obrutum tota caput esse terra.
 Stat chaos densum, tenebræq; turpes,
 Et color noctis malus, & silentis
 Otium mundi, vacuæq; nubes
 Sera nos illo referat senectus.

Ibidem.

Nemo ad id serò venit, vnde nunquam
 Cum semel venit, potuit reuerti.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

-Sed fœdere certo

Degeneres tenebris animas damnauit Auernis

Statius lib. 4. Theb.

Tartaræ sedes, & formidabile regnum
 Mortis inexpletæ, tuq; ô seuißime fratrum
 Cui seruire dati manes, æternaq; fontum
 Supplicia, atque imi simulatur regia mundi,
 Soluite pulsanti loca muta.

Ibid

Ibidem.

*Audiris genitor, vulgusq; exangue propinquat,
 Panditur Elysium chaos, & telluris operta
 Desilit umbra rapax, sylvaq; & nigra patefcunt
 Tartara, liuentes Acheron eieclat arenas,
 Fumidus atra vadis Phlegeton incendia voluit,
 Et Styx discretis interflua manibus obstat:
 Ipsum pallentem folio, circumq; ministras
 Funestorum operum Eumenides, Stygiæq; seueros
 Iunonis thalamos, & mæsta cabilia cerno.
 In speculis mors atra sedet, dominiq; sedentes
 Adnumerat populos, maior supereminet ordo.*

Statius lib. 11. Thebaid.

*Ite truces animæ, funestaq; tartara letho
 Polluite, & cunctas Herebi consumite pœnas.*

Idem lib. 3. Sylua.

*Ad manes ignare fugis, nec fleclere Parcas,
 Aut placare male datur aspera numina Lethes.*

Valer. Flacc. lib. 3. Argonaut.

-Cum deinde tremendi

*Ad solium venere Iouis, questuq; nefandam
 Edocuere necem.*

Claud. lib. 2. de rapt. Proserp.

-Tu damnatura nocentes,

*Tu requiem latura p̃ys, te iudice fontes
 Improba cogentur vitæ commissa fateri.*

*Apud inferos animarum iudices Æacus, Minos, &
 Rhadamanthus esse dicuntur, eo quod in hac
 vita iustissimi fuerunt.*

Ouid.lib. 13. Metamorph.

*Æacus huic pater est, qui iura silentibus illic
Reddit vbi Æolidē saxū graue Sisyphon vrget.*

Idem in Ibin.

*Noxia mille modis lacerabitur vmbra, tuasq;
Æacus in pœnas ingeniosus erit.*

Horatius Oda 13.lib. 2.

Et indicantem vidimus Æacum.

Idem Oda 8.lib. 4.

*Ereptum Stygüs fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentum
Vatum, diuitibus consecrat insulis.*

Vergil.lib. 6. Æneid.

*Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima re-
Castigatq;, auditq; dolos, subigitq; fateri, (gna,
Quæ quis apud superos furto letatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.*

Seneca in Herc. furen.

*Non vnus alta sede quæsitoe sedens
Iudicia trepidis fera sortitur reis,
Auditur illo Gnosius Minos foro,
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit socer.*

Statius lib. 4. Thebaid.

*Arbiter hos dura versat Cortynias vrna,
Vera minis poscens, agitq; expromere vitas
Vsque retro, & tandem pœnarum lucra fateri.*

Proper

Propertius lib. 3. Eleg.

*Non tamen immerito Minos sedet arbiter orci:
Victor erat, quamvis equus in hoste fuit.*

Claudianus lib. 2. in Ruffin.

-Quæsit in alto

*Conspicius solio pertentat crimina Minos,
Et iustis dirimit fontes. quos nolle fateri
Viderit, ad mala mox transmittit verbera fratris.
Nam iusta Rhadamæthus agit cum gesta superni
Curriculi, totosq; diu prospexerit actus,
Exæquat damnum meritis.*

Inferni regressus non est.

Seneca in Herc. furen.

-Atque avidum chaos

*Gradumq; retro flectere, haud unquam sinunt
Vmbra tenaces.*

Ibidem.

*Sed nemo ad id serò venit, unde nunquam
Cum semel venit, potuit reuerti.*

Idem in Hippolyt.

-Nonnunquam amplius

*Convexa tetigit supra, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetua domum.*

DE INFIRMITATE.

Infirmitatis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura,

*Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
 Seu vitiant artus agra contagia mentis,
 Sive mei caussa est in regione mali,
 Ut tetigi Pontum vexant insomnia, vixq;
 Ossa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
 Quiq; per autumnum percussus frigore primo
 Est color in folijs, quæ nqua læsit hyems:
 Is mea membra tenet, nec viribus allenor vllis,
 Et nunquam queruli causa doloris abest.*

Idem lib. 4. de Tristib.

*Nam neq; sunt vires, nec qui color esse solebat,
 Fix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
 Infirmos sanati pudet vbi turpis est medicina,
 Seneca in Œdipo.*

Vbi turpis est medicina sanari pudet.

Infirmis parua causa nocet.

Ouid. lib. 2. de remed. amor.

*Admonita recreatur amor, vulnusq; nouatum
 Scinditur, infirmis causa pusilla nocet.*

DE INGENIO.

Ingenium olim erat in pretio.

Ouidius lib. 3. Eleg.

*Ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
 At nunc barbaries grandis, habere nihil.
 Ingenium exornat sæpe corporalem deformi-
 tatem, vt de Ouidio liquet.*

Ouidius de Sappho.

Si mihi difficilis formam natura negauit,

Ingen

Ingenio formæ damna rependo mee.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

Rusticus est, fateor, sed non est barbarus Idas.

*Ingenio comparatum decus mortem euadit,
reliqua vetustate destruuntur.*

Propert. eleg. 2. lib. 3.

Nam neque Pyramidū sumptus ad sydera ducti,

Nec Iouis Elai cælum imitata domus,

Nec Mausolei diues fortuna sepulcri

Mortis ab extrema conditione vacat.

Aut illis flamma, aut imber subducit honores,

Annorum aut ictu pondera victa ruent.

At non ingenio quaesitum nomen ab ævo

Excidet, ingenio stat sine morte decus.

Ingenio, non ætate sapientia acquiritur.

Plautus in Triummo.

Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia.

*Ingenio alterius, etiam amicissimi, qui velit
cedere raro inuenitur.*

Mart. lib. 8. Epigr.

Aurū, & opes, & rura frequens donauit amicus,

Qui velit ingenio cedere rarus erit.

*Ingenium dilatione, necnon aduersi-
tate torpescit.*

Ouid. lib. 5. de Tristib.

Adde quod ingenium longa rubigine laesum

Torpet, & est multo quam fuit ante minus.

Fertilis assiduo si non renouetur aratro

Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Idem de Sappho.

Nunc vellem faciūda forem, dolor artibus obstat,

Ingeniumq; meis substitit omne malis.

*Ingenium aduersa nudare, prospera
verò celare solent.*

Horat. Satyra 8. lib. 2.

- Ingenium res

Aduersa nudare solent, celare secunda.

Ingenia summa sæpe in occulto latent.

Plautus in Captiuis.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

Ingenium subitis inest casibus.

Martialis lib. 1. Epigram.

O quantum est subitis casibus ingenium.

DE INGRATITVDINE.

Ingratitudinis castigatio vehemens.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

- Conanti mittere Cephæus

Quid facis exclamat, quæ te germane furem

Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tātis

Redditur? hac vitam seruatam dote rependis?

Plautus in Asinaria.

Ingrata atque irrita esse omnia intelligo,

Quæ dedi, & quod benefeci: at posthac tibi

*Male quo potero facere, faciam, meritoq; id fa-
ciam tuo.*

Mart

Martial.lib. 5. Epigr.

*Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas,
Sic erit æternum Pontiliane vale.*

Ingratitudinis maximæ expressio.

Ouid.lib. 2. de Tristib.

*Hoc pretium vitæ, vigilatorumq; laborum
Cæpimus, ingenio est pœna reperta meo.*

Ausonius in Epigram.

Ingrato homine terra peius nil creat.

Catullus.

*Desine de quoquam quicquã bene velle mereri,
Aut aliquem fieri posse putare pium.*

*Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est,
Imò etiam tædet, tædet obestq; magis.*

*Vt mihi quem nemo gravius nec acerbius vrget
Quam modo, qui me vnum, atq; vnicũ amicum*

Iuuenalis satyra 7. (habuit.

Scire volunt omnes, mercedem soluere nemo.

Seneca in Hercule Cæto.

-Quis memor viuet tui

O nate populus? Omne nam ingratum est genus.

Iuuenalis Satyra 3.

*Hic tunc Vmbritius, quãdo artib⁹, inquit, honestis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, heri quàm fuit, atq; eadẽ cras
Deteret exiguis aliquid.*

Ingratum amans nihil amat.

Σ 5

Plaut.

Plautus in Persa.

Etenim nihil amas, cum ingratum amas.

Ingratum esse, est miserum esse.

Plautus in Cistella.

Hercle miserum est ingratum esse hominem.

Ingrato meritum exprobrare, voluptas est.

Ovidius Epist. 12. Heroid.

Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas,

Hac finar, hæc de te gaudia sola feram.

Ingrati sodales dimittendi sunt, & ad
hoc exhortatio.

Iuuenalis 11. Satyra.

Ingratos ante omnia pone sodales.

DE INIMICITIIS.

Inimicitiatum nunquam intermoriturum expressio.

Ovidius in Ibin.

Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,

Cum pecore infirmo qua solet esse lupis.

Seneca in Medea.

Dum terra cælum media libratum feret,

Nitidusq; certas mundus enoluet vices,

Numerusq; arenis deerit, & solem dies,

Noctem sequentur astra, dum siccas polus

Versabit arctos, flumina in pontum cadent,

Nunquam meus cessabit in pœnas furor.

Inim

Inimicitia ac reliqua vitia omnia hoc seculo
potissimum exercentur.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur è medio sapientia, vigetur res.

Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Haud doctis dictis certantes, nec maledictis

Miscent inter sese inimicitias agitantes.

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro

Rem repetūt, regnumq; petunt, vadunt solida vi,

Inimici minas contemnentis exemplum.

Ouid. 2. de Ponto.

Sed licet arma feras, & vulnera sua mineris,

Non tamen efficies vt timeare mihi.

DE INIURIA.

Iniuria ignem, id est, odium vel furorem
extinctum suscitatur.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Qualibet extinctos iniuria suscitatur ignes.

Iniuriæ nondum illatæ satius est resistere,
quàm acceptam vlcisci.

Terentius in Eunuch.

Sed quod cauere possis stultum admittere est.

Malo ego nos prospicere, quàm hunc vlcisci accepta iniuria.

Iniuriam immerenti inferre, iniquum atque
stulticia maxima est.

Terent. in Hecyra.

Offerre iniuriam me tibi immerenti iniquum est.

Plaut

Plautus in Curcul.

Malè mereri de immerente inſcitia eſt.

DE INNOCENTIA.

Innocens vbique tutus eſt, nihilq; timet.

Horatius Oda 22. lib. 1.

*Integer vitæ, ſclerisq; purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis
Fuſce pharetra.*

*Siue per Syrteis iter æſtuofas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydæſpes.*

Innocens & iuſtus Dei iram haud veretur.

Ouid. lib. 5. de triſtib.

*Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.*

Innocens ſeu mens recti conſcia, famæ
mendacia paruipendit.

Ouid. lib. 4. Faſto.

*Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba ſumus.*

Innocenti diuiti calumnia intenditur, vt ex
lite quæſtus aliquid abradatur.

Ouid. Eleg. de Nuce.

*Sic reus ille ferè eſt, de quo victoria lucro
Eſſe poteſt, inopis vindice facta carent.*

DE

DE INVIDIA ET LIVORE.

Inuidiæ descriptio, seu effectus ipsius
expressio propriissima.

Vergilius de liuore.

*Liur, tabificum malis venenum
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem,
Quid quisq; furit inuidetq; sorti
Ut debet sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graues dolores.
Suspirat, gemit, incutitq; dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.
Non lux, non cibus est suauis illi,
Nec potus iuuat, aut sapor Lyæi:
Nec si pocula Iuppiter propinet,
Atq; hæc porrigat & ministret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipse nectar.
Non somnum capit, aut quiescit vnquam,
Torquet viscera carnifex cruentus.
Vesanos tacitè mouet furores
Intentans animo faces Erinnyes.
Lethalis Tityiq; vultur intus
Qui semper lacerat comestq; mentem,
Vixit pectore sub dolente vulnus,*

Quod

*Quod Chironia nec manus leuaret,
Nec Phæbus, sobolés ve chara Phæbi.*

Ouid. lib. 2. Metamor.

*Huc vbi peruenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum. Neq; enim succedere tectis
Fas habet, & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum
Inuidiam.*

*Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies, linent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi mouere dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis,
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo.
Successus hominum carpitq; & carpitur vnâ,
Suppliciumq; suum est.*

Et infrâ.

*Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, successibus atq; Mineræ
Indoluit, baculumq; capit, quem spinea totum
Vincula cingebant, adopertaq; nubibus atris
Quacunq; ingreditur florentia proterit arua,
Exuritq; herbas, & summa papauera carpit.
Afflatuq; suo populos, vrbesq; domosq;
Polluit, & tandem Tritonida conspicit arcem
Ingenijs, opibusq; & festa pace virentem.
Vixq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit,
Cuncta*

*Cunctaq; magna facit, quibus irritata dolore
Cecropis, occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaq; miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto saucia sole.*

Statius lib. 2. Theba.

-Nec liuida tabes,

*Inuidia, quanquam functis & lumine cassis
Defuit vnus ibi ante alios, cui leua voluntas
Semper, & ad superos, hinc & grauis exitus eui
Insultare malis, rebusq; egrescere laetis.*

Inuidia domus & illius conditiones.

Ouid. lib. 2. Metamorph.

*Protinus inuidia nigro squalentia tabo
Tecta petit, domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis & ignaua plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.*

Ouid. lib. 3. de Ponto.

*Livor, iners vitium, mores non exit in altos,
Utq; latens ima vipera serpit humo.*

*Inuidia mortalibus dirum exitium est, quæ res lau-
desq; hominum crescere non permittit.*

Silius Ital. lib. 11. bel. Pun.

*Dum malus obtreſtat facta immortalia lior,
Nec finit adiutas ductoris crescere laudes.*

Idem 17. lib. bel. Pun.

*O dirum exitium, ô nihil vnquam
Crescere, nec magnas patiens exurgere laudes
Inuidia.*

Inuidia summa petit.

Ouid. lib. 1. de remed. amoris.

Summa petit linor, perflant altissima venti.

Statius lib. 5. Syl.

*Quisnam impacata consanguinitate ligauit
Fortunam, Inuidiamq; Deus? quis iussit iniquas
Aeternum bellare deas? nullamne notauit
Illa domum, toruo quam non hæc lumine figat
Protinus, & seua perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares, inconcussi; penates,
Nil mæstum. quid enim, quamuis infida leuisq;
Cæsare tam dextro posset fortuna timeri?
Inuenere viam liuentia fata, piumq;
Intrauit seua larem. Sic plena maligno
Afflantur vineta noto, sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapida sic obuia puppi
Inuidet, & velis adnubilat aura secundis.*

Inuidia maius tormentum à Siculis tyrannis non est inuentum.

Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

*Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.*

Inuidia, vitium vniuersale esse dicitur.

Plautus in Bacchid.

-Nullus est, qui non inuideat

Rem secundam obtingere.

Inuidia, virtus magnanima caret.

Silius

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Magnanima inuidia virtus caret.

Claudianus in Stiliconis laud. 3.

-Nulli pars æmula defuit vnquam,

*Quæ grauis obstreperet laudis, stimulisq; malignis
Facta sequebatur quamuis ingentia liuor.*

Solus hic inuidiæ fines virtute reliquit,

Humanumq; modum, quis enim liuescere possit

Quod nunquam pereant stellæ? quod Iuppiter olim

Possideat cælum, quod nouerit omnia Phæbus?

Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis

Inuidiæ mensura capit.

Inuidiam habens, diu haud esse solet.

Propert. lib. 2. eleg.

Inuidiam quod habet, non solet esse diu.

Inuidere alieno bono non decet.

Perfius satyra 3.

-Neq; inuideas quod multa fidelia putet

In locuplete penu, defensis pinguibus vmbis

Et piper, & perna Marsi monumenta clientis,

Mana; quod prima nondum defecerit orca.

Superbis fœlicibus inuidens, est demens.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Demens superbis inuidet fœlicibus.

Inuidus aliena suis meliora esse assiduè iudicat.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris

Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Inuidia aliena bona semper vituperat.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

*Ingenium magni liuor detrectat Homeri,
Quisquis es, ex illo Zoile nomen habes.*

Inuidus cupit bona quæq; peruertere.

Horatius satyra 3. lib. 1.

*At nos virtutes ipsas inuertimus, atq;
Syncerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum viuît, multum demissus homo, illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omnes
Insidias, nulliq; malo latus obdit apertum,
Cum genus hoc inter vitæ versetur, vbi acris
Inuidia, atq; vigent vbi crimina, pro bene sano,
Ac non incauto, fictum astutumq; vocamus.
Simplicior si quis, qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mæcenas, vt forte legentem,
Aut tacitum impellat, quouis sermone molestus,
Communi sensu planè caret, inquitimus.*

Inuidus parem habere non patitur.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

-Stimulos dedit emula virtus,

*Nec quæquam iam ferre potest-Cæsar' ve priorem,
Pompeius ve parem.*

Lucretius lib. 3. de nat. rerum:

*Macerat inuidia ante oculos illum esse potentem,
Illum aspectari claro qui incedit honore:
Ipsi se in tenebris volui, cænoq; queruntur.
Inuidi antiqua nouis semper præferunt.*

Marti.

Martial. lib. 3. Epigram.

*Esse quid hoc dicam, viuis quod fama negatur,
Et sua quod rarus tempora lector amat.
Hi sunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos semper ut illa novis.*

Inuidi ex aliorum bonis assidue crucian-
tur, & malis latentur.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

Invidus alterius rebus macrescit opimia.

Terentius in Adel.

*Hocine est credibile aut memorabile,
Tanta vacordia innata cuiquam ut fiet,
Ut malis gaudeat, atq; ex incommodis
Alterius sua ut compareret commoda?*

Invidi doctos ac virtute præditos dum viuunt odio
habent, postquam vero è medio sublati sunt,
eos optant ac desiderant.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

*Scripta placent à morte quidem: quia ledere viuos
Liuor, & inniso carpere dente solet.*

Idem 4. de Ponto.

Non solet ingenijs summa nocere dies.

Idem lib. 1. eleg.

*Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.
Tunc suus ex merito quæq; tuetur honos.*

Horat. Oda 24. lib. 3.

*Clarus post genitrix, quatenus heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,*

Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Idem lib. 2. epist. ad Augustum.

Vrit enim fulgore suo, qui prægrauat artes

Infrase positas, & extinctus amabitur idem.

Silius Italicus lib. 17. bel. Pu.

O dirum exitium mortalibus, ô nihil vnquam

Crescere, nec magnas patiens exurgere laudes

Inuidia.

Inuidorum castigatio vehemens.

Martial. lib. 1. Epigram.

Qui ducis vultus, & non legis istalibenter,

Omnibus inuideas linide, nemo tibi.

D E I R A.

Ira in primis refrenanda est, & ad hæc
admonitio.

Ouidius Epist. 3. Heroid.

Vince animos, iramq; tuam qui cætera vincis.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

Ira furor brevis est, animum rege, qui nisi paret

Imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Seneca in Theba.

-Pone vesanos, precor,

Animi tumores, teq; pietati refer.

Terentius in Adelph.

Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi.

Statius lib. 8. Theb.

Ille monet: ne frena animo permitte calenti,

Da

*Da spatiū, tenuemq; morā: male cūcta ministrat
Impetus, hoc oro munus concedi parenti.*

Ausonius de 7. Sapient.

Periander, trepidam moderare Corinthius, iram.

Ira non sit diuturna.

Ouidius lib. 1. Eleg. 8.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:

Sæpe simultates ira morata facit.

Iræ sedes vbi.

Claudianus de 4. Honorij Cons.

Iram sanguinei regio sub pectore cordis

Protegit imbutam flammis, auidamq; nocendi,

Præcipitemq; sui rabie succensa tumescit,

Contrahitur stupefacta metu, cumq; omnia secum

Duceret, & requiem membris vesana negaret,

Inuenit pulmonis opem, madidumq; fluenti

Præbuit, vt tumide ruerent in mollia fibra.

Ira animum hominis, id est, rationem aufert.

Terentius in Heauton.

Præ iracundia

Menedeme non sum apud me.

Idem in Adelph.

*Ah me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo
iracundia.*

Ira quicquid suggerit irato, atque adeo etiam

quicquid gerit, teli vice est.

Claudianus de iracundo.

In iaculum quodcunq; gerit dementia mutat,

*Omniſus armatur rabies pro cuspide ferri.
Cuncta volât dum dextra ferox in vulnere ſeuit,
Pro telo geritur quicquid ſuggeſſerit ira.*

Ouidius Epist. 6. Heroid.

Qualibet iratis ipſe dat arma dolor.

Ira Dei, eſſi lenta ſit, tamen magna
eſſe dicitur.

Statius 5. Theba.

*Dijſ viſum turbare domos, nec pectora culpa
Noſtra vacant, nullos Veneri ſacra uimus ignes,
Nulla deæ ſedes, monet & cæleſtia quondam
Corda dolor: lentoq; irrepunt agmine pœna.*

Iuuenalis 13. ſatyra.

Vt ſit, magna tamen certè, lenta ira deorum eſt.

Ira deturpat iratum.

Ouidius lib. 3. de Arte aman.

*Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgoneo ſeuſus angue micant.*

Ira reddit iratum fortem.

Vergilius lib. 5. Aeneid.

*At non tardatus caſu, neq; territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim ſuſcitât ira.*

Ouid. lib. 1. elegiar.

Quaſlibet infirmas adiunat ira manus.

Ira inclufa magis nocet quàm reſerata.

Seneca in Medea.

*Ira, quæ tegitur nocet,
Proſſeſſa perdunt odia vindictæ locum.*

Ira

Ira mora euanescit vt glaciēs.

Ouid. i. de Arte aman.

Vt fragilis glaciēs, interit ira, mora.

Ira & vinum arcana non retinent.

Horat. lib. i. Epist. ad Quintium.

Arcanum neque tu scrutaueris vllius vnquam,

Commissum ve teges, & vino tortus & ira.

Iracundi facta infecta volunt esse, quæ
dolor & ira suaserunt.

Horat. lib. i. Epist. ad Lollium.

-Qui non moderabitur ira,

Infectum volet esse dolor quod suaserit & mens,

Dum pœnas odio per vim festinat inulto.

Ira minas ingentes parturit.

Ouid. Epist. i 2. Heroid.

-Sed quid prædicere pœnam

Attinet, ingentes parturit ira minas.

Iratus haud facilè flectitur.

Seneca in Medea.

Difficile quàm sit animum ab ira flectere

Iam concitatum, quàmq; regale hoc putet

Sceptris superbas quisquis admouit manus

Qua cœpit ire, regia didici mea.

Irati hominis descriptio.

Perfius satyra 3.

Nunc face supposita feruescit sanguis & ira,

Scintillant oculi, dicisq; facisq; quod ipse.

Non sani est hominis, non sanus iuret Orestes.

DE IVDICIO.

Iudicium quid sit.

Petronius Arbiter in saty.

*Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces
Atque eques in caussa, qui sedet, empti probat.*

Iudicium rectum, verumq; non cernit iudex, amo-
re scilicet seu odio vel pecunia corruptus.

Horat. saty. 2. lib. 2.

*Dicam si potero, male verum examinat omnis
Corruptus index.*

Iudicij vniuersalis dies ob immensa hominum
facinora indubiè adueniet, in quo igne quæ-
que terrena cremabuntur.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

*Esse quoque in fatis reminiscitur adfore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.*

Lucanus lib. 7. bel. Ciuil.

*Nil agis hac ira: tabésve cadauera soluat,
An rogi haud referet: placida natura receptat
Cuncta sinu, finemq; sui sibi corpora debent.
Hos Caesar populos, si nunc non vsserit, ignis
Vret cum terris, vret cum gurgite Ponti.
Communis mundo superest rogi, ossibus astra
Mixturus.*

Seneca in Hercule Œteo.

Iam iam legibus obrutis.

Mundo

Mundo conueniet dies.
Australis polus corruet.
Quicquid per Libyam iacet,
Et Spartus Garamas tenet:
Arctous polus obruet,
Quicquid subiacet axibus,
Et siccus boreas ferit,
Auulsum trepido polo.
Titan excutiet diem,
Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos,
Et mors fata nouissima
In se constituet sibi.

Lucr. lib. 5. de nat. rer.

Principio maria, & terras, cælumq; tuere,
Quorum naturam triplicē, tria corpora Memmi,
Tres species tam dissimiles, tria talia texta
Vna dies dabit exitio, multosq; per annos
Sustentata ruet moles, & machina mundi.

Seneca in Hercule furente.

Rerumq; mæstus finis, & mundi vltima
Immotus aër hæret, & pigro sedet
Nox atra mundo, cuncta mærore horrida,
Ipsaq; morte peior est mortis locus.

Idem in Octauia.

-Nunc adest mundo dies

*Supremus ille, qui premat genus impium
 Cœli ruina, rursus vt stirpem nouam
 Generet renascens melior, vt quondam tulit
 Iuuenis.*

In iudicij vltimi die non misericordiæ, sed tātum
 vindictæ in malis locus erit, in quo occulta
 quæq; hominū nuda apertaq; omnibus erunt.

Manilius lib. 5. Astron.

*Quæsitores scelerum veniet, vindexq; reorum,
 Qui commissa suis rimabitur argumentis,
 In lucemq; trahet, tacitâq; licentia fraude.
 Hinc etiam immitis tortor, pœnâq; minister,
 Et quisquis vero fauit, culpamve perodit,
 Proditur, atque alto qui iurgia pectore tollat.
 Huc poterunt Tyndari verba apud Plautum
 in Captiuis moraliter trahi, vbi ait.*

*Nunc spes, opes, auxiliaq; à me segregant, sper-
 nuntq; me.*

*Hic ille est dies, quum nulla vitæ salus sperabilis
 est mecum,*

*Neque exilium exitio est, neque adeo spes, quæ mi-
 hi hunc aspellat.*

*Nec mendacijs subdolis mihi vsquam mantellum
 est meis.*

*Nec sycophantijs, nec facis ullis mantellum obuia est.
 Neq; precatio perfidijs meis, nec malefactoris fuga est.
 Nec confidentiæ vsquam hospitum est, nec diuor-
 ticulum dolis.*

*Operta quæ fuere, aperta sunt. patent præstigia,
Omnis res palam est, neque ullum Pol de hac re
negotium est,*

Qui male occidam, oppetamq; pestem.

Sic & illud eiusdem in Truculento.

Væ misero mihi, mea nunc facinora

Aperiuntur, clam quæ speravi fore.

Iudicium seu sententia hominum fallax est.

Ouid. lib. 5. Fasto.

Ipsa doce, quæ sis, hominum sententia fallax

Optima tu proprijs nominis autor eris.

*Nullus iudex accusati causam, seu rationem, ipso
non respondente, noscere valebit.*

Terentius in Phormione.

An quisquam iudex est, qui possit noscere

Tua iusta, ubi tute verbum non respondeas?

Iudex in omni re irreprehensibilis erit.

Terentius in Heauton.

Tu es iudex, ne quid accusandus sis vide.

*Iudex sententiam haud proferre debet, nisi utraque
parte diligenter audita, quod nisi fecerit, licet
æquum statuet, haud tamen iustus erit.*

Seneca in Medea.

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,

Æquum licet statuerit, haud æquus est.

*Iudicis est æquum honestumque utili-
tati præponere.*

Horas

Horatius Oda 9. lib. 4.

*Vindex auaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulq; non vnius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Iudex honestum prætulit vtili, &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu & per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.*

Iudicis officium est non tantum res, sed & tempora perscrutari, quo peracto tutus erit.

Ouid. lib. 1. de Tristib.

*Iudicis officium est, vt res, ita tempora rerum
Querere, quasito tempore tutus erit.*

Iudicis corrupti castigatio seuera.

Ouid. lib. 1. eleg.

Non bene scelesti iudicis arca patet.

DE IVRE.

Iura cur inuenta sint.

Horatius lib. 1. Sermo.

Iura inuenta metu iniusti.

Ius summum summa malitia est quandoque.

Terentius in Heauton.

-Verum illud Chreme

Dicunt, ius summum summa sepe malitia est.

Iura inuenta sunt pro communi bono, atque utilitate inter homines conseruanda.

Horat.

Horat. saty. 3. lib. 1.

*Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosq; velis euoluere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum.
Diuidit vt bona diuersis, fugienda petendis.*

Iura permittunt arma in armatos sumere.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

*Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.*

Ius hodie in armis est.

Ouid. lib. 6. de Tristib.

*Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent.*

Seneca in Hercule furente.

Ius est in armis, opprimit leges pudor.

Ius periit omnino.

Seneca in Agamemnone.

Periere mores, ius, decus, fides.

Ius sæpe vi opprimitur.

Lucan. lib. 1. bel. Ciuil.

*Imminet armorum rabies, ferriq; potestas
Confundet ius omne manu, sceleri q; nefando
Nomen erit virtus, multosq; exhibit in annos.*

DE IUSTITIA.

Iustitiæ vis.

Claud. de cons. Manlij Theod.

Tu prima hominem syluestribus antris

Elicis,

Elicis, & fædo detergis sæcula victu.

Te propter colimus leges, animosq; ferarum.

Exuimus: nitidis quisquis te sensibus hausit,

Irruet intrepidus flammis, hyberna secabit

Aequora, confertos hostes superabit inermis.

Ille vel Aethiopum pluuijs solabitur æstus,

Illum trans Scythiam vernus comitabitur ær.

*Iustitia deperdita est, quæ ad cælos euolasse fer-
tur ob summam hominum malitiam.*

Ouid. lib. i. Metamor.

Victa iacet pietas, & virgo cade madentes.

Vltima cælestium terras Astrea reliquit.

Iuuenalis satyra 6.

Paulatim deinde ad superos Astrea recessit.

Hac comitè, atque duæ pariter fugere sorores.

Seneca in Octauia.

Neglecta terras fugit, & mores feros,

Hominum cruenta cade pollutas manus,

Astrea virgo syderum magnum decus.

Cupido belli creuit, atque auri fames,

Totū per orbem maximum exortum est malum.

Luxuria pestis blanda, cui dedit vires,

Roburq; longum tempus, atque error gravis.

Collecta vitia per tot ætates diu

In nos redundant, seculo premimur graui,

Quo scelera regnant, sæuit impietas furens,

Turpis libido dominatur potens Venere.

Luxuria victrix orbis immensas opes

Iam

Iam pridem auaris manibus, vt perdat rapit.

Iustitia administrandæ est secundum hominum merita, non autem iuxta sanguinis affinitatem, nobilitatemq; , idq; præcorum Romanorum exemplo.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

*Proposita arma peto; meritis expendite causam,
-Nec sanguinis ordo,*

Sed virtutis honos spolijs quærat in istis.

Seneca in Octauia.

Vera priorum virtus quondam

Romana fuit, verumq; genus

Martis in illis, sanguisq; viris.

Illi reges hac expulerant

Urbe superbos, vltiq; tuos

Sunt bene manes, virgo dextra

Cæsa parentis, ne seruitium

Paterere graue, & improba ferres

Premia victrix dira libido.

Te quoque bellum triste secutum est

Mactata tua miseranda manu

Nata Lucreti stuprum seui

Passa tyranni.

Iustitia armis valentior est.

Ouid. lib. 3. Fastorum.

Exnitor feritas, armisq; potentius æquum est,

Et cum ciue pudet conseruisse manus.

Iustitia rectum vtili præponere suadet.

Claud.

Claud.lib.1.in Stiliconis laud.

*Iustitia vtilibus rectum preponere suadet,
Communesq; sequi leges, iniustaq; nunquam
Largiri socijs.*

Iustitiæ maximæ exemplum in necis autores.

Ouid.lib.1.de arte amandi.

*Dicitur Aegyptus caruisse iuuantibus arua
Imbribus, atque annos sicca fuisse nouem,
Tum Thrasius Busirin adit, monstratq; piari
Hospitis effuso sanguine posse Iouem.*

Illi Busiris: fies Iouis hostia primus,

Inquit, & Aegypto tu dabis hospes aquam.

Et Phalaris tauro violenti membra Perilli

Torruit, infelix imbuit autor opus.

Iustus vterq; fuit. Neq; enim lex iustior vlla est,

Quàm necis artifices arte perire sua.

Iusti viri descriptio elegans.

Olympius Nemesianus Eclog.1.

*Heu Melibæe iaces lethali frigore segnis
Lege hominum, cælo dignus canente senecta,
Concilioq; Deum, plenum tibi ponderis equi
Pectus erat, tu ruricolam discernere lites
Assueras, varias patiens mulcendo querelas.
Sub te ruris amor, sub te reuerentia iusti
Floruit, ambiguos signauit terminus agros.
Blanda tibi vultu grauitas, & mite serena
Fronte supercilium, sed pectus mitius ore.*

Iustum

Iustum à rectitudine neque tyrannorum, neque populi minæ mouere queunt.

Horatius Oda 3. lib. 3.

*Iustum, tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neque auster
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Iouis
Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ.*

Iniusta à iustis impetrare non decet, iusta autem ab iniustis exigere inscitia est.

Plautus in Amphitr.

*Iustam rem, & facilem esse oratum à vobis volo.
Nam iustè ab iustis iustus sum orator datus.
Nam iniusta ab iniustis impetrari non decet.
Iusta autem ab iniustis petere insipientia est.
Quippe illi iniqui ius ignorant, neque tenent.*

Iusta exigentem, ea impetrare oportet.

Plautus in Stich.

-Bonum ius dicis

Impetrare oportet, quia æquum postulas.

DE IUVVENTUTE.

Iuuentus senectæ similis grauior est.

Ausonius in Chilonis sentent.

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Ouidias ad Pisonem.

*Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
Quamuis nunc iuvenile decus mihi pingere malas
Cœperit.*

Iuuenilis ætas non est inutiliter terenda.

Tibullus lib. 1. eleg. 4.

*At si tardus eris, errabis, transiet ætas
Quàm citò non segnis stat remeatq; dies,
Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alta comas,
Quàm iacet infirmæ, venêre ubi fata, senectæ,
Qui prior Aleo est carcere missus equus.
Vidi iam iuuenem premeret cùm serior ætas,
Mœrentem stultos præterisse dies.*

Iuuenilis ætas valentior atque vberior est aliis.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Fitq; valens iuuenis: Neque enim robustior ætas
Vlla, nec vberior, nec quæ magis ardeat vlla.*

Iuuenes castigandi sunt, & ad hoc exhortatio.

Plautus in Bacchid.

*Cura, & castiga hominem probè, (suis.
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitijs
Iuuenes in officio retinendi sunt.*

Seneca in Octauia.

Regenda magis est feruida adolescentia.

Iuuenes compti fugiendi sunt.

Ouidius Epist. 4. Heroid.

Sint procul à nobis iuuenes, vt femina, compti:

Fir

Fine coli modico forma virilis amat.

Iuuenes in malum maximè procliues sunt.

Seneca in Thyeste.

Peiora iuuenes faciliè præcepta audiunt.

Iuuenes lætitia decet, senes verò seueritas.

Seneca in Hippolyto.

-Propria describit Deus

Officia, & æuum per suos ducit gradus.

Lætitia iuuenem, fons decet tristis senem.

Iuuenes sanctos, id est, virtute claros, atque pios
fata sordida haud attingunt.

Vergilius in Ætna.

Nec sanctos iuuenes attingunt sordida fata.

Sed iuri cessere domus & iura piorum.

Iuvenile vitiū est impetum animi regere non posse.

Seneca in Troade.

Iuvenile vitium est, regere non posse impetum.

Iuuenum mores, seu proprietates quæ sint.

Horatius in arte Poëtica.

Imberbis iuuenis tandem custode remoto,

Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine cæpi.

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,

Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,

Sublimis, cupidusq; & amata relinquere pernix.

Terentius in Andria.

-Ita est

Quod plerique omnes faciunt adolescentuli, (alere,

Vt animum ad aliquod studium iungant: aut equos

Aut canes ad venandum, aut ad Philosophos.

Iuuenibus assentatio parentum, aut propinquorum non parum nocet.

Plautus in Bacchidib.

Hei mihi, isthac illum perdidit assentatio.

Nam absque te esset, ego illum haberem rectū ad ingenium bonum.

Nunc propter te, tuamq; prauos factū est fiduciam.

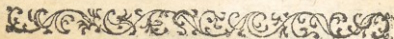
Iuuenilis ardor primo impetu furit,
ac citissimè euanescit.

Seneca in Octauia.

Iuuenilis ardor impetu primo furit.

Languescit idem facile: nec durat diu

In venere turpi: ceu levis flammæ vapor.

L.

DE LABORE.

Laboribus vacandum est, dum anni,
tempus, viresq; sinunt.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Dum vires anniq; sinunt, tolerate labores,

Iam veniet tacito curua senecta pede.

Aut mare nauigys, aut vomere scindite terram,

Aut fera belligeras, addite in arma manus.

Idem lib. 3. de arte amandi.

Ventura mentores iam nunc estote senecta,

Sic

Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,

Discite, eunt anni more fluentis aquæ.

Titus Calphurnius Eclog. 5.

-Iam certè potes insudare labori.

Iam pro me gnauam potes exercere iuuentam.

Tibullus Eclog. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas

Vtere, nam tardo labitur illa pede.

Laboris impatiens ad virtutis culmen non ascendet,
fructusq; eius haud capiet, moraliter.

Claudianus in Nupt. Honorij.

Non quisquam fruitur veris odoribus,

Hyblaos latebris nec spoliât fauos,

Si fronti caueat, si timeat rubos.

Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Labores, quibus Hercules cœlum
meruisse dicitur.

Boëtius metro 7. lib. 8.

Herculem duri celebrant labores.

Ille Centauros domuit superbos,

Abstulit sauo spoliū leoni,

Fixit & certis volucres sagittis,

Poma cernenti rapuit draconi,

Aureo læua grauior metallo

Cerberum extraxit triplici catena,

Victor immitem posuisse fertur

Pabulum seuis dominum quadrigis,

Hydra combusto perijt veneno.

Fronte turbatus Achelous amnis

Ora demersit pudibunda ripis.

Strauit Antæum Libycis arenis.

Cacus Euandri satiauit iras.

Quosq; pressurus foret alius orbis,

Setiger spumis humeros notauit.

Vltimus cælum labor irreflexo

Sustulit collo, pretiumq; rursus.

Vltimi cælum meruit laboris.

Ite nunc fortes vbi celsa magni

Ducit exempli via.

Laboris continui intimatio perpulchra.

Horat. lib. Epod. ad Canidiam.

Nullum à labore me reclinat otium.

Vrget diem nox, & dies noctem, neque est

Lenare tenta spiritu præcordia.

Labor continuus res fortissimas debilitat, atque corrumpit, senectamq; præmaturam inducit.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cōfiteor fācere hoc annos, sed & altera causa est,

Anxietas animi, continuusq; labor.

Cernis vt in duris (& quid boue firminus?) arua

Fortia taurorum corpora frangat opus.

Quæ nunquam vacuo solita est cessare nouali

Fructibus assiduus lassæ senescit humus.

Occidet, ad circi si quis certamina semper

Non intermissis cursibus ibit equus.

Firma

*Firma sit illa licet, soluetur in æquore naui,
 Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
 Me quoque debilitat series immensa laborum,
 Ante meum tempus cogit & esse senem.
 Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
 Immodicus contrà carpit vtrunque labor.
 A labore quandoque cessandum, moraliter.*

Verg. 3. Ecloga.

*Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.
 Seneca in Herc. furen.*

Post multa virtus opera laxari solet.

Labor assiduus vincit omnia, atque inuestigat.

Vergil. lib. 1. Georg.

- Labor omnia vincit.

*Improbis, & duris vrgens in rebus egestas.
 Terentius in Heauton.*

*Nihil tam difficile est, quin inquirendo inuestigari
 possit.*

DE LACRYMIS.

Lacrymis dolor egeritur atque leuatur.

Ouid. lib. 4. de Tristib.

*Fleq; meos casus: est quadam flere voluptas,
 Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.
 Seneca in Troade.*

- Arbitrio tuo

Implere lacrymis, fletus ærumnas leuat.

Lacrymæ interdum pondus verborum habent.

Ouid. 3. de Ponto.

*Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit,
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.*

Amici mortui deffendi non sunt: quia lacrymis
ad vitam reuocari non possunt.

Ouid. Epist. ad Liuiam consol.

*Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis
Quem semel umbrifera nauita lymtre tulit,
Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis.*

Propert. lib. 4. eleg. ad Paulum.

*Desine Paule meum lacrymis vrgere sepulcrum.
Panditur ad nullas ianua nigra preces.
Cum semel infernas intrarunt funera leges.
Non exorato stant adamante via.
Te licet orantem fusca Deus audiat aule:
Nempe tuas lacrymas littora surda bibent.*

Lacrymæ ex maxima sæpe lætitia profiliunt.

Plautus in Stichos.

*-Ego te nunc conspicio libens,
Ut præ lætitia lacrymæ præfiliunt mihi.*

Terentius in Adelphis.

*Homini illico lacrymæ cadunt, quasi puero, præ
gaudio.*

Lacrymæ misericordiam sæpissimè impetrant.

Ouid. 1. de arte amandi.

Et lacrymæ profunt, lacrymis adamata mouebis.
Idem

Idem lib. 1. de Ponto.

*Quodq; facis lacrymis opus est, nō sanguine dixit.
Sape per has flecti principis ira solet.*

Lacrymas puellarum arma esse.

Ouid. lib. 4. Metamor. his verbis innuit.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.

D E L A V D E.

Laus vera bonis ac doctis post obitum obtingit.

Propertius eleg. 1. lib. 3.

*Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
Maius ab exequijs nomen in ora venit.*

Laudandi præsentes cur non sint.

Terentius in Adelphis.

*Ah vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentari magis, quàm quod habeã gratũ,
facere existimes.*

Laudibus alienis non accedendum est, sed quis-
que de seipso examen suscipiat, verum sit nec-
ne quod ab aliis audit.

Persius satyra 1.

-Non si quid turbida Roma

*Eleuet accedas, examenq; improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsieris extra.*

Idem satyra 4.

*Respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
Tecũ habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.*

Laudari magis animo, quàm voce vult, ille
qui veri fauoris gloriam quarit.

Seneca in Thyeste.

*At qui fauoris gloriam veri petit,
Animo laudari magis, quàm voce volet.*

Laus vera etiam humili viro contingit.

Seneca in Thyeste.

Laus vera humili saepe contingit viro.

Laudari appetunt omnes, quod reprehensibile non
est, nisi finem recti in laudibus collocet.

Ouid lib. 1. de arte amandi.

*Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.
Quadrupedes inter rapidi certamina cursus,
Depexæq; iuba, plausaq; colla iuuant.*

Idem de faciei medicamine.

*Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa superbit auis.*

Iuuenalis 10. satyra.

*Bellorum exuuiæ truncis affixa trophæis,
Loricæ, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victæq; triremis
Aplustre, & summo tristis captiuus in arcu
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus, Graiusq; & Barbarus induperator
Erexit, causas discriminis atque laboris
Inde habuit: tanto maior famæ sitis est, quàm
Virtutis.*

Perf

Perfius satyra 1.

-Usq; adeóne

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
At pulchrū est digito monstrari, & dicier, hic est.
Ibidem.

-Rides ait, & nimis vncis.

Naribus indulges, an erit qui velle recusset
Os populi meruisse, & cedro digna locutus
Linquere?

Et sequitur.

Non ego, quum scribo, si forte quid aptius exit,
Quādo hæc rara avis est: si quid tamē aptius exit,
Laudari metuam. neq; enim mihi cornea fibra est.
Sed recti finemq; extremumq; esse recusō.

Parcè laudabimus aliquem, ne postea illius peccata
nobis pudorem incutiant.

Horat. lib. Epist. 1. ad Lollium.

Qualem cōmendes etiā atq; etiam aspice, ne mox
Incitant aliena tibi peccata pudorem.

Fallimur, & quondā non dignum tradimus. Ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri.

Laudare seipsum potest quis, duplici de causa, & pri-
mo ad audiētium ædificationem, secundo ad sui-
ipsius defensionem purgationemq; vt Vlysses.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Ergo operum, quoniā nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quā quæ comprehendere dictis

In

In promptu mihi sit, &c.

Laudare sua, & aliena vituperare
nemo debet.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes.

Sua vnusquisq; laudat.

Ouid. lib. 2. Fasto.

Quisq; suam (scilicet vxorem) laudat, studijs certamina crescunt.

Idem lib. 3. de Ponto.

Ipse ego librorum video delicta meorum,

Cum sua plus iusto carmina quisq; probet.

Autor opus laudat, sic forsitan Accius olim

Thersiten facie dixerit esse bona.

Valerius Flaccus lib. 5. Argo.

Autor & est rerum cunctis tutela suarum.

Laudum cupidus de se credit omnia.

Iuuenalis satyra 4.

-Nihil est quod credere de se

Non possit, cum laudatur dijs equa potestas.

Laus propria sordet.

Plautus in Epidico.

*Nam strenuiori deterior si predicat suas pugnas,
de illius ore fiunt sordida.*

Laus ad clementiam inducens lepidissimam.

Ouid. lib. 9. Metamor.

-Neq; est de tigride natus,

Nec rigidos silices, solidumve in pectore ferrum,

Aut

*Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leana.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cæpti
Vlla mei capiam dum spiritus iste manebit.*

Laus Homeri illustris.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

*-Meruit Deus esse videri,
Et fuit in tanto non paruum pectore numen,
Carminè cõplexus terram, mare, sydera, manes:
Et cantu musas, & Phœbum equauit honore.*

Manilius lib. 2. Astrono.

*Maximus Iliacæ gentis certamina vates
Ore sacro cecinit patriam, & sua iura petentem
Dum dabat, eripuit: cuiusq; ex ore profuso
Omnis posteritas latices in carmina duxit,
Amnemq; in tenues ausa est deducere riuos
Vnius sæcunda bonis.*

Salustij laus summa.

Martial. in Apophoretis.

*Hic erit, vt perhibent doctorum corda virorum
Primus Romana Crispus in historia.*

Philomelæ laus.

Ouid. lib. de Philomena.

*Dulcis amica veninoctis solatia præstans:
Inter aues etenim nulla tibi similis.
Tu philomena potes vocum discrimina mille,
Mille potes varios ipsa referre modos.
Nam quãuis aliæ volucres modulamina tentent,
Nulla potest modulis æquinalere tuis.*

Insuper

Insuper est auium spatij garrire diurnis.

Tu cantare simul nocte dieq; potes.

Ibidem.

Scribere me voces auium Philomela coëgit,

Quæ cantu cunctas exuperat volucres.

LECTIO.

Lectionis utilitas.

Horatius lib. i. Epist.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos

Qua ratione queas traducere leniter æuum,

Ne te semper inops agitet, vexetq; cupido,

Ne pavor & rerum mediocriter vtilium spes.

Virtutem doctrina paret, naturæ donet,

Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,

Quid purè tranquillet, honos, an dulce lucellum,

An secretum iter, & fallentis semita vitæ.

Claudianus de 4. Honori; Aug. Con.

Interea musis animus dum mollior instet,

Et quæ mox imitère legas, nec desinat vnuquam

Tecum Graia loqui tecum Romana vetustas.

Antiquos euolue duces, assuesce futuræ

Militiæ, latium retro te conser in æuum.

Libertas quæ sita placet, mirabere Brutum.

Perfidiam damnas, Metij satiabere pœnis.

Triste rigor nimius, Torquati despue mores.

Mors impensa bonum, Decios venerare ruentes.

Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto

Oppos

*Oppositus Cocles, Mutij te flamma docebit.
 Quid mora perfringat, Fabius. quid reb⁹ in arctis
 Dux gerat, ostendet Gallorum strage Camillus.
 Discitur hinc, nullos meritis obfistere casus.
 Prorogat eternam firitas tibi Punica famam
 Regule, successus superant aduersa Catonis.
 Discitur hinc quantum paupertas sobria possit,
 Pauper erat Curius reges cum vinceret armis,
 Pauper Fabricius Pyrrhi cum sperneret aurum.
 Sordida Serranus flexit dictator aratra,
 Lustrata lictore casa facesq; salignis
 Postibus affixit, collectæ consule messes,
 Et sulcata diu trabeato rura colono.*

Quid, & quo modo legendum.

Ausonius in Protreptico.

*Perlege quodcūq; est memorabile, priua monebo.
 Conditor Iliados, & æquabilis orsa Menandri
 Evoluenda tibi, tu scies & acumine vocis
 Innumeros numeros doctis accentibus effer,
 Affectusq; impone legens, distinctio sensum
 Auget, & ignavis dant intervalla vigorem.
 Ecquando ista mea contingent dona senectæ?
 Quando oblita mihi tot carmina, totq; per ævum
 Connexa historiæ soccos, aulaeq; regum,
 Et Melicos, lyricosq; modos præfando novabis?
 Obductosq; seni facies puera scere sensus?
 Te præeunte nepos modulata poemata Flacci,*

Alti

*Altisonumq; iterum fas est didicisse Maronem,
Tu quoq; qui latiam lecto sermone Terenti
Comis & astricto percurris pulpita socco,
Ad noua vix memorem diuerbia coge senectam.*

Non esse legendas fabulas.

Martial. lib. 10. Epigram.

*Qui legis Oedipodem, caligantemq; Thyestem,
Colchidas, & Scyllas, quid nisi monstra legis?
Quid te vana inuant misera ludibria chartæ?
Hoc lege, quod possis dicere iure, meum est.*

DE LEGIBVS.

Legem statuens legi se subiicere debet.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Pareto legi quisquis legem sanxeris.

Leges latæ sunt, ne fortes debiliores opprimerent.

Ouid. lib. 3. Fasto.

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset:

Cæptaq; sunt purè tradita sacra coli.

Leges sine moribus vanæ sunt, & nihil proficiunt.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Quid leges sine moribus

Vana proficiunt? si neq; seruidis

Pars inclusa caloribus

Mundi, nec boræ finitimum latus,

Durateq; solo nives

Mercatorem abigunt, horrida callidi

Vincunt æquora nauitæ

Legum

Legum & iuris peritus ad iudicium præ-
standum idoneus erit.

Plautus in Epidico.

P E. *Quem hominem inuenimus ad eā rem vtilē?*

A P O. *hic erit optimus,*

Hic poterit cauere rectè, iura qui & leges tenet.

Legibus quod est sancitum rescindi non debet,
necnon incæpisse turpe fuit.

Terentius in Phormione.

Mihi non videtur, quod sit factum legibus,

Rescindi posse, & turpe incæptum est.

Ibi leges nihil possunt, vbi pecunia regnat.

Petronius Arbitrarius satyricus.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat?

Aut vbi paupertas vincere nulla potest?

Leges à malis moribus in potestatem redactæ
sunt, parietibusq; adfixæ, vbi illos adfigi
æquius fuerat.

Plautus in Trinummio.

Mores leges perduxerūt iam in potestatem suam.

Et sequitur.

-Eæ misere etiam

Ad parietē sūt fixæ clauis ferreis, vbi malos mores

Adfigi nimio fuerat æquius.

Leges nullo discrimine pereunt.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

-Pereunt discrimine nullo

Amisse leges: sed pars vilissima rerum

Certamen mouisti opes.

DE LÆTITIA.

Lætitiae maximae intimatio.

Stattus lib. 2. Syluarum.

Securæ procul hinc abite mortes,

Hac vitæ genialis est origo.

Cedat luctus atrox, geniq; manens

Iam dulces lacrymæ, dolorq; fessus.

Quicquid fleuerat ante, nunc adoret.

Idem lib. 5. Syluarum.

Qualem te superi Priscilla, hominesq; benigno

Aspexere die, cum primum ingentibus actis

Admotus coniunx, viciisti gaudia cœnæ.

Lati ut viuant homines admonitio lepidissima.

Seneca in Hercule furente.

-Dum fata sinunt

Viuite lati, properat cursu

Vita citato, volucrisq; die

Rota præcipitis vertitur anni.

Dura peragunt pensa sorores,

Nec sua retro fila reuoluunt.

At genus hominum fertur rapidis

Obuia fati, incerta sui,

Stygias vltro querimus vndas.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Si vox est cantu, si mollia brachia salta,

Et quacunq; potes dote placere, place.

Idem.

Idem lib. 2. de Art.

Qui sermone placet taciturna silentia vitet.

Qui canit arte canat, qui bibit arte bibat.

Lætis (id est prosperis) rebus modus
ponendus est.

Statius lib. 2. Theb.

Pone modum lætis, satis ostro diues, et auro.

Conspicius, tenuem germani pauperis annum

Risisti, moneo regnorum gaudia temet.

Dedoceas, patiensq; fuga mereare reuerti.

DE LIBERALITATE.

Liberalitas immortalem hominem reddit, quia eius
fructus, scilicet fama, remanet tantum.]

Horatius Oda 2. lib. 2.

Vivet extento Proculius auro,

Notus in fratres animi paterni,

Illum aget penna metuente solui

Fama superstes.

Idem Oda 7. lib. 4.

Cuncta manus avidas fugient heredis amico

Que dederis animo.

Martial lib. 5. Epigram.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis,

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Idem lib. 8. Epigram.

Qui donas, facis ipse Blefranum.

Hoc longum tibi vita dum manebit,

Hoc & post cineres erit tributum.

Liberalitatis maximæ intimatio.

Vergil. 11. Aeneid.

Ante oculos, interq; manus sunt omnia vestras.

Ouid. lib. 3. Fasto.

Quid moror, & varijs onero tua pectora causis?

Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.

Claudia. in Panegyrico Prob. Probi.

Hic non diuitias nigrantibus abdidit antris,

Nec tenebris damnauit opes, sed largior imbre

Sueuerat innumeras hominum ditare cateruas.

Quippe velut denso currentia munera nimbo,

Cernere semper erat populis vndare penates,

Afsiduos intrare inopes, remeare beatos.

Præceps illa manus fluuios superabat Iberos

Aurea dona vomens.

Idem lib. 1. in Eutrop.

Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.

DE LIBERTATE.

Libertas nulla gratior est, quàm sub rege pio.

Claudianus 3. lib. in Stilico. laudes.

Fallitur egregio quisquis sub principe credit

Seruitium, nunquam libertas gratior extat,

Quàm sub rege pio.

Libertas operandi quiduis, plurimorum malorum
caussa est, præcipuè adolescentibus.

Statius

Stattus lib. 5. Syluarum.

*Quem non corrumpit pubes effrana, noua q̃;
Libertas properata toga? ceu nescia falcis
Sylua comas tollit, fructum q̃; expirat in umbras.*

Liberi naturaliter sunt homines libentius, quàm serui.

Plautus in Captiuis.

*Omnes profecto liberi libentius
Sumus, quàm seruimus.*

Liber captiuus aui penè similis est.

Plautus in Captiuis.

*Liber captiuus aui frè similis est.
Semel fugiendi si data est occasio,
Satis est: nunquam post illum possis prendere.*

Liber quis verè sit.

Horat. saty. 7. lib. 2.

*Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi q̃; imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:*

*Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus teres, atque rotundus
Externi ne quid valeat per leue morari,
In quem manca ruit semper fortuna.*

DE LIBIDINE.

Libido scilicet dominandi vel carnis, sanctos id est virtute præditos sæpe vicit.

Seneca in Hippolyto.

Vincit sanctos dira libido.

Libido in vetita irruit.

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

*Sed quia cecus inest vitij amor, omne futurum
Despicitur, suadentq; breuem presentia fructum.
Et ruit in vetitum damni secura libido.*

Libidini homo naturaliter deditus est.

Terentius in Andria.

-Ingenium est omnium

Hominum ab labore proclive ad libidinem.

DE LICENTIA.

Licentiam refrenare debet, qui civium rabiem
sedare, & pater patriæ inscribi cupit.

Horat. Oda 24. lib. 3.

*O quisquis volet impias
Cades aut rabiem tollere civicam:
Si quæret pater urbium
Subscribi statuis, inædomitam audens
Refrenare licentiam.*

Licentia omnes deteriores reddit, præ-
cipuè tamen adolescentes.

Terentius in Heauton.

*Nam deteriores omnes sumus licentia.
Quodcunq; inciderit in mentem volet, neq; id
Putavit prævum an rectum fiet quod petet.
Tu rem perire, & ipsum non poteris pati,
Dare denegarîs, ibit ad illum illico,
Quò maximè apud te valere sentiet,*

Abitur

Abiturum se abs te esse illicò minabitur.

Idem in Adelphis.

-Verùm nimia illa licentia

Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Iuuenalis 14. satyra.

Nemo satis credit tantum delinquere, quantum

Permittas, adeò indulgent sibi latius ipsi.

Claud. de 4. Honorij consul.

-Procliuior vsus

In peiora datur, suadetq; licentia luxum,

Illecebrisq; effrena fauet: tunc viuere castè

Asperius, cùm prompta Venus: tum durius iræ

Consulimus, cùm pœna patet.

DE LICITIS.

*Licita ingrata sunt atq; contemnuntur, illicita
verò & vetita econtra appetuntur.*

Ouid. lib. 2. eleg.

Quod licet, ingratiū est, quod nō licet acrius vrit.

Idem lib. 3. de fine tit.

Cui peccare licet, peccat minus. Ipsa potestas

Semina nequitia languidiora facit.

Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata:

Sic interdictis imminet ager aquis.

*Non omnia quæ licent perpetranda sunt, sed
quæ decent. Nam quæ decent facere laus est,
non autem quæ licent.*

Seneca in Octavia.

Id facere laus est, quod decet, non quod licet.

Claud. de 4. Honorij cons.

-Sed comprime motus,

Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit.

Occurrat, mentemq; domet respectus honesti.

Plura de his quæras infrà in tit. de Vetitis.

DE LINGVA.

Lingua interpret est animi.

Horat. de Arte poëtica.

Post adfert animi motus interprete lingua.

Lingua non semper profert ea quæ sunt in
mente, hoc est, lingua non semper
animi interpret est.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Crede mihi distant mores à carmine nostro:

Vita verecunda est, musa iocosa mea est.

Nec liber indicium est animi, sed honesta volūtas.

Plurima mulcendis auribus apta refert.

Accius esset atrox, conniua Terentius esset,

Essent pugnaces qui fera bella canunt.

Omne genus scripti gravitate Tragædia vincit,

Hæc quoque materiam semper amoris habet.

Martial. lib. 1. Epigram.

Innocuos censura potest permittere luxus.

Lasciva est nobis pagina, vita proba est.

Ling

Linguam habere venalem præsertim
in iudicio turpe est.

Ouid. lib. 1. Eleg.

*Turpereos empta miseros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.*

Lingua est pessima pars in malo homine.

Iuuenalis satyra 9.

*Viendum est rectè cum propter plurima, tū his
Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars pessima serui.*

DE LOCO.

In loco desipere dulce est.

Horat. Oda 12. lib. 4.

*Misce stultitiam consilijs breuem.
Dulce est desipere in loco.*

Ouidius ad Pisonem.

*Temporibus seruire decet: qui tempora certis
Ponderibus pensauit, eum si bella vocabunt,
Miles erit: si pax, positus toga gestiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem castra docebunt.*

Idem lib. 1. de Arte amandi.

*Si vox est cantu, si mollia brachia salta,
Et quacunque potes dote placere, place.*

Locus & res sæpe consilium in rebus
dubiis dare solent.

Ouid. lib. 1. de Tristib.

Difficile est tamen hic remis vtaris, an aura

Dicere, consilium resq; locusq; dabunt.

Loco suo aptè collocanda sunt ea, de quibus nobis erit dicendum.

Horat. de Arte poëtica.

Singula quæq; locum teneant sortita decenter.

DE LOQUACITATE.

Omnes mulieres loquaces habentur.

Plautus in Asinaria.

Nam multum loquaces meritò habemur omnes,

Nec mutam profectò repertam vllam esse

Hodiè dicunt mulierem illo in seculo.

Loqui tacenda laudabile non est.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Eximia est virtus præstare silentia rebus:

At contrà grauis est culpa, tacenda loqui.

Loquacitas nocet plurimum.

Horat. lib. 1. Epist. ad Sæuam.

Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet

Plus dapis, & rixæ multò minus, inuidiæq;.

Ouid. lib. 2. eleg.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captas

Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

Ausonius ad Paul.

-Vt diuersa sibi, vicinaq; culpa est,

Multa loquens, & cuncta silens.

Loquax & garrulus est omnis, qui multa percontatur.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Percontatorem fugito. Nam garrulus idem est.

DE LVCR O.

Lucri amorem vt deponant cupidi, saltem ex
iugi mortis memoria, exhortatio pia.

Horat. Oda 12. lib. 4.

Verum pone moras, & studium lucri

Nigrorumq; memor dum licet ignium.

Lucrandi causa ad quæque pericula se
homines exponunt.

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Lucra petens habili tauros adiungit aratro,

Et durum terræ rusticus vrget opus.

Lucra petituros freta perq; patientia ventis

Ducunt instabiles sydera certa rates.

Lucrandi causa rem diuinam cupidi deserunt.

Plautus in Pseudulo.

Silucri quid detur, potius rem diuinam deseram.

Lucrum maximum est interdum, pecuniam
in loco negligere.

Terentius in Adelphis.

*Pecuniam in loco negligere maximum interdum
est lucrum.*

Ouid. lib. 2. de Remedio amoris.

Munera, quæ dederas habeat sine lite iubeto:

Esse solent magno damna minora bono.

Lucrum omne vtile homini non est.

Plautus

Plautus in Captiuis.

*Non ego omnino lucrum omne esse vtile hominĩ
existimo.*

*Scio ego multos iam lucrum luculentos homines
reddidit.*

*Est etiam vbi profecto damnum pręstat facere,
quàm lucrum.*

Odi ego aurũ, multa multis sepe suasit perperam.

*Lucri odor cupido bonus est etiam ex qualibet
re. Sententia Vespasiani est Imperatoris,
quam Iuuenal. satyra 14. ponit.*

*Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta, & corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet.*

DE LVDO.

Ludus multorum malorum causa est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcenat.

*Ludus enim genuit trepidum certamẽ, & iram.
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.*

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

*Sic ne perdiderit non cessat perdere lusor
Et renocat cupidas alea sepe manus.*

In ludo pectora nostra patent.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

*Tunc sumus incauti, studioq; aperimur ab ipso
Nudaq; per lusus pectora nostra patent.
Ira subit, deforme malum, lucriq; cupido,*

Iurg

Iurgiaq; & rixæ, sollicitusq; dolor.

Crimina dicuntur, resonat clamoribus æther,

Innuocat iratos & sibi quisque deos.

Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur,

Et lacrymis vidi sæpe madere genas.

Ludus est malus illis, qui cado sunt stomacho.

Horat. satyra 5. lib. 1.

Lusum it Mæcenæ, dormitum ego, Vergiliusq;

Nanque pila lippis inimicum, & ludere crudis.

DE LUXURIA.

Luxuria orbis victrix rapit opes, ut iterum turpiter perdat.

Seneca in Octavia.

Turpis libido dominatur (scilicet nunc) potes Venere.

Luxuria victrix orbis immensas opes

Iampridem auaris manibus, ut perdat, rapit.

Luxuria malum prædulce ac pestis blanda dicitur, eo quod homines caligine non parua hebetat atque effæminat.

Claud. lib. 2. in Stilic. laudes.

-Nec te iucunda fronte fefellit

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper

Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus,

Membraq; Circeis effæminat acrius herbis.

Blanda quidem vultu, sed qua non tetrior vlla

Interius fucata genas, & amicta dolosis

Illecebris, toruos auro circumligat hydros.

Ille

Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Seneca in Octavia.

*Totum per orbem maximum exortum est malum
Luxuria, pestis blanda, cui dedit vires
Roburq; longum tempus, atque error grauis.*

Luxuria oritur maximè ex nimia rerum copia,
otio, seu prosperitate, quæ innumerorum
malorum causa est, licet per accidens.

Horat. lib. Epodon.

*Altera iam teritur bellis civilibus atas
Suis & ipsa Roma viribus ruit,
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marfi,
Minacis aut Hetrusca Porsenæ manus,
Aemula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Novisq; rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusq; abominatus Hannibal,
Impia perdemus deuoti sanguinis atas,
Ferisq; rursus occupabitur solum.*

Iuuenalis satyra 6.

*Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil
Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos committit elenchos.*

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

*Namq; ut opes nimias mundo fortuna subacta
Intulit, & rebus mores cessere secundis,
Prædaq; & hostiles luxum suasere rapinæ,
Non auro, tectisve modus: mensasq; priores.*

Asper

*Aspernata fames, cultus gestare decoros
 Vix nuribus, rapuere mares sæcunda virorum.
 Paupertas fugitur, totoq; accersitur orbe.
 Quo gens quaque perit.*

Seneca in Hippolyto.

*Quisquis secundis rebus exultat nimis,
 Fluitq; luxu, semper insolita appetens,
 Hunc illum magnæ dira fortuna comes
 Subit libido: non placent suetæ dapes,
 Non tecta, sani mores, aut vilis cibus.
 Cur in penates rarius tenues subit
 Hæc delicatas eligens pestis domos?
 Cur sancta parvis habitat in tectis Venus?
 Mediumq; sanos vulgus affectus tenet,
 Et se coërcent modica? contra diuites,
 Regnoq; fulti, plura quàm fas est, petunt?
 Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.*

Ibidem.

*Rupere sædus impius lucri furor,
 Et ira præceps, quæq; succensas agit.
 Libido mentes, venit imperij sitis
 Cruenta, factus præda maior minor,
 Pro iure vires esse.*

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

-Inde aspice latè

*Florentes quondam luxus quas verterit vrbes.
 Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
 Quantum sola voces animis illapsa voluptas.*

Prop.

Propertius lib. 3. eleg.

Proloquar, atq; vtinā patriæ sim verus aruspex,

Frangitur ipsa suis Roma superba bonis.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes.

-Nam cætera regna

Luxuries vitijs, odijsq; superbia vertit.

Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas,

Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit

Assyrio, Medoq; tulit moderamina Perses,

Subiecit Persen Macedo, cessurus & ipse

Romanis, hæc augurjs firmata Sibyllæ.

Idem lib. 3. de rapto Proserp.

-Sed quod dissuasor honesti

Luxus, & humanas oblimat copia mentes,

Pronocet vt segnes animos.

Luxuria à toris mæstis abesse solet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.

Non solet in mæstos illa venire thoros.

Luxuriæ deditus in iuuentute qui fuit, in senecute, ægritudineve positus vitam odit.

Persius satyra 5.

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille

In Venerem putris: sed cūm lapidosa chiragræ

Fregerit articulos veteris ramalia fagi,

Tunc crassos transisse dies, lucemq; palustrem,

Et sibi iam ferè vitam ingemuère relictam.

Luxu

Luxuria, cùm omni ætati est turpis, tum
senectuti fœdissima est.

Ovidius lib. 1. eleg. siue amo.

*Quæ bello est habilis, Veneri quoque cõuenit ætas,
Turpe senex miles, turpe senilis amor.*

Luxuriæ detestatio notabilis, quæ in homine
maior, quàm in brutis esse dicitur.

Seneca in Hippol.

-O tetrum genus

Non vlla vinctum lege melioris soli.

Fera quoque ipsa veneris euitant nefas,

Generisq; leges inscius seruat pudor.

Ouid. lib. 9. Metamorph. Sodomiticum
vitium his verbis adumbrat.

Nec vaccam vacca, nec equas vrit amor equarũ.

Vrit oues aries, sequitur sua fœmina taurum.

Sic & aues coeunt; interq; animalia cuncta

Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.

M.

DE MALITIA.

Malitia atq; impietas hominum maximè creuit.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

Sine locum spectro, locus est inamabilis, & quo

Esse potest toto tristius orbe nihil:

Sine homines, vix sunt homines hoc nomine digni,

ad

Quamq;

*Quamq; lupi sene plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent.*

Iuuenalis Satyra 1.

*Nil erit vltèrius quod nostris moribus addat
Posteritas, eadem capient facientq; minores:
Omne in præcipiti vitium stetit.*

Seneca in Hippol.

*Inuenit arte, bellicus Mauros nouas,
Et mille formas mortis. hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, & rubuit mare.
Tunc scelera dempto fine per cunctas domos
Terre, nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
Perimuntq; fœtus impie matres suos.
Taceo nouercas: mitius nil est feris.*

Idem in Octauia.

*Sed in parentis viscera intravit suæ
Deterior ætas, eruit ferrum graue
Aurumq;: sæuas mox & armauit manus.
Partita fines, regna constituit, nouas
Extruxit vrbes, tecta defendit suis
Aliena telis, aut petit, prædæ imminens.*

Plautus in Bacchidibus.

-Ædepol

(etiam

*Næ tu illorū mores, perquàm meditatè tenes, sed
Vnum hoc, ex ingenio malo malū inueniunt suo:*

Nulli

*Nulli amici sunt, inimicos ipsi in se omnes habent,
Atque se cùm frustrantur, frustrari alios stolidi
existimant.*

Plautus in Trinummo.

*Novi ego hoc secutum moribus quibus sit, malus
bonum malum*

*Esse volt, ut sit sui similis; turbant, miscent mores
mali, rapax,*

*Avarus, invidus, sacrum, prophanum: publicum,
priuatum habent:*

*Hiulca gens. hæc ego doleo, hæc sunt, quæ excru-
ciant.*

*Hæc dies noctesq; tibi canto, ut caueas, quod ma-
nu non queunt*

Tangere, tantum fas habet, quo manus abstineat.

Catullus.

Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,

Iustitiamq; omnes cupida de mente fugarunt,

Perfudere manus fraterno sanguine fratres.

Destitit extinctos natus lugere parentes.

Optauit genitor primæui funera nati,

Liber ut innuptæ potiretur flore iuuenta:

Ignaro mater substernens se impia nato,

Impia non verita est diuos scelerare penates.

Omnia fanda, nefanda malo permixta furore

Iustificam nobis mentem auertere deorum.

Quare nec tales dignantur visere cætus,

Nec se contingi patiuntur lumine claro.

dd 2

Malus

Malus fœlix esse nequit, etiam si ditissimus sit.

Iuuenal. satyr. 4.

*Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in vmbra?
Iugera quot vicina foro? quas emerit ades?
Nemo malus fœlix.*

Nemo usque adeo malus est, quin bonus effici possit, si reprehensioni aures accommodet.

Horatius lib. 1. epist. ad Mæcenat.

*Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator?
Nemo adeo ferus est, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.*

Nemo repenti fuit pessimus.

Iuuenalis 2. saty.

*Nemo repenti fuit turpissimus, accipient te
Paulatim qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuere monilia collo.*

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

- Nullus semel ore receptus

Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces.

Omnis malus feruus est etiam si rex sit.

Boëtius metro 2. lib. 4.

*Quas vides sedere celsò
Solij culmine reges
Purpura claros nitente,
Septos tristibus armis,
Ore toruo comminantes,
Rabie cordis anhelos.*

Detra

*Detrahat si quis superbis
 Vani tegmina cultus,
 Iam videbit intus atras
 Dominos ferre catenas.
 Hinc enim libido versat
 Auidis corda venenis.
 Hinc flagellat ira mentem
 Fluctus turbida tollens.
 Mæror aut captos fatigat,
 Aut spes lubrica torquet.
 Ergo cum caput tot vnum
 Cernas ferre tyrannos,
 Non facit quod optat ipse
 Dominis pressus iniquis.*

Claudianus de 4. Honorij cons.

*Tu licet extremos latè dominere per Indos,
 Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
 Si metuis, si praua cupis, si duceris ira,
 Seruitij patièrè iugum, tolerabis iniquas
 Interius leges. tunc omnia iure tenebis,
 Cùm poteris rex esse tui.*

Mali à statuis nihil differunt, nisi quod
 illorum imago viuuit.

Iuuenalis satyr. 8.

- At tu

*Nil nisi Cecropides, truncoq; simillimus Herme.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quòd
 Illi marmoreum caput est, tua viuuit imago.*

d d 3

Mali

Mali ad nocendum assidue proni sunt, & eis nullum
tempus ad nocendum angustum est.

Seneca in Medea.

Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.

Mali conscius diligitur tantum.

Iuuenalis satyra 3.

Quis nunc diligitur, nisi conscius? & cui fruens

Æstuat occultis animus semperq; tacendi?

Nil tibi se debere putat, nil confinet vnquam

Participem qui te secreti fecit honesti.

Carus erit Verri, qui Verrem tempore quo vult

Accusare potest.

Quod malis omnia ex sententia vt plurimum succedunt, bonis verò cōtra, hinc quidam de Dei prouidentia dubitant, asserentes hominum genus à fortuna regi (vt titulo de fortuna ostensum est) sed falsò. Tolluntur autem in altum, vt lapsu maiore ac grauiore ruant.

Seneca in Hippolyro.

Sed cur idem qui tanta regis,

Sub quo vasti pondera mundi

Librata suos ducunt orbes,

Hominum nimium securus ades,

Non sollicitus prodesse bonis

Nocuisse malis.

Boëtius metro 5. lib. 1.

Omnia certo fine gubernas,

Hominum solos respicis actus

Merito rector cohibere modo.

Nam

Nam cur tantas lubrica versat
Fortuna vices? premit insontes
Debita sceleris noxia pœna.

At peruersi resident celsò
Mores solio, sanctaq; calcant
Iniusto iure colla nocentes.

Latet obscuris condita virtus
Clara tenebris, iustusq; tulit
Crimen iniqui.

Nil periuria, nil nocet ipsis
Fraus mandacij coëmpta colare.
Sed cùm libuit viribus vti
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudeant subdere reges.

O iam miseras respice terras
Quisquis rerum fœdera nectis.
Operis tanti pars non vilis,
Homines quatinus fortune salo.
Rapidos rector comprime fluctus,
Et quo cælum regis immensum
Firma stabiles fœdere terras.

Claudianus lib. I. in Ruffin.

Sed cùm res hominum tanta caligine volui
Aspicerem, letosq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio, causaq; viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ semina currere motu
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras,

*Fortuna, non arte regi, quæ numina sensu
 Ambiguo, vel nullo putat, vel nescia nostri.
 Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum
 Absolvitq; deos: iam non ad culmina rerum
 Inuictos creuisse queror: tolluntur in altum
 Ut lapsu maiore ruant.*

Mali sunt, bonis qui maledicunt.

Plautus in Bacchidibus.

Mali sunt homines, qui bonis dicunt malè.

Mali non quiescunt, nisi prius aliquod
 malum perpetrauerint.

Iuuenalis Satyra 3.

*Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
 Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
 Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
 Ergo non aliter poterit dormire, quibusdam
 Somnum rixa facit.*

Malo benefacere tantum periculum est,
 quantum bono malefacere.

Plautus in Penulo.

-Malo benefacere tantundem

Est periculum, quantum bono malefacere.

Malos homines terra nunc educat.

Iuuenalis satyra 15.

Terra malos homines nunc educat.

DE MALIS.

Mala æquanimiter sustinens demum haud
 parua reportabit bona.

Plaut.

Plautus in Afinaria.

Fortiter malum qui patitur, idem pòst potitur bonum.

Mala incerta dubiaq; magis angunt hominem.

Seneca in Agamemnon.

Exprome, clades scire qui refugit suas

Gruat timorem: dubia plus torquent mala.

*Illata mala æquanimiter tolerat, qui
maiora veretur.*

Seneca in Herc. furen.

Quisquam ne segnis tanta tolerauit mala,

Maiora quisquis timuit?

Mala alterius prius rescimus, quàm bona.

Terentius in Andria.

More hominum euenit, vt quid sim nactus mali

*Prius rescires tu, quàm ego illud quod tibi euenit
boni.*

Maxima mala non diu latitant.

Seneca in Medea.

Magna non latitant mala.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium inter æquales bene contrahitur.

& sic contrahendum est.

Ouid. lib. Epist. 9. Heroid.

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenti,

Tam premitur magno coniuge nupta minor.

Non honor est, sed onus species lesura ferentes.

dd 5

Si

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Ad contrahendum matrimonium
mora utilis esse dicitur.

Quid. lib. 3. Fastor.

*Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,
Differ, habent parvæ commoda magna moræ.*

Matrimonium. & regnum duos
vnâ non capit.

Quid. lib. 3. de arte amandi.

Non bene cum socijs regna Venusq; manent.

Seneca in Agamemnone.

Nec regna socium ferre, nec tede sciunt.

Matrimonij encomium.

Horatius lib. 1. carm. ode 13.

Felices ter & amplius,

Quos irrupta tenet copula, nec malis

Diuisus querimonijs,

Suprema citius soluet amor die.

Propertius lib. 2. Eleg.

Exemplo iunctæ tibi sint in amore columbæ,

Masculus, & totum sæmina coniugium.

DE MEDICINA.

Varia medicina danda est iuxta ægri-
tudinum exigentiam.

Quid. lib. 2. de Remed. amoris.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes,

Mille mali species, mille salutis erunt.

Medic

Medicina congruo tempore data prodest.

Ouid. lib. 1. de Rem. amo.

Temporibus medicina valet: data tēpore profunt,

Et data non apto tempore vina nocent.

Medicina omnes morbos sanare potest.

Propertius lib. 2. eleg.

Omnes humanos sanat medicina dolores,

Solus amor morbi non amat artificem.

Medicus bene habentibus non est opus,
sed male habentibus.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Firma valent per se, nullūq; Machaona querunt,

Ad medicam dubius confugit ager opem.

Medicus non potest omnes agri-
tudes sanare.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Non est in medico, semper releuetur vt ager,

Interdum docta plus valet arte malum.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,

Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis auxiliatur aquis:

Cura quoq; interdum nulla est medicabilis arte,

Et si sit, longa est extenuanda mora.

DE MEDIOCRITATE.

Mediocritas in omni re tenenda est, & ad
hoc exhortatio lapidissima.

Ouidius

Ouid.lib.2. Metamorph.

*Altius egressus cœlestia tecta cremabis:
Inferius, terras: medio tutissimus ibis.*

Idem lib.8. Metamorph.

*-Postquam manus vltima cæpto
Imposita est, geminas opifex librauit in alas,
Ipse suum corpus, motaq; pependit in aura,
Instruit & natum: medioq; vt limite curras
Icare, ait, moneo: ne si demissior ibis,
Vnda grauet pennas: si celsior, ignis adurat.
Inter vtrunque vola.*

Horat. Oda 10. lib.2.

*Rectius viues Lycini: neq; altum
Semper vrgendo, neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.*

*Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.*

Seneca in Œdipo.

*Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem Zephyro leui
Vela, ne pressæ graui
Spiritu antennæ tremant
Lene, sed modicum fluens
Aura, nec vergens latus*

Ducat

Ducat intrepidam ratem,
 Tuta me media vehat
 Vita decurrente via.
 Gnosium regem timens
 Alta dum demens petit
 Artibus fidens novis,
 Certat & veras aues
 Vincere, & falsis nimis
 Imperat pennis puer,
 Nomen eripuit freto.
 Callidus medium senex
 Dædalus librans iter
 Nube sub media stetit
 Alitem spectans suam.
 Quicquid excessit modum
 Pendet instabili loco.

Idem in Agamemnone.

Fælix mediæ quisquis turbæ
 Partem quietus aura stringit
 Littora tuta, timidusq; mari
 Credere cymbam remo terras
 Propiore legit.

Boëtius metro 4.lib.2.

Quisquis volet perennem
 Cautus ponere sedem,
 Stabilisq; nec sonori
 Sterni flatibus Euri,
 Et fluctibus minantem

Curat

Crat spernere pontum
 Montis cacumen alti,
 Bibulas vitet arenas,
 Illud protervus auster
 Totis viribus vrget,
 Hæ pendulum solutæ
 Pondus ferre recusant.
 Fugiens periculosam
 Sortem sedis amœnæ
 Humili domum memento
 Certus figere saxo.
 Quamuis tonet ruinis
 Miscens æquora ventus,
 Tu conditus quieti
 Fælix robore valli
 Ducens serenus auum
 Ridens æthereas iras.

Terentius in Andria.

-Nam id arbitror

Apprimè in vita esse vtile, ne quid nimis.

Martialis lib. i. Epigram.

Illud quod mediū est, atq; inter vtrūq; probatur.

Mediocritatem deferens malos exitus ha-
 ber, vt exemplis liquet.

Ouid. lib. 8. Metam. de Icaro.

Cū puer audaci cœpit gaudere volatu,
 Deseruitq; ducem cœli cupidine tactus
 Altius egit iter, rapidi vicinia solis

Mollis

*Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
 Tabuerant cerae, nudos quatit ille lacertes,
 Remigioq; carens non vllas percipit auras.
 Oraq; cerulea patrium clamantia nomen
 Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.*

Idem i. de Trifub.

*Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
 Icarus, Icarijs nomina fecit aquis.*

Ibidem de Phaëtonte.

*Vitaret cælum Phaëton si viueret, & quos
 Optauit stultè tangere, nollet equos.*

Seneca in Herc. Oeteo.

*Quisquis medium defugit iter
 Stabili nunquam tramite curret.*

*Dum petit vnum præbere diem
 Patriosq; puer concitat axes,
 Nec procul solitum percurrit iter.*

*Sed Phæbeis ignota secat
 Sydera flammis errante rota
 Secum pariter perdidit orbem.*

*Medium cæli cum peragrat iter
 Tenuit Latias Dædalus oras,
 Nulliq; dedit nomina ponto.*

*Sed dum volucres vincere veras
 Icarus audet, patriasq; puer
 Despicit alas, Phæboq; volat
 Proximus, ipse dedit ignoto
 Nomina Ponto.*

Ouid

Ouidius lib. 3. de Tristib.

Qui cadit in plano (vix hoc tamen euenit ipsum)

Sic cadit, vt tacta surgere possit humo:

At miser Elpenor tecto delapsus ab alto.

Occurrit regi flebilis vmbra suo.

Quid fuit vt tutas agitare Dædalus alas?

Icarus immensas nomine signet aquas?

Nempè quod hic altè, demissius ille volabat.

Nam pennas ambo non habuere suas.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

In se magna ruunt, letis hunc numina rebus

Crescendi posuere modum.

Medium virtutem in se habere dicitur.

Horatius lib. 1. Epist. ad Quintium.

Virtus est medium vitiorum vtrinque redactum.

DE MEDITATIONE.

Meditatio id est, quod rectè geris.

Ausonius de ludo 7. Sap.

μελέτη τὸ πᾶν qui dixit & dictum probo,

Meditationem id esse, rectè quod geras.

Meditans omnia negotia ad rem gerendam solus est efficax, & is sapiens habetur.

Ausonius de ludo 7. Sap.

Is quippe solus rei gerendæ est efficax,

Meditatur omne qui prius negotium.

Terentius in Adelphis.

(modò est

O Demea, istuc est sapere, non quod ante pedes

Vide

*Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
Prospicere.*

Præmeditanda sunt omnia negotia.

Ausonius de ludo 7. Sap.

*Aduersa rerum, vel secunda prædicat
Meditanda cunctis comicus Terentius,
Locare sedes, bellum gerere, aut ponere
Magnas, modicasq; res etiam, paruas quoque
Agere volentem semper meditari decet.
Nam segniores amnes inceptis nouis,
Meditatio si rei gerendæ defuit.*

Ibidem.

*Nihil est quod ampliore curam postulet,
Quàm cogitare quid gerendum sit, dehinc
Incogitantes fors, non consilium regit.*

DE MENDACIO.

Mendacium dicere scelus est, præ-
sertim parentibus.

Plautus in Mercat.

*Mihi scelus videtur me parenti proloqui menda-
cium.*

Mendacium ut fugiatur, & verum dicatur,
admonitio notabilis.

Terentius in Heauton.

*Quid dicam? quam causam adferam? S Y R. Quin
nolo mentiare;*

Apertè, ita ut res sese habet, narrato.

e e

Plaut

Plautus in Persa.

Mendacium adēpol dici, atq; haud te decet.

Mendacium constanter negare solet, qui
vera dicere didicit.

Plautus in Amphitr.

A. L. C. Cur negas? **AMPH.** Quia vera didici dicere.

Mentiri qui nequit, Romæ inutilis est.

Iuuenalis satyr. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum

Si malus est, nequeo laudare, & poscere: motus

Astrorum ignoro: funus promittere patris

Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam

Inspexi: ferre ad nuptam quæ mittit adulter,

Quæ mandet, norint alij.

DE MENTE.

Mens temporalibus dedita rebus ma-
ximè hebetatur.

Boëtius metro 12. lib. 3. de Euridice ab
Orpheo marito suo liberata, quæ retro
ad inferos respexit.

Vos hæc fabula respicit

Quicumq; in superum diem

Mentem ducere queritis.

Nam qui tartareum in specus

Victus lumina flexerit,

Quicquid præcipuum trahit,

Perdit, dum videt inferos.

Plura de his inuenies in tit. de affectibus.

Mens.

Mens boni conscia sperat, mali verò econtra.

Ovidius lib. 1. Fasto.

*Conscia mens, ut cuiq; sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemq; metumq; suo.*

Mentes peruersæ omnia, in malum scilicet, interpretando, corrumpere possunt, quæ tamen solida permanent.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

*Omnia peruersæ poterunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.*

DE MERETRICIBVS.

Meretrices summopere fugiendæ sunt, eò quòd bona quæq;, & præcipuè sapientiam ab homine auferunt.

Plautus in Truculento.

Meretrix meum herum

Miserum sua blanditia intulit in

Pauperiæ, priuauit bonis, luce, honore atq; amicis.

Ibidem.

-Nam mihi hæc meretrix

Quæ hic habet Phronesium suum nomen, omnem.

Ex pectore euomit meo Phronesium.

Meretrices eo, quod insatiabiles sunt mari assimilantur.

Plautus in Truculento.

Meretricem ego item esse reor

Mare ut est, quod des deuorat, nunquã abundat.

*Des quantum vis, nusquam
Apparet neq; datori neq; acceptrici.*

Meretrices Deum non verentur.

Terentius in Hecyra.

*Nec pol ista metuunt Deos, nec hos respicere Deos
opinor.*

Meretrices munera captant suo corpore.

Ouid. lib. 1. eleg. siue amo.

*Stat meretrix certo cuius mercabilis ære,
Et miseras iussu corpore querit opes.*

Ibidem.

*Sola viro mulier spolijs exultat ademptis,
Sola locat noctes, sola locanda venit.*

Meretricum reprehensio accommodata.

Horatius Oda 13. lib. 4.

Quò fugit Venus heu, quò ve color decedens?

Quò motus? quid habes illius, illius

Quæ spirabat amores,

Quæ me surripuerant mihi?

Fælix post Cynaram, notaq; & artium

Gratarum facies, sed Cynaræ breues

Annos fata dederunt,

Seruatura diu parem

Cornicis vetulæ temporibus Licet,

Possent vt iuuenes visere feruidi

Multo non sine risu

Delapsam in cineres facem.

D E M E T V.

Metum auget, scelus qui obruit scelere.

Seneca in Agamemnone.

Quod metuit auget, qui scelere scelus obruit.

Metus est malus rerum interpret.

Claudianus de bel. Geti.

*Sed malus interpret rerum metus, omne trahebat
Augurium peiore via.*

Metus laudare quos cogit, eosdem
& inimicos reddit.

Idem in Thyeste.

-Quos cogit metus

Laudare, eosdem reddit inimicos metus.

Ouid. lib. 2. eleg.

-Quem metuit quisq; perisse cupit.

D E M I L I T I A.

Militiæ togatæ elegans descriptio.

Ouidius ad Pisonem.

-Nec enim si bella quierunt,

Occulit & virtus: licet exercere togata

Munera militiæ, licet & sine sanguinis haustu

Militia legitimo sub iudice bella mouere.

Hic quoq; seruati continget gloria ciuis,

Altaq; victricis intexunt limina palmae.

Olim turba vias impleuerat agmine denso,

Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua mæstos

*Defensura reos vocem facundia mittit,
 Seu trepidos ad iura decem citat hasta virorum;
 Et sic marciubet centeno iudice causas,
 Seu capitale nefas operosa diluis arte.*

Milites omnes impij, perfidi, & ad omnia vitia
 perpetranda parati, si lucrum detur.

Lucanus lib. 10. bel. Ciuil.

*Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur,
 Venalesq; manus: ibi fas, vbi maxima merces.*

Milites duce percusso diffugiunt.

Ouid. lib. 3. Fasto.

*Diffugiunt Tyrū quo quēque agit error, vt olim
 Amisso dubia rege vagantur opes.*

Valer. Flac. lib. 4. Argon.

*Bebricas extemplo spargit fuga; nullus adempti
 Regis amor: montem celeres, syluamq; capeffunt.*

DE MISERIA.

Miseriæ maximæ intimatio.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

Si mihi non parcis, fortuna parcere debes.

Non habet in nobis vllius ira locum.

Elige nostrorum minimum, minimumq; malorum

Isto, quo quereris grandius illud erit.

Quàm multa madidæ celantur arundine fossæ,

Florida quàm multas Hybla tuctur apes,

Quàm multæ gracili terrena sub horrea ferre

Limite fœrmicæ grana reperta solent;

Tam

*Tam me circumstat densorum turba malorum.
 Crede mihi, vero est nostra querela minor.
 His qui contentus non est, in litus arenas,
 In segetem spicas, in mare fundat aquas.
 Intempestivos igitur compesce furores,
 Vela neque in medio desere nostra mari.*

Idem 4. de Ponto.

*Tempora nam misera complectar ut omnia vite
 A meritis eius pars mihi nulla vacat.
 Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvis
 Punica sub lento cortice grana rubent,
 Africa quot segetes, quot Imolia terraracemos,
 Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.*

Miseria caret invidia.

Plautus in Truculento.

*Mauelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimi-
 cis meis.*

*Nam inuidere alij bene, tibi male esse, miserum est.
 Qui inuidet eget: illi, quibus inuidetur rem habet.*

Ausonius in Cleoboli sententiis.

Fortune invidia est immeritus miser.

Miseriam fide carere miserrimum est.

Ouid. 4. de Ponto.

*Qui veniunt istinc vix vos ea credere dicunt,
 Quàm miser est, qui fert asperiora fide.*

Miserias ferre leue est, perferre autem graue.

Seneca in Thyeste.

Erras, malorum sensus accrescit die.

Leue est miseria ferre, perferre est graue.

Miser est qui grauius amat, qui verò
leuius ferit.

Tibullus lib. 2. eleg. 1.

*Ah miseri, quos hic grauius Deus urget, at ille
Felix, cui placidus leniter afflat amor.*

Quis miser, quis miserior, quis verò
miserrimus sit.

Plautus in Captiuis.

*Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, querit, &
id agrè inuenit,*

*Sed ille est miserior, qui & agrè querit & nihil
inuenit,*

*Ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat
non habet.*

Miser non est cui mori facilè est, sed cui
econtra euenit.

Seneca in Hercule Œteo.

Nunquàm est ille miser, cui facile est mori.

Idem in Agamemnone.

O quàm miserum est, nescire mori.

Miser timet affiduè, ne deterius ei contingat.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

-At Agmon

Feruidus ingenio, tum verò & cladibus asper:

Quid superest quod iam patientia nostra recuset

Ferre viri dixit? Quid habet Cytherea quod vltra

(Velle puta) faciat? Nam dum peiora timentur

Est locus in voto.

Mise

Miserum se credit nullus, nisi ad felicio-
res comparatus.

Seneca in Troade.

Nemo se credit miserum, licet sit.

Tolle felices, remoueto multo

Diuites auro, remoueto centum

Rura qui scindat opulenta bobus,

Pauperi surgent animi iacentes,

Est miser nemo, nisi comparatus.

Qui miser est, ut Hercules fuit, hic
Deus non est.

Seneca in Hercule furente.

Quencunque miserum videris, hominem scias.

Miseri Deum colere maximè debent.

Seneca in Agamemnone.

Miseris colendos maximè superos reor.

Miseri increduli dicuntur.

Seneca in Hercule Cæteo.

Misera mens incredula est.

Miseri, maleuolentes atque inuidi de aliorum
bonis sunt, cupiuntq; illis omnes
esse similes.

Plautus in Captiuis.

*Quia tute ipse eges in patria, nec tibi quid viuas
domi'st.*

Omnes inuenire similes tibi vis, non mirum facis.

*Est miserorum ut maleuolentes sint, atque inui-
deant bonis.*

Pudore vacant miseri.

Seneca in *Œdipo*.

Nullus est miseris pudor.

Statius lib. 8. *Thebaid.*

Nec habent extrema pudorem.

Miseri quod nimis volunt hoc facile credunt,
imo quod nimis metuant.

Seneca in *Hercule furente*.

Quod nimis miseri volunt

Hoc facile credunt.

MEGAE. Imò quod metuant nimis

Nunquam amoveri posse, nec tolli putant.

Miseri suspiciosi sunt, seq; negligi semper credunt.

Terentius in *Adelphis*.

*Omnes, quibus res sunt minus secunda, magis sunt
nescio quomodo*

Suspiciosi, ad contumeliã omnia accipiunt magis,

Propter suã impotentiã se semper credunt negligi.

Miserorum est nunquam lætis rebus cre-
dere atque gaudere.

Seneca in *Thyeste*.

Proprium hoc miseros sequitur vitium

Nunquam rebus credere lætis.

Rideat fœlix fortuna licet,

Tamen afflicto gaudere piget.

Miseris vnicum solatium est, socium
in pœnis habere.

Seneca in *Troade*.

Dulce mœrenti populus dolentium,

Dulce

*Dulce lamentis resonare gentes,
Lentius luctus, lacrymæq; mordent
Turba quas fletu simili frequentat.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.*

Ibidem.

*Aequior casum tulit, & procellas
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.*

Miserrimus nil vetetur.

Ouid. lib. 14. Metamor.

*-Sors autem ubi pessima rerum est,
Sub pedibus timor est, securaq; summa malorum.
Seneca in Œdipo.*

Solent extrema securos facere mala.

Miserrimus mortem optat, quia miseriae finis est.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

*O utinam à nostro secedere corpore possem.
Nec mihi mors grauis est posituro morte dolores.*

Idem Epist. 20. Heroid.

*Occurrunt animo pereundi mille figure,
Morsq; minus pœna, quàm mora mortis habet.
Seneca in Troade.*

*Si vis Vlysse cogere Andromachem metu,
Vitam minare, iam mori votum est mihi.*

Ouid. lib. 1. de Tristib.

Nec lethum timeo, genus ac miserabile lethi.

DE

DE MISERICORDIA.

Misericordiæ ac veniæ nullus est post
mortem locus.

Statius lib. 3. Sylvarum.

*Ad manes ignare fugis, nec flectere parcas,
Aut placare mala datur aspera numina lethæ.*

Ouid. Epist. ad Liuiam de morte fil.

*Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis,
Quem semel umbrifera nauita lentre tulit.*

Propert. lib. 3. eleg.

*Desine Paule meum lacrymis vrgere sepulcrum,
Panditur ad nullas ianua nigra preces.*

Reliqua pete ex tit. de Lacrymis.

Item tit. de Inferno.

Misericordiæ imploratio piissima.

Ouid. lib. 13. Metamor.

-Tantum miserere, precesq;

Supplices exaudi, tibi enim succumbimus vni.

Seneca in Troade.

-Pedibus admoueo tuis.

Miserere matris, et preces placidus pias,

Patiensq; recipe, quoq; te celsum altius

Superi leuarunt, mitius lapsos preme.

Claudianus in Epig. satisfactionis
ad Hadria.

Me precor, heu me redde mihi, grauibusq; medere

Vulneribus, vitamq; iube famamq; reuerti.

Quæ per te cecidit, per te fortuna resurgat.

Sanus

*Sanus Achillæis remeavit Telephus herbis,
Cuius pertulerat vires, & sensit in vno
Lethalē, placidamq; manū: medicina per hostem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipse, dolores.*

Plautus in Captiuis.

*-Nunc obsecro te vnum hoc,
Quoniam nobis dī immortales animum ostende-
runt suum,
Vt qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc con-
seruum velint,
Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te
oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei te erga boni-
tatem patris,
Perq; conseruitium commune, quod hostica euenit
manu:
Ne me secus honore honestes, quam ego te quum
seruiebas mihi.
Atque qui fueris, & qui nunc sis, meminisse vt
memineris.*

Claud. lib. 2. in Eutropium.

*In te iam spes vna mihi, pro fronde Minervæ.
Has tibi protendo lacrymas, succurre ruenti.
Eripe me tandem, seruilibus eripe regnis.
Né ve adeo cunctos paucorum crimine damnes,
Nec noua tot meritis offensa prioribus obstet.
Iam iam flecte animum: suprema pericula semper
Dant veniam culpæ.*

Miser

Misericors magis est, qui aliqua mala per-
pessus est, quàm qui nulla.

Vergil. lib. 1. Æneid.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Misericors pro vita mortem saepe
misero dedit.

Seneca in Troade.

AGAM. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?

PYR. Mortem misericors saepe pro vita dabit.

DE MODO.

Modus in omnibus rebus seruandus est, eo quòd
omne nimium sit vituperabile.

Horat. satyra 1. lib. 1.

*Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraq; nequit consistere rectum.*

Idem lib. 1. Epist. ad Numicium.

*Insani sapiens nomen feret, æquus iniqui
Vltra quàm satis est virtutem si petit ipsam.*

Plautus in Pœnulo.

- Modus omnibus

*In rebus soror est optimum habitu, nimia omnia
Nimium exhibent negotium hominibus ex se.*

Ausonius de septem sapient.

Et Mitylenæis nimium nil Pittacus oris.

Mensuram optimam ait Cleobolus Lyndius in re.

Modum excedens instabile est: mode-
rata verò durans.

Seneca

Seneca in Troade.

Moderata durant.

Iuuenalis satyra 10.

-Nec vnquam

Sanguine cauidici maduerunt rostra pusilli.

DE MONITIONE.

Monitio utilis est, etiam si illud, ad quod hortaris aliquem, agat.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Ergo quod fuerat stimulus factura sine vllis,

Plenius autorem te quoq; nacta facit.

Acer & ad palma per se cursurus honores,

Si tamen horteris, fortius ibit equus.

Idem lib. 5. de Tristib.

Nec te credideris, quia non facis ista, moneri.

Vela damus quamuis remige puppis eat.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ille monendo

Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Idem lib. 2. de Remedio amo.

Nunc opus est celeri subdere calcar equo.

Monentis verba impatiens animus odit.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte

Respuit, atque odio verba monentis habet.

Monitio loco, temporéq; congruo fieri debet.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Quis matrem nisi mentis inops in funere nati

Flet.

Flere vetat? non hoc vlla monenda loco est.

Idem libro 1. de Ponto.

Vtq; Machaonijs Paantius artibus heros

Lenito medicam vulnere sensit opem:

Sic ego mentei acens, & acerbo saucius ictu,

Admonitu cæpi fortior esse tuo.

Et iam deficiens sic ad tua verba renixi,

Vt solet infuso vena redire mero.

DE MORA.

*Mora omnis resecanda est, eo quod damnosa
est fere in omni re.*

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit,

Dum superest aliquid, cuncti coëamus ad arma.

Lucanus lib. 2. bel. Ciuil.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Seneca in Thyeste.

Serum est cauendi tempus in medijs malis.

Silius Italicus lib. 4. bel. Pun.

Pelle moras, brevis est magni fortuna fauoris.

Manilius lib. 4. Astron.

Mora sæpe malorum

Dat causas.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,

Dilatatum longæ damna tulisse moræ.

Mora omnis amanti longa videtur.

Ouid.

Ouidius Epist. 18. Heroid.

*Longa mora est nobis omnis quæ gaudia differt:
Da veniam fassæ, non patienter amo.*

Mora in amore vires haud paruas
amanti præbet.

Ouid. lib. 1. de Remed. amor.

*Nā mora dat vires, teneras mora percoquit rivas,
Et validas segetes quod fuit herba facit.
Quæ præbet latas arbor spaciantibus umbras
Quo posita est primum tempore virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
Ibidem.*

Verba dat omnis amās, reperitq; alimēta morādo.

Idem Heroid. Epist. 19.

*Assumpsit vires, auctaq; flamma mora est.
Quiq; fuit nunquam parvus vel tempore longo
Ex spe, quam dederas tu mihi, crescit amor.
Seneca in Agamemnone.
Quod ratio nequit, sæpe sanauit mora.*

Mora omnis properanti longa est.

Seneca in Agamemnone.

Omnisq; nimium longa properanti mora est.

Mora ad præstandum auxilium
breuis esse debet.

Ouidius lib. 4. Metamorph.

-Ad opem brevis hora ferenda est.

Mora sæpe sanat, quod ratio nequit sanare.

ff

Senec

Seneca in Agamemnone.

*Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi:
Quod ratio nequit, sepe sanauit mora.*

Ouid. lib. 3. Fastor.

Differ, habent parue commoda magna mora.

DE MORBIS.

Non omnis morbus est sanabilis.

Ouid. libro 1. de Ponto.

Non est in medico semper resuetur ut aeger.

Interdum docta plus valet arte malum.

Cernis ut è molli sanguis pulmone remissus

Ad stygias certo limite ducat aquas.

Adferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,

Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis auxiliatur aquis.

Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam maiora videmus

Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

Aliud est sentire, aliud tollere morbum.

Ouid. 3. de Ponto.

Non eadem ratio est sentire, & tollere morbos.

Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.

Morbis quamprimum, antequam inua-
luerint occurrendum.

Ouid. lib. 1. de remed. amor.

Opprime dū nova sunt subiti mala semina morbi,

Et

Et tuus incipiens ire resistat equus.

Ibidem.

Principijs obsta, sero medicina paratur,

Cum mala per longas invaluere moras.

Sed propera, nec te venturas differ in horas.

Ibidem.

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus

Dilatatum longæ damna tulisse moræ.

Perfius latyra 3.

Helleborum frustra cùm iam cutis ægra tumebit

Poscentes videas. venienti occurrere morbo.

*Morbi diuersi, diuersis medicamentis
sunt sanandi.*

Ouid. lib. 2. de remed. amor.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes:

Mille mali species, mille salutis erunt.

Corpora vix ferro quedam sanantur acuto.

Auxilium multis succus, & herba fuit.

D E M O R I B V S.

Ad bonos mores nunquam sera est via.

Seneca in Agamemnone.

Nam sera nunquam est ad bonos mores via.

Quem pœnitet peccasse penè est innocens.

*Mores bene componere maximum
est opus hominum.*

Ouid. lib. 3. de arte amand.

Maius opus mores composuisse suos.

ff 2

Vnusq

Vnusquisque sese moribus eorum conformare
debet, quibuscum conuersatur.

Terentius in Adelphis.

*Sedulo moneo quæ possum pro mea sapientia,
Verum quid facias? ut homo est, ita morem geras.*

Mores mali ut verba irrigua succreuerunt.

Plautus in Triummo.

-Mores mali quasi herba irrigua

*Succreuerunt vberimè, neque quicquam hic vile
nunc est,*

*Nisi mores mali, eorum licet iam messem metere
maximam.*

Mores leges in potestatem suam perduxerunt:
quia non quod licet hodie fit, sed quod li-
bet. Igitur refecandi sunt.

Plautus in Trinummo.

-Nunc mores nihil faciunt quod licet,

*Nisi quod lubet: ambitio iam more sancta est, libe-
ra est à legibus.*

Ibidem.

-Mores

Leges perduxerunt iam in potestatem suam.

-Eæ miserae etiam

*Ad parietem sunt fixæ clavis ferreis, vbi malos
Adfigi nimio fuerat equius.* (mores)

Terentius in Heauton.

*Quam multa iniusta ac prava sunt moribus, sci-
licet pravis.*

Morig

Morigeratae et iunt tam mulieres, quàm virgines:
& ut tales sint admonitio bona.

Ovidius de fac. medica.

Prima sit in vobis morum tutela, puellæ
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum, formam populabitur ætas.

Horat. lib. 3. Oda 7.

Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ despicere tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

De morum munditia, elegantia, & ciuilitate.

Ouid. 3. de arte amandi.

Munditiæ placeant, fuscantur corpora campo,
Sit bene conueniens, & sine labe toga.
Linguaq; nec rigeat, careant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid si præcipiam ne fuscet inertia dentes,
Oraq; suscepta mane lauentur aqua?
Nec male deformet rigidos tonsura capillos,
Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, & sint sine sordibus vngues.
Inq; caua nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris,
Nec lædat nares virq; paterq; gregis.
Sint modici risus, paruaq; vtrinque lacuna,
Et summos dentes ima labella tegant.
Nec sua perpetuo contendant ilia risu,

*Sed leue, nescio quid, sœmineumq; sonet.
Est & in incessu pars non temnenda decoris,
Allicit ignotos, illa fugatq; viros.
Carpe cibos digitis, est quidam gestus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu,
Néne diu præsume dapes, sed desine citra
Quàm cupias, paulò quàm potes esse minus.
Nec coràm mixtas cernæ sumpsisse medullas,
Nec coràm dentes perfricuisse probem.
Ista dabunt faciem, sed erunt deformia visu
Multaq; dum fiunt turpia, facta placent.
Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi,
Officium præstent mensq; pedesq; suum.
Iurgia præcipuè vino stimulata caueto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion stultè data vina bibendo,
Aptior est dulci mensa merumq; ioco.
Parua monere pudet, telorum dicere iactus,
Ut sciat & vires tessera missa tuas.
Sed minimus labor est sapienter iactibus vti,
Maius opus, mores composuisse suos.
Tunc sumus incanti, studioq; aperimur in ipso,
Nudaq; per lusus pectora nostra patent.
Pertinet ad faciem rabidos compescere mores,
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira, nigrescunt sanguine vena,
Lumina Gorgoneo senius angue micant.
Odimus immodicos (experto credite) fastus,*
Sæpe

*Sæpe tacens odij semina vultus habet.
 Spectantem specta, ridenti mollia ride:
 Innuet, acceptas tu quoque redde notas.
 Rara tamen menda facies caret, occule mendas,
 Quodq; potes vitium corporis abde tui.
 Plautus in Poenulo.
 Liberos homines per urbem modico, magis quàm
 par est gradu
 Ire, servile esse duco: festinantem currere.*

D E M O R T E.

*Mortis memoria iugis esse debet, idq; etiam Dei
 præcepto, cui soli Epicurei repugnant, sed falsò.
 Horatius lib. 1. Epist. ad Albium.
 Inter spem curamq; , timores inter & iras
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum,
 Grata superueniet quæ non sperabitur hora.
 Persius satyra 5. (de est.
 Viue memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor in-
 Ausonius in Chilonis sentent.
 Viue memor mortis, memor ut sis viue salutis,
 Tristia cuncta exuperans.*

*Martial. lib. 1. Epigr.
 Expectant curæq; , catenatiq; labores.
 Gaudia non remanent, sed fugitina volant.
 Hæc utraque manu, complexuq; , asserere toto:
 Sæpe fluunt, imò sic quoque lapsa sinu.
 Non est crede mihi, sapientis dicere vinam,*

Sera nimis vita est crastina, vine hodie.

Idem lib. 2. Epigram.

*Pāge thoros, pete vina, rosas cape, tingere nardo,
Ipse iubet mortis te meminisse Deus.*

*Lucretius lib. 3. ex Epicureorum in-
falsa opinione sic ait.*

*Et metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat, ab imo
Omnia suffundens mortis nigrore, nec vllam
Esse voluptatem liquidam, puramq; reliquit.*

Mors communis est omnibus, nulliq; parcit.

Mapheus Vegius lib. 13. Æneid.

Vergil. addito.

*Heu mortem inuisam, quæ sola vlttricibus armis
Elatos frenas animos, communia toti
Genti sceptrâ tenens, æternaq; fœdera seruans.
Quæ magnos paruosq; teris, quæ fortibus æquas
Imbelles, populisq; duces, senumq; iuuentæ.*

Vergil. Elegia in Mæcenatis obitu.

*Illâ rapit iuuenes primâ florente iuuentâ,
Non oblita rapit, sed tamen illâ senes.*

Ouidius lib. 3. Eleg.

*Scilicet omne sacrum mors importuna prophanat.
Omnibus obscuras inijcit illâ manus.*

Idem ad Liuiam de morte filij.

*Fata manent omneis, omneis expectat auarus
Portitor, & turbæ vix satis vna ratis.*

*Tendimus hûc omnes, metâ properamus ad vnâ.
Omnia*

Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Ibidem.

Fortuna arbitrijs tempus dispensat ubique,

Illā rapit iuuenes, sustulit illā senes.

Quaque ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem

Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Horatius Oda 4. lib. 1.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas,

Regumq; turres, ô beate Sexti.

Idem Oda 28. lib. 1.

-Omnes vna manet nox,

Et calcanda semel via lethi.

Mista senum ac iuuenū densantur funera, nullum

Sæua caput Proserpina fugit.

Idem Oda 14. lib. 2.

-Scilicet omnibus

Quicumque terræ munere vescimur

Enauiganda, siue reges

Siue inopes erimus coloni.

Idem Oda 2. lib. 3.

Mors & fugacem persequitur virum,

Nec parcat imbellis iuuentæ

Poplitibus, timidoq; tergo.

Idem satyra 6. lib. 2.

-Neque vlla est

Aut magno, aut paruo lethi fuga.

Iuuenalis satyr. 10.

-Mors sola fatetur

Quantula sunt hominum corpuscula.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Sortilegis egeant dubij, semperq; futuris
Casibus ancipites, me non oracula certum,
Sed mors certa facit, pauido fortiq; cadendum est.*

Seneca in Herc. furent.

-Tibi crescit omne

Et quod occasus videt, & quod ortus.

Parce venturis, tibi mors paramur:

Sis licet segnis, properamus ipsi.

Prima quæ vitam dedit hora, carpsit:

Martialis lib. 4. Epigram.

Nullo fata loco possis excludere, cum mors

Venerit in medio Tibure Sardinia est.

Propertius lib. 2. eleg. ad Iouern.

Longius, aut propius mors sua quenque manet.

Idem eleg. 5. lib. 3.

Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas,

Nudus ad infernas stulte vehere rates.

Victor cum victu pariter miscebitur umbris,

Consule cum Mario capte Iugurtha sedes.

Lydus Dulichio non distat Cræsus ab Iro.

Optima mors parca quæ venit apta die.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Omnia debentur vobis, paulumq; morati

Serius, aut citius sedem properamus ad vnam,

Tendimus huc omnes.

Propert. lib. 3. eleg.

Quid genus aut virtus, aut optima profuit illi:
 Mater, & amplexum Caesaris esse focos,
 Aut modo tam pleno stuitantia vela theatro,
 Et per maternas omnia gesta manus?
 Occidit, & misero steterat vigesimus annus,
 Tot bona tam paruo clausit in orbe dies.
 Inunc, tolle animos, & tecum finge triumphos,
 Stantiaq; in plausum tota theatra iuuent.
 Attalicas supera vestes, atq; omnia magnis
 Gemmea sint ludis, ignibus ista dabis.
 Sed tamē hūc omnes, hūc primus & vltimus ordo,
 Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
 Exoranda canis tria sunt latrantia colla,
 Scandenda est torui publica cymba senis.
 Ille licet ferro cautus se condant, & ere,
 Mors tamen inclusum protrahit inde caput.
 Nerea non facies, non vis exemit Achillem,
 Cræsum aut Pactoli, quas parit humor, opes.

Claudianus lib. 2. de raptu Proser.

Sub tua purpurei venient vëstigia reges.
 Deposito luxu, turba cum paupere mixti:
 Omnia mors æquat.

Mortis terminus à Deo vnicuique fixus est, vltra
 quem transgredi nemo potest.

Ouid. ad Liuiam de morte filij.

Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis.

Senec

Seneca in Herc. furente.

*Certo veniunt ordine Parca.
Nulli iusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem,
Recipit populos vna citatos.*

Idem in Herc. Oeteo.

*Tunc solamina cantibus
Querens flebilibus modis
Hoc Orpheus cecinit Getis:
Leges in superos datas:
Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis Deus
Anni disposuit vices
Nulli non auidas polo
Parcas staminanectere.*

Lucietius lib. 3. de nat. rerum.

*Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
Nec deuitari lethum pote quin obeamus.*

Martialis lib. 1. Epigram.

*Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, obseruant quem statuere diem.
Diuitior Crispo, Thræsea constantior ipso,
Lautior & nitido sis Meliore licet,
Nil adiicit penso Lachesis, fusoq; sororum:
Explicat, & semper de tribus vna necat.*

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

*Et pace & bello cunctis stat terminus aui,
Extremumq; diem primus tulit.*

Tibul

Tibullus eleg. 7. lib. 1.

*Hunc cecinere diem Parca fatalia nentes
Stamina, non ulli dissoluenda Deo.*

Mortis geneta multa ac diuersa sunt.

Cornelius Gallus.

*Omnibus est eadem lethi via, non tamen vnus
Est vitæ cunctis, exitijq; modus.*

*Hac pueri, atq; senes pariter iuuenesq; ferentur.
Hac par diuitibus pauper egenus erit.*

Statius lib. 9. Theba.

Nulle modis lethi miseros mors vna fatigat.

Idem lib. 2. Syluar.

*Nam populus mortale genus, plebsq; caducæ
Quid fleat interitus? hos bella, hos æquora poscunt,
His amor exitio, furor his, & seua cupido.*

*Vt fileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Sirius igni,*

*Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu,
Quicquid habent, ortus finē timet, ibimus omnes,
Ibimus, immensis vnam quatit Aeacus umbris.*

Seneca in Theba.

*Eripere vitam nemo non homini potest,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.*

Mors timenda non est, quia huius miseriae terminus est.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

*-Mors vltima pœna est
Nec metuenda viris.*

Mortem

Mortem qui non timet diis adſimilatur.

Seneca in Agamem.

*Qui vultus Acherontis atri,
Qui ſtygia tristem non triftis videt,
Audetq; vitæ ponere finem,
Par ille regi, par ſuperis erit.*

Mors miſeris ſolacium & munus eſſe dicitur, quia ærumnarum præſentis vitæ finis eſt.

Ouid. lib. 1. de Triftib.

*Nec lethum timeo, eſt genus miſerabile lethi.
Demite naufragium, mors mihi munus erit.*

Idem lib. 4. de Triftib.

*Vna tamen ſpes eſt, quæ me ſolatur in iſtis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala.*

Seneca in Troade.

HECV. *Fælix Priamus,
Dicite cunctæ, liber manes
Vadit ad imos: nec feret vnquam
Vinctæ Graium ceruice iugum.*

CHOR. *Fælix Priamus dicimus omnes:
Secum excedens ſua regna tulit,
Nunc Elyſij nemoris tuus
Errat in vmbriſ, interq; pias
Fælix animas Hæctora quærit.*

Cita mors præſtat.

Ouid. 3. de Ponto.

*Mitius ille perit ſubita qui mergitur vnda,
Quàm ſua qui liquidis brachia laſſat aquis.*

Mors

Mors felix dicitur, quando hominem in prosperitate positum non interimit, & vocata quoq; venit: Surda autem, & crudelis, quando afflicto interimere negat.

Boëtius metro 1. lib. 1.

*Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inferit, & mæstis sæpe vocata venit.*

*Heu heu quàm surda miseros avertitur aure,
Et flentes oculos claudere sæva negat.*

Mortem optare timidi est, atque adeo malum,
peius autem illam timere.

Ovidius 4. Metam.

Timidi est optare necem.

Seneca in Oedipo.

Utrumq; (scilicet mortem cupere, & mortem petere) timidi est velle.

Ausonius in Periandri sentent.

Mortem optare malum, timere peius.

In malis rebus morte nihil est melius.

Plautus in Rudente.

-Neq; est

Melius morte in malis rebus.

Mori contemnit qui non concupiscit.

Seneca in Oedipo.

-Contempsit mori

Qui non concupiscit.

Mors ultima linea rerum esse dicitur.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

-Mors ultima linea rerum est.

Mori innocenter satius est quàm peccare: qui autem ob virtutem perit, non interit.

Ovidius

Ouid.lib. 5. de Tristib.

*Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusq;
Venisset mallem funeris hora mihi.*

Plautus in Captiuis.

*Dum ne ob male facta pereo, parui aestumo,
Si ego hic peribo.*

*At erit mihi ob factum mortuo memorabile:
Qui per virtutem peritat non interit.*

Claudianus de bel. Gildon.

Nonne mori satius, vitæ quàm ferre pudorem?

Mortui desendi non sunt, vi suprâ tit. de lacrymis
offensum est, sed potius viuentes.

Ouidius lib. 15. Metamorph.

Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.

Mater obest, minuitq; necis mihi gaudia, quamuis

Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.

Mortui honorandi sunt tumulo sacrificioq;.

Ouidius lib. 2. Fasto.

Est honor & tumulis animas placare paternas,

Paruaq; in extructas munera ferre pyras.

Parua petunt manes, pietas pro diuite grata est

Munere: non auidos Styx habet ima Deos:

Iuuenalis satyra 3.

-Quoties huic talis ad illos

Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur

Sulphura cum tædis, & si foret humida laurus.

Morientis mortuæve periphra. sis.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

Soluitur omne decus letho, niueosq; per artus

It sty

*It stygius color, & firmæ populatur honores.
 Ambrosiæ cecidere comæ, violatâq; cervix
 Marmoreum in iugulum collo lambente recumbit:
 Haud secus oceano rediens cythareius ignis
 Cùm se venari iactat splendore reflecto,
 Si subita inuadat nubes, hebetatur, & atris
 Decrescens tenebris languentia lumina condit.*
 Statius lib. 3. sylvar.

*Fælix ô si longa dies, si cernere vultus
 Natorum, virideis genas tibi iusta dedissent
 Stamina, sed media cecidere abrupta iuuenta
 Gaudia, florentesq; manu scidit Atropos annos.
 Qualia pallentes declinant lilia culmos,
 Pubentesq; rosæ primos moriuntur ad austras,
 Aut vbi verna nouis expirat purpura pratis.*

D E M O T V.

Motu continuo quæq; mouentur.

Ouid. lib. 15. Metamor.

*Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc
 Huc venit, hinc illud.*

Ibidem.

- Cùm sint huc forsitan illa

*Hæc translata illuc, summa tamẽ omnia constât.
 Nil equidem durare diu sub imagine eadem
 Crediderim, sic ad ferrum venistis ab auro
 Secula, sic toties versa est fortuna locorum.
 Vidi ego, quod fuerat quõdam floridissima tellus
 Esse fretum, vidi factas ex æquore terras.*

Horatius Oda 29. lib. 3.

Cetera fluminis

*Ritu feruntur, nunc medio in alueo
 Cum pace delabentis Hetruscum
 In mare, nunc lapides adesos,
 Stirpesq; raptas, & pecus & domos
 Voluenteis vnà, non sine montium
 Clamore, vicinaeq; syluae,
 Cum vera diluvies quietos
 Irritat amnes.*

Lucretius lib. 1. de nat. rerum.

Semper in assiduo motu res quæq; geruntur.

Boëtius metro 9. lib. 3.

*-Qui tempus ab ævo**Ire iubes. stabilisq; manens das cuncta moueri.*

Manilius lib. 4. Astrono.

*Est equale nihil, terrenos aspice tractus,
 Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
 Crimen ubiq; frequens, & laudi noxia iuncta est.
 Sic sterilis terris latius interuenit annus,
 Ac subitòs rumpit paruo discrimine foetus.
 Et modo portus erat pelagi, iam facta charybdis,
 Laudatiq; cadit post paulum gratia ponti,
 Et nunc per scopulos, nunc campos labitur amnis,
 Aut faciens iter, aut quarens veniſſe, rediſſe.*

DE MULIERIBVS.

Mulier ad fructum & prolem nascitur.

Claud.

Claudianus in Eutrop. lib. i.

Nascitur ad fructum mulier, prolemq; futuram.

Illa mulier sapientissima est, quæ secundis in rebus seipsam nouit, & aduersa æquanimiter sustinet.

Plautus in Sticho.

A N. *Quæ tibi mulier videtur multo sapiētissima?*

P A. *Quæ tum, quom res secundæ sunt, se poteris noscere:*

Et quæ equo animo patietur sibi esse peius, quàm fuit.

Mulieris officium est educare liberos & colorem vitam tolerare, &c.

Vergilius 8. Aeneid.

-Ceus fœmina primum,

Cui tolerare colo vitam, tenuiq; Minerua

Impositum cinerem, & sopitos suscitât ignes,

Noctem addens operi, famulasq; ad lumina longo

Exercet penso, castum vt seruare cubile

Coniugis, & possit paruos educere natos.

Mulier casta esse dicitur, de qua vulgi fama mentiri veretur.

Ausonius in Bix senten.

Quæ casta est? De qua mentiri fama veretur.

Mulier casta est ea, quæ seipsam custodit, non quam vir. quia tunc etsi corpus sit castum, tamen mens adultera est.

Ouid. lib. 3. eleg. siue amo.

Dure vir imposito tenera custode puellæ

*Nil agis, ingenio quæq; tuenda suo est.
 Si qua metu dempto casta est, ea deniq; casta est,
 Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
 Ut iam seruaris bene corpus, adultera mens est,
 Nec custodiri, ni velit, vlla potest.
 Nec mentem seruare potes, licet omnia claudas.
 Omnibus exclusis intus adulter erit.*

Ibidem.

*Centum fronte oculos, centum ceruice gerebat
 Argus, & hos vnus sæpe fefellit amor.
 In thalamo Danaë saxo ferroq; perenni,
 Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.*

Propertius lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

*Quos igitur tibi custodes? quæ limina ponam,
 Quæ nunquam suprà pes inimicus eat?
 Nam nihil inuitæ tristis custodia prodest:
 Quam peccare pudet Cynthia, tuta sat est.*

Mulier illa bona est quæ malefacere potest, & non facit.

Plautus in Sticho.

*A N T. Dic vicissim nunc iam tu. P I N A. Quid
 vis tibi dicam pater?*

A N. Vbi facillume spectatur mulier, quam ingenio est bono?

*P I N A. Quoi male faciundi est potestas, quæ ne
 faciat, id temperat.*

A N T. haud malè istuc.

Mulier

Mulier corrupta semel, postea raro abstinebit:
non secus, ac canis à gustato vncto corio.

Horatius satyra 5. lib. 2.

*Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel vno
De sene gustarit, tecum partita lucellum:
Ut canis à corio, nunquam absterrebitur vncto.*

Mulier si benefacere inceperit, eius cito odium
percipit: contra verò, si male quidpiam in-
cæperit facere.

Plautus in Truculento.

*Malè quod mulier incæperit, nisi efficere ppetras
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miseræ mise-
ria'st.*

*Si benefacere incæperit, eius enim citò odiũ per-
cipit:*

*Nimisq; pauca sunt defessa malè quæ facere oc-
cæperint.*

*Nimisq; pauca efficiunt, si quid occæperint bene-
facere.*

*Mulieri nimio malefacere melius est onus, quàm
bene.*

Mulier, mala quæ fieri videt reticens,
bona non est.

Plautus in Persa.

*Virgo atq; mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet, si quid fieri pernorse videt.*

Mulier mala voluntatem pro ratione habet.

Iuuenalis satyra 6.

Pone crucem seruo, mernit quo crimine seruus

*Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi,
 Nulla vnquā de morte hominis cōtagio longa est.
 Ah demens, ita seruus homo est, nil fecerit, esto,
 Hoc volo, sic iubeo: sit pro ratione voluntas.
 Imperat ergo viro.*

Mulier malorum dux, nec non scelerum
 artifex esse dicitur.

Seneca in Hippolyto.

*Sed dux malorum fœmina, & scelerum artifex
 Obsedit animos, cuius incesta stupris
 Fumant tot vrbes, bella tot gentes gerunt,
 Et versa ab imo tot populos premunt.*

Mulier sæuissima tunc esse dicitur, cum stimu-
 los odio admouet pudor, nec non si repudia-
 ta fuerit.

Iuuenalis satyra 10.

*- Mulier sæuissima tunc est,
 Cum stimulos odio pudor admouet.*

Ouidius lib. 2. de Arte aman.

*Sed neq; fuluus aper media tam sæuus in ira est,
 Fulmineo rabidos dum rotat ore canes,
 Nec lea cum catulis lactantibus vbera præbet,
 Nec breuis ignaro vipera læsa pede,
 Fœmina quàm socij deprensa pellice lecti
 Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
 In ferrum flammæq; ruit, positoq; decore
 Fertur, vt Aoniæ cornibus iccta Dei,
 Coniugis admissum, violataq; iura mariti*

Barbar

*Barbara per natos Phasias vltia suos.
 Altera dira parens hæc est, quam cernis hirundo,
 Aspice, signatum sanguine pectus habet.
 Hoc bene compositos, & firmos rumpit amores:
 Crimina sunt cautis ista timenda viris.*

Seneca in Hercule Etæo.

*O quàm cruentus fœminas simulauit dolor
 Cùm patuit vna pellici & nuptæ domus,
 Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
 Minus est timenda, nulla non melior fera est.*

Muliere nihil peius, neque audacius.

Plautus in Milite.

Quid peius muliere atque audacius? q. d. nihil.

Iuuenibus nil illecebrosius muliere,
 vino & nocte.

Ouid. lib. i. Elegiar.

*Nox & amor, vinumq; nihil moderabile suadent.
 Illa pudore vacat: Liber, amorq; metu.*

Plautus in Bacchidibus.

*Illecebrosius fieri nihil potest nox, mulier, vinum
 Homini adulescentulo.*

Muliere nihil miserius, cuius blanditia est viscus
 merus, illaqueans scilicet animam.

Plautus in Bacchid.

*Miserius nihil est, quàm mulier.
 Viscus merus vestra est blanditia.*

Muliere superba atque diuite nihil
 intolerabilius.

Iuuenalis satyra 6.

*Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande superciliũ, & numeras in dote triumphos.*

Ibidem.

Intolerabilius nihil est quàm fœmina diues.

*Mulieres ad ludos & choreas non aliter ruunt,
quàm apes ad flores, & formicæ ad cibum,
vt spectentur simul & inspiciant.*

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

*Vt reedit, itq; frequens longum formica per agmen
Granifero solitum dum vehit ore cibum.*

*Aut, vt apes saltusq; suos, & olentia nocte
Pasqua, per flores, & thyma summa volant:*

Sic ruit in celebres cultissima fœmina ludos.

Copia iudicium saepe morata meum est.

Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipse.

Ille locus casti damna pudoris habet.

Mulieres ad lacrymas procliues sunt.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Néve puellarum lacrymis moueare caueo.

Vt flerent oculos erudière suos.

Idem lib. 3. de Arte aman.

Quò non ars penetrat, discunt lacrymare decenter,

Quoq; volunt plorant tempore quoque modo.

Iuuenalis satyra 1.

Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,

Tunc simulat gemitus occulti conscia facti.

Aut

*Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat.
Vberibus semper lacrymis, semperq; paratis
In statione sua.*

Mulieres dolis & audacia plenæ sunt, nam si in culpa aliqua deprehenduntur, illico ad fraudes & conuitia prorumpunt.

Proper. lib. 2. eleg. 8. ad Amicam.

*Sed vobis facile est verba, & componere fraudes.
Hoc vnum didicit fœmina semper opus.*

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

*Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen,
Ah pereat didicit fallere si qua virum.*

Iuuenalis satyra 6.

-Nihil est audacius illis

Deprensas, iram atque animos à crimine sumunt.

Seneca in Hippolyto.

*Deprehensa culpa est, anime quid segnis stupes?
Regeramus ipsæ crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus: scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, cùm timeas gradum.*

Ibidem.

*Quid sinat inausum fœminæ præceps furor?
Nephanda iuueni crimina insonti parat.*

In scelere quærit crine lacerato finem.

Decus omne turbat, capitis humectat genas.

Instruitur omnis fraude fœminea dolus.

Mulieres bonorum agendorum immemores sunt, malorum vero nequaquam, quia ad malitiam proniores sunt.

Plautus in Milite.

*Si quid faciendū est mulieri malæ, atq; maliciosæ,
Ea sibi immortalis memoria est, meminisse &
sempiterna.*

*Sin bene, aut quid fideliter faciendum sit, eadem
veniunt,*

Obliviosa extemplo vt fiant, meminisse nequeūt.

Terentius in Hecyra.

*Proh Deūm atque hominum fidem, quod hoc ge-
nus est? & quæ hæc coniuratio?*

*Vt omnes mulieres eadem æque studeant, nolintq;
omnia.*

*Neque declinatam quicquam ab aliarum inge-
nio vllam reperies,*

*Itaq; adeo vno animo omnes socrū oderūt nurus:
Viris esse aduersas æque studium est, similis per-
tinacia.*

*In eodem omnes mihi vidētur ludo doctæ ad ma-
litiā.*

Mulieres dotatae viros opprimunt, vt & supra
eodem titulo dictum est, indotatae verò sub
viri potestate sunt.

Plautus in Asinaria.

*Hæ sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates, sumptusq; intolerabiles.*

*Nam quæ indotata est, ea est in potestate viri:
Dotatæ mactant & malo damno viros.*

Mulieres gubernare continuus & maximus la-
bor

bor est, quia immoderate sunt, cum in omnibus, tum verò maxime in cultu.

Plautus in Pœnulo.

Negotij sibi, qui volet vim parare, nauem, & mulierem,

Hæc duo sibi cōparato. Nam nullæ magis res duæ Plus negotij habent: eas fortè si exornare occæperis,

Neque vnquam hæ duæ res satis ornantur, neque eis vlla satis

Ornandi satietyas est, atque hæc vti loquor nunc modo

Docta dicò. Nam nos vsq; ab aurora ad hoc quod est die,

Postquàm illuxit aurora nunquàm cessauimus ex industria

Ambæ lauari, atque fricari, aut tergeri, aut ornari,

Poliri, expoliri, pingi, fingi: & binæ vna singulis Quæ datæ nobis ancillæ, eæ nos lauando, eluendo operam

Dederūt, ab gerūdāq; aqua sunt viri defessi duo. Apagesis negotij in muliere quantum vna est? si verò duæ,

Sat scio maximo vni populo, quoui lubet, plus satis dare

Potes sunt, quæ noctes diēsque in omni ætate semper

Ornan

Ornantur, lauantur, tergentur, poliuntur. Postremo modus

Muliebris nullu'st. neq; vnquam lauando & fricando sumus saturæ:

Nam quæ tanta est, nisi perculsa est, meo animo quasi inuenusta est.

Terentius in Heauton.

Nosti mores mulierū, dum poliūtur, dum comūtur Annus est.

Mulieres prodigæ sunt non cogitantes vnde census vel minuatur vel augeatur.

Iuuenalis satyra 6.

-Tamen vtile quid sit

Prospiciunt aliquando, frigusq; famemq;

Formica tandem quidam expauere magistra.

Prodiga non sentit pereuntem sæmina censum.

Ac velut exhausta rediuius pullulet arca

Nummus, & è pleno semper tollatur aceruo,

Non vnquam reputat quanti sua gaudia cōstent.

Mulierum ornatus maximè creuit, ita vt quod addant ferè non habeant.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Sed neque ramosa numerabis in ilice frondes,

Nec quot apes hyblæ, nec quot in alpe feræ,

Nec mihi tot cultus numero comprehendere fās est,

Adiicit ornatus proxima quæque dies.

Fæmina caniciem germanis inficit herbis,

Et melior vero quæritur arte color.

Fæmi

*Fœmina procedit densissima crinibus emptis,
 Proq; suis alios efficit ære suos.
 Quid de veste loquar? non iam segmenta requiro,
 Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.*

Iuuenalis satyra 3.

*Hic ultra vires habitus nitor, hinc aliquid plus
 Quàm satis est, interdum aliena sumitur arca.
 Commune id vitium est, hic viuimus ambitiosa
 Paupertate omnes.*

Mulieres infideles sunt.

Catullus de muliere sua.

*Nulli se dicit mulier mea nubere malle
 Quàm mihi, non si se Iupiter ipse petat.
 Dicit, sed mulier cupido quod dicit amanti
 In vento, & rapida scribere oportet aqua.*

Titus Calphurn. eclog. 3.

*Mobilior ventis, ô fœmina, sic tua Phillis,
 Quæ sibi (nam meminì) si quando solus abesses,
 Mella etiam sine te, iurabat amara videri.*

Ibidem.

Credere pastores lenibus nolite puellis.

*Mulieres inuincibilem vincere dicuntur,
 ut de Hercule liquet.*

Ouid. Epist. 9. Heroid.

*Fama Pelasgiadas subito peruenit ad vrbes
 Decolor, & factis inficianda tuis.
 Quem nunquam Iuno, seriesq; immensa laborum
 Fregerit, huic Iolen imposuisse iugum.*

Plus

*Plus tibi, quàm Iuno, nocuit Venus: illa premendo
 Sustulit, hæc humili sub pede colla tenet.
 Tæpe ferunt geminos pressisse tenaciter angues
 Cùm tener in cunis, iam Ioue dignus eras?
 Cœpisti melius, quàm desinis: vltima primis
 Cedunt. dissimiles hic vir, & ille puer:
 Quem non mille fera, quæ non Stheneleius hostis,
 Non potuit Iuno vincere, vicit amor.*

Seneca in Hercule furente.

*Fortem vocemus, cuius ex humeris leo
 Donum puellæ factus, & claua excidit,
 Fulsitq; pictum veste Sidonia latus?
 Fortem vocemus, cuius horrentes comæ
 Maduere naræ? laude qui notas manus
 Ad non virilem tympani mouit sonum,
 Mitra ferocem barbara frontem premens?*

Idem in Hippolyto.

*Natus Alcmena posuit sagittas,
 Et minax vasti spoliū leonis,
 Passus aptari digitis smaragdos,
 Et dari legem rudibus capillis.
 Crura distincto religauit auro,
 Luteo plantas cohibente socco.
 Et manu clauam modò qua gerebat
 Fila deduxit properante fuso.*

Propert. lib. 3. eleg. de Imperiis scem.

Quid mirare meam si versat scemina vitam,

*Et trahit ad dictum sub sua iura virum?
 Omphale in tantum formæ processit honorem
 Lydia Gyeco tincta puella lacu,
 Ut qui parato statuisset in orbe columnas,
 Tam dura traheret mollia pensa manus.*

Mulieres inconstantes sunt.

Vergil. lib. 4. *Æneid.*

*Eia rumpe moras (varium, & mutabile semper
 Fœmina.)*

Titus Calphurn. eclog. 3.

Mobilior ventis, ô fœmina.

Propert. lib. 2. eleg. ad Amicam.

*Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,
 Nec folia hyberno tam tremefacta Noto,
 Quàm citò fœminea non constat fœdus in ira,
 Sine ea causa grauis, siue ea causa lenis.*

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

*Sed flecti poterit, mens est mutabilis illis,
 Tu modo cum multa brachia tende fide.*

Mulieres litigiosæ sunt in omnibus.

Iuuenalis satyra 6.

*Nulla ferè causa est in qua non fœmina litem
 Mouerit, accusat Manilia si rea non est.
 Componunt ipsæ pro se, formantq; libellos.*

Propertius lib. 2. eleg. 6.

*Non sic incerto, &c. ut suprâ hac eadem
 pagina.*

Mulic.

Mulieres nuptæ viro fideles esse, eumq; timere debent, vt lex & ius iubent.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

*Nupta virum timeat, rata sit custodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, iusq; pudorq; iubent.*

Mulierum est ingenium, vt cum viri volunt, nolint, cum verò nolint, vltro cupiant.

Terentius in Eunuchio.

Imò certè noui ingenium mulierum.

Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltro.

Mulieres rectè olent, vbi nihil olent.

Plautus in Mostellaria.

Mulier rectè olet, vbi nil olet.

Mulieres naturaliter timidæ sunt. Nam hanc passionem Deus (qui naturæ creator est) eis dedit, vt expugnari possent: malitia autem illas audaces reddit, vt supra eodem tit. ostensum est. Mulieres audacissimæ, &c.

Seneca in Octauia.

*Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis,
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis
Esset, sed agras frangeret vires timor.*

Mulierum ira immitigabilis est.

Iuuenalis satyra 6.

*Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur, & Progne: nil contra conor: & illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus. Sed
Non propter nummos. minor admiratio summis
Debetur*

*Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: ut saxa iugis abrupta quibus mons
Subtrahitur, clinoq; latus pendente recedit.*

*Propert. lib. 3. eleg. ad Cynthiam
de Lycinna.*

*At tu non meritam parcas vexare Lycinnam.
Nescit vestra ruens ira referre pedem.*

*Ob superius enarrata mulierum vitia, vi-
tandæ sunt mulieres quoad eius fieri
potest, id quod & Plautus in Stichio
indicat.*

*A N. Age tu altera vtra sit conditio pensior,
Virginem, an viduam habere? P 1. Quanta mea
sapientia est,
E malis multis, malum quod minimum est, id mi-
nimum est malum.*

*Qui potest mulieres vitare, videt, ut quotidie
Pridie caueat, ne faciat, quod se pigeat postridie.*

*Mulieres partus frequentes deformant,
iuuentamq; minuunt.*

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

*Adde, quod & partus faciunt breviora iuventa
Tempora: continua messe senescit ager.
Mulierum visio hominibus haud parum nocet.*

Vergil. lib. 3. Georg.

*Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo
Fœmina.*

Propertius lib. 3. eleg.

*Qui videt, is peccat : qui non te viderit, ergo
Non cupiet : sati crimina lumen habet.*

DE MVNDO.

Mundus aeternus est, ut quidam Philosophi & Poëtae adserunt, principio ac fine carens, quorum opinionem falsam esse, supra tit. de Deo, dictum est, Deus creator omnium &c.

Manilius lib. 1. Astronom.

*Hæc æterna manet, diuisq; simillima forma.
Cui neque principiū est vsquam, nec finis in ipso,
Sed similis toto remanet, perq; omnia par est.*

Ibidem.

*At manet incolumis mūdus, suaq; omnia versat,
Quæ nec longa dies auget, minuitq; senectus,
Nec motus puncto currit, cursuq; fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliūque nepotes
Aspicient.*

Mundus ordinatè situs est.

Manilius lib. 1. Astronom.

*Sed facies quæcunque tamen sub origine rerum
Conuenit, & certo digestum est ordine corpus.*

Ibidem.

*Quicquid subduxit flammis natura pepercit
Succubitura oneri, formas disiungere tantum
Contenta, ut stellis ostendere sydera certis.*

Lineæ

*Linea designat species, atque ignibus ignes
Respondent, media extremis, atq; vltima summis.*

Mundus sphaericus cum partibus suis, scilicet,
principalibus, quæ sunt cælum, seu orbes,
planetæ, atque elementa quatuor.

Manilius lib. i. Astronom.

*Est igitur tellus mediam sortita cavernam
Aëris, & toto pariter sublata profundo.
Nec patulas distēta plagas, sed condita in orbem
Undiq; surgentem pariter, pariterq; cadentem.
Hæc est naturæ facies: Sic mundus & ipse
In convexa volans, teretes facit esse figuras
Stellarum, Solisq; orbem Lunæq; rotundum.*

Mundi annihilatio veniet, vel mundus in chaos
resoluetur secundum quosdam.

Lucanus lib. i. bel. ciuil.

*- Sic cū compage soluta
Secula tot mundi suprema coëgerit hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia mixtis
Sydera syderibus concurrent, ignea pontum
Astra petent, tellusq; extendere littora nole
Excutietq; fretum: fratri contraria phæbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poscet sibi, totaq; discors
Machina diuulsi turbabit fœdera mundi.*

Seneca in Octauia.

*Qui sese nescit tantus in cacum chaos
Casurus iterum.*

Mundus autem secundum veritatem, non quoad
essentiam annihilabitur, sed quoad orbium
motus, operationesque omnium inferiorum,
Vide tit. Iudicij dies &c.

DE MVNERIBVS.

Munera hodie magis diliguntur quàm scientiæ.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

*Carmina laudantur, sed munera magna petuntur,
Dummodo sit dives barbarus, ille placet.*

Idem lib. 2. eleg.

*Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero:
Crede mihi, res est ingeniosa dare.*

Idem lib. 2. de arte amandi.

*Ipsè licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.*

Munera non homines tantum, sed & deos
placare dicuntur.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

*Munera (crede mihi) placant hominesq; deosq;
Placatur donis Iuppiter ipse datis.*

*Quid faciet sapiens? stultus quoq; munere gaudet,
Ipse quoque accepto munere mitis erit.*

Munera magnates etiam, ac potentes
illaqueant.

Horatius Oda 16. lib. 3.

Et diffidit urbium

Portas vir Macedo, & subruit æmulos

Reges

*Reges muneribus, munera navium
Seuos illaqueant duces.*

Munera diuitibus etiam à pauperibus elargiuntur, quibus tamen æquius erat elargiri.

Terentius in Phormione.

*Quàm iniquè comparatum est, qui minus habens
Ut semper aliquid addant diuitioribus.*

Martialis lib. 5. Epigram.

Semper eris pauper, si pauper es Emiliane.

Dantur opes nullis nunc, nisi diuitibus.

Munera à diuitibus extorquenda sunt.

Ouid. lib. 1. eleg.

Nec tamen indignum est à diuite præmia posci,

Munera poscenti quæ dare possit, habet.

Carpite de plenis pendentes vitibus vuas,

Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Munera pretiosiora & acceptiora habentur,
si à splendido viro elargiantur.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Multiplicat tamē hūc gravitas auctoris honorem,

Et maiestatem res data dantis habet.

Idem Epist. 16. Heroid.

- Sic acceptissima semper

Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.

Munera danti prodesse dicuntur.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro.

Sed te, cūm donas ista, iuvare solent.

DE MVTVO.

Mutuo dans aliquid, aut amicum, aut rem perdere
necesse erit, ob summam hominum malitiam
huius seculi.

Plautus in Trinummo.

*Si quis mutuum quid dederit, sit pro proprio per-
ditum,*

*Quom iam repetas, inimicum amicum beneficio
inuenis tuo.*

*Si magè exigere cupias, duarum rerum exoritur
optio:*

*Vel illud, quod credideris perdas, vel illū amicum
amiseris.*

- Nam ego talentum mutuum

*Quod dederam, talento inimicum mihi emi. ami-
cum vendidi.*

Mutuum si quis, vt decet, reddit, ei magna
habenda est gratia.

Terentius in Phormione.

Praesertim vt nunc sunt mores eò res redyit:

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Prodigiosa est fides si etiam depositum reddatur.

Iuuenal. satyr. 13.

Nunc si depositum non inficietur amicus,

Si reddat veterem cum tota æruginè follem,

Prodigiosa fides, & Thuscis digna tabellis,

Quæq; coronata lustrari debeat agna.

DE

N

DE NATURA.

Natura renouatrix rerum dignissima est.

Ouidius lib. 15. Metamorph.

*Nec species sua cuique manet, rerumq; nouatrix
Ex alijs alias reparat natura figuras.*

Natura potentior est arte simpliciter, à qua tamen aliquoties adiuuatur, vt antè à nobis dictum est. Ars naturæ &c.

Ouid. lib. 9. Metamorph.

*Huc licet è toto solertia confluat orbe,
Ipse licet reuolet caratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthè?
Dijq; mihi faciles quicquid voluere dederunt.
Quodq; ego, vult genitor, vult ipsa socerq; futurus,
At non vult natura, potentior omnibus istis.*

Natura ad diuersa homines inclinât, & vnusquisque femina suæ sequitur naturæ.

Horatius de arte Poëtica.

*Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarū habitum, inuat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit,
Post adfert animi motus interprete lingua.*

Propert. lib. 3. eleg. 9.

Sunt quibus Elæa concurrat palma quadrigæ,

*Sunt quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis:
Naturæ sequitur semina quisque suæ.*

Perſius ſatyra 5.

*Mille hominum species, & rerum discolor vsus,
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno,
Mercibus hic Italiam mutat ſub ſole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini.
Hic ſatus irriguo mauult turgeſcere ſomno,
Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris.*

Naturæ (id eſt, Deus , qui naturæ autor eſt) beatæ
omnibus eſſe dedit , ſi quis eius donis vti co-
gnouerit.

Claudianus lib. 1. in Ruſſinum.

*Viuitur exiguo melius , Natura beatæ
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti.
Hæc ſi nota forent fruermur ſimplici cultu:
Clafſica non fremeret, non ſtridula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppes, nõ machina muros.*

Naturæ paucis minimisq; contenta eſt.

Iuuenalis Satyra 14.

• *Menſura tamen quæ*

*ſufficiat ſenſus , ſi quis me conſulat, edam
In quantum ſitis atq; fames, & frigora poſcunt.
Quantum Epicure tibi paruis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici cæperunt ante penates.
Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicet.*

Lucan

Lucanus lib. 4. bel. ciuil.

*Discite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat. non erigit agros
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.
Non auro, myrrhaq; bibunt, sed gurgite puro.
Vita redit: satis est populis fluminisq; ceresq;.*

Ea quæ natura nobis in seuit non facile
relinquuntur.

Iuuenalis satyra 13.

*-Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari nescia.*

Horat. lib. 1. Epist. ad Fuscum.

*Naturam expellas furca, tamen usque recurrit,
Et malè perrumpet furtim fastigia victrix.*

Idem satyr. 7. lib. 2.

*-Tolle periculum,
Iam vaga profiliet frenis natura remotis.*

Idem libro 1. Epist. ad Lollium.

*Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.*

Claudianus in Eutropium lib. 2.

-Ad mores facilis natura reuerti.

DE NAVIGATIONE.

Nauigantes ad mortem accedere dicuntur.

Ouid. lib. 2. de fine tit.

Nauita sollicitus quoque ventos horret iniquos,

b h s

Et

Et prope tam lethū, quàm prope cernit aquam,
 Quod si concussas Triton exasperat vndas,
 Qui tibi nunc toto est, nullus in ore color,
 Tu fecunda voces generosa sydera Leda,
 Et felix dicas, quem sua terra tenet.

Horatius Oda 3. lib. 1.

Illi robur, & es triplex
 Circa pectus erat, qui fragilem truci
 Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit præcipitem Africam
 Decertantem aquilonibus,
 Nec tristes hyadas, nec rabiem noti.

Ibidem.

- Audax omnia perpeti
 Gens humana ruit per vetitum neptas.

Iuuenalis 12. satyra.

In nunc & ventis animam committe dolato
 Confusus ligno, digitis à morte remotus
 Quatuor, aut septem si sit latissima tæda,

Seneca in Medea.

Audax nimium qui freta primus
 Rate tam fragili perfida rupit,
 Terrasq; suas post terga videns
 Animam leuibus credidit auris.
 Dubiaq; secans æquora cursu
 Potuit tenui fidere ligno
 Inter vitæ mortisq; vias

Nimi

Nimium gracili limite ducto.

Terentius in Hecyra.

Non Hercle verbis Parmeno dici potest

Tantum, quàm re ipsa, nauigare incòmodum est.

P A R. Itàne est? S O S. O fortunate, nescis quid mali

Praterieris qui nunquam es ingressus mare:

Nam alias vt omittā misérias, vnā hanc vide,

Dies triginta, aut plus eo in navi fui,

Cum interea semper mortē exspectabam miser:

Ita vsque aduersa tempestate vsi sumus.

Ad nauigandum lucri cupiditas homines impellit.

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Lucra petitueros freta perq; patentia ventis

Ducunt instabiles sydera certa rates.

Propert. lib. 3. eleg. 7. de morte Patii

Ite rates curuae, & lethi quoq; texite causas,

Ista per humanas mors venit acta manus.

Terra parum fuerat, terris adiecimus undas,

Fortunae miseras auximus arte vias.

Anchora te teneat, quem non tenuere penates?

(Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?

Ventorum est quodcunq; paras, haud vlla carina

Consenuit: fallit portus & ipse fidem.

*Nauigare qui primo cœpit, is negatas à
natura vias, arte præbuit,*

Claud

Claud. in præfa. lib. i. de rapt. Proserp.

Inuenta secuit primus qui naui profundum,

Et rudibus remis sollicitauit aquas:

Qui dubijs ausus committere flatibus alnum,

Quas natura negat, præbuit arte vias.

Tranquillis primum trepidus se credidit vndis,

Littora securo tramite summa legens.

Mox longos tentare sinus, & relinquere terras

Et leni cæpit pandere vela Noto.

Ast vbi paulatim præceps audacia creuit,

Cordaq; languentem dedidicere metum,

Iam vagus irrupit pelago, cælumq; secutus

Aegeas hyemes, Ioniumq; domat.

Nauigantes naufragium ne patiantur optimas
pretiosasq; res abiiciunt, vt Catullus fecisse
dicitur à Iuuenale satyra xij.

Accidit & nostro similis fortuna Catullo,

Cùm plenus fluctu medius foret aluens, & iam

Alternum puppis latus euertentibus vndis

Arboris incerta nullam prudentia cani

Reſtoris conferret opem, decidere iactu

Cæpit cum ventis, imitatus Caſtor, qui ſe

Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno

Teſticulorum, adeo medicatum intelligit inguen.

Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus

Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem

Purpuream, teneris quoq; Mæcenatibus aptam.

DE NECESSITATE.

Quod mutari non potest, ac fieri necesse est,
id æquo animo ferendum est.

Terentius in Adelphis.

*Placet tibi factum Mitio? M I. Non, si queam
Mutare: nunc cum nequeo, æquo animo fero.*

Aufonius in Perianthri senten.

Faxis ut libeat quod necesse est.

Necessitas moras recusat.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

-Moras extrema recusant.

Necessitas omnia rapit.

Horat. Oda 3. lib. 1.

-Aequa lege necessitas

Sortitur insignes & imos:

Omne capax mouet urna nomen.

Necessitas nedum homines, sed & anima-
lia ingeniosa facit.

Manilius lib. 1. Astrono.

Sed cum longa dies acuit mortalia corda,

Et labor ingenium miseris dedit, & sua quæq;

Aduigilare sibi iussit fortuna premendo.

Seducta in varias certarunt pectora curas,

Et quodcunq; sagax tentando repperit usus.

Perlius in satyrarum proœmio.

Quis expedit psittaco suum xaiq;

Picasq; docuit nostra verba conari?

Magister

*Magister artis ingeniq; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.*

DE NOBILITATE.

Nobilitas generis improbo ac defidioſo non prodeſt.

Ouid. Epist. 11. Heroid.

*Quid iuuat admota per auorum nomina cælo
Inter cognatos poſſe referre Iouem?*

Idem ad Piſonem.

*Nam quid imaginibus, quid auitis fulſa triumphis
Atria, quid pleni numeroſo conſule faſti,
Proſuerint, ſi vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.*

Iuuenalis ſatyr. 8.

*Stemmata quid faciunt, quid prodeſt Põrice longo
Sanguine cenſeri, pictosq; oſtendere vultus
Maiorum, & ſtantes in curribus Aemilianos?
Quis fructus generis tabula iactare capaci,
Famoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis malè vinitur?*

Ibidem.

*-Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? Nanum cuiusdam Athlanta vocamus,
Aethiopem cygnum, paruam extortamq; puellam
Europen, canibus pigris ſcabieq; vetuſta
Lenibus, & ſicca lambentibus ora lincerna,*

Nomen

*Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est
Quod fremit in terris violentius. ergo cauebis
Et metues, ne tu sis Creticus aut Camerinus.*

Nobilem fieri pulchrius est, quàm nasci.
Iuuenalis 6. satyr.

*Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triūphos,
Aufonius in Solonis senten.*

Pulchrius multò parari, quàm creari nobilem.

Genus laudans suum, aliena, non sua lau-
dat atque extollit.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

*Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.*

Seneca in Herc. furente.

*- Qui genus iactat suum
Aliena laudat.*

Nobili genere nati, si malè viuunt, seipsum
suumq; genus deturpant.

Horat. Oda 4. lib. 4.

*Doctrina, sed vim promouet insitam,
Rectiq; cultus pectora roborant,
Vccunq; defecere mores
Dedecorant bene nata culpa.*

Iuuenalis satyra 8.

*Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acersecomes, si nullum in coniuge crimen:*

Nec

Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
 Unguibus ire parat nummos raptura Celeno,
 Tunc licet à Pico numeres genus, altaq; si te
 Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
 Inter maioresq; ipsum Promethea ponas.
 De quocunque voles proauum tibi sumito libro.
 Quod si præcipitem rapit ambitus atq; libido,
 Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 Delectant hebetes lasso lictore secureis,
 Incipit ipsorum contra testare parentum
 Nobilitas, claramq; facem præferre pudendis.
 Omne animi vitium tanto conspectius in se
 Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.

Plautus in Milite.

Qui bono sunt genere nati ingenio malo
 Suate culpa de genere capiunt genus: ingenium
 improbant.

Nobiles naturaliter æquè sunt omnes, neque vllus
 degener est, nisi vitiis qui deditus est.

Boëtius metro 6. lib. 3.

Quid genus & proauos strepitis?
 Si primordia vestra
 Autoremq; Deum spectes,
 Nullus degener extat,
 Nè vitij peiora fouens
 Proprium deserat ortum.

Nobilem superbum esse non decet.

Perfius

Perſius ſatyra 3.

*An deceat pulmonem rumpere ventis
Stemmata quod Thuſcoramum milieſime ducis
Cenſorémve tuum, vel quod trabeate ſalutas?
Ad populū phaleras, ego te intus & in cute novi.
Nobilis ad miſericordiā pronior eſt, quā ruſticus.
Ouidius lib. 3. de Triftib.*

*Quo quiſq; eſt maior, magis eſt placabilis ira.
Et faciles motus mens generoſa capit.
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni,
Pugna ſuum finem, cum iacet hoſtis, habet.
At lupus & turpes inſtant morientibus vrsi,
Et quæcunq; minor nobilitate fera eſt.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
Dardanij lacrymas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Aemathij fuerit clementia Pharos
Præclariq; docent ſuneris exequiæ.*

Claudianus in Epig. ſatiſfactionis
apud Hadrianum.

*Prætereunt ſubiecta fera, toruiq; leones,
Quæ ſtrauiſſe valēt, ea mox proſtrata relinquunt,
Nec niſi bellantis gaudent cervice iuenci.*

D E N O C T E.

Noctis deſcriptio lepidiſſima, quæ laborum quies,
nec non curatum mater eſſe dicitur.

Valerius Flaccus lib. 5. Argonaut.

Nox hominum genus, & duros miſerata labores

Retulerat fessis optata silentia rebus.

Nocte latent menda.

Quid. lib. 1. de Arte aman.

Indicio formæ noxq; merumq; nocet.

Ibidem.

Nocte latent menda, vitioq; ignoscitur omni.

Horaq; formosam quamlibet illa facit.

Consule de gemmis, de tineta murice lana,

Consule de facie, corporibusq; diem.

Idem lib. 4. Fastor.

Iam color vnus inest rebus, tenebrisq; teguntur

Omnia, iam vigiles conticuere canes.

Nox carnaliter amantibus nil
moderabile suadet.

Quid. lib. 1. eleg.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile suadent,

Illam pudore vacat, liber amorq; metu.

Plautus in Bacchid.

Illecebrosius fieri nihil potest nox, mulier, vinum,

Homini adolescentulo.

Propertius lib. 3. eleg. ad Bacchum.

Semper enim vacuos nox sobria torquet amâtes,

Spesq; timorq; animo versat vtroq; modo.

DE NOVITATE.

Novitas gratissima est in re omni ferè.

Quid. lib. 3. de Ponto.

Est quoq; cunctarum novitas gratissima rerum.

Titus

Titus Calphurnius Ecloga 7.

*Vilia sunt nobis quaecunq; prioribus annis
Vidimus, & sordet quicquid spectauimus olim.*

Noua sunt veteribus ac detritis meliora.

Ouid. lib. 4. de Tristib.

*Fortior in fulua nouus est luctator arena,
Quàm cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer & melior nitidis gladiator arenis,
Quàm cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene precipites nauis modo facta procellas:
Quam libet exiguo soluitur imbre vetus.*

Res noua varios euentus habet.

Cornelius Gallus.

Euentus varios res noua semper habet.

*Noua inquirentes summopere fugiendi sunt,
nam plerumque sunt garruli, nec commissa
fideliter retinent.*

Horat. lib. i. Epist. ad Lollium.

*Percunctatorem fugito. nam garrulus idem est,
Nec retinent patulae commissa fideliter aures.*

O

DE OBEDIENTIA.

*Obedientia filiorum erga parentes
intimatio notabilis.*

Plautus in Trinummo.

-Pater, adsum

Impera

*Impera quid vis, neq; tibi ero in mora, neq; late-
brosè me abs tuo*

Conspectu occultabo.

Terentius in Andria.

Neq; istic, neq; alibi, vsquam erit in me mora.

*Obedire filij, hilaritetq; quod decet, paren-
tibus peragere debent.*

Plautus in Trinummio.

*-Feceris par tuis ceteris factis, patrem
Tuum si percoles. per pietatem nolo ego cum im-
probus te viris,*

*Gnate mi, neq; in via, neq; in foro vllum sermo-
nem exequi.*

Terentius in Andria.

Facis vt te decet

Cùm istoc, quod postulo, impetro cum gratia.

*Obediendum est parentibus tantum in bonis, nec-
non bene præcipientibus, at non econtra.*

Plautus in Sticho.

*A N. Certùmne est neutram vestrarum persequi
imperium patris?*

*P I N. Persequimur. nam quo dedisti nuptiū abire
nolumus.*

A N. Curate igitur familiarē, vt potestis optumē.

*P A N. Nunc placet. cùm rectè monstras, nunc
tibi auscultabimus.*

Olympius Nemefianus Ecloga 1.

Et parere decet iussis, & grata iubentur.

Magi

Magistris & præceptoribus obediendum esse,
exemplo notabili docet.

Martial.lib.1.Epigram.

*Læserat ingrato leo perfidus ore magistrum,
Ausus tam notas contaminare manus:
Sed dignas tanto persolvit crimine pœnas,
Et qui non tulerat verbera,tela tulit.*

Ouid.lib.1.de Arte aman.

*Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros,
Qui toties socios,toties exterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hæctor sensurus erat poscente magistro
Verberibus iussas præbuit ille manus.*

DE OBLIVIONE.

Lethes fluvius infernalis ab animalibus gusta-
tus obliuionem inducere dicitur.

Vergil.lib.6.Æneid.

*Has omnes ubi mille rotam volvere per annos
Lethæum ad fluviū Deus euocat agmine magnâ:
Scilicet immemores suprâ vt conuexa reuisant
Rursus.*

Silius Italic.lib.13.bel.Pun.

-Sacro certamina fonti

*Lethæos potat latices obliuia mentis
Extrema,hinc auro fulgens iam lucis honorem
Sentit,& admoto splendet cœu sydere luna.*

*Hac anima cœlum repetunt, ac mille peractis
Oblite ditem redeunt in corpora lustris.*

Non facile obliuioni traduntur quæ
quis diu didicit.

Seneca in Troade.

Dediscit animus serò, quod didicit diu.

Obliuisci, neq; nouisse hominibus mos est,
cuius nihili sit faciunda gratia.

Plautus in Captiuis.

-Mos est obliuisci hominibus

Neq; nouisse, cuius nihili sit faciunda gratia.

Obliuisci amici alicuius non valen-
tis expressio.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Non ego, si biberes secure pocula lethes,

Excidere hæc credam pectore posse tuo.

Ibidem.

Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,

Calthæq; Pestanas vincet odore rosas,

Quàm tibi nostrarum veniat obliuio rerum,

Non ita pars fati candida nulla mei est.

Reliqua exempla è tit. de Impossibili pete.

DE OBSEQVIO.

Obsequium amicos parat.

Terentius in Andria.

-Nanq; hoc tempore,

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Obseq

Obsequio vincuntur & domantur omnia.

Quid. lib. 2. de Arte aman.

Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:

Franges si vires experiere tuas.

Obsequio tranantur aquae: nec vincere possis

Flumina si contra, quàm rapit unda, nates.

Obsequium tigresq; domat, tumidosq; leones,

Rustica paulatim taurus aratra subit.

DE OCCASIONE.

Occasionis descriptio elegans.

Ausonius in Epigr. simulacri occas.

Cuius opus? Phidiae, qui signum Pallados eius

Quiq; Iovem fecit, tertia palma ego sum.

Sum dea quæ rara, & paucis Occasione nota.

Quid rotule insistis? stare loco nequeo.

Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quæ

Fortunare solet, tardo ego cum volui.

Crine tegis faciem? cognosci nolo. Sed heus tu

Occipiti caluo es. ne teneat fugiens.

Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. Dic rogo quæ sis.

Sum dea cui nomen nec Cicero ipse dedit.

Sum dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas,

Nempe ut pœniteat, sic Metanæa vocor.

Tu modo dic, quid agat tecum? si quando volani,

Hæc manet, hanc retinent quos ego præterij.

Tu quoq; dum rogitas, dum percunctando moraris,

Elapsam dices me tibi de manibus.

Plautus in Persa.

Virtus est, ubi occasio admonet, dissipere.

DE OTIO.

Otium summopere fugiendum est, quia multorum malorum causa est.

Catullus ad Lesbiam.

*Otium Catulle tibi molestum est.**Otio exultas, nimiumq; gestis.**Otium reges prius, & beatas**Perdidit vrbes.**Vide de hac re tit. De Amore. Amor
carnalis otio, &c.**Otio mentis ac corporis virtus corrumpi-
tur, nec non minuitur.*

Ouid. lib. I. de Ponto.

*Terminis ut ignauium corrumpant otia corpus?**Ut capiant vitium, ni moneantur aquae?**Et mihi si quis erat dicendi carminis usus**Deficit, estq; minor factus inerte situ.**Otia mentem variam assidue praebent.*

Lucan. lib. I. bel. Ciuil.

*Variam semper dant otia mentem.**Ex otio plus negotij, quam ex negotio
habemus.*

Ennius in Iphigenia.

*Otio qui nescit uti, plus negotij habet,**Quam cum est negotium in negotio,*

Nam

*Nam cui quid agat institutum est, nullo negotio
id agit,*

Studet ibi, mentemq; animumq; delectat suum,

Otioso initio animus nescit quid velit,

*Hoc idem est enim, neque domi nunc nos, neque
militiae sumus.*

*Imus huc, hinc illuc: cum illuc vetum est, ire illinc
libet.*

Incerte errat animus, praeter propter vitam viuitur.

Hoc est, propter aliam causam viuitur,
quam ut viuatur: utpote, propter lau-
dem, propter virtutem. &c. Hos ver-
sus cum ob sermonis eleganciam, tum
verò maxime ad adolescentulorum
ignauiam minuendam libuit huc ad-
scribere.

Otium moderatum corpori & animo prodest,
immoderatum verò nocet.

Quid. lib. 1. de Ponto.

*Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis,
Immodicus contra carpit utrunque labor.*

DE OFFICIO.

Officium bene exequi atque perficere sapien-
tis est, e contra verò stulti.

Horat. lib. 2. saty. 3.

Si male rem gerere insani, contra bene, sani est.

Officium tempore congruo conficere qui
vult, vigilare illum oportet.

Plautus in Rudente.

*Vigilare decet hominem**Qui vult sua temporibus conficere officia.**Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.**Parentes decet consuefacere filios, ut amore potius quam timore rectè faciant.*

Terentius in Adelphis.

*Hoc patrum est, potius consuefacere filium**Sua sponte rectè facere, quam alieno metu.**Hoc pater & dominus interest: hoc qui nequit,**Fateatur nescire se imperare liberis.**Officium coniugis est ipsa sedulitate amicos omnes vincere.*

Quid. lib. 3. de Ponto.

*Pectore te toto, totusq; incumbere nervis,**Et niti pro me nocte dieq; decet.**Ut quæ iuuent alij, tu debes vincere amicos**Vxor, & ad partes prima venire tuas.**Officium nuntij est, ut veridicus sit atq; fidelis.*

Propert. lib. 3. eleg. ad Lygdamum servum.

*Omnis enim debet sine vano nuntius esse,**Maioremq; timens servus habere fidem.**Iudicis officium est, non tantum res, sed & tempora perscrutari. Suprà de Iudicio.*

DE ONERE.

Onus sit leue ferendo bene.

Quid

Ouid.lib.1.eleg.siue Amor.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignē?

Cedamus, leue sit, quod bene fertur, onus.

Vidi ego iactatas mota face crescere flammās,

Et vidi nullo concutiente mori.

Verbera plura ferūt, quā quos iuuat r̄sus aratri,

Detrectant pressi dum iuga prima boves.

Asper equus duris contunditur ora lupatis,

Frēna minus sentit, quisquis ad arma facit.

Onus cui impat̄ sis ne subiueris.

Propert.eleg.9.lib.3.

Turpe est quod nequeas capiti committere pōdus,

Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,

Fama nec ex equo ducitur vlla iugo.

Onus vt sustineas nitendum recto vertice.

Ouid.lib.2.de Ponto.

Sustineas vt onus, nitendum est vertice recto,

At flecti nervos si patiare, cades.

DE OPERIBVS.

Opera nostra à Deo dependent, quia illo
nolente nihil agere possumus.

Lucanus lib.9.bel.Ciuil.

Harēmus cuncti superis temploq; tacente

Nil agimus nisi sponte Dei.

Ouid.lib.1.Fastorum.

Ingenium vultu statq; caditq; tuo.

Non

Non parum interest naturæ instinctu
operari, & de industria.

Terentius in Andria.

*Paululum interesse censes, ex animo hæc omnia
Ut fert natura, si facias, an de industria?*

Nullum opus est tam facile, quin difficile
fiat, si inuitus id facias.

Terentius in Heauton.

*Nulla est tam facilis res, quin difficilis fiet
Si inuitus facias.*

Opera bona animum operanti addunt.

Valerius Flac. lib. 2. Argon.

-Stabilem quando optima facta

Dant animum: maiorq; p̄s audacia cæptis.

Ad operandum bona, exhortatio.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Denique quid verbis opus est? spectemur agendo.

Idem lib. 1. de Arte aman.

Reddite depositum, pietas sua fœdera seruet,

Fraus absit, vacuas cædis habete manus.

Idem lib. 2. de Arte aman.

Cum mora non tuta est, totis incumbere remis

Vtile, & admissio subdere calcar equo.

In operis alicuius initio Dei auxilium implorandum
est potissimum, idque aliorum exemplo.

Ouid. lib. 1. Metamor.

In noua fert animus mutatas dicere formas

Corpora, dū cæptis (nam vos mutastis & illas)

Assis

*Aspirate meis, primaq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ibidem.*

*-Placuit cœleste placari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Atque ita, si precibus dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum
Dic Themis, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit: & mersis fer opem mitissima rebus.
Idem 1. Fastorum.*

*Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deq; meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum, dederis in carmina vires.
Ingenium vultu statq; caditq; tuo.*

DE ORATIONE.

Oratio illa est irrita quæ non fit Deo.

Paulinus ad Ausonium.

*Quæ non missa Deo vacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant superi stellantem regis in aulam.
Quid potissimum sit orandum.*

Iuuenalis satyra 10.

*Attamen ut poscas aliquid, voueasq; sacellis
Extæ, & candiduli diuina thomacula porci,
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores:
Nesciat*

Nesciat irasci, cupiat nil, & potiores,
Herculis arumnas credat: seuosq; labores,
Vt Venere & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare, semita certâ
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.

Orandus est Deus, vt ea quæ homines medio-
criter possident, conseruet, non vt vitam &
opes cõferat, quæ carnalium hominum pri-
ma vota sunt.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Quid credas amice precari?

Sit mihi quod nunc est, etiâ minus, vt mihi viuam
Quod superest aui, si quid superesse volunt dij.
Sed satis est orare Iouem, qui donat & aufert,
Det vitâ, det opes, æquum mihi animû ipse parabo.

Iuuenalis satyra 10.

Prima fere vota, & cunctis notissima templis
Diuitie crescant, vt opes, vt maxima toto
Nostra sit arca fero.

Ibidem.

Da spatium vitæ, multos da Iupiter annos.
Hoc recto vultu solum hoc, & pallidus optas.

Oratio Deum ad misericordiam sæpe inducit.

Vergil. lib. 4. Georg.

Auditq; vocatus Apollo.

Ouid. lib. 1. de arte amandî.

Hectora donauit Priamo prece motus Achilles.

Electitur iratus voce rogante Deus.

Mart

Martialis lib. 8. Epigram.

Et Dominum mundi flectere vota valent.

Orationes bonorum ac iustorum hominum exaudibiles sunt, impiorum verò minimè.

Plautus in Rudente.

*Supplicij facilius pius à dijs supplicans,
Quàm qui scelestus est inueniet veniam sibi.*

Precatio ad Deum, vt cultores suos honoret.

Ouid. lib. 8. Metamorph.

Cura Deum dij sunt, & qui coluere colantur.

Oratio ad Deum ob sapientiæ acquisitionem,

Boëtius Metro 9. lib. 3.

*Da pater augustam menti conscendere sedem,
Da fontem lustrare boni, da luce reperta
In te conspicuos animi defigere visus,
Disijce terrene nebulas & pondera molis,
Atque tuo splendore mica, tu nanque serenum,
In requies tranquilla pijs.*

Oratio ad Deum, ad misericordiæ, auxilijq; implorationem accommodata.

Vergil. lib. 2. Æneid.

*Iupiter omnipotens precibus si flecteris vllis
Aspice nos, hoc tantum & si pietate meremur,
Da deinde auxilium.*

Seneca in Hercule furente.

*O magne olympi rector, & mundi arbiter
Iam statue tandem grauib; ærumnis modum,
Finemq; cladi: nulla lux vnquam mihi*

Secura

Secura fulsit finis alterius mali

Gradus est futuri.

Et iterum.

*Votum fecundet, qui potest nostrum Deus,
Rebus lassus adsit.*

Oratione blanda homines etiam præ-
fracti vincuntur.

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

*Ergo ne dubita blandas adhibere querelas,
Vincuntur molli pectora dura prece.*

Orationis importunæ castigatio.

Terentius in Andria.

*Vides, quàm iniquus sis præ studio, dum id efficies
quod cupis.*

*Neq; modum benignitatis, ne quid me ores cogitas.
Nam si cogites, remittas iam me onerare iniurijs.*

DE ORNATV.

Nihil magis exornat mulierem, quàm
boni mores.

Plautus in Mostellaria.

Mulier rectè olet, ubi nihil olet.

*Postea, nequicquam ornata est bene, si morata est
malè.*

Idem in Poenulo.

*Pulchrum ornatum turpes mores peius cæno col-
linunt.*

Lepid

Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.

Ibidem.

Bono ingenio me esse ornatam, quàm auro multo mauolo.

Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.

Bonam ego, quàm beatam me esse nimio dici mauolo.

Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram.

Magis quidem meretricē pudorem, quàm aurum gerere condecet.

Mulierum ornatus ac cultus detestatio.

Propert. lib. 2. Elcg ad Cynthia.

Quid iuuat ornato procedere vitta capillo,

Et tennes Coa veste mouere sinus?

Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,

Teq; peregrinis vendere muneribus?

Naturaq; decus mercato perdere vultu,

Non sinere in proprijs membra nitere bonis?

Crede mihi non vlla tua medicina figura est.

Nudus amor formæ non amat artificem.

Ouidius de faciei medicam.

At vestrae teneras matres peperere puellas.

Vultis inaurata corpora veste tegi,

Vultis adornatos posu variare capillos,

Conspicuas gemmis vultis habere manus,

kk

Induit

*Induitis collo lapides oriente petitos,
Et quantos onus est aure tulisse duos.*

Terentius in Heauton.

*Nosti mores mulierū, dū poliūtur, dum comūtatur
Annus est.*

Mulierum ornatus homines decipit.

Quid. lib. 2. de Remed. amoris.

*Auferimur cultu: gemmis, auroq; teguntur
Omnia, pars minima est ipsa puella sui.*

*Sæpe vbi sit quod ames inter tā multa requiras,
Decipit hac oculos ægide diues amor.*

De mulierum necnon virorum ornatu,
vide loc. de mulieribus, & loc. de viris.

P

DE PACE.

Pacis encomium & commoda.

Tibul. eleg. 10. lib. 1.

Interea pax arua colat, pax candida primum

Duxit araturos subiuga curua boues.

Pax aluit vites, & succos condidit vuae,

Funderet vt nato testa paterna merum.

Pace bidens, vomerq; vigent, at tristia duri

Militis in tenebris occupat arma situs.

Rustic

*Rusticus è lucoq; vehit malè sobrius ipso
Vxorem plauſtro, progeniemq; domum.*

Ouidius 2. Faſtor.

Sub iuga bos veniat, ſub terras ſemen arafas.

Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Pace in hac vita nihil melius vtiliùſue eſt.

Silius Italicus lib. 11. bel. Pun.

-Pax optima rerum,

Quas homini nouiſſe datum eſt, pax vna triùphis

Innumeris potior, pax custodire ſalutem:

Et ciues equare potens.

Pacis inuocatio ac commendatio lepidiſſima.

Ouid. lib. 1. Faſtor.

Frondebz Attiacis comptos redimita capillos

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

Dum deſunt hoſtes, deſit quoque cauſſa triùphi.

Tu ducibus bello gloria maior eris.

Pax homines decet, ira verò feras.

Ouid. 3. de arte amandi.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Pacificus quietuſq; in hac vita eſſe poteſt iſ, qui velocis æui memor eſt, atque tempora nunquam reditura tenet, id eſt, cogitat.

Seneca in Herc. furen.

-Nouit paucos

Secura quies, qui velocis

Memores æui tempora nunquam

Reditura tenent.

DE PARENTIBVS.

Parentes amore potius ad bonum assuefacere debent filios, quàm timore. nam amor filiorum est, timor verò seruorum.

Terentius in Adèlph.

*Hoc patrum est potius consuefacere filium
Sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur nescire se imperare liberis.*

Parentes in filiorum præsentia à multis abstinébunt, ne ipsi eorum exemplo edocti in vitium, ad quod procliuēs sunt, iuant. Sed contrarium sæpe fit, & tunc non parua castigatione digni sunt.

Iuuenalis satyra 14.

*Plurima sunt Fuscine, & fama digna sinistra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris traduntq; parentes.
Si damnosa senem iuuat alea, ludit & heres
Bullatus, paruoq; eadem mouet arma fritillo.
Sic natura iubet, velocius, & citius nos
Corrumpūt vitiorum exempla domestica magnis
Cum subeant animos autoribus. vnus & alter
Forsitā hæc spernāt iuuenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit praeordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpa.
Abstineas igitur damnis huiusce, etenim vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur*

Ex

Ex nobis geniti. quoniam dociles imitandis
 Turpibus ac prauis omnes sumus: & Catilinam
 Quocunque in populo videas, quocunque sub axe:
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus vsquam.
 Nil dictu fœdum visuq; hæc limina tangat
 Intra quæ puer est. procul hinc, procul inde puellæ
 Lenonum & cantus pernoctantis parasiti.
 Maxima debetur puero reuerentia, si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
 Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

Ibidem.

Hospite venturo cessabit nemo tuorum:
 Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
 Arida cum tota descendat aranea tela.
 Hic lauet argentum, vasa aspera tergeat alter,
 Vox domini infremit instantis, virgamq; tenentis.
 Ergo miser trepidas ne stercore fœda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici,
 Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
 Semodio scobis hæc emendet seruulus vnus,
 Illud non agitas, vt sanctam filius omni
 Aspiciat sine labe domum, vitioq; carentem.

Parentes mali nullam libertatem, ac frontem
 obiurgandi liberos habent.

Iuuenalis Satyra 14.

Nam si quid dignum censoris fecerit ira.
 Quandoquidem similẽ tibi se, non corpore tantum
 Nec vultu dederit, morum quoque filius, & cum

*Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, & post hac tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatemq; parentis,
Cum facias peiora senex? vacuumq; cerebro
Iam pridem caput hoc vëtoſa cucurbita quærat?*

Parentes cupidi filios auaritiâ velint
nolint ſectari docent.

Iuuenalis ſatyrâ 14.

*Sponte tamen iuuenes imitantur cætera, ſolam
Inuiti quoque auaritiâ exercere iubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra,
Cum ſit triſte habitu, vultuq; & veſte ſeuerum.
Nec dubie tanquam fugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum,
Certa magis, quàm ſi fortunas ſeruet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus.*

Parentes mali peiores habent filios, ſi ad auaritiâ
nam ac reliqua vitia enutriti ſint, & illi tãdem
in ipſos inſurgunt, idq; iuſto Dei iudicio.

Iuuenalis ſatyr. 14.

*Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo, quem ſi reuoces ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiq; relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permis*

*Permittas : adeo indulgent sibi latius ipsi.
 Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
 Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
 Nec tibi parceretur misero : trepidumq; magistrum.
 In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.*

Parentes boni, si filios castigare velint, tum matres vt plurimum illis auxilio sunt.

Terentius in Heauton.

*Matres omnes filijs
 In peccato adintrices, & auxilio in paterna iniuria
 Solent esse.*

Parentibus aliquid surripere æquitas,
 pietasq; prohibet.

Plautus in Pseudulo.

*Egon' patri surripere possim quicquã cauto seni,
 Atque adeo si facere possem, pietas prohibet.*

Parentes qui factis aut dictis fallere assuevit, is & alios tandem faller : igitur liberi in bonum assuefaciendi sunt.

Terentius in Adelphis.

*Ea ne me celet consuefeci filium.
 Nam qui mentiri, aut fallere insueuerit patrè, aut
 Audebit, tanto magis audebit cæteros.*

Parentes probos esse oportet, liberos probiores habere cupientes.

Plautus in Pseudulo.

*- Probum patrem esse oportet,
 Qui gnatum suum probiorem, quàm ipse fuerit,
 postulet.*

Parentibus obediendum est in bonis, nam tunc illis
aduersari absque scelere filij non possunt.

Plautus in Sticho.

*Gratiam à patre si petimus, spero ab eo impetras-
sere:*

*Aduersari sine dedecore, & scelere summo haud
possumus.*

*Neque ego factura sum, neque tu vt facias consi-
lium dabo,*

Verùm vt exoremus, noui ego nostros, exorabili'st.

Parentes in periculis & necessitatibus constituti
minimè deferendi sunt, idq; Æneæ exemplo.

Vergil. 2. Æneid.

Eia age chare pater ceruici imponere nostræ:

Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit.

Quo res cunq; cadent, vnū, & cōmune periculum,

Vna salus ambobus erit.

Parentes de liberorum absentia vsque adeo non
debent tristari, vt illi id sentiant, aliàs vtrique
parti malè ceder.

Terentius in Heauton.

- Aut ego profecto

*Ingenio egregiè ad miseriam natus sum, aut illud
falsum est,*

*Quod vulgò audio dici: Diem adimere aegritudi-
nem hominibus.*

*Nam mihi quidē quotidie augetur magis de filio
aegritudo:*

Et

Et quanto diutius abest, magis cupio, tanto magis desidero.

CHRE. *Pessimè istuc in te atque illum consulis,
Si tam leni, & victo animo esse ostenderis.*

*Nam si semel tuum animum intellexerit ille,
Prius perditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te emittas filiū, hui
Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris,
Tibi autem porrò vt non sit suaue viuere.*

Nam deteriores omnes sumus licentia.

Quodcunque inciderit in mentem volet.

Neq; id putabit, prauum an rectum sit, quod petet.

Tu rem perire, & illum non poteris pati.

Dare denegabis? ibit ad illum illico,

Quem maxime apud te valere sentiet:

Abiturum se abs te esse illico minabitur.

*Parentes velint nolint, liberos à natura
tracti diligunt.*

Seneca in Hippolyto.

- O nimium potens

Quanto parentes sanguinis vinculo tenes

Natura? quàm te colimus inuiti quoque?

Occidere volui noxium, amissum fleo.

*Parentum est iugiter monere liberos, vt se colant,
& à malorum consortio se hominum segre-
gent.*

Plautus in Trinummo.

- Feceris par tuis cæteris factis, patrem

kk s

Tuum

*Tuum si percoles per pietatē, nolo ego cum impro-
bis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro vllum ser-
monem exequi.*

DE PARSIMONIA, SIVE
conseruatione rerum.

*Parta tueri non minor est virtus, imò maior,
quàm noua acquirere.*

Ouidius lib. 2. de arte amandi.

*Non minor est virtus, quàm querere, parta tueri.
Casus inest illic, hic erit artis opus.*

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

*O faciles dare summa deos, eademq; tueri
Difficiles.*

Ouid. de Remed. amor.

Contrahe de multis, grandis aceruus erit.

Claudianus lib. 2. in Stilico. laud.

- Plus est seruasse repertum,

Quàm quasisse decus.

*Non potest à Deo maior homini copia dari,
quam vt rectè ac parcè frui possit iis, quæ pos-
fidet.*

Horat. lib. 1. Epist. ad Iccium.

Fructibus Agippe Siculis, quos colligis Icci

Si rectè frueris, non est vt copia maior

Ab Ioue donari possit tibi: tolle querelas.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Lucret.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

*Diuitie grandes homini sunt, viuere parcè
Aequo animo, neq; enim est vnquã penuria parui.*

DE PARVO ET MODICO.

Paruo & modico bene, imò melius viuitur ab
illo, præsertim qui suo contentus est, & nihil
amplius optat.

Horatius Oda 16. lib. 2.

*Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leues somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.*

Idem Oda 24. lib. 3.

*Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos
Viuunt, & rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumq; laboribus
Aequali recreat sorte vicarius.*

Idem satyra 2. lib. 2.

Ieiunus rarò stomachus vulgaria temnit.

Lucanus lib. 5. bel. ciuil.

*O vite tuta facultas
Pauperi, angustiq; lares. ô munera nondum
Intellecta deum, quibus hæc contingere templis,*

*Aut muris potuit, nullo, trepidante tumultu
Cæsarea pulsante manu?*

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

*Viuitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.
Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu,
Classica non fremerent, non stridula fraxinus iret,
Non vêtus quateret puppes, non machina muros.*

Seneca in Herc. furente.

*Alium multis gloria terris
Tradat, & omneis fama per vrbes
Garrula laudet, cæloq; parem
Tollat, & astris
Alius curru sublimis eat,
Me mea tellus lare secreto
Tutoq; tegat.
Venit ad pigros cana senectus
Humiliq; loco, sed certa sedet,
Sordida parue fortuna domus.
Altè virtus animosa cadit.*

Tibullus eleg. i. lib. i.

*Diuicias alius fuluo sibi congerat auro,
Et teneat culti iugera magna soli,
Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent.
Ne mea paupertas vitæ traducat inertî,
Dum meus assiduo luceat igne focus.*

Paruo

Paruo uti qui nescit, in æternum, id est
dum vivit, servus est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Fuscum.

*Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumq; recepit.
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore:
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atq;
Scruiet æternum qui paruo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim
Si pede maior erit, subvertet, si minor, vret.
Lætus sorte tua viues sapienter Aristi.*

Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt.

Ovidius lib. 1. de rem. amo.

*Flumina magna vides parvis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.*

Idem lib. 2. de rem. amo.

*Forfitã hæc aliquis (nã sunt quoq;) parva vocabit,
Sed quæ non prosunt singula, multa iuvant.*

Ibidem.

*Tu tantum numero pugna, præceptaq; in vnum
Contrahe: de multis grandis acervus erit.*

Ex parvis fiunt magna.

Ovid. lib. 2. de art. aman.

*Quem taurum metuis vitulum mulcere solebas,
Sub qua nunc recubas arbore virga fuit.*

Nascitur

*Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo,
Quaq; venit multas accipit annis aquas.
Ibidem.*

*Dum novus in viridi coalescit cortice ramus
Concutiat tenerum qualibet aura, cadet.
Mox etiam ventis spatio durata resistit,
Firmaq; adoptivas arbor habebit opes.
Paruo atque exiguo nihil est detrahendum.
Tibullus lib. 1. eleg.*

*At vos exiguo pecori furesq; lupiq;
Parcite, de magno est præda petenda grege.*

DE PASSIONE.

Quod durum fuit pati, meminisse dulce est.

Seneca in Herc. furen.

*Quod fuit durum pati,
Meminisse dulce est.*

Horatius.

*-Gaudet ubi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.*

Vergilius.

-Forsan & hæc olim meminisse iuvabit.

DE PATIENTIA.

Patientiæ effectus.

Claudianus 2. Paneg. in laud. Stilico.

*-Durum patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessasse labori.*

Patiens

Patiens is est, aduersa æquanimiter
qui sustinet.

Seneca in Hercule Oetco.

*Patiens, quisquis nouit famulum
Regemq; pati, vultusq; suos
Variare potest, pepulit vires
Pondusq; mali: nec seruit inops
Casus animo qui tulit equo.*

Patienti quæ facilia sint.

Ouid. lib. 2. de rem. amo.

*Posse pati, facile est, tibi nil patientia desit.
Protinus ex facili gaudia ferre licet.*

Patientia duris in rebus gaudet.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Gaudet patientia duris,
Latius est quoties magno sibi constat honestum.*

Silius Italicus lib. 6. bel. Pun.

*Abstine ô iuuenis lacrymis, patientia cunctos
Hos superat casus, longo revirescet in ævo
Gloria, dum cœli sedem, terrasq; tenebit
Castâ fides, dum virtutis venerabile nomen
Vinet, eritq; dies tua quò dux inclite fata
Audire horrebunt, à te calcata minores.*

Patientia leue fit, quicquid corrige-
re est nefas.

Horatius Oda 24. lib. 1.

*Durum, sed leuius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.*

D E P A T R I A.

Patriæ amor immensus est.

Ovidius lib. 1. de Ponto.

*Rursus, amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta retexit opus.*

Ibidem.

*Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patris posse videre focis.*

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos

Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?

Huc tamen ex illa Barbarus vrbe fugit.

Cum bene sint clausæ cauea Pandione nata,

Nititur in sylvas quæq; redire suas.

Assuetos tauri saltus, assueta leones

(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Idem 2. de Ponto.

Est aliquid patris vicinum finibus esse.

Quævis terra patria est.

Statius lib. 8. Theba.

Omne homini natale solum.

Ouid. 1. Fasto.

Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor,

Et volucris vacuo quicquid in orbe patet.

*Ob patriæ liberationem Romani plerique non
solum ornamenta quæq; in commune pro-
ponebant, sed & vitam expenderunt.*

Silius

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

- Sed enim non fœmina cefsit
Mente equare viros, & laudis pofcere partem:
Omnis præ feſe portans capitiq; manuq;
Antiquum decus, ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit, belloq; miniſtrant.

Ibidem.

- In medium certamine magno
Privatae cumulantur opes, nudare penates,
Ac nihil arcanos vitæ melioris ad uſus
Sepoſuiſſe iuvat, coit & ſine nomine vulgus.
Corpore ſic toto, ac membris Roma omnibus uſa,
Exangues rurfus tollebat ad æthera vultus.

Idem lib. 9. de Scævola.

Stabat cum primis media certamina pugne
Aſpera ſemper amans, & par cuicunq; periculo
Scævola, nec tanta vitam iam ſtrage volebat,
Sed dignū proauo lethum, & ſub nomine mortem.
Is poſtquam frangi res, atq; augere vidit
Exitium, brevis hoc vitæ quodcunq; relictum
Extendamus ait.

Patriæ omnia debemus, ut Fabius
ad filium inquit.

Silius Italicus lib. 8. bel. Pun.

Iamq; hoc ne dubites longævi nate parentis
Accipe, & æterno fixum ſub pectore ſerva,
Succenſere neſus patriæ, nec fœdior vlla
Culpa, ſub extremas fertur mortalibus umbras,

Sic docuere senes.

Ob patriæ amorem dulce ac decorum est mori.

Horatius Oda 2. lib. 2.

Dulce, & decorum est pro patria mori.

Exulare fatius est, quàm in patriam atque affines irrumperè.

Seneca in Theba.

Melius exilium est tibi,

*Quàm reditus iste: crimine alieno exulas,
Tuo redibis?*

Patriæ parens Cicero à Romanis appellatus ob patriæ liberationem.

Iuuenalis satyra 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis

Aeacidae similis, Vulcaniaq; arma capeffus:

Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

DE PAUPERTATE.

Paupertas æquanimiter toleranda est, nam sic facientes, reddunt ipsam leuem.

Quidius lib. 8. Metam.

Sed pia Baucis annis, pariliq; etate Philemon

Illæ sunt annis iuncti iuuenilibus, illa

Consennere casa, paupertatemq; ferendo

Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.

Pauperas ingeniosum hominem atque virtute præditum sapientissimè facit.

Hora

Horat. lib. 2. Epist. ad Florum.

*Et laris & fundi paupertas impulit audax
Ut versus facerem.*

Plautus in Stichos.

Nam illa omnes artes perdocat, ubi quem attigit.

Manilius lib. 1. Astron.

*Sed cum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quenq;
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunq; sagax tentando repperit usus.*

Paupertas luxuriosum amorem unde pascat non
habet, attamen hoc tanti non est: ut ideo
pauper quis esse velit.

Ouid. lib. 2. de re. amo.

*Non habet unde suum paupertas pascat amorem,
Non tamen hoc tanti est, pauper ut esse velis.*

Paupertas toleranda est magis quam amor.

Claudianus de paup. amante.

*Paupertas me seua domat, dirusq; Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.*

Ibidem de eodem.

*Esuriens pauper, telis incendor amoris,
Inter utrunq; malum diligo pauperiem.*

Paupertas pati multa cogit incommoda.

Martialis lib. 11. Epigram.

-O quantum cogit egestas.

Paupertas ridiculos homines reddit.

ll 2 Iuuenal

Iuuenalis satyra 3.

*Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quàm quod ridiculos homines facit.*

Plautus in Stichos.

*Iam inde à pauxillo puero ridiculus fui,
Eò, quia paupertas fecit ridiculus forem.*

Paupertas sola beatè approbat viuere, quia in maxima tranquillitate sita est, si æquanimiter toleretur. diuitiæ verò econtrà.

Seneca in Thieste.

*Stet quicumq; volet potens
Aule culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies
Obscuro positus loco,
Leui perfruar otio,
Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cùm transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.*

Ibidem.

*Dum excelsus steti
Nunquam pauere destiti, atq; ipsum mei
Ferrum timere lateris: ô quantum bonum est
Obstare nulli, carpere securas dapes.
Humi iacentem scelera non intrant casam.*

Idem in Hippolyto.

Quanti casus humana rotant.

Minor

Minor in parvis fortuna furit,
 Leuiusq; ferit leuiora Deus.
 Seruat placidos obscura quies
 Præbetq; somnos casa securos.
 Admota æthereis culmina sedibus
 Duros excipiunt notos,
 Insani boreæ minas,
 Imbriferumq; chorum.
 Raros patitur fulminis ictus
 Humida vallis.
 Tremuit telo Iouis altisoni
 Caucasus ingens, Phrygiumq; nemus
 Matris Cybeles. metuens cælo
 Iupiter alto vicina petit.
 Non capit vnquam magnos motus
 Humilis tecti plebeia domus,
 Circaregna tonat.

Idem in Octauia.

Bene paupertas
 Humili tecto contecta latet.
 Quatiunt alta sæpe procellæ,
 Aut euertit fortuna domos.
 Titus Calphurnius Eclog. 4.

- Vellit nam sæpius aurem
 Inuida paupertas, & dicit, vilia cura.
 Statius lib. 3. syluar.

Pax secunda locis, & desidis otia vita,
 Et nunquam turbata quies, somniq; peracti.

*Nulla fore rabies, aut stricta iurgia legis,
Morum iura viris solum, & sine fascibus equum.*

Paupertatem sustinere impotens ad
pericula se exponit.

Horatius lib. i. Oda i.

*Luſtantem Icarj's fluctibus Aphricum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui, mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.*

Paupertas excuſat.

Petronius Arbiter.

Quisquis inops peccat, minor eſt reus.

Pauper ſœlicitatem ſuam haud cognoscit, niſi
ſœlices videat cadere.

Seneca in Hercule Œteo.

*Nec ſibi ſœlix pauper habetur,
Niſi ſœlices cecidiſſe videt.*

Paupere nihil aſperius intractabiliuſq; eſt, ſi
diuitias & dignitates aſſequatur.

Claudianus lib. i. in Eutrop.

*Aſperius nihil eſt humili cùm ſurgit in altum:
Cuncta ſerit, dum cuncta timet, deſeuit in omnes,
Vt ſe poſſe putent: nec bellua tetrior vlla eſt,
Quàm ſerui rabies, in libera colla ſurentis:
Agnoscit gemitus, & pœna parcere neſcit
Quam ſubijt: dominiq; memor, quẽ verberat. odit.*

Pauper negligitur atque contemnitur.

Ouid.

Quidius lib. 1. Fastorum.

*In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique iacet.*

Terentius in Phormione.

*Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Negligitur ipsa: vide auaritia quid faciat.*

Titus Calphurn. ecloga 7.

*O utinam nobis non rustica vestis inesset,
Vidissem propius mea numina, sed mihi sordes,
Nudaq; paupertas, & adunco fibula morsu
Obsuerant.*

Pauper timore vacat etiam inter scelestos situs.

Iuuenalis satyra 10.

*Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et mota ad lunam trepidabis arundinis umbras.
Cantabit vacuus coram latrone viator.*

Quid. de Nuce.

*Sic timeb insidias, qui se scit ferre viator
Quod timeat, tutum carpit inanis iter.*

Pauper, vilis & plebeius à vulgo reputatur,
etiam si quæque animi bona possideat.

Horat. lib. 2. saty. 5.

Et genus & virtus nisi cum re vilior alga est.

Idem lib. 1. Epist.

*Si quadringentis sex septem millibus desint,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesq;
Plebs eris.*

Pauperes ad virtutes haud facile emergunt.

Iuuenalis satyra 3.

*Haud facîle emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.*

Pauperes inertes miserrimè viuunt.

Plautus in Rudente.

*Omnibus modis qui pauperes sunt homines miserè
viuunt.*

*Præsertim quibus nec questus est, nec didicere ar-
tem vllam.*

Pauperes infames sunt.

Ausonius in Cleoboli senten.

Turpis sæpe datur fama minoribus.

Pauperes suspiciosi maximè sunt, atque
se negligi credunt.

Terentius in Adelphis.

*Omnes, quibus res sunt minus secūda, magis sunt
nescio quomodo*

*Suspiciosi, ad contumeliã omnia accipiunt magis,
Propter suã impotentiã se semper credūt negligi-*

DE PECCATO.

Ob peccata Deus per aquam diluuij viuenda in-
teremit omnia dempto Deucalione cum Pyrrha
coniuge sua, quod moraliter de Noë intelligi
potest.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

*Pœna placet diuersa, genus mortale sub vndis
Perdere, & omni nimbos demittere cælo.*

Ipse

Ipse tridente suo terram percussit, at illa
 Intremuit, motuq; vias patefecit aquarum,
 Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
 Cumq; satis arbusta simul, pecudesq; virosq;
 Tecta q; cumq; suis rapiunt penetralia sacris,
 Si qua domus mansit, potuitq; resistere tanto
 Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
 Vnda tegit, pressaq; latent sub gurgite turres.
 Iamq; mare & tellus nullum discrimen habebat:
 Omnia pontus erat, deerant quoque littora pōto.
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus
 Nomine Parnasus, superatq; cacumine nubes
 Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat equor)
 Cum consorte tori parua rate vectus adhæsit.
 Non illo melior quisquam, nec amantior equi
 Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.
 Iupiter vt liquidis stagnare paludibus orbem
 Et superesse virum de tot modo milibus vnum,
 Et superesse videt de tot modo milibus vnā,
 Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
 Nubila disiecit, nimbisq; aquilone remotis,
 Et cælo terras ostendit, & æthera terris.
 Peccatū corrigens proprium, quod sua interest facit.
 Terentius in Adelphis.

Ego in hac re nihil reperio quam obrem laudem
 tantopere Hegio:
 Meum officium facio, quod peccatum à nobis or-
 tum est, corrigo.

Peccatum celatum maius malum esse creditur.

Martialis lib. 3. Epigram.

Quod tegitur, maius creditur esse malum.

Peccatum magnum occultum esse non potest.

Seneca in Hippolyto.

*Tutum esse facinus credis, & vacuum metu,
Erras.*

Peccatum tanto maius est: quanto peccans dignior est.

Iuuenalis satyra 8.

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.*

Peccatum non, nisi voluntarium fit.

Seneca in Hercule Œteo.

Haud est nocens, quicumque non sponte est nocēs.

Idem in Hippolyto.

Recipe iam sensus hera,

Quid te ipsam laceras, aspectum omnium fugis?

Mens impudicam facere, non casus solet.

Peccatum semel qui vicerit haud gloriatur. quia
absque peccati non remansit fomite, ex quo
quantum in se est peccabit facillime.

Persius satyra 5.

*Nec tu cū obstiteris semel, instantiq; negaris
Parēre imperio, rumpi iam vincula dicas.*

*Nam luctata canis non abripit, ast tamen illi
Cū fugit à collo trahitur pars longa catena.*

Pecca

Peccatum nouum sæpissimè supplicium habet.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Nos quoque iam pridem scripto peccauimus isto.

Supplicium patitur non noua culpa nouum.

Peccati cognitio utilis est summopere,
nam pœnam minuit.

Ouid. lib. 2. Elegiar.

Aequo animo pœnam, qui meruere, ferunt.

Peccati confessio misericordiam impetrat.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Numen confessis aliquod patet.

Ibidem lib. 11.

Mite Deum numen Bacchus, peccasse fatentem

Restituit, factiq; fide data munera soluit.

Peccati dolor veniam impetrat.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,

Cum bene peccati pœnituisse vident.

Quem peccasse pœnitet, ferè innocens est.

Seneca in Agamemnone.

Quem pœnitet peccasse, penè est innocens.

Peccati gloria nulla petenda est.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Gloria peccati nulla petenda tui est.

Idem lib. 3. Eleg.

Quis furor est, quæ nocte latent in luce fateri?

Et quæ clam facias facta referre palam?

Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti

Oppo

Opposita populum submonet ante sera.

Peccati nocumenta, quæ intelliguntur per
mutationes sociorum Vlyssis.

Boëtius Metro 4.lib. 3.

*Vela Naritiꝝ ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insula
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos vt in varios modos
Vertit Herbi potens manus,
Hunc apri facies fugit.
Ille marmaricus leo
Dente crescit & vnguibus.
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat, ululat.
Ille tigris vt Indica
Tecta mitis obambulat.
Sed licet varijs malis
Numen Arcadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste soluerat hospitis,
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Iam sues cerealia
Glande pabula verterant.*

Et

*Et nihil manet integrum
 Voce corpore perditis.
 Sola mens stabilis super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O leuem nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ valeant licet,
 Corda vertere non valent.
 Intus est hominum vigor
 Arce conditus abdita.
 Hæc venena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Diraq; penitus meant,
 Nec nocentia corpori
 Mentis vulnere sæuiunt.*

Peccati veniæ imploratio humillima.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

*Ad cælumq; manus, & splēdida brachia tollens,
 Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit.
 Sed miserere precor speciosoq; eripe damno.*

Plautus in Aſinaria.

*Fateor me peccauisse, & me culpā cōmeritū sci
 Id adeo te oratum aduenio, vt æquo animo igno-
 scas mihi.*

Claud. in Epig. Satisfactionis.

*En adsum, & veniam confessus crimina, posco.
 Peccato obſtare, primum est in homine bonum:
 ſecundum, noſſe peccati modum.*

Seneca

Seneca in Hippolyto.

*Obstare primum est, velle nec labi via,
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.*

Peccata æqualia non sunt, vt Stoici posuere.

Horat. lib. 1. satyra 3.

*Quis paria esse firè placuit peccata, laborant
Cum ventū ad verū est: sensus, moresq; repugnāt,
Atque ipsa vtilitas iusti propè mater, & equi.*

Ibidem.

*Nec vincet ratio hoc, tātundem vt peccet, idemq;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus sacra diuū legerit.*

Peccata vt diuersa sunt, sic & pœna diuersa esse debet.

Horat. lib. 1. satyra 3.

*Denique, quatinus excidi penitus vitium iræ,
Cetera item nequeunt stultis herentia. cur non
Ponderibus, modulūq; suis ratio vtitur? ac res
Vt quæque est, ita supplicij delicta coercet?*

Ibidem.

- Adsit

*Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.*

Peccata in principio refecanda sunt.

Iuuenalis satyra 1.

- Tecum prius, ergo voluta

*Hæc animæ ante tubas, galeatum sero duelli
Pœnitet.*

Idem

Idem satyra 8.

Defensor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
 Hæc iuuenes. esto, desisti nempe, nec ultra
 Fouiſti errorem. breue ſit quod turpiter audeſ.
 Quædam cum prima reſecentur crimina barba.

Perſius ſatyra 3.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumeſcit
 Poſcentes videas. venienti occurrere morbo.

Seneca in Agamemnone.

Capienda rebus in malis præceps via eſt.

Silius Italic. lib. 1. bel. Pun.

Ocyus ite viri, & naſcentem extinguite flammam,
 Ne ſeræ redeant poſt aucta pericula cura.

Statius lib. 5. ſyluar.

- Mortalia quiſquis

Pectora ſero videt, nec primo in lumine ſiſlit
 Conatus ſclerum, atq; animos infanda parantes,
 Excitat illa die ſæuo.

Claud. 2. in Eutrop. lib.

Mygdonij cineres, & ſi quid reſtat Eoi,
 Quod pereat regni, certè non augure falſo
 Prodigij patuere mina. fruſtraq; peracto
 Vulnere monſtriferi præſagia diſcitis anni.
 Cautior ante tamen violentum nauita corum
 Proſpicit, & tumida ſubducit vela procellæ.
 Quid iuvat errores merſa iam puppe fateri?
 Peccata perpetranda non ſunt, quia etſi homines
 latent, tamen Deo, qui cuncta videt, aperta ſunt.

Seneca

Seneca in Hippol.

Credamus tamen

*Astu doloq; tegere nos tantum nefas,
 Quid ille rebus lumen infundens suum
 Matris parens? quid ille qui mundum quatit
 Vibrans corusca fulmen Aetneum manu
 Stator deorum? credis hoc posse effici
 Inter videntes omnia, vt lateas?*

Ausonius in Thaletis sentent.

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Peccata omnia in hac vita purgabantur aqua &
 exilio, secundum quorundam opinionem,
 quæ ab Ouidio digna taxatur castigatione.

Ouid. lib. i. Fastor.

*Omne nefas, omnemq; mali purgamine causam
 Credebant nostri tollere posse senes.
 Græcia principium moris fuit, illa nocentes
 Impia lustratos ponere facta putat.
 Actor idem Peleus, ipsum quoq; Pelea Phoci
 Cæde, per Amonias soluit Acastus aquas.
 Væctam frænatis per inane draconibus Aegæus
 Credulus immerita Phasida fuit ope.
 Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
 Flumineâ tolli posse putatis aqua.*

Peccator fœlix non potest esse diu.

Ausonius in Cleoboli senten.

Fœlix criminibus non erit diu.

Peccator rubore eiecto semel de attrita fronte, licet
 assidue

affiduè à conscientia stimuletur, non erit tamen vno contentus crimine.

Iuuenalis satyra 13.

-Nam quis

Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte ruborem,
Quisnā hominū est, quem tu cōtentū videris vno
Flagitio?

Peccator affiduè timet, etiam Dei fulmen.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Multa miser timeo, quia feci multa proteruè,
Exempliq; metu torqueor ipse mei.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

-At mens sibi conscia facti

Premetuens, adhibet stimulos, terretq; flagellis;
Nec videt interea qui terminus esse malorum
Possit, nec qui sit poenarum denique finis. (Scant.
Atq; eadē metuit magis, hæc ne in morte graue-
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

Stattius lib. 2. Theba.

-O ceca nocentum

Consilia, ô semper timidum scelus.

Iuuenalis satyra 13.

Nocte breuem si fortè indulsit cura soporem,
Et toto versata thoro iam membra quiescunt,
Continuò templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus vrget,
Te videt in somnis, tua sacra, & maior imago

*Humana, turbat pavidum cogitq; fateri.
 Hi sunt qui trepidat, & ad omnia fulgur apallēt,
 Cum tonat exanimes primo quoq; murmure cœli,
 Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
 Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
 Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
 Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.*

Peccator veretur ne quando etiam post multum tempus deprehendatur.

Plautus in Truculento.

*-Pertimui postquam
 Una cura cor meum mouit: modò timeo, ne mea
 maleficta antiqua
 Nunc senex inueniat omnia.*

Peccatores dolorem, aut febrem, aut aliud aliquod malum dum in se esse sentiunt, hoc ob sua peccata prouenisse credunt.

Iuuenalis satyra 13.

*Præterea lateris vigili cum febre dolorem
 Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
 Infesto credunt à numine, saxa deorum
 Hæc, & tela putant. pecudem spondere sacello
 Balantem, & laribus cristam promittere galli
 Non audent. quid enim sperare nocentibus ægris
 Concessum? vel quæ non dignior hostia, vita?*

Peccatores obstinati Deum malorum punitorem negant, quem tamen esse fateri necesse est, dum puniuntur.

Iuuen

Iuuenalis satyra 23.

*Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient?*

Ibidem.

*-Tandemq; fatebere latus
Nec surdum, nec Tyresiam quemq; esse deorum.
Improbi in hoc seculo laudantur atque extollun-
tur, probi verò contemnuntur.*

Ouid. Epist. 14. Heroid.

*Mittit Hypermnestra de tot modò fratribus vni,
Cetera nuptarum crimine turba iacet.
Clausula domo teneor, grauibusq; coërcita vinclis,
Est mihi supplicij causa fuisse piam.
Quod manus extimuit iugulo dimittere ferrum,
Sum rea: laudarer, si scelus ausa forem.*

Seneca in Hippolyto.

*Tristis vultus perversa tulit
Præmia recti, castos sequitur
Mala paupertas, vitioq; potens
Regnat adulter.*

Terentius in Phormione.

*His nunc pretium est, qui recta prava faciunt.
G E. Verissimè.*

*Peccatores extolluntur sæpissimè, ut in po-
sterum grauissimè puniantur.*

Claudianus lib. 1. in Rufinum.

*Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absoluitq; deos, iam non ad culmina rerum*

*Iniustos creuisse queror : tolluntur in altum
Vt lapsu maiore ruant.*

Peccatores etiam in hac vita puniuntur quandoque.

Horat. Oda 2. lib. 3.

*Rarò antecedentem scelestum
Deservit pede pœna claudo.*

Peccandi voluntas quæ pro facto habetur, sæpe punitur.

Iuuenalis satyra 13.

*Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitares
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metus, non moribus, & tamẽ omnẽ
Vocem adyti dignam templo, veramq; probavit,
Extinctus tota pariter cum prole, domoq;
Et quamvis longa deductis gente propinquis:
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet.*

Peccatores maximi leuiter puniendi non sunt.

Seneca in Herc. furent.

*Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda leni.*

Peccatores omnes sumus.

Terent.

Terent. in Hecyra.

*Mulier fecit, mirandum ne id est? Censen'te posse
Vllam reperire mulierem quæ careat culpa?*

An quia non delinquunt viri?

Peccatores defendendi non sunt.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

*Fallimur & quōdam non dignum tradimus, ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri,*

Peccatorum reprehensio seuera.

Horatius satyra 3. lib. 2.

- *Quisquis*

*Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, tristine superstitione,
Aut alio mentis morbo calet, huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multò pars maxima avaris.*

Nullus est quem non pudeat peccasse, &
qui se non purgare nitatur.

Plautus in Afinaria.

*Qui homo culpā admisit in se, nullus est tam par-
ui pretij*

Quin pudeat, quin purget sese.

Peccantem qui non vetat, cum possit,
iubet peccare.

Seneca in Troade.

Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.

D E P Œ N A.

De pœna inferni superius, tit. de Inferno
ad longum dictum est.

m m ;

Pœna

Pœna inferenda est secundum peccati exigentiam.

Horat. satyra 3. lib. 1.

- Adsit

*Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.*

Pœna non debet excedere modum.

Claudianus in Epig. Satisfactionis
apud Hadrianum.

*Me dolor incantus, me lubrica duxerit ætas,
Me timor impulerit, me deuus egerit ardor,
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.*

Pœna iusta æquanimiter est toleranda, nam
iniusta difficillimè toleratur.

Ouid. Epist. 15.

*Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est.
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.*

Pœna qui fruitur, ferus esse dicitur.

Claud. in Consulat. Manlij.

*Qui fruitur pœna ferus est, legumq; videtur
Vindictam præstare sibi, cum viscera felle
Canduerint, ardet stimulis, ferturq; nocendi
Prodigus, ignarus cause.*

Pœna maxima nobili viro est in seruitutem cadere.

Seneca in Troade.

*Si pœna petitur, quæ pati grauior potest?
Famulare collo nobili subeat iugum.*

D E P Æ N I T E N T I A.

Pœnitentes verè scelerum ac vitiorum alimenta eradicare debent.

Horatius Oda 24. lib. 3.

*- Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Praui sunt alimenta.*

Reliqua de pœnitentia ex tit. de Pœccato, & tit.
de Confessione pete.

D E P E R F I D I A.

Perfidia seu infidelitatis reprehensio, atque
expressio vehemens.

Ouid. lib. 1. de Tristib.

*Illud amicitia sanctum & venerabile nomen,
Nunc tibi pro vili, sub pedibusq; iacet.*

Idem lib. 5. de Tristib.

*Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Quoniam confugium, qui mihi portus eras.*

*Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
Officiq; pium tam citò ponis onus.*

*Sarcina sum fateor, quàm si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.*

*Fluctibus in medijs navem Palinure relinquis,
Ne fuge, nèue tua sit minor arte fides.*

*Nunquid Achilleos inter fera praelia fidi
Deservit lenitas Automedontis equos?*

Terentius in Adelphis.

*Satis diu dedisti verba nobis, satis adhuc tua nos
frustrata est fides.*

Propertius lib. 3. eleg.

*Et scelus accepto Thracis Polymnestoris auro
Nutrit in hospitio non Polydore pio.*

Ouid. lib. 1. de Tristib.

In caput alta suum labentur ab æquore retro

Flumina, conuersis solq; recurret equis,

Terra fret stellæ, cælum scindetur aratro,

Vnda dabit flammæ, & dabit ignis aquas.

Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,

Parsq; suum mundi nulla tenebit iter.

Omnia iam fient, fieri quæ posse negabam,

Et nihil est de quo non sit habenda fides.

Hæc ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo,

Laturum misero quem mihi rebar opem.

Perfidus & proditores Romani olim spreuerunt.

Claud. de bello Gildon.

Romani scelerum semper spreuere ministros.

Noxia pollicitum domino miscere venena

Fabricius regi nudata fraude remisit,

Insesto quem Marte petit, bellumq; negauit

Per famuli patrare nefas: ductosq; Camillus

Trans murum pueros obsessæ reddidit vrbi.

DE PERIURIIS.

Periuria vitanda sunt, & ad hoc exhortatio vtilis.

Ouid.

Ouid. epist. 19. Heroid.

Vt valeant, alia ferrum patiuntur, & ignes:

Fert alijs tristem succus amarus opem.

Nil opus est istis, tantum periuria vita,

Teq; simul serua, meq; datamq; fidem.

Periuri hac in vita si primò non puniuntur, ta-
men impuniti diu non sunt.

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Ah miser, & si quis primò periuria celat,

Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Claudianus in Curetium.

In prolem dilata ruunt periuria patris,

Et pœnam meritò filius ore luit:

Et quas fallacis collegit lingua parentis,

Hæ eadem nati lingua refudit opes.

Periuria viri nihil curant, modò libidinem
explere possint.

Tibullus.

Sed iam nulla viro iuranti fœmina credat,

Nulla viri speret sermones esse fideles,

Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,

Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:

Sed simul ac cupide mentis satiata libido est,

Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

Iurant intrepidè, qui putant omnia sub
fortunæ imperio esse.

Iuuenalis Satyra 13.

Sunt qui in fortune iam casibus omnia ponant,

m m s

Et

*Et nullo credant mundum rectore moueri,
Natura volente vices & lucis, & anni,
Atq; ideo intrepidi quaecunq; altaria tangunt.*

DE PERSEVERANTIA.

Perseuerandi exhortatio notabilis in bonum;
quia sola perseuerantia brauium accipit.

Plautus in Rudente.

*Idcirco moneo ego vos hæc, qui estis boni,
Quiq; etatem agitis cum pietate, & cum fide,
Retinete porro post factum, vt latemini.*

Perseuerandum est in aduersis atque
obdurandum.

Ouid. lib. 3. eleg.

*Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim:
Sæpe tulit fessis succus amarus opem.*

DE PETITIONE.

Petitio iusta facilisq; esse debet.

Plautus in Amphitr.

*Iustam rem & facilem esse oratam à vobis volo.
Nam iustè à iustis iustus sum orator datus.*

Petitiones nostræ secundum Dei voluntatem ordinandæ sunt, de quo vide titulum de Deo, Deus diligit, &c.

Petitio siue imprecatio ne quis malè parata diu retineat, sed malè conumat omnia.

Ouid. Heroid. Epist. 6.

Nec malè parata diu teneat, peiusq; relinquat,

Exul

Exulet, & toto quærat in orbe fugam.

*Cum mare, cum terras consumpserit, aëra tentet,
Erret inops, expes, cade cruenta sua.*

Petitiones hominum omnes ferè vanæ sunt.

Plautus in Pseudulo.

Stulti haud scimus, frustra q; scimus, cum quod cupienter dari

Petimus nobis, quasi quid in rem sit possumus noscere,

Certa amittimus dum incerta petimus, atq; hinc venit

In labore atque dolore ut mors obrepat interim.
Petitionis inhonestæ amica reprehensio.

Quid. lib. 1. de Ponto.

*Ah nimium est quod amice petis, moderatius opta,
Et voti queso contrahere vela tui.*

Petita negare durum est, durius autem ante
petitionem negare.

Martialis lib. 2. Epigram.

Durum est Sexte negare cum rogeris.

Quanto durius antequam rogeris?

Timidè petens negare docet.

Seneca in Hippolyt.

-Qui timide rogat,

Docet negare.

Eiusdem est & petentibus facilem esse,
& fontibus difficilem.

Quid. lib. 4. de Ponto.

Scilicet eiusdem est, quamvis pugnare videtur,

Supplic

Supplicibus facilem, fontibus esse truce.

Petitio assidua rei vnius, tedium causat.

Ovidius lib. 4. de Ponto.

Et pudet & metuo, semperq; eademq; precari,

Ne subeant animo tædia iusta tuo.

Verum quid faciam? res immoderata cupido est.

Da veniam vitio mitis amice meo.

Petenti citò dans bis dat.

Ausonius in Epigram.

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum,

Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

DE PHILAUTIA.

Philautia, scilicet amor sui cæca est, eò

quod excæcat ipsos philautas.

Horat. lib. 1. Oda 18.

Subsequitur cæcus amor sui,

Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Idem hunc amorem improbum & stultum

vocat lib. 1. Ser. Satyra 3.

-Ego met mi ignosco, Menius inquit.

Stultus & improbus hic amor est, dignusq; notari.

Hanc ob causam malè Scholastici Theologi diffiniunt, ordinatam charitatem à seipso debere incipere.

Philautia sibi ipsi tantum bene vult, suaq; tantum prædicat.

Terentius in And.

Verum illud verbum est vulgò quod dici solet,

Omnes

Omnes sibi melius malle, quàm alteri.

Idem in Adelphis.

Quenquam ne hominem in animo instituere, aut

Parare quod sit charius quàm ipse sibi?

Ibidem.

Homine imperito nunquam quicquam iniustus,

Qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.

DE PHILOSOPHIA.

Philosophia colentibus se prodest, negligentibus verò obest. Igitur ad illam confugiendum est, idq; Horatij exemplo.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesq;

Longa videtur opus debentibus, vt piger annus

Pupillis, quos dura premit custodia matrum:

Sic mihi tarda fluunt, ingrataq; tēpora, quæ spem,

Consiliumq; morantur agenti gnaviter, id quod

Aequè pauperibus prodest locupletibus, atq;

Aequè neglectum pueris senibusq; nocebit.

Restat, vt his ego me ipse regam, solerq; elementis.

Non possis oculo quantum contendere Lynceus,

Non tamen idcirco contemnas lippus inungi,

Nec quia desperes inuicti membra Gliconis,

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.

Philosophiæ incumbens vitam quietam & tranquillam traducere valebit: quia philosophiæ studium cupiditatum vitiorumq; restrenatio est: igitur illi sedulò incumbendum est.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

*Est quoddam prodire tenus, si non datur ultra,
Fervet avaritia, miseraq; cupidine pectus,
Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.*

Juvenalis satyr. 13.

-Plurima felix

Paulatim vitia atq; errores exuit omneis.

Seneca in Octavia.

*Melius latebam, procul ab invidia malis
Remotus inter corusci rupes maris,
Vbi liber animus, & sui iuris mihi
Semper vacabat studia recolenti mea.*

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

*Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum.*

Perlius satyra 5.

-Petite hinc iuvenesq; senesq;

Finem animo certum, miserisq; viatica canis.

Philosophiæ speculatio homini non
parva consolatio est.

Seneca in Octavia.

*O quàm inuabat, quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex
Cælum intueri, solis & currus sacros,
Mundiq; motus, solis alternas vices,*

Orbemq;

*Orbemq; Phœbes, astra quem cingunt vaga,
Lateq; fulgens ætheris magni decus.*

Philosophi à vitiis seiuncti fuere, ideo
felices dicuntur.

Ouid. lib. 1. Fasto.

*Quis vetat & stellas ut quæq; oriturq; caditq;
Dicere? promissi pars fuit illa mei.*

*Felices animæ, quibus hæc cognoscere primum,
Inq; domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter vitijq; iociq;
Altius humanis exeruisse caput.*

*Non Venus & vinum sublimia pectora fregit,
Officiumq; feri, militiaq; labor,*

*Nec levis ambitio, perfusaq; gloria furo,
Magnarumve fames sollicitavit opum.*

*Admovere oculis distantia sydera nostris,
Ætheraq; ingenio supposuere suo.*

*Sic petitur cælum, non ut ferat Ossan Olympus,
Summaq; Peliacus sydera tangat apex.*

DE PIETATE.

Pietate vera nulla vis maior esse dicitur.

Seneca in Thyeste.

Nulla vis maior pietate vera est.

Pietas homini tutissima virtus est.

Vergil. in Actna.

Et merito homini tutissima virtus.

Pietas abesse Christiano non potest.

Pau

Paulinus.

Pietas abesse Christiano quâ potest?

*Namq; argumentum mutuum est
Pietatis, esse Christianum, & impij
Non esse Christo subditum.*

*Tam spectatæ pietatis Aeneas fuisse perhibetur,
ut illæsus per ignem incederet.*

Vergil. lib. 2. Aeneid.

*Descendo, ac ducēte Deo flammam inter, & hostes
Expedior: dant tela locum, flammæq; recedunt.*

Ouid. lib. 4. Fast.

*Hinc satus Aeneas pietas spectata per ignes,
Sacra, patremq; humeris, altera sacra, tulit.
Ibidem.*

*An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?*

Idem lib. 1. de Ponto.

*Cum foret Aeneæ cervix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.*

Idem lib. 13. Metamor.

*Non tamen eversam Troiæ cum mœnibus esse
Spē quoq; fata sināt, sacra, & sacra altera patrē
Fert humeris, venerabile onus Citherei heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniumq; suum.*

Quanta pietas in Honorio fuerit.

Claud. in Paneg. de 3. Honorij Consul.

Tantaq; se pietas rudibus ostentat in armis,

Sic

*Sic etas animo cessit, quererentur vt omnes
Imperium tibi serò datum.*

DE PIGRITIA.

Pigri cauent ne eis inuideatur.

Plautus in Bacchid.

Sibi ne inuideatur ipsi ignaui rectè cauent.

Qui piger est, nihil est.

Plautus in Rudente.

-Opera

*Haud fui parcus mea, nimis homo nihil st, qui pi-
ger est,*

Nimisq; id genus odi ego malè.

Pigri in dies actiones suas elongant, qui haud
exigua, vt digni sunt, castigatione
reprehenduntur.

Perfius satyra 5.

*Cras hoc fiet. idem cras fiet? quid, quasi magnum
Nempè diem donas? sed cùm lux altera venit,
Iam cras hesternum cōsumpsimus, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit vltra.
Nam quamuis propè te, quamuis temone sub vno
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.*

Martialis lib. 5. Epigram.

Cras te victurum, cras dicis Posthume semper.

*Dic mihi cras istud, Posthume, quando venit?
Quàm longè cras istuc vbi est? aut vnde petendū?*

nn

Nunq

*Nunquid apud Parthos Armeniosq; latet?
 Iam cras istud habet Priami, vel Nestoris annos,
 Cras istud quanti dic mihi posset emi?
 Cras viues, hodie iam viuere Posthume serum est,
 Ille sapit quisquis Posthume vixit heri.*

DE POESI, AC POETIS.

Poësis picturæ similis esse dicitur.

Horat. in Arte Poëtica.

*Vt pictura, poësis erit, quæ si propius stes,
 Te capiet magis, & quædam si longius obstes.
 Hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri
 Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
 Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.*

Poësis ad bonos mores facit.

Ouid. 3. de Arte aman.

*Adde quod insidiæ sacris à vatibus absunt,
 Et facit ad mores ars quoq; nostra bonos.
 Nec nos ambitio, nec nos amor vrget habendi,
 Contempto colitur lectus & vmbra foro.*

Ibidem.

*Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
 Et studio mores conuenienter eunt.*

Poëtis pictoribusq; æqua potestas semper fuit.

Horat. in Arte Poëtica.

-Pictoribus atq; poëtis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Poëta consummatus quandoq; etiam errat.

Hora.

Horatius in Arte Poëtica.

*Sunt delicta tamen quibus ignouisse velimus.
Nam neq; chorda sonū reddit, quem vult manus,
& mens.*

*Poscentiq; grauem persæpe remittit acutum.
Nec semper feriet quodcunq; minabitur arcus.*

Ibidem.

- Quandoq; bonus dormitat Homerus.

Poëta delectare aut prodesse debet, vel ambo
simul perficere: nam sic faciens omnem
fauorem obtinebit.

Horat. in Arte Poëtica.

*Aut prodesse volunt, aut delectare poëta,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vita.*

Ibidem.

*Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dolci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo.*

Quod Dei spiritus in Poëtis sit, supra tit. de
Deo ostensum est. Dei spiritus, &c.

Poëtæ effectus, seu intimatio lepidissima eo-
rum, circa quæ versari debet.

Horatius in Arte Poëtica.

*Ille bonis faveatq; & concilietur amicè,
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet mensæ breuïs, ille salubrem
Iustitiam, legesq; & apertis otia portis.
Ille regat commissa, ideoq; precetur, & oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.*

Poëtarum dicta obscœna fugienda sunt.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtæ:

Submoueo dotes impius ipse meas.

Poëtæ facta inter se communia habere dicuntur, licet diuersimodè eis vtantur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Sunt tamen inter se communia sacra Poëtis,

Diuersum quamuis quisq; sequamur iter.

Poëta consummatus & artem & naturam ad carmen impositam habere debet.

Horat. de Arte Poëtica.

Natura fieret laudabile carmen, an arte

Quæsitum est, ego nec studium sine diuite vena,

Nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic

Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

Poëtæ multa mentiuntur.

Ouid. lib. 3. eleg.

Exit in immensum sæcunda licentia vatum,

Obligat historica nec sua verba fide.

Poëtæ student famæ.

Ouid. lib. 3. de Arte aman.

Quid petitur sacris nisi tantum fama Poëtis?

Hoc votum nostri summa laboris habet.

Cur ducum fuerant olim, regumq; poëtæ,

Premiaq; antiqui magna tulère chori?

Sancta; maiestas, & erat venerabile nomen

Vatibus, & large sæpe dabantur opes.

Ennius

Ennius emeruit Calabris in montibus hortos

Contiguos penè Scipio magne tibi.

Nunc hederae sine honore iacent, operataq; doctis

Cura nihil Musis, nomen inertis habet.

Sed famam vigilare iuvat, quis nosset Homerum,

Ilias aeternum si latuisset opus?

Poëtarum est ficta pertractare, quæ tamen
veritati consona esse debent.

Horatius de Arte Poëtica.

Ficta voluptatis causa, sint proxima veris.

Poëtarum utilitas magna est, eò quòd nos
innumera docent bona.

Horat. lib. 2. Epist. ad August.

Scribimus indocti, doctiq; poemata passim.

Hic error tamen, & levis hæc insania quantas

*Virtutes habeat, sic collige, &c. Reliqua quæ-
re tit. de Carminibus.*

DE POTENTIA.

Quanto potens maior est, tanto miserior esse
dicitur, quia assiduo timore angitur.

Seneca in Thyeste.

Anxius sceptrum tenet, & mouentes

Cunctas diuitias, metuitq; casus

Mobiles rerum dubiumq; tempus.

Idem in Agamem.

Regnorum magnis fallax

Fortuna bonis, in præcipiti,

Dubioq; nimis excelsa loco.
Nunquam placidam sceptrâ quietem,
Certumve sui tenuere diem,
Alia ex alijs cura fatigat,
Vexatq; animos noua tempestas.
Non sic Libycis syrtibus aquor,
Furit alternos voluere fluctus.

Idem in Herc. Oeteo.

Tu quicumq; es, qui sceptrâ tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset,
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix vna fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cum magna patuere fores,
Intrant fraudes, cantiq; doli.

Ibidem.

Cespes Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos:
Aurea rumpunt teſta quietem,
Vigilesq; trahit purpura noctes.
O ſi pateant peſtora ditum,
Quantos intus ſublimis agit
Fortuna metus? Brutia Coro
Pulſante fretum mitior vnda eſt.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloq; fatigant.

Poten

Potentia humana brevis est.

Vergil.lib. 10. Æneid.

-Violentaq; pectora Turni

Edocet humanis quæ sit fiducia rebus.

Ouid.lib. 2. Metamorph.

-Nulla potentia longa est.

Claudian.de Sepulchro spec.

Magna repente ruunt, summa cadunt subito.

Quanto potens maior est, tanto humilior esse debet, & ad hoc admonitio notabilis.

Seneca in Thyeste.

Vos, quibus rector maris, atque terræ

Ius dedit magnum necis, atque vitæ,

Ponite inflatos, tumidosq; vultus.

Quicquid à vobis minor extimescit,

Maior hoc vobis Dominus minatur.

Omne sub regno grauiore regnum est.

Quem diem vidit veniens superbum,

Hunc dies vidit fugiens iacentem.

Idem in Troade.

-Quoq; fortuna altius

Euexit, atque lenauit humanas opes,

Hoc se magis suppressere felicem decet,

Variosq; casus tremere, & metuentem deos

Nimium fauentes. magna momento obrui

Vincendo didici.

Ibidem.

Minimum decet libère, cui multum licet.

Terentius in Adelphis.

*Ah Demea hoc tu facito: vt tecū animo cogites,
Quam vos facillimè agitis, quàm estis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè vos equo animo equa noscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos.*

Claud. lib. 2. in Ruffin.

*Desinat elatis quisquam considerare rebus,
Instabilesq; deos ad lubrica numina discat.
Illa manus, quæ sceptrâ sibi gestanda parabat,
Cuius se toties submitit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu miseroq; reuulsa
Corpore feralem questum post fûta poposcit,
Aspiciat, ne quis nimium sublata secundis
Colla gerat, triuijs calcandus spargitur ecce
Qui sibi Pyramidas, qui non cadentia templis
Ornatura suos extruxit culmina manes.
Et qui Sydonio velari credidit ostra,
Nudus pascit aues, iacet en qui possidet orbem
Exiguæ telluris inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nusquam, totiesq; sepultus.
Senserunt connexa necem, tellusq; nefandum
Emolitur onus.*

Idem in Epigram. satisfactionis
ad Hadria.

*Iam iam supplicijs fessos, humilesq; serenus
Dispice, quid tanta dignaris morte clientem?
In breuib; nunquam sese probat Aeolus vndis,
Nec*

*Nec capit angustus Boreæ certamina collis,
 Alpes ille quatit, Rhodopæaq; culmina quassat,
 Incubuit nunquam cælestis flamma salictis.
 Nec parui frutices iram meruere tonantis.
 Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.*

Ausonius in Cleoboli sentent.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Verè potens est qui cupiditatem subiicit rationi, ut
 virum decet: nam è contrà facere impotentia est.

Boëtius Metro 5. lib. 3.

*Qui se volet esse potentem
 Animos domet ille feroces,
 Nec victa libidine colla
 Fædis submittat habenis.
 Etenim licet Indica longè
 Tellus tua iura tremiscat,
 Et seruiat vltima Thule:
 Tamen atras pellere curas,
 Miserasq; fugare querelas
 Non posse potentia non est.*

Potentia in exaudiendis precibus
 optime spectatur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Conspicitur nunquam meliore potentia causa,
 Quàm quoties vanas non finit esse preces.
 Hoc nitor iste tui generis desiderat, hoc est
 A superis ortæ nobilitatis opus,
 Hoc tecum commune deis, quod vtrunque rogati*

Supplicibus vestris ferre soletis opem.

Potens sui est ille, cui licet in diem dicere, vixi,
id est, qui absque animi perturbatione est, vt
omnes decet.

Horat. Oda 29. lib. 3.

- Ille potens sui

Latusq; deget, cui licet in diem

Dixisse, vixi.

Potentes aggredi nemo tutò potest.

Seneca in Medea.

Nemo potentes aggredi tutus potest.

Potentum aditum multi colunt, auri, seu diui-
tiarum cupiditate ducti: alij gloria & ambi-
tione tracti, vt suprà tit. de Ambitione di-
ctum est.

Seneca in Hercule furente.

Ille superbos aditus regum,

Durasq; fores expers somni

Colit, ac nullo sine beatas

Componit opes, gazis inhians,

Et congesto pauper in auro.

Potentum consuetudo summopere vitanda est.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Vsibus edocto si quicquam credis amico,

Vine tibi, & longe nomina magna fuge.

Vine tibi, quantumq; potes praelustria vita.

Saeuum praelustri fulmen ab arce venit.

Nam quanquam soli possunt prodesse potentes,

Non prosunt, potius plurimum obesse solent.

Effug

*Effugit hybernas demissa antenna procellas,
Lataq; plus paruis vela tumoris habent.*

Ibidem.

*Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.*

*Non foret Eumenides orbus, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos.*

*Nec natum in flamma vidisset, in arbore natus,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.*

*Tu quoque formida nimium sublimia semper,
Propositiq; memor contrahe vela tui.*

*Vive sine invidia, mollesq; in glorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.*

Horat. lib. i. Epist. ad Fuscum.

- Si quid mirabere pones

Inuitus, fuge magna, licet paupere tecto

Reges & regum vita præcurrere amicos.

Potentum opera secreta haud esse possunt.

Iuuenalis satyra 9.

O Corydon Corydon secretum diuitis vllum

Esse putas? serui vt taceant, iumenta loquentur.

Terræna potestas verum bonum non est,

quia à malis habetur.

Boëtius Metro 6. lib. 2.

Hic tamen sceptro populos regebat,

Quos videt condens radios sub undas

Phæbus extremo veniens ab ortu,

Quos premunt septem gelidi triones,

Quos

*Quos notus sicco violentus aestu
 Torret ardentem recoquens arenas.
 Celsa non tandem valuit potestas
 Vertere prauirabiem Neronis?
 Heu grauem sortem quoties iniquus
 Additur sano gladius veneno.*

Potestas omnis est impatiens consortis.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

*O male concordem, nimiaq; cupidine cæci
 Quid miscere iuuat vires, orbemq; tenere
 In medio? dum terra fretum, terramq; leuabit
 Aer, & longi voluent Titana labores,
 Noxq; diem cælo totidem per signa sequetur.
 Nulla fides regni socj's, omnisq; potestas
 Impatiens consortis erit, nec gentibus ullis,
 Credite, nec longè fatorum exempla petantur,
 Fraterno primi maduerunt sanguine muri.*

Ibidem.

*- Miserando funere Crassus
 Assyrias Latio maculauit sanguine Carras.*

Ibidem.

*- Stimulos dedit æmula virtus.
 Nec quenquam iam ferre potest Cæsarve priorē,
 Pompeiūve parem.*

Potestas sola virtute emitur.

Claud. in Paneg. de 3. Hono. conf.

*Luget auarities Stygijs innexa catenis,
 Cumq; suo demens expellitur ambitus auro.*

Non

*Non dominantur opes, non corrumpentia sensus
Dona valent, emitur sola virtute potestas.*

DE PRÆLATIONE.

Prælatio appetenda non est, nec reiicienda, quia à Deo.

Seneca in Thyeste.

*Nec abnuendum si dat imperium Deus,
Nec appetendum, frater ut regnes rogat.*
Prælatione vix vnus est dignus.

Iuuenalis satyra 15.

*-Quis enim bonus, & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala?*

Prælatus clementissimus esse amarique ab omnibus summopere studere debet, & ad hoc exhortatio pulchra.

Claud. de 4. Hono. cons.

*Sis pius in primis, nam cum vincamur in omni
Munere, sola deos æquat clementia nobis.*

*Neu dubiè suspectus agas, neu falsus amicis,
Rumorùm ve avidus. qui talia curat, inanes
Horrebit strepitus nulla non anxius hora.*

*Non sic excubiæ, nec circumstantia pila,
Quàm tutatur amor. non extorquebis amari:*

Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.

Prælatus obseruare debet quæ aliis iubet, eo quòd illorum opera & exempla in vulgus manant.

Claud.

Claud. lib. I. in Stilic. lau.

*Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Vtq; ducum lituos, sic mores castra sequuntur.*

Prælati speculum est omnibus, in quo occultum vitium haud esse potest, igitur bene vivere debet, & ad hoc exhortatio utilis.

Claud. de 4. Honorij conf.

*Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuerè cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam, nec posse dari regalibus vsquam
Secretum vitij, nam lux altissima fati
Occultum nil esse finit, latebrasq; per omnes
Intrat, & obstrusos implorat fuma recessus.*

Prælati in se omnes virtutes habebit.

Iuuenalis satyra 8.

*Expectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modumq;
Pone & auaritiæ, miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exhausta medullis.
Respice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quæta bonos maneant, quàm fulmine iusto
Et Capito, & Tutor ruerint damnante senatu
Pirata Cilicum.*

Prælatorum castigatio perutilis, de eorum auri
infructuosa accumulatione, quæ Deo grata
non est, sed mens bona, & vita virtuosa.

Perfius

Perſius ſatyra 2.

-At vos

*Dicite Pontifices in ſacro quid facit aurum?
Nēpe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
Quin damus id ſuperis de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago;
Compoſitum ius, ſasq; animi, ſanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto,
Hoc cedo vt admoueam templis, & ſarre litabo.*

DE PRINCIPIBVS.

*Principis virtus ſumma, qua cœlum
petitur, quæ ſit.*

Seneca in Octauia.

*Conſulere patriæ, parcere afflictis, ſera
Cede abſtinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo,
Hæc ſumma virtus, petitur hæc cœlum via.*

Vergil. lib. 6. Æneid.

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Quid lib. 2. de Ponto.

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis.

Idem lib. 1. de Ponto.

*Eſt piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Quiq; dolet, quoties cogitur eſſe ferox.*

*Principis virtus non parua eſt, ſubdi-
tos ſuos noſcere.*

Martialis lib. 8. Epigram.

Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos.

Princ

Principes subditos suos fastidire haud debent.

Claud. de 4. Honorij cons.

Hic tamen effectis nec fastidire minores,

Neu pete praescriptos homini transcendere fines.

Principes publica potius, quam priuata curare
debent, & non e contra, ut fit.

Claud. de 4. Honorij cons.

Tu ciuem, patremq; geras, tu consule cunctis.

Nec tibi, nec tua te moueant, sed publica vota.

Plautus in Trinummo.

Hic pluri pauciorum gratiam faciunt pars hominum,

Quam id, quod profit pluribus.

Principibus viris placuisse, non est laus
contemnenda.

Horat. lib. 1. Epist. ad Sæuam.

Principibus placuisse viris, non vltima laus est.

DE PRINCIPIO.

Principium omne difficile videtur esse.

Ouid. lib. 1. de Remed. amo.

Sed tamen est artis tristissima ianua nostra,

Et labor est vnus tempora prima pati.

Aspicias ut pressos vrant iuga prima iuuenços?

Vt noua velocem cingula ledat equum?

Terentius in Heauton.

Omnia haec dum incipias graua sunt, dumq; igno-

Vbi cognoueris facilia.

(res:

Principium, dimidium totius esse dicitur.

Horat.

Horat. lib. i. Epist. ad Lollium.

*Dimidium facti, qui cæpit, habet, sapere, aude,
Incipe.*

Ausonius in Epigram.

*Incipe, dimidium facti est cæpisse, supersit
Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.*

Idem in Monosyl.

Incipe quicquid agas, p toto est prima operis pars.

Principium habens bonum & sequentia
bona habere dicitur.

Plautus in Persa.

*Si quam rem accures sobriè, aut frugaliter
Solet illa rectè sub manus succedere.
Atque Ædepol firmè vt quisq; rem accurat suã,
Sic ei procedit post principia, denique si malus,
Aut nequam' st, malè res vertunt, quas agit:
Sin autem frugi' st, eneniunt frugaliter.
Hanc rem exorsus sum ficitè & callidè.
Igitur prouenturam bene confido mihi.*

Principia negata si sint, sequentium ratio-
nem reddere non est.

Lucretius lib. i. de nat. rerum.

*-Cui nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus, quo referentes
Confirmare animos quicquam ratione queamus.*

DE PROBITATE.

Probitas in omne æuum durat.

Ovidius de faciei medicam.

*Sufficit & longum probitas perdurat in ævum,
Perq; suos annos hinc bene pendet amor.*

Probus homo est, quem non pœnitet
quàm sit probus.

Plautus in Trinummo.

*Is probus est, quem non pœnitet, quàm probus sit,
& fugi bonæ.*

Proborum pretium quod sit, & cur illo-
rum societas eligenda.

Plautus in Trinummo.

*Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam & gratiã, hoc probis pretium est, eò mihi
magis lubet*

*Cum probis potius, quàm cum improbis vivere va-
nidicis.*

Probo viro placuisse non vltima laus est.

Horatius satyra 6. lib. 1.

-Magnum hoc ego duco,

*Quod placuit tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita, & pectore puro.*

DE PRODITIONE.

Proditor perdit vno tempore, quæ longo parta
servataq; extitere, vt de Ruffino dicitur.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

*Heu heu, quàm breuib; pereunt ingentia causis.
Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto*

Servat

*Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis
Proditor vnus iners angusto tempore vertit.*

Ob prodicionem Capitoliij, acerrimè
Tarpeia est punita.

Quid. lib. 14. Metamorph.

*-Tatiusq; patresq; Sabini
Bella gerunt, arcisq; via Tarpeia reclusa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Idem lib. 2. de siæ tit.*

*Non fuit armillas tanti tetigisse Sabinas
Vt premerent sacra virginis arma caput.*

Ob prodicionem Capitoliij Tarpeia in inferno
sepulta amarissimas pœnas sentit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

*Illa autem, quæ tondetur præcordia rostro
Alitis, in quantum resonat plangentibus alis
Armiger ad pæstus rediens Iouis, hostibus arcem
Virgo, immane nefas, adamato prodidit auro
Tarpeia, & pæctis reseravit claustra Sabinis.*

DE PROMISSIONIBVS.

Promissionibus diues quilibet esse potest.

Quid. lib. 1. de Arte amandi.

Pollicitis diues quilibet esse potest.

Promissa seruanda sunt, & ad hoc exhortatio dignissima.

Terentius in Andria.

*Imò enim nunc maximè abs te oro atque postulo
Chremes,
Ut beneficium verbis initum dudum, nunc re com-
probes.*

Promissa multa fidem eleuant.

Horatius lib. 2. epist. ad Florum.

*Multa fidem promissa leuant, vbi plenius equo
Laudat venales, qui vult extrudere merces.*

Promissa denegare homines non verentur.

Terentius in Andria.

*In denegando modo quis pudor paululum adest,
Post vbi tempus est promissa iam perfici,
Tum coacti necessario se aperiunt,
Et timent, & tamen res eos premit denegare.
Ibi tum eorum impudentissima oratio est:
Quis es tu? quid mihi es? cur mea tibi? (fides.
Heus proximus sum egomet mihi. Attamen vbi
Si roges, nihil illos pudet. hic vbi opus est non ve-
Illic, vbi opus non est, ibi verentur. (rentur.*

Promissa non seruans aura verna est inconstantior.

Ouid. Epist. 6.

*Mobilis Æsonide, vernaq; incertior aura,
Cur tua polliciti pondere verba carent?*

DE PROSPERITATE.

Prosperitas amicos cumulat atque retinet,
aduersitas verò disperdit.

Ouid.

Ouid. lib. 1. de Trist.

*Dum iuuat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibratas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt proprijs cognita vera malis:
Vix duo, tresue mihi de tot superestis amici,
Cætera fortuna, non mea turba fuit.*

Ibidem.

*Donec eris felix multos numerabis amicos.
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicias ut veniant ad candida tecta columbe,
Accipiat nullas sordida turris aues.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utq; comes radios per Solis euntibus umbra est,
Cum latet hic pressus nubibus illa fugit:
Mobile sic sequitur fortune lumina vulgus,
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.*

Ausonius in Pittaci sentent.

Paucos amicos rebus aduersis proba.

Prosperitas nocet magis quàm aduersitas.

Vergilius lib. 10. Æneid.

*Nescia mens hominum fati sortisq; futurae
Et seruare modum rebus sublata secundis.*

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Mens erit apta capi tunc, cum latissima rerum

Vt seges in pingui luxuriabit humo.

Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore

Ipsa patent, blanda tum subit arte Venus.

Tunc cum tristis erat defensa est Ilion armis,

Militibus grauidum læta recepit equum.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Luxuriant animi rebus plerunque secundis,

Nec facile est æqua commoda mente pati.

Prosperitas elatum hominem reddit.

Seneca in Œdipo.

Res secundæ non habent vnquam modum.

Idem in Troade.

O tumide, rerum dum secundarum status

Extollit animos.

Idem in Agamem.

Prospera animos efferunt.

Silius Italicus lib. 1. bel. Pun. sec.

Heu cecæ mentes, tumefactæq; corda secundis.

Idem lib. 7. bel. Pun.

Arrectæ spes Sydoniæ, feruetq; secundis

Fortunæ iuuenis.

Prosperitate, Dei euanescit religio.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

-Et rare fumant felicibus aræ.

Statius lib. 12. Theba.

-Ignota tantum felicibus aræ.

*Quod prosperitate extollendum non sit, neque
aduersitate desperandum, exhortatio.*

Seneca

Seneca in Thyeste.

Nemo confidat nimium secundis,

Nemo desperet meliora lapsis.

Miscet hæc illis, prohibetq; Clotho

Stare fortunam, rotat omne fatum.

Ausonius in Pericandri sentent.

Si fortuna iuuat, caueto tolli.

Si fortuna tonat, caueto mergi.

In prosperitate positum meditari oportet, quo
pacto aduersitas ferenda sit, si accidat.

Terentius in Phormione.

*Quamobrem omnes cum secunda res sunt, tum
maximè*

*Meditari secum oportet, quo pacto aduersam eru
nam ferant,*

*Pericla, damna, exilia: peregre rediens semper
cogitet*

*Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut mor
bum filie:*

*Communia hæc esse, & fieri posse, vt ne quid ani
mo sit nouum.*

*Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare
esse in lucro.*

Quidius lib. 4. de Ponto.

Tu quoq; fac timeas, & quæ tibi leta videntur,

Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Prospera quanto magis delectabiliora sunt,
tanto magis angunt, si murentur.

Horatius lib. 1. epist. ad Fuscum.

*Quem res plus nimio delectauere secunda,
Mutata quatient.*

DE PROVIDENTIA.

Prouidentiam multi negant ex casibus, & mala morte bonorum, & prosperitate malorum.

Ouid. lib. 3. eleg.

*Cum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
Sollicitor nullos esse putare deos.*

*Vive tamen moriture pius, cole sacra, colentem
Mors grauis à templis in caua busta trahet.*

Vergil. eclog. 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

*Sed cum res hominum tanta caligine volui
Asspicerem, latosq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio, causæ viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ semina currere motu
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras
Fortuna non arte regi, quæ numina sensu
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia nostri.*

Quod autem prouidentia sit, qua Deus inferiora omnia regit & administrat, quodq; mali impuniti non manent, etsi diu floreat, illud suprâ tit. de Deo, Deus gubernat, & hoc tit. de Peccato ostensum est.

Super

Superior autem error ab ipso Claudiano statim
 è medio his verbis eodem libro tollitur.
Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Absoluitq; deos iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creniſſe queror: tolluntur in altum,
Vt lapſu maiore ruant.

D E P R V D E N T I A.

Prudentia hominem instruit, ne quid
 agat inconsultò.

Claudian. 2. paneg. in laud. Stilic.

-Prudentia, ne quid
Inconsultus agas.

Prudentia sensus & consilium miseros
 cum re destituit.

Quidius 4. de Ponto.

Crede mihi miseros prudentia prima relinquit.
Et sensus cum re, consiliūq; fugit.

Prudentia fortitudine dignior est.

Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut.

Sed te non animus, nec solis viribus æquum
Credere, sæpe acri potior prudentia dextra.

Prudentiam habens, numen habere dicitur.

Iuuenalis satyra 10.

Nullum numen abest, si sit prudentia.

Prudentis est nolle nocere cum possit,
 stulti verò econtrà.

Ausonius in Bixæ sentent.

Quid prudentis opus? Cum possit nolle nocere.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

DE PV D I C I T I A.

Pudicitia commendatio.

Propert. lib. 1. eleg. ad Cynthiam.

*Felix Admeti coniunx, & lectus Vlyssis,
Et quæcunque viri fœmina limen amat.*

Pudicitia non est auro vendenda.

Tibul. lib. 1. eleg. 9.

*Admonui quoties, auro ne pollue formam,
Sæpe solent auro multa subesse mala.*

Penelope pudicitia conjugalis exemplum singulare.

Ouid. Epist. 1. Heroid.

*Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras,
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar oportet,
Penelope coniunx semper Vlyssis ero.*

Idem lib. 3. eleg.

*Penelope mansit, quamvis custode careret,
Inter tam multos intemerata procos.*

Propert. lib. 2. Eleg. ad amicam.

*Penelope poterat bis denos salua per annos
Viuere, tam multis fœmina digna procis.
Coniugium falsa poterat differre Minerva
Nocturno soluens texta diurna dolo.*

*Visura & quamvis nunquam speraret Vlysses,
Illum expectando facta remansit anus.*

Claud

Claudia pudicitia suspecta purga-
trix miraculose.

Ouid. lib. 4. Fasto.

Supplicis alma tuæ genitrix sæcunda deorum

Accipe sub certa conditione preces:

Casta negor, si tu damnas, meruisse fatebor:

Morte luam pœnas iudice victa dea.

Sed si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ

Te dabis, & castas casta sequere manus.

Dixit, & exiguo funem conamine traxit.

Mira, sed è scena testificata loquar.

Mota dea est, sequiturq; ducem, laudatq; sequendo,

Index lætitiæ fertur ad astra sonus.

Claudia procedit leto celeberrima vultu,

Credita vix tandem teste pudica dea.

Silius Italicus lib. 17. bel. Pun.

Hic prisca ducens Clausorum ab origine nomen

Claudia non æqua populi malè credita fama

In puppim versis palmisq; oculisq; profatur:

Cœlicolũ genitrix numen, quod numina nobis

Cuneta creas, cuius proles terramq; fretumq;

Syderaq; & manes regnorum sorte gubernat.

Si nostrum nullo violatum est crimine corpus

Testis diua veni, & facili me absolue carina.

Tum secura capit funem, fremitusq; leonum

Audiri visus subito, & graviora per auras

Nulla pulsa manu sonuerunt tympana diua.

Fertur prona ratis, ventos impellere credas,

Contra

Contraq; aduersas ducentem præuenit vnda.

Matronæ pudicæ raræ sunt.

Ouidius Epist. 16. Heroid.

*At peccant aliæ, matronaq; rara pudica est,
Quis prohibet raris nomen inesse meum?*

Iuuenalis satyra 6.

-Tarpeium limen adora

*Pronus, & auratam Iunoni cede iuuentam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici:
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ.*

Pudicitia dos maxima iuuentulæ est.

Plautus in Amphit.

*Non ego illā mihi dotē duco esse, quæ dos dicitur,
Sed pudicitiam, & pudorē, & sedatum cupidinē.*

Pudicitia semel amissa, nulla arte
est reparabilis.

Ouid. Epist. 5. Heroid.

*Tu quoq; clamabis, nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est, deperit illa semel.*

DE PVDORE.

Pudor mulieres decet, magis quàm purpura.

Plautus in Pœnulo.

*Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm
purpuram.*

*Magis quidem meretricem pudorem, quàm au-
rum gerere condecet.*

Pudor mentem viresq; accendit.

Vergil.

Vergil.lib.5.Aeneid.

Tum pudor incendit vires, & conscia virtus.

Silius Italicus lib.1.bel.Pun.

*Tum pudor accendit mentem, nec conscia fallit.
Virtus pressa loco.*

Pudor arctis, necessariisve in rebus absit.

Valerius Flaccus lib.5.Argonaut.

-Rebus semper pudor absit in arctis.

Pudor peccati secundum in homine bonum
est, eò quod tutum hominem reddit.

Seneca in Hippolyto.

Obstare primum est velle nec labi via.

Pudor est secundus.

Propertius lib.2.ad Cynthia.

Nam nihil inuitæ tristis custodia prodest.

Quam peccare pudet, Cynthia tuta sat est.

Pudor olim populum regebat.

Ouid.1.Fasto.

*Proq; metu populum sine vi pudor ipse gerebat,
Nullus erat iustis reddere iura labor.*

Pudor semel cum perierit, iterum
redire nescit.

Seneca in Agamem.

Periere mores, ius, decus, pietas, fides,

Et qui redire nescit, cum perit, pudor.

Valerius Flaccus lib.7.Argonaut.

-Et non reuocabilis vnquam

Cessit ab ore pudor, propior impleuit Erinny.

Pudor

Pudorem qui amisit perijt.

Plautus in Bacchid.

Nam ego illū perisse duco, cui quidē perijt pudor.

DE PVERITIA.

Pueritiæ proprietates quæ sit.

Horatius de Arte Poëtica.

*Aetatis cuiusq; notandi sunt tibi mores,
Mobilibusq; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum, gēstis paribus colludere, & iram
Colligit, & ponit temerē, & mutatur in horas.*

Cornelius Gallus.

*Diuerfos diuersa iuuant, non omnibus annis
Omnia conueniunt, res prius apta nocet.
Exultat leuitate puer, grauitate senectus,
Inter vtrumq; manens stat iuuenile decus:
Hunc tacitum, tristemq; decet, fit clarior ille
Letitia, & linguae garrulitate suæ.*

Pueri discordias ex leuibus causis vt
gerunt, ita & mulieres.

Terentius in Hecyra.

*Pueri inter se, quā pro leuibus noxis iras gerunt.
Quapropter? quia enim qui eos gubernat animum
infirmum gerunt.
Itidem illæ mulieres sunt fermē, vt pueri, leui sen-
tentia.
Fortasse vnum aliquod verbum inter eas iram
hanc concinerit.*

Pueri

Pueri celant nihil, igitur nulla secreta
eis committenda sunt.

Seneca in Thyeste.

Tacita tam rudibus fides

Non est in annis, detegent forsán dolos.

Puero tanta debetur reuerentia, ut nihil dictu visuq;
fœdum limina ædium, in quibus educa-
tur, tangere debeat.

Iuuenalis satyra 14.

Nil dictu fœdum, visuq; hæc limina tangat

Intra quæ puer est: procul hinc, procul inde puellæ

Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.

*Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.*

DE PVLCHRITVDINE.

Pulchritudo bonum fragile est.

Vergilius Ecloga 2.

O formose puer nimium ne crede colori.

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Mapheus Vegius lib. 13. Verg. addito.

At nunc Turne iaces. vbinam generosa iuuenta

Gloria? & excellens animus? quo splendidus altæ

Frontis honos? quonã illa decēs tibi frontis imago?

Quid. lib. 3. de Tristib.

Istæ decens facies longis vitiabitur annis,

Rugæq; in antiqua fronte senilis erit,

Inijcietq; manus formæ damnosa senectus,

Quæ strepitum passu non faciente venit.

Horat

Horat. lib. Epodon.

*Fugit iuuentus, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.*

Seneca in Octauia.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Statius lib. 5. Sylvarum.

*Carpitur eximium fato Priscilla decorem,
Qualiter alta comam sylvarum gloria pinus,
Sed Iouis igne malo, seu iam radice soluta
Deficit, & nulli spoliata remurmurat aure.*

Pulchritudo amissa dum fuerit dolorem
non mediocrem causat.

Ouidius lib. 3. de Tristib.

*Cumq; aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querere tuum.*

Horat. Oda 10. lib. 4.

*O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens
Insperata tuæ cum veniet pluma superbiæ.
Et, quæ nunc humeris inuolitât, deciderint comæ,
Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ
Mutatus Lugurinus in faciem verterit hispidam,
Dices: heu (quoties te speculo videris alterum,)
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?*

Ouid. lib. 15. Metamor. de Helena.

*Flet quoq; vix in speculo rugas aspexit aniles
Tyndarus, & secum cur sit bis raptâ requirit.*

Pulchrit

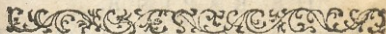
Pulchritudo appetenda non est, quia multis obfuit.
de quo, & aliis de pulchritudine locis leg. tit. de
Forma.

Pulchritudo mentalis durabilis est, ideo quærenda.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Iam molire animum, qui duret, & astrue formam.

Solus ad extremos permanet ille rogos.

R

D E R A T I O N E.

Rationis sedes in capite.

Claudianus de 4. Honorij Consul.

-Hanc alta capitis fundavit in arce

Mandatricem operum, prospecturamq; labori.

Ratio, nec decipit nec decipitur.

Manilius lib. 2. Astrono.

Nam neq; decipitur ratio, nec decipit unquam.

Qui non ira, sed ratione mouetur, ille diis
proximus esse perhibetur.

Claudianus in Consulatu. Manlij.

-Dys proximus ille est,

*Quem ratio non ira mouet, qui facta rependens
Consilio, punire potest mucrone cruento.*

Quod ratio dicat, sequendum est.

Persius satyra 5.

Stat contra ratio & secretam gannit in aurem,

Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ratio siue causa nulla est tam bona, quin pereat,
si non defendatur in iudicio.

Ouid. Epist. 19.

*Cur reus infelix absens agor? & mea cū sit
Optima: non vllō causa tuente perit.*

DE RAPINA.

Rapina è multis facilior ac tolerabilior.

Ouid. lib. 1. eleg. siue amo.

*Celsior è multis, nec tam inuidiosa rapina est;
Præda venit canis de grege plena lupis.*

Idem Eleg. 10.

*Carpite de plenis pendentes vitibus vvas,
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.*

Tibullus lib. 1. Eleg. 1.

*At vos exiguo pecori furesq; lupiq;
Parcite, de magno præda petenda grege.*

DE RECREATIONE.

Recreatio corporis quandoq; sumenda est.

Ouidius ad Pisonem.

-Nec enim facundia semper

*Adducta cum fronte placet, non semper in armis
Bellicata turba manet, nec tota classicus horror
Nocte dieq; gemit, non semper Gnosius arcus
Destinat, exempto sed laxat cornua nervo,
Et galea miles caput, & latus ense resoluit.*

Ibid.

Ibidem.

*Ignem quinetiam superum pater arma recondit,
Et Ganymedeæ repetens convivia mensæ
Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.*

Horatius satyra. 6. lib. 2.

-Quo bene circa

Dum licet in rebus incundis vine beatus.

Perfius satyra 5.

*Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est
Quod vivis, cinis & manes, & fabula fies.*

Martial. lib. 7. Epigram.

*Vive velut raptò, fugitiuaq; gaudia carpe,
Perdiderit nullum vita reversa diem.*

Idem lib. 10. Epigram.

*Gaudia tu differs, at non & stamina differs
Atropos, atq; omnis scribitur hora tibi.*

Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

*At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere. num tardo labitur illa pedes?*

Virtutis studiosi se aliquando recreare solent.

Seneca in Herc. furent.

Post multa virtus opera, laxari solet.

Virtute præditi se debent aliquando recreare, sed
moderate, quia tunc ad labores agiliores
atque fortiores redduntur.

Statius lib. 4. Sylvarum.

-Nostra friscit,

Luxaturq; chelys, vires instigat, alitq;

Tempestiua quies, maior post otia virtus.

Talis cantata Briseide venit Achilles

Acrior, & positus erupit in Hectora plectris.

Vide de his tit. de Otio ad longum.

DE REGNO.

Regnum instabile est, vbi pudor, iurisq; cura,
fides, pietas, sanctitasq; abest.

Seneca in Thyeste.

Vbi non est pudor,

Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,

Instabile regnum est.

Regna quo maiora sunt, eò ad grauiorem
casum sunt proniora.

Iuuenalis satyra 10.

Ergo quid optandum foret ignorasse fateris

Seianum, nam qui nimios optabat honores,

Et nimias poscebat opes, numerosa parabat

Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset

Casus, & impulse præceps immane ruina.

Quid Crassos? quid Pompeios evertit? & illum

Ad sua qui demitos deduxit flagra Quirites?

Summus nempe locus nulla non arte petitus,

Magnaq; numinibus vota exaudita malignis.

Seneca in Hercule Oeteo.

Simul profecto premere felices Deus

Cùm cæpit, vrget, hos habent magna exitus.

Regna violenta, id est, per tyrannidem acquisita,
longa, durabiliaq; non sunt.

Senec

Seneca in Hercule furente.

-Rapta, sed trepida manu

Sceptra obtinentur, omnis in ferro est salus,

Quod ciuibus tenetur inuitis, scias,

Strictus tuetur ensis, alieno in loco

Haud stabile regnum est.

Idem in Troade.

Violenta nemo imperia continuit diu.

Idem in Medea.

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Regnare diu nemo potest qui timetur tantum.

Seneca in Thebaide.

Qui vult amari, languida regnet manu.

Inuisa nunquam imperia retinentur diu.

Regnum atque odium à Deo simul coniuncta
sunt, adeo ut qui odium metuit, ne regnet
quidem.

Seneca in Thebaide.

Regnare non vult, esse qui inuisus timet.

Simul ista mundi conditor posuit Deus,

Odium, atque regnum.

Idem in Edipo.

-Odium qui nimium timet,

Regnare nescit, regna custodit metus.

Lucanus lib. 8. bel. civil. Ptolemæi

rationem adducens.

Ius, & fas multos faciunt Ptolemæe nocentes.

Dat pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,

*Quos fortuna premit, fatis accede, deisq;
 Et cole felices, miseros fuge. sydera terra
 Vt distant, & flamma mari, sic vtile recto.
 Sceptrorum vis tota perit, si pendere iusta
 Incipit, euertitq; arces respectus honesti.
 Libertas scelerum est quæ regna innisa tuctur.*

Regnare dicitur esse pœna.

Seneca in Thebaid.

*IOCAS. Pœnas quidem soluet graues,
 Regnabit. Est hæc pœna.*

Regnum fraudes regnanti docet, atque
 sceleris viam.

Seneca in Thyeste.

*Vt nemo doceat fraudes, & sceleris viam,
 Regnum docebit.*

Regnum vna non capit duos.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

*Nulla fides regni socijs, omnisq; potestas
 Impatiens consortis erit.*

Seneca in Thyeste.

Non capit regnum duos.

Idem in Agamemnone.

*Quas non arces scelus alternum
 Dedit in præceps? impia quas non
 Arma fatigant?*

Statius lib. 1. Thebaid.

*Protinus attoniti fratrum sub pectore motus,
 Gentilesq; animos subijt furor, ægraq; letis*

Inui

*Inuidia, atque parens odij metus: inde regendi
 Sæuus amor, ruptæq; vices, iurisq; secundi
 Ambitus impatiens, & summo dulcius vnum
 Stare loco, socijsq; comes discordia regnis.
 Sic vbi delectos per torua armenta iuuenços
 Agricola imposito sociare affectat aratro,
 Illi indignantes, queis nondum vomere multo
 Ardua nodosos cervix descendit in armos,
 In diuersa trahunt, atque æquis vincula laxant
 Viribus, & vario confundunt limite sulcos:
 Haud secus indomitos præceps discordia fratres
 Asperat, alterni placuit sub legibus anni
 Exilio mutare ducem, sic iure maligno
 Fortunam transire iubent, vt sceptra tenente
 Fœdere præcipiti semper nouus angeret heres.
 Hæc inter fratres pietas erat, hæc mora pugna
 Sola, nec in regem perduratura secundum.
 Et nondum crasso laquearia fulta metallo
 Montibus, aut latè Graijs effulta nitebant
 Atria, congestos satis explicitura clientes.
 Non impacatis regum aduigilantia somnis
 Pila, nec alterna ferri statione gementes
 Excubiae, nec cura mero committere gemmas
 Atque aurum violare cibus, sed nuda potestas
 Armauit fratres. pugna est de paupere regno.
 Regale bonum instabile est.*

Seneca in Troade.

Quicumque regno fidit, & magna potens

*Dominatur aula, nec leues metuit deos,
Animumq; rebus credulum letis dedit,
Me videat, & te Troia non vnquam tulit
Documenta sors maiora, quàm fragili loco
Starent superbi, columnen euersum cecidit
Pollentis Asia, cœlitum egregius labor.*

Manilius lib. 1. Astronomic.

*Quot post excidium Troia sunt eruta regna?
Quot capti populi? quoties fortuna per orbem
Seruitium imperiumq; tulit, varieq; reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium? fatis Asia iam Gracia pressa est.
Secula dinumerare piget, quotiesq; recurrens
Lustraret mundum vario sol igneus orbe,
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis
Exutas variam faciem per secula gentes.*

Regum pericula immensa sunt.

Seneca in Œdipo.

*Quisquam ne regno gaudet? ô fallax bonum,
Quantum malorum, quàm fronte blanda tegis?
Vt alta ventos semper excipiunt iuga,
Rupemq; saxis vasta dirimentem freta,
Quamuis quieti verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa fortuna subiacent.*

Regnum perdere atq; in seruitutē cadere, graue est.

Seneca in Thebaid.

In seruitutem cadere de regno, graue est.

Regna

Regna cum scelere sunt omnibus
exiliis grauiora.

Seneca in Thebaid.

*Regna cum scelere, omnibus
Sunt exilijs grauiora.*

Regnās à sanguine humano vt se abstineat (ser-
uato tamen æquitatis iure) exhortatio nota-
bilis.

Seneca in Hercule furente.

*- Sanguine humano abstine
Quicumque regnas. scelera taxantur modo
Maiore nostra.*

Regium est lapsis ac miseris succurrete.

Ouid. 2. de Ponto.

*Regia, credemihî, res est succurrere lapsis.
Conuenit & tanto, quantus es ipse, viro.*

Seneca in Medea.

*- Hoc reges habent
Magnificum & ingens. nulla quod rapiet dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere.*

Regiæ iussioni parere necesse esse, siue æqua si-
ue iniqua sit, tyrannicè & iniquè dictum est.
Nam regem non nisi iusta & honesta impe-
rare decet.

Seneca in Octauia.

NERO. *Iussisq; nostris pareant.*

SENeca. *Iusta impera.*

pp s

Idem

Idem in Medea.

Aequum atque iniquum regis imperium feras.

M E D. *Iniqua nunquam regna perpetuò manent.*

Quod si rex honesta à suis subditis exigat, habebit omnes obsequentissimos.

Seneca in Thyeste.

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Rex est qui iustè agit, & cuius animus culpa vacat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcenatem.

- At pueri ludentes, rex eris aiunt,

Si rectè facies: hic murus aeneus esto,

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Roscia dic sodes melior lex, an puerorum

Nenia? Quæ regnum rectè facientibus offert,

Et maribus Curijs, & decantata Camillis?

Ausonius in Monosyl.

Qui rectè faciet, non qui dominatur erit rex.

Sui rex esse qui potest, omnia iura in se retinet.

Claud. de 4. Honorij cons.

- Tunc omnia iura tenebis

Cùm poteris rex esse tui.

Rex animum suum qui potest domare, maior est, quam si totum possideret orbem.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Latius regnes audum domando

Spiritum, quàm si Libyam remotis

Gadibus iungas, & vterque Pænis

Servias

Serviat vni.

Regem opes non faciunt, sed animi tantum
tranquillitas, & ille rex nihil metuit.

Seneca in Thyeste.

*Quis vos exagitat furor
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Nescitis cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriæ color,
Non frontis nota regia,
Non auro nitida trabes.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis fauor
Vulgi præcipitis mouet:
Qui tuto positus loco
Infrâ se videt omnia,
Occurritq; suo libens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona possidet.
Rex est, qui metuit nihil,
Hoc regnum quisque sibi dat.*

Regis proprium est, aduersa æqua-
nimiter tolerare.

Seneca in Œdipo.

Quid inuat coniunx mala

Grauari

*Gravare questu? Regium hoc ipsum reor
 Aversa capere, quoque dubius magis
 Status & cadentis imperij moles labat,
 Hoc stare certo pressius fortem gradu.
 Haud est virile terga fortuna dare.*

Regis est invidiam pati posse.

Seneca in Hercule furente.

Ars prima regni est, posse invidiam pari.

Regis magnanimi est, alteri regi
 vitam donare.

Seneca in Troade.

Est regis alti, spiritum dare regi.

Rex amari qui cupit, remissa regnet manu.

Seneca in Thebaid.

Qui vult amari, languida regnet manu.

Regem amari magis decet quam timeri.

Seneca in Octavia.

NERO. *Decet timeri Cæsarem.*

SENECA. *At plus diligere.*

Regnare cupienti via certissima est,
 modica ut laudet.

Seneca in Œdipo.

*Certissima est regnare cupienti via,
 Laudare modica.*

Ad regis exemplum subditi viuunt: ideo illi
 speculum virtutum, morum ac pa-
 tientiae esse debent.

Claud.

Claud. de 4. Honorij consul.

-Componitur orbis

*Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.*

Ouid. Epist. consol. ad Liuiam de mor. fil.

*Imposuit te alto fortuna, locumq; teneri
Iussit honoratum, Liuia perfer onus.
Ad te oculos auresq; trahis, tua fata notamus,
Nec vox missa potest principis ore tegi:
Alta mane, supraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum quò potes, vsque tene.
An melius per te virtutum exempla petemus,
Quàm si Romanae principis edis opus?*

Regem decet patriam liberis suis præferre.

Seneca in Troade.

Præferre patriam liberis, regem decet.

Regem fides magis tuetur quàm ferrum.

Seneca in Octauia.

N E R O. *Ferrum tuetur principem.*

S E N E C A. *Melius fides.*

Regem inuisum magis opprimit vulgus, quàm
iacentem, id est, humilem calcatur.

Seneca in Octauia.

N E R O. *Calcatur iacentem vulgus.*

S E N E C A. *Inuisum opprimit.*

Regem impium interimere sacrificium Deo
gratissimum esse dicitur.

Seneca

Seneca in Hercu. furen.

*Victima haud vlla amplior
Potest, magisq; optima mactari Ioui,
Quam rex iniquus.*

Rex vt regi, sic reges omnes Deo subiiciuntur.

Horatius lib. 3. Oda 1.

*Regum timendorum in proprios reges,
Reges in ipsos imperium est Iouis
Clari, giganteo triumpho
Cuncta supercilio mouentis.*

Seneca in Thyeste.

Omne sub regno grauiore regnum est.

Statius lib. 3. Sylvarum.

*- Quid enim terrisq; poloq;
Parendi sine lege manet? vice cuncta geruntur,
Alternisq; premunt proprijs sub regibus omnis
Terra, premit felix regum diademata Roma:
Hanc ducibus frenare datum, mox crescit in illos
Imperium superis.*

Reliqua quare in tit. de Deo, Deo subiiciuntur, &c. & tit. de Potentia.

Vi extortus à rege metus, grauis est.

Seneca in Oetavia.

NERO. Metuant necesse est.

SENECA. Quicquid exprimitur, graue est.

Reges omnia quæ libet audent, adeo venullum
hodie scelus reliquū sit, quod in regno non
deprehendatur.

Silius

Silius Italic. lib. 16. bel. pun.

- Quid iam non regibus ausum?
Aut quod iam regni restat scelus?

Seneca in Octavia.

NERO. *Fortuna nostra cuncta permittit mihi.*
Ibidem.

NERO. *Inertis est, nescire quod liceat sibi.*

Regibus seruire qui vult, iusta atque honesta
omnia deponat necesse est. Nam aula re-
gum fraudis est plena.

Seneca in Hippolyto.

*Verum iusta, qui reges timet,
Deponat, omne pellat ex animo decus:
Malus est minister regū imperū pudor.*
Ibidem.

Fraus sublimi regnat in aula.

Lucanus lib. 8. bel. Ciuil.

- Exeat aula

*Qui volet esse pius: virtus & summa potestas
Non coeunt: semper metuent, quæ sena pudebunt.*

Seneca in Agamemnone.

- Iura, pudorq;

*Et coniugū sancta fides
Fugiunt aulas.*

Reges multi colunt, vt regio vallati fauore,
alios opprimere liceat.

Seneca in Hercule Esco.

Colit hic reges, calceat vt omnes

Perd

Perdatq; alios, nullumq; leuet.

Tantum vt noceat cupit esse potens.

Reliqua pete ex tit. de Potentia, potentum adi-
tus, &c. & ex tit. de Ambitione.

Reges dubia pro certis timere solent.

Seneca in *Ædipo*.

Dubia, pro certis solent timere reges.

C R A. *Qui pavit vanos metus, veros fatetur.*

Regum manus longæ esse dicuntur.

Ouid. *Epist.* 16. *Heroid.*

An nescis longas regibus esse manus?

Regum ira grauis esse dicitur.

Seneca in *Medea*.

Grauis ira regum est semper.

DE RELIGIONE.

Religione neglecta multa atque innume-
ra mala Italiae Deus immisit.

Horat. *Oda* 6. lib. 3.

Dij multa neglecti dederunt

Hesperiae mala luctuose.

Festiuus diebus homines diuinis tantum vacare de-
bent, & ad hoc exhortatio lepidissima.

Ouid. lib. 1. *Fastorum*.

Prospera lux oritur, linguis animisq; fauete:

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Lite vacent aures, insanaq; protinus absint

Iurgia, differ opus liuida turba tuum.

Tibul

Tibullus lib. 2. eleg. 1.

*Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et graue suspensio vomere cesset opus.*

*Soluite vincla iugis, nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boues capite.*

*Omnia sint operata Deo, non audeat vlla
Lanificam pensis imposuisse manum.*

Hilaritas Deo grata est, præcipuè in festis.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Dij quoque ut à cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa iubent.*

Seneca in Octauia.

*Parcite lacrymis vrbis festo,
Latoq; die.*

Diuinis in rebus id sumptus, quod
insumitur in lucro est.

Plautus in Milite. (cro est.

*Quod in diuinis rebus sumas sumptus, sapienti lu-
mens bona Deo offerenda est, non aurum.*

Persius satyra 2.

At vos

*Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum?
Nèpe hoc quod Veneri donata à virgine puppa.
Quin damus id superis, de magna quod dare læce
Non possit magni Messala lippa propago,
Compositum ius, fasq; animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.
Hoc cedo ut admoneam templis, & farre litabo.*

Tibul. eleg. 1. lib. 2.

*Castâ placent superis, pura cum mente venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.*

Sacra peccatores contingere religio est, igitur ab illis abstinere bunt.

Vergil. lib. 2. Æneid.

*Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates.
Me bello ex tanto digressum, & cade recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.*

Ouid. 2. Fastor.

*Innocui veniant, procul hinc, procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos.
Cui pater est viuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inuisam socrus iniqua nurum:
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit,
Et soror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus,
Et quicunque suas per scelus auget opes.*

Idem Epist. 7. Heroid.

*Pone deos, & qui tangendo sacra prophanas.
Non bene cælestes impia dextra colit.*

Silius Italicus lib. 17. bel. Pun.

*Tum puppe è media magno clamore sacerdos:
Parcite pollutis contingere vincula palmis,
Et procul hinc moneo, procul hinc quæcunq; pro-
phana*

*Per te gradus, nec vos casto miscete labori
Dum satis est monuisse deæ: quod si qua pudica
Mente*

*Mente valet, si qua illæsi sibi corporis adstat
Conscia, vel sola subeat pia munera dextra.*

D E R E I S.

Reus absens peragi non debet, quo se purgare possit.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

*Cur reus infelix absens agor? & mea cum sit
Optima, non vlla causa tuente perit?*

Reos defendere ob lucrum turpe est.

Ovidius lib. 1. eleg. siue amo.

*Turpe reos empta miseros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.*

Reus vanos metus timens, accusationem
veram esse ostendit.

Seneca in Œdipo.

Qui pauet vanos metus, veros fatetur.

D E R E P R E H E N S I O N E.

Reprehensio mitis potius esse debet quàm seuera.

Plautus in Bacchidib.

Eia Lyde leniter qui seuiunt, sapiunt magis.

Minus mirandum est illic etas si quid illorū facit,

Quā si nō facit: feci ego isthæc itidē in adolescētia.

Reprehenfor aliorum absque vitio esse debet.

Plautus in Truculento.

-Rationem dicam, quia qui

Alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.

Reprehenfor siue castigator morum, opere ad-
implere debet, quod ore docet, & tunc populus

eius præceptis facillimè obsecundabit, quod si non fecerit illud, tunc à populo subsannabitur & exhibabitur.

Ovidius 6 Fastor.

Sic agitur censura, & sic exemplo parantur.

Cum index alios, quod monet, ipse facit.

Claud. de 4. Honorij consl.

In commune iubes si quid, censesq; tenendum,

Primus iussa subi, tunc obseruantior equi

Fit populus: nec ferre vetat, cum viderit ipsum

Autorem parere sibi.

Et infra.

-Nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Horat. lib. 2. satyra 1.

-Si quis

Opprobrijs dignum latrauerit integer ipse

Soluetur risu tabula, tu missus abibis.

Iuuenalis satyra 2.

Loripedem rectus derideat, Ethiopem albus.

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

Quis cælum terris non misceat, & mare cælo

Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?

Clodius accuset mæchos, Catilina Cethegum?

In tabulam Sylla si dicant discipuli tres?

Reprehendens aliquem verè, ille nō debet desistere.

Ausonius in Thaletis sent.

Cum verè obiurges, sic inimice viuas.

Repre

Reprehendens obstinatum, verba facere
mortuo dicitur.

Terent. in Phormione.

Verba sunt mortuo.

Plautus.

*Nihilo pluris refert, quàm si ad sepulchrũ mortuo
dicat iocum.*

DE REPUBLICA.

Respublica siue ciuitas illa bene munita est, si à decem vitiis immunis sit, alioqui centuplex murus ad res seruandas exiguus erit & nihili.

Plautus in Persa.

*Quid id, quod vidiſti, vt munitũ muro tibi viſu'ſt
oppidum?*

P E R S. Si incolæ benè morati pulchrè munitum
arbitror.

Persidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia si exu-
lant. (tio:

Quarta, inuidia: quinta, ambitio: sexta obtrecta-
Septimum, periurium. T O X. Euge. P E R S. Octa-
ua indiligentia:

Nona, iniuria: decuma, quod pessimum adgressu,
scelus.

Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus ser-
uandis paru'ſt.

Ciuum facinora quæ sint, quos scurras vocant.

Plautus in Trinummo.

Nihil est profectò stultius,

Neque stolidius, neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque periurius, quàm
urbani assidui

Ciues quos scurras vocant.

Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt,
Quod quique in animo habent, aut habituri sunt
Sciunt id quod in aurè rex reginæ dixerit, sciunt quod
Iuno fabulata sit cum Ioue: quæ neq; futura neq;
facta sunt,

Tamen illi sciunt, falsone an verò laudent, culpent
quem velint,

Non flocci faciunt, dum illud quod lubeat sciant.
Ciuitates præclaras adeò destructas esse plerasq; , ut
nihil ex illis præter nudum nomen remanserit.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

- Sic magna fuit censuq; virisq;

Perq; decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos ostendit auorum.

Clara fuit Sparte, magne viguere Mycenæ,
Nec non & Cecropis, necnon Amphionis arces.
Vile solum Sparte est, altæ cecidere Mycenæ.
Oedipodionia quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandionia restant, nisi nomen, Athenæ?

DE REQUIE.

Requie carens durabile non est. Igitur ab
opere subinde cessandum est.

Ouid.

Ouid. Epist. 3. Heroid.

Quod caret alterna requie, durable non est.

Hæc reparat vires, fessaq; membranovat.

Seneca in Herc. furen.

Detur aliquando otium,

Quiesq; fessis.

Requies vires reparat, ac fessa membra renovat.

Ouid. epist. 3. Heroid.

Arcus & arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ,

Si nunquam cesses tendere, mollis erit.

Plura si desideras tit. de Otio, & tit de

Recreatione consulās.

DE RESURRECTIONE.

Epicurei & Stoici resurrectionem negant. Nam corruptum semel idem numero resummi non potest naturaliter, sed supernaturaliter indubiè Deus potest, quòd illos latuit.

Horat. Oda 7. lib. 4.

Damna tamen celeres reparant cœlestia. Luna,

Nos ubi decidimus.

Quò pius Aeneas, quò Tullus dives, & An

Pulvis, & umbra sumus.

Et post pauca.

Cùm semel occideris, & de te splendida Minos

Fecerit arbitria,

Non te Torquate genus, non te facundia, non te

Restituet pietas.

Infernis neque enim tenebris Diana pudicum

Liberat Hippolytum.

*Non lethæa valet Theseus abrumperè charo
Vincula Pirithoo.*

Lucanus lib. 6. bel. ciuil.

*-Nequeunt animam sibi reddere fata
Consumpto iam iure semel.*

Seneca in Hippolyto.

*-Non vnquam amplius
Conuexa tetigit supra, qui mersus semel,
Adijt silentem nocte perpetua domum.*

Reliqua pete è tit. de Inferno. Inferni
regressus non est.

Quod autem corruptum semel idem denuò permis-
sione Dei resumì possit, Ouid. lib. 3. de Ponto cla-
rè docet his verbis, vbi Cæsari deificato hanc po-
testatem attribuit.

*Adde quòd extinctos vel aqua, vel morte, vel
Nulla potest iterum restituisse dies. (igne
Restituit multos, aut pœnæ parte leuauit
Cæsar, & in multis me precor esse velit.*

Resurrectio mortuorum datur secundum Platoni-
cos, si intellexerint supernaturaliter: si verò nату-
raliter, vt videtur, falsa est, vt suprâ dictum est.

Vergil. Ecloga 4.

*Pauca tamen suberunt prisca vestigia fraudis,
Quæ tentare Teihyn ratibus, quæ cingere muris
Oppida, quæ iubeant telluri insindere sulcos.
Alter erit dñs Typhis, & altera quæ vehat Argo
Delect*

*Delectos heroes: erunt etiam altera bella,
Atq; iterū ad Troiam magnus mittetur Achilles.
Valerius Flacc. lib. 3. Argon.*

*-Patet ollis ianua Lethi,
Atque iterum remeare licet, comes vna sororum
Additur, & pariter terras, & equora lustrant.*

Lethe fluius apud inferos esse dicitur, cuius latices animæ gustantes quæq; obliuioni tradunt, & sic ad propria reuerti volunt corpora secundum Platoniam sententiam. Ex qua hoc verum elicitur, quòd resurrectio mortuorum datur.

Vergilius lib. 6. Æneid.

*-Et pauci leta arua tenemus,
Donec longa dies perfectō temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq; reliquit
Æthereum sensum, atque aurai simplicis ignem.
Has omnes vbi mille rotam voluere per annos
Lethæum ad fluuiū Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant
Rursus, & incipient in corpora velle reuerti.*

Seneca in Herc. furent.

*-Intus immenso sinu
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitq; curas.*

Claudianus lib. 2. in Ruff.

*Quos vbi per varios annos per mille figuras
Egit Lethæo purgatos flumine, tandem
Rursus ad humana reuocat primordia forma.*

D E R V I N A.

Ruina serò veniens, solet esse maior.

Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

*Si qua venit serò, magna ruina venit.*Ruinae maximae comparatio, quae moraliter signat
sublimiora non appetenda esse, ruinae metu.

Vergil. lib. 4. Æneid.

*Ac veluti annosam valido cum robore quercum
Alpini boreae, nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruiere inter se certant, it stridor & altè
Consternunt terram concusso stipite frondes,
Ipsa haeret scopulis, & quantum vertice ad auras
Aethereas, tantum radice in tartara tendit.*

Claud. in Ruff. lib. 1.

*-Tolluntur in altum**Vt lapsu maiore ruant.*

Ouid. lib. 4. de Ponto.

*Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quae valuerunt ruunt.*

Seneca in Octavia.

Altè extulisti, gravius ut ruerem.

D E R V R E.

Ruris laus summa.

Olympius Nemesianus ecl. 2.

*Forsitan indignum ducis, quòd rusticus Alcon
Te cupiam, qui mane boves in pascua ducam.**Dū pecorum pauere greges, formosus Apollo,*

Pan

Pan doctus, Fauni vates, & pulcher Adonis.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Tempus in agrorum cultu consumere dulce est.

Rustica vita tranquillior est civili.

Horatius lib. Epodon.

Beatus ille, qui procul negotijs,

Vt prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis.

Solutus omni sænore.

Neq; excitatur classico miles truci,

Nec horret iratum mare,

Forumq; vitat, & superba civium

Potentiorum limina.

Seneca in Hippod.

Non alia magis est libera, & vitio carens,

Ritusq; melior vita, quæ priscos colat,

Quàm quæ relictis mœnibus sylvas amat.

Non illam amara mentis inflamat furor,

Qui se dicavit montium insontem iugis,

Non aura populi, & vulgus insidum bonis,

Non pestilens invidia: non fragilis fauor,

Non ille regno servit, ac regno invidet,

Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,

Spei metusq; liber, haud illum niger,

Edaxq; linor dente degeneri petit.

Nec scelera populos, atq; inter vrbes sita

Novit, nec omnes conscius strepitus paue.

Rusticæ ac civilis vitæ collatio.

Claud. lib. 1. in Rufinum.

Hæc

*Hæc mihi paupertas augustior, hæc mihi tecta
 Culminibus maiora tuis: tibi querit inanes
 Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
 Terra dapes. rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
 Et picturate saturantur murice vestes,
 Hic radiant flores, & prati viua voluptas,
 Ingenio variata suo, fulgentibus illic
 Surgunt structa thoris, hic mollis panditur herba
 Sollicitum curis non abruptura soporem,
 Turba salutantum latas tibi perstrepat ades,
 Hic animum cantus, labentis murmur ariui.*

S

DE SACERDOTIO.

Sacerdotes, seu sacris mancipati summo-
 pere honorandi sunt.

Ovidius lib. I. de Ponto.

Vaticinor, moncoq; locum date sacra ferenti:

Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.

Talia cælestes fieri præconia gaudent,

Vt sua quid valeant numina teste probent.

Sacerdotum violatores grauitèr puniuntur.

Plautus in Rudente.

Quis homo est tanta confidentia,

Qui sacerdotem audeat violare?

At magno cum malo suo fecit hercle.

Sacer

Sacerdotes concubinariorum & quouis scelere etiam
 fordatis sacra tangere non licet.

Tibullus Eleg. 1. lib. 2.

Vos quoque abesse procul inbeo, discedite ab aris

Cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.

Castæ placent superis, pura cum mente venite,

Et manibus puris sumite fontis aquam.

Statius lib. 3. sylvar.

-Procul hinc, procul ite nocentes,

Si cui corde nefas tacitum, fessiq; senectus

Longa patris, si quis pulsatae conscius unquam

Matris, & inferna rigidum timet Aëcon vrna,

Infantes castosq; voco.

DE SACRIFICIO.

Fides Deo magis placet, quam sacrificium.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

Non bene mactato cælestia numina gaudent,

Sed quæ præstanda est, & sine teste fide.

Sacrificium Deo esse summam hominis sanctimoniam
 supra ostendimus tit. de Prælatione:

Prælatorum castigatio.

Sacrificia impiorum Deo abominabilia sunt.

Persius Satyra 2.

O curvæ in terris animæ, & cælestium inanæ,

Quid iuvat hoc templis nostros immittere mores,

Et bona dijs ex hac scelerata ducere pulpa?

Plautus in Rudente.

Atq; hoc in animum scelesti inducunt suum,

Iovem

*Iouem se placare posse omnibus hostijs.
Et operam, & sumptum perdunt atq; id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum est à periurjs.*

*Sacrificia immaculata, etiam si exigua
sint, Deo summè placent.*

Ouid. lib. 2. de Tristib.

*Sed tamen vt fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.*

Horat. Oda 23. lib. 3. -Te nihil attinet

*Tentare multa cæde bidentium,
Paruos coronantem marino
Rore Deos, fragiliq; myrto,
Immunis aram si tetigit manus.
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibit aduersos penates
Farre pio, & saliente mica.*

Silius Italicus lib. 4.

-Iusta ite precari

*Thure pio, cælumq; feros auertite ritus.
Mite & cognatum est homini deus.*

Statius lib. 1. Syluar.

-Qua nunc tibi pauper acerra

*Digna litem? nec si vacuet Menania valles,
Aut præstent niueos clitumna noualia tauros,
Sufficiant, sed sæpe Deus hos inter honores
Cespes, & exiguo placuerunt farra salino.*

*Sacrificante Deus exaudit, sæpissimè pœnam sub-
trahendo: si negligitur, acerrimè punit.*

Ouid.

Ouid. lib. 5. Fasto.

Nos quoq; tangit honos, festis gaudemus, & aris,
Turbaq; cælestes ambitiosa sumus.

Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.

Sæpe Iouem vidi cùm iam sua mittere velles
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Soluitur, & iustum præterit ira modum.

Respice Testiadem, flammis absentibus arsit.
Causa est, quod Phæbes ara sine igne fuit.

Respice Tantalidem, eadem dea tela tenebat,
Virgo est, & spretos bis tamen vltia focos.

Hippolyte infelix velles coluisse Dionem
Cùm consternatis diripereris equis.

Sacrificandi exhortatio dignissima.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

-Dij vota precesq;

Ferte modò, & tepidos aris libate cruores:

Nen date terga malis.

-Sed enim ante omnes altaria fument.

DE SANITATE.

Sanitatis pars est, sanati velle.

Seneca in Hippolyto.

Precor furorem siste, teq; ipse adiuna.

Pars sanitatis, velle sanari fuit.

Sani facillimè ægrotis recta consilia præbent.

Ouid.

Ouid. Epist. cons. ad Liuiam de mor. filij.
*Heu mihi quā facile est, quāuis hoc cōtigit, omnes
 Alterius luctu fortia verba loqui.*

Terentius in Hecauton.
*Nōne flagitium est, te alijs consilium dare,
 Foris sapere, tibi non posse auxiliari?*

Idem in Andria.
*Facilè omnes cum valemus recta consilia egrotis
 Tu si hīc sis, aliter sentias.* (damus.

Sanitate nihil melius neq; commodius in hac vita.
 Horat. lib. 1. Epist.

*Si ventri bene, si lateri est, pedibusq; tuis, nil
 Diuitiæ poterunt regales addere maius.*

DE SAPIENTIA.

Sapientia Deo proxima esse dicitur.

Horatius Oda 12. lib. 1.

Proximos illi tamen occupauit.

Pallas honores.

Sapientia, & virtus, duæ pennæ sunt, per quas
 ad Dei cognitionem peruenitur.

Boëtius Metro 1. lib. 4.

Sunt etenim pennæ volucris mihi,

Quæ celsa conscendant poli

Quas sibi cum velox mens induit

Terras perosa despicit.

Sapientiæ initium stultitia caruisse.

Horat. lib. Epist. 1. ad Mæcenat.

*Virtus est vitium fugere, & sapientia prima
 Stultitia caruisse.*

Sapien

Sapientia fortunæ victrix est, id est, sapiens fortunæ
haud subiicitur, quia fortuita quæque
sua subiicit sapientia.

Iuuenalis satyra 13.

*Magna quidem sacris, quæ dat præcepta libellis,
Victrix fortuna sapientia.*

Sapientia rectum docet, paulatimq; vitia
atque errores ab homine exuit.

Iuuenalis satyra 13.

*Paulatim vitia atq; errores exuit omnes
Prima docens rectum sapientia plurima felix.*

Sapientiæ adiutorium necessarium est, sine
quo nihil bene fit atque dicitur.

Horat. de Arte Poëtica.

Tu nihil inuita dices, faciesq; Minerva.

Sapientiæ commendatio illustris.

Lucretius de Natura re. 1.

*Sed nihil dulcius est bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum, templa serena
Despicere, vnde queas alios passimq; videre
Errare, atq; viam palantis quarere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atq; dies niti præstante labore,
Ad summas emergere opes, rerumq; potiri.*

Sapientiæ condimentum ætas est.

Plautus in Trinummo.

*Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati
sibus est.*

Sapientia non ætate, sed ingenio adipiscitur.

Plautus in Trinummo.

Non etate, verum ingenio adipiscitur sapientia.

Sapientiæ inuentor Deus censendus est magis,
quàm homo, ideo & cæterarum rerum
inuentoribus præponendus est.

Lucretius lib. 5.

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen

Condere pro rerum, maiestatisq; repertis?

Quisve valet verbis tantum, qui fingere laudes

Pro meritis eius possit, qui talia nobis

Pectore parta suo, quæsitâq; præmia liquit?

Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.

Nam (si ut ipsa petit maiestas cognita rerum

Dicendum est) Deus ille fuit, Deus inclyte Memmi,

Qui princeps vita rationem inuenit eam, quæ

Nunc appellatur sapientia, quiq; per artem

Fluctibus è tantis vitam, tantisq; tenebris

In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.

Namq; Ceres fertur fruges, Liberq; liquoris

Vitigeni laticem mortalibus instituisse.

Cùm tamen his posset sine rebus vita manere,

Vt fama est aliquas etiam nunc viuere gentes:

At bene non poterat sine puro pectore viui.

Quo magis hæc meritò nobis Deus esse videtur,

Ex quo nunc etiam per magnas dedita gentis

Dulcia permulcent animos solatia vite.

Herculis antestare autem si facta putabis,

Longius à vera multo ratione firere.

sapiens Deo minor esse, & in se omnia

bona habere dicitur.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

*Ad summum sapiens vno minor est Ioue, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regum.*

Nullus sapiens bono fragili fidit.

Seneca in Hippolyto.

- Quis sapiens bono

Confidit fragili? dum licet vtere.

Sapientis est animum flectere vbi opus est.

Terentius in Phormione.

*Quàm scitum est eiusmodi parare in animo cupi-
ditates,*

Quas cum aduersæ res sient paulò mederi possis.

Idem in Hecyra.

*Isthuc est sapere, qui ubicunque opus sit animum
possis flectere.*

Sapientis est bonis bonum esse, ma-
lis verò è contrà.

Plautus in Bacchid.

*Nullus frugi esse potest homo, nisi qui & bene &
malè facere tenet.*

Frugi conuenit esse hominem pectus cui sapit.

*Bonus sit bonis, malus sit malis: utcunq; res sit, ita
animum habeat.*

Sapientis est non tantùm præsentia
scire, sed & futura.

Terentius in Adelph.

*O Demea isthuc est sapere, non quod ante pedes
modò est*

Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt.

Prospicere.

Sapienti nuntiāsse satis est.

Terentius in Phormione.

Ab dictum sapienti sat est.

Sapientem omnia consilio prius experiri
debet, quàm armis.

Terentius in Eunuchō.

*Omnia prius experiri consilio, quàm armis sa-
pientem decet.*

Sapientes, siue superiorum rerum notitiam
habentes, rari esse dicuntur.

Manilius lib 2. Astron.

*Hæc ego diuino cupiam cùm ad sydera flatus
Ferre, nec in turbam, nec turba carmina condam.
Sed cælo noscenda canam mirantibus astris,
Et gaudente sui mundo, per carmina vatus,
Vel quibus illa sacros non inuidere meatus,
Notitiamq; sui, minima est quæ turba per orbem.*

DE SCELERE.

Scelus vnius in omnes referendum non est.

Seneca in Hippolyto.

Cur omnium fit culpa, paucorum scelus?

Sceleris coacti culpa ad autores redit.

Seneca in Troade.

Quid iussa cessas agere? ad autores redit

Sceleris coacti culpa.

Scelera sæpe in autorem suum redeunt.

Seneca in Thyeste.

Sæpe

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.

Scelus prosperum, virtus vocatur.

Seneca in Hercule furente.

Prosperum, ac felix scelus

Virtus vocatur.

Sceleris locum error ingens sæpe obtinuit.

Seneca in Herc. furen.

Quis nomen unquam sceleris errori dedit?

Sæpe error ingens sceleris obtinuit locum.

Ob scelera immensa quæ nunc regnant, cælum,
terra, atque sol lugere debent.

Seneca in Herc. furent.

Lugeat æther magnusq; parens

Ætheris alti, tellusq; ferax:

Et vaga ponti mobilis vnda,

Tuq; ante omnes qui per terras,

Tractusq; maris fundis radios,

Noctemq; fugas ore decoro

Fervide Titan.

DE SCIENTIA.

Scientia nihil dignius est in humanis.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Nam nihil egregius, quàm res est cernere apertas

Ab dubijs animis, quas ab se protinus abdit.

Scientiam negans esse, eam ponit atq; concedit.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Deniq; nil sciri si quis putat, id quoq; nescit

An sciri possit, quo nihil se scire fatetur.

Scire omnes appetunt naturaliter, sed mercedem doctōri nemo vult soluere.

Iuuenalis satyra 7.

*Quis color, & quod sit causa genus, atq; vbi sūma
Quæstio, quæ veniant diuersa parte sagittæ
Nosse volunt omnes, mercedem soluere nemo.
Mercedem appellas. quid enim scio, culpa docētis
Scilicet arguitur, quod læua in parte mamillæ
Nil sapit Arcadico iuueni.*

Scire hac in ætate oportet, quis capite candido
incedat, id est, fideliter atque iustè.

Plautus in Mustellaria.

Sapere ista ætate oportet quis capite candido.

DE SCRIPTO.

Scribendum est subinde amicis, eò quòd
literæ rarò ad illos perferuntur.

Ouid. lib. 4. de Tristibus.

*Innumeri montes inter me teq; viæq;
Fluminaq; & campi, nec freta pauca iacent:
Mille potest causis à te quæ litera sæpe
Missa sit in nostras rara venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter,
Excusem ne te semper amice mihi.*

Scribendum subinde amicis, ne à nobis contemni videantur, & ad hoc exhortatio.

Claudian. in Epist. ad Olibrium.

*Quid rear affatus quòd non mihi dirigis vllōs?
Nec redit alterno pollice ducta salus?*

Scrib

*Scribendine labor? sed quæ tam prona facultas,
Carmina seu fundis, seu Cicerone tonas?
Cedere diuitijs animi fortuna fatetur,
Et tantas oris copia vincit opes.*

*An rarus, qui scripta ferat? quin tempore nullo,
Cessant Flaminia puluerulenta via.
Cum fluat ingenium, cum sit qui dicta reportet,
Quæ nisi contemnor, causa relicta tibi?*

Idem eadem Epist.

*Quin age rumpe moras, remoraturasq; sodalem,
Absens eloquio fertilior doce:
Crebraq; secundo festinet littera cursu,
Digna tuis animis insinuanda meis.
Dignatus tenui Cæsar scripsisse Maroni,
Et tibi dedecori scribere? Musa vale.*

Idem in Probinum.

*Quem precor inter nos habitura silentia finem?
Quando dabit gratas littera nostra vices?
Iste timidum, vel te potius dixisse superbum
Conuenit: alterius crimen vterque tenet.
Transfluxere dies, & dum scripsisse priorem
Pœnitet, æternas itur in vsque moras:
Sed quid agam? cœpisse vetat reuerentia vestri,
Hinc amor hortatur scribere, vincat amor.
Fors iuuat audentes, prisci sententia vatis,
Hac duce non dubitem te reticente loqui.
Et infra.*

Ergo lacepsitus tandem rescribe roganti.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

*Quod tua me rarò solatur epistola peccas,
Remq; piam prestas, & mihi verba negas.
Hoc precor, emenda, quod si correxeris vnum,
Nullus in egregio corpore naus erit. Ibidem.
Vtq; solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermoni deficiente die:
Sic ferat ac referat tacitas nunc litera voces,
Et peragant linguae charta manusq; vices.
Quod tibi ne nimium videar diffidere, sitq;
Versibus his paucis admonuisse satis.
Accipe quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent vt tua fata, vale.
Amantium scripta non relegenda, sed comburenda.*

Ouid. lib. 2. de Remed. Amo.

*Scripta caue relegas blanda seruata puella.
Constantes animos scripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes,
Et dic, ardoris sit roguis iste mei.*

*Scripta non precipitanda, sed in nonum annum
premeda sunt. i. tam diu asseruanda, donec
& alij & tu ipse diligenter castigaris.*

Horat. saty. 10. lib. 1.

*Sape stilum vertas, iterum, quae digna legi sint
Scripturus, neque te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus.*

Idem de Arte poetica.

-Si quid tamen olim

Scrip

*Scripseris, in Metū descendat iudicis aureū,
Et patris, & nostras, nonumq; prematur in annū.
Membranis intus positis delere licebit,
Quod non edideris.*

Scriptores materiam viribus æquam sumant.

Horat. de Arte poëtica.

*Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.*

Propert. lib. 3. Eleg. ad Mæcenat.

*Quid me scribendi tam vastum mittis in æquor?
Non sunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe est quod nequeas capiti committere pōdus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Flamma nec ex æquo ducitur vlla iugo.*

Titus Calphurn. Eclog. 4.

*Dulce quidem resonas, nec te diuersus Apollo
Respicit, ô iuuenis, sed magna munera Romæ
Non ita cantari debent, vt ouile Menalca.*

In omni scripto fides & pietas exigitur.

Titus Calphurn. Eclog. 4.

*Quicquid id est, syluestre licet videatur acutis
Auribus, & nostro tantum memorabile pago,
Dum mea rusticitas, si non valet arte polita
Carminis, at certè valeat pietate probari.*

DE SENECTVTE.

Senectutis periphrasis.

Cornelius Gallus.

*Stat dubius tremulusq; senex, semperq; malorum**Credulus, & stultus quæ facit ipse timet.**Laudat præteritos, præsentis despicit annos.**Hoc tantum rectum quod facit ipse putat.**Et infra.**He sunt primitiæ mortis, his partibus ætas**Defluit, & pigris gressibus ima petit.**Non habitus, non ipse color, non gressus euntis,**Non species eadem quæ fuit antè manet,**Labitur ex humeris demisso corpore vestis,**Quæq; brevis fuerat iam modo longa mihi est.**Contrahimur, miroq; modo decrescimus ipsi,**Diminui nostri corporis ossa putes.**Nec cælum spectare licet, sed prona senectus**Terram à qua genita est, & reditura videt.**Fitq; tripes, prorsus quadrupesq; ut paruulus in-**Et per sordentem flebile serpit humum. (fians,**Ortus cuncta suos repetunt, mortemq; requirunt,**Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.**Hinc est quod baculo incumbens ruitura senectus**Apsiduo pigram verbere pulsat humum.**Et numerosa mouens certo vestigia passu,**Talia rugato creditur ore loqui:**Suscipe me genitrix, nati miserere laborum,**Membra velis gremio fessa fouere tuo.*

Senectus

Senectus hyemi comparatur.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Inde senilis hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet alba capillos:
Nostra quoque ipsorum semper, requieq; sine vlla
Corpora vertuntur, nec quod fuimusve sumusve,
Cras erimus.*

Senectus animi vires non debilitat.

Vergil. lib. 9. Æneid.

-Nec tarda senectus

Debilitat vires animi, mutatq; vigorem.

*Senectus ægra dicitur, quia ægitudinibus
plena obrepit.*

Ouid. lib. 14. Metamorph.

-Sed iam felicior etas

Terga dedit, tremuloq; gradu venit ægra senectus.

Senectus arrogans ac loquax est.

Cornelius Gallus.

Se solum doctum, se indicat esse peritum,

Et quod sit sapiens desipit ipse magis.

Multa licet nobis referens, eademq; reuolvens

Horret, & alloquium conspuit ipse suum.

Deficit auditor, non deficit ipse loquendo,

O sola fortes garrulitate senes.

Omnia nequicquam clamoris vocibus implet,

Nil satis est, horret quæ placuere modo.

Arridet de se ridentibus, ac sibi plaudens

Incipit opprobrio letior esse suo.

Hæ sunt primitiæ mortis, his partibus etas

Defluit.

Sen

Senectutem quæ dedeceant.

Cornelius Gallus.

*Turpe seni vultus nitidi, vestesq; decora,
Atque etiam est ipsum viuere turpe senem.*

Crimen amare iocos: crimen, conuiuia, cantus,

O miseri quorum gaudia crimen habet.

Senectus baculo gressum adiuuat.

Ouid. lib. 8. Metamorph.

Membra leuant baculis, tardiq; senilibus annis.

Titus Calphurn. Eclog. 5.

Asspicias vt nobis iandudum mille querelas

Adferat, & baculum premat inclinata senectus.

Seneca in Hercule furente.

Iners senectus adiuuat baculo gradum.

Senectus multa commoda secum adfert, atq; aufert.

Horat. in Arte poetica.

Multa ferunt anni venientes commoda secum,

Multa recedentes adimunt. Cornel. Gallus.

Tu ne sola tibi subdis miseranda senectus,

Cui cedit quicquid vincere cuncta potest?

In te corruimus, tua sunt quaecunq; fatiscunt,

Vltima quæq; tuo conficis ipsa malo.

Senectus iuuentæ similis grata est.

Ausonius in Chilonis senten.

Grata senectus homini parilis iuuentæ.

Senectus magis morte metuenda est,

nam morbus est.

Iuuenalis satyra 11.

Non prematuri cineres, nec funus acerbum

Luxu

Luxuria, sed morte magis metuenda senectus.

Terentius in Phorm.

Senectus ipsa morbus est.

Senectutis incommodorum descriptio notabilis.

Horat. de Arte poetica.

*Multa senem circumueniunt incōmoda, vel quod
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet uti,
Vel quod res omnes timide gelideq; ministrat:
Dilator, spe longus, iners, auidusq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigatōr, censorq; minorum.*

Iuuenalis satyra 10.

*Sed quàm continuus, & quantis longa senectus
Plena malis, deformē & tetrū ante omnia vultū,
Dissimilemq; sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesq; genas & tales aspice rugas,
Quales umbriferos ubi pandit Irabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuuenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multum hic robustior illo,
Vna senum facies, cum voce tremantia labra
Et iam leue caput, madidiq; infantia nasi,
Frangendus misero gingiua panis inermi,
Usque adeo grauis uxori, natiq; sibiq;
Ut captatori moueat fastidia Cossō.
Non eadem vini atque tibi torpente palato
Gaudia.*

Et post pauca.

*Prætereà minimus gelido iam corpore sanguis
Febre*

Febre calet sola, circumfilit agmine facto
 Morborū genus omne, quorum si nomina queras,
 Prōptius expediā quot amauerit Hippia mæchos,
 Quot Themison agros autumnno occiderit vno.
 Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
 Pupillos.

Ibidem.

Ille humero, is lumbis, hic coxa debilis, ambos
 Perdidit ille oculos, & luscis inuidet, huius
 Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
 Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
 Suetus, hiat tantū, cœn pullus hirundinis, ad quem
 Ore volat pleno mater ieiuna: sed omni
 Membrorum damno maior dementia, quæ nec
 Nomina seruorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præterita cœnauit nocte, nec illos
 Quos genuit, quos eduxit.

Ibidem.

Vt vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
 Funera natorum, rogus aspiciendus amatae
 Coniugis, & fratris, plenæq; sororibus urnæ.
 Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
 Semper clade domus, multis in luctibus, inq;
 Perpetuo mœrore, & nigra veste senescant.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Venit enim properata malis inopina senectus,
 Et dolor ætatem iussit inesse suam,
 Intempestiui funduntur vertice cani,
 Et tremit effæto corpore laxa cutis.

Plautus

Plautus in Menæch.

-*Confitus sum senectute, onustum gero
Corpus, vires reliquere, vt etas mala est merx?
mala est ergo.*

*Nam res plurimas pessimas, cum aduenit, adfert,
quas se autumem*

Omnes, nimis longus sermo est.

Senectutis memoria assiduo retinenda est, quia
homini non parum confert.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Venturae memores iam nunc estote senectæ,

Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Senectus odiosa est adolescentulis.

Terentius in Hecyra.

Odiosa est hæc etas adolescentulis.

Emeritæ senectæ iam nulla præmia dantur.

Claudian. de bel. Gildonico.

Deseror, emeritæ iam præmia nulla senectæ.

Senes à noxiis omnibus nudati esse debent.

Horat. lib. 2. Epist. ad Florum.

Non es auarus, abi. Quid cætera? num simul isto

Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani.

Ambitione? caret mortis formidine, & ira?

Somnia, terrores magicos, miracula, sagas?

Nocturnos lemures portentaq; Thessalæ rides,

Natales grate numeras? ignoscis amicis?

Lenior & melior sis accedente senectæ?

Quid te exempta iuuat spixis de pluribus vna?

Vivere si recte nescis, decede peritis.

Lusisti

*Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti,
Tempus abire tibi est, ne potum largius equo
Rideat, & pulset lasciva decentius ætas.*

Plautus in Milie.

*Vacuum esse istac te ætate hic decebat noxijs.
Itidem, vt tempus anni, ætatem aliam aliud fa-
ctum convenit.*

Senio ac vetustate confectis quiescendum est.

Propert. eleg. 26. lib. 2.

*Miles depositis annosus secubat armis,
Grandævq; negant ducere aratra boves.
Putris & in vacua requiescit navis arena,
Et vetus in templo bellica perma vacat.*

Senes communiter auati sunt.

Terentius in Adelphis.

-O noster Demea,

*Ad omnia alia ætate sapimus rectius.
Solum vnū hoc vitium adfert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes, quàm sat est.*

Senes felices dicuntur per antiphrasim.

Iuuenalis satyra 10.

*Rex Pylius (magno si quicquam credis Homero).
Exemplum vitæ fuit à cornice secunda.
Felix nimirum, qui per tot secula mortem
Distulit, atque suos iam dextra computat annos.
Quippe novum toties mustum bibit, oro parum per
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cum videt acris
Antil*

*Antilochi barbam ardētem, nam querit ab omni
Quisquis adest socio, cur hac in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit aeo.*

Senes immemotes sunt.

Seneea in Œdipo.

Prima languescit senum

Memoria, longo lassā sublabens situ.

Senes reuerendi sunt summopere, exem-
plo antiquorum.

Ouid. lib. 5. Fastor.

*Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
Inq; suo pretio ruga senilis erat.*

Ibidem.

*Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.*

Et infra.

*Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? Censuram longa senectæ dabat.*

Iuuenalis satyra 13.

Improbilas illo fuit admirabilis æuo.

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum

Si iuuenis vetulo non assurrexerat, & si

Barbato cuicunque puer, licet ipse videret

Plura domi fœrra, & maiores glandis acervos:

Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,

Primāq; par adeo sacra lanugo senectæ.

Senem acta generosa hominem reddunt.

Ouid. Epist. conf. ad Liuiam de mor. 51.

Ipse tibi emissus nebulosum littus Avernæ

Sic liceat ferti verba tot ore sonet.

Quid numeras annos, vixi maturior annis.

Acta senem faciunt, hæc numeranda tibi.

Frons tristis senem decet.

Seneca in Hippolyto.

Letitia iuvenem, frons decet tristis senem.

Senum officium est iura & leges noscere.

Ouid. lib. 9. Metamorph.

Iura senes norint, & quid liceatq; , nefasq; ,

Fasq; sit inquirant, legumq; examina seruent.

DE SERMONE.

*Sermone docto, ac hilari ioco terendum
est tempus hyemale.*

Statius lib. 4. Sylvarum.

Nobis verus amor, medioq; Helicone petitus

Sermo, hilaresq; ioci brumalem absumere noctem

Suaferant, mollemq; oculis expellere somnum.

*Sermo utilis ac dulcis omnium suffra-
gia sibi vendicat.*

Horat. in arte Poëtica.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

*Omnis hominum sermo, in his duobus mono-
syllabis, Est, & Non, versatur.*

Verg. de Est, & Non.

Est, & Non cuncti, monosyllaba nota, frequentat,

His descriptis nihil est hominū quod sermo volutes.

Omnia in his, & ab his sunt omnia, sine negoti,

Sine

*Sive ori quicquā est, seu turba, sine quietis. (Sant?
Qualis vita hominis, duo quam monosyllaba ver-*

Sermo omnis siue colloquium in pauca conferendus est, ne suspectus fiat.

Seneca in Medea.

Suspecta ne sint longa colloquia, amputa.

Terentius in Phormione.

Cedo, quid portas obsecro, atq; id si potes, vno verbo expedi.

Sermone longo, verborumq; ambage ac circuitu manifesta probanda non sunt.

Manilius lib. 2. Astron.

*Sed ne circuitu longo manifesta probentur,
Ipsa fides operi faciet pondusq; fidemq;.*

Sermo facundus in via pro vehiculo est.

Verg. lib. 8. Æneid.

-Ibat rex obsitus euo,

*Et comitem Aneam iuxta, natumq; tenebat,
Ingrediens varioq; viam sermone leuabat.*

Exempla sermonis, qui vno die non poterit absolui.

Vergil. lib. 1. Æneid.

*O dea si prima repetens ab origine pergam
Et vacet annales nostrorum audire laborum,
Ante diem clauso componet vesper olympo.*

Quid. lib. 14. Metamorph.

*Desinet ante dies et in alto Phæbus anhelos
Æquore tinget equos, quā cōsequar omnia dictis
In species translata nouas.*

Plautus in Captiuis.

*Si ego itē memorē, quae me erga multa fecisti bene.
Nox diem adimat.*

DE SERVITUTE.

Servum esse, durum & graue est.

Seneca in Troade.

Durum, inuisum, graue est

Seruitia ferre.

Servum innocentem fidelēque esse decet confidentem apud herum suum.

Plautus in Captiuis.

Decet innocentem servum atque innoxium

Confidentem esse suum apud herum potissimum.

Propertius lib. 3. Eleg.

Omnis enim debet sine vano nuntius esse,

Maioremq; timens servus habere fidem.

Servū oculos, manus, verbaq; domita habere decet.

Plautus in Milite.

-Nam homini seruo suos

Domitos oportet habere oculos, & manus,

Orationemq;.

Servum scire, decet potius quam loqui.

Plautus in Epidico.

Sed taceam optimum est, plus scire satius est

Quam loqui servum hominem, ea sapientia est.

Servum superbum esse non decet.

Plautus in Afinar.

Non decet superbum esse hominem servum.

Servum domini sui voluntatem in pectore habere decet.

Plautus.

Plautus in Persa.

*Qui hero suo servire vult, bene seruit seruitutem,
Næ adepol illum multa in pectore suo collocare
oportet,*

*Quæ hero placere cēseat presenti atq; absenti suo.
Seruos complures omnes habere volunt, nihil
interim curantes boni ne an mali sint.*

Plautus in Menæch.

*Clientes sibi omnes volunt esse multos: bonine an
mali sient,*

*Id haud queritant, res queritur magis quàm
clientum fides.*

*Quoinusmodi cluat: si est pauper, atq; haud malus,
Nequam habetur: sin diues est, habetur is cliens
Frugi. qui neque leges, neque æquum, neq; bonum
vsquam colunt,*

*Sollicitos patronos habent, datum denegant quod
datum est.*

Seruus esse debet qui se non habet, & qui
assiduè concupiscit.

Martialis lib. 2. Epigram.

*Reges & dominos habere debet,
Qui se non habet, atque concupiscit
Quod reges dominiq; concupiscunt.*

Seruus non est qui pio atque egregio
subiicitur principi.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes.

*Fallitur egregio quisquis sub principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior extat,*

Quàm sub rege pio.

Seruo atque captiuo si addatur malum, ad maius malum promptissimus efficitur.

Plautus in Menæch.

*Homines captiuos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitiuis seruis induunt compedes,
Nimis stultè faciunt mea quidem sententia.
Nam homini misero malum si accedit ad malum,
Maior lubido est fugere, & facere nequiter,
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo,
Tum compediti ianuam lima perterunt,
Aut lapide excutiunt clauum.*

DE SIMILITVDINE.

Similitudinis maximæ, quæ aliquando inter duos apparet, intimatio iucunda.

Plautus in Menæchmis.

*Nam ego hominem homini similiorem nunquam
vidi alterum,
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vsquæ
similius,
Quàm hic tuus est, tuq; huius.*

Simile suum simile naturaliter diligit, & est argumentum à contratio sumptum.

Horat. lib. i. Epist. ad Lollium.

*Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq; remissi.
Iuuenalis.*

Magna inter mores concordia.

Simil

Similium idem est iudicium.

Plautus in Mostellaria: (credas

Postremo, si dictis nequis perducere, ut vera hæc
Mea dicta, ex factis nosce rem. vides quæ sim, &
quæ fui ante?

Nihilo ego minus, quàm nunc tu, amaba sum, atq;
vni modo gessi morem, (tanti,

Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commu
Reliquit deseruitq; me, tibi itidem futurum credo.

Artifices eiusdem artis & professionis

se se mutuò amant.

Quid lib. 2. de Ponto.

Scilicet ingenijs aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubie nauita puppis amat.

DE SIMVLACRIS.

Simulacra non esse Deos.

Martialis 8. Epigram.

Qui finxit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui colit, ille facit.

Simulacris nihil prorsus diuinitatis inest.

Statius lib. 2. Theba.

Nulla autem effigies, nulli commissæ metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Non simulacra, sed Deum videns felix est.

Ovid. 2. de Ponto.

Fœlices illi qui non simulacra, sed ipsos,
I D 55 4 Quiq;

Quiq; Deum coram corpora vera vident.

Pro Deo, simulacra coluntur perpetui.

Ouidius 2. de Ponto.

Quos dedit ars vultus, effigiemq; colo.

Sic homines nouere deos, quos arduus aether

Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.

DE SIMVLATIONE.

Simulare loco, scilicet, & tempore prudentis est.

Vergilius lib. 1. Æneid.

Talia voce refert, curiq; ingentibus ager,

Spem vultu simulat, premit altū corde dolorem.

Plautus in Trinummo.

Sapiens quidem pol, ipse fingit fortunam sibi.

Terentius in Adelph.

Simulare certi est hominis.

Vide tit. de Diffimulatione.

DE SITI.

Sitienti etiam aqua dulcis est, nectarq; sapit.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamq; fatebor

Accepisse simul, vitam dederitis in vndis.

Sitis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

-Non ego nostros

Abluere hîc artus, lassataq; membra parabam,

Sed releuare sitim, caret os humore loquentis,

Et fauces arent, vixq; est via vocis in illis.

DE SOBRIETATE.

Sobrietas quanta commoda adferat corporibus nostris.

Horat. lib. 2. satyra 2.

*Accipe nunc victus tenuis, quæ, quantaq; secum
Adferat. in primis valeas bene: nam varia res
Ut noceant homini credas, memor illius esca
Quæ simplex olim tibi sederit.*

Et infra.

*-Vides ut pallidus omnis
Cæna desurgat dubia: quin corpus onustum
Hesternus vitijs, animum quoq; prægrauat vna,
Atque adfigit humo diuinæ particulam auræ,
Alter ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.*

DE SOLERTIA.

Solertia parit artes, egestas inquit, usus vero nutrit.

Claudianus lib. 3. de Rapt. Proserp.

*Prouocet ut segnes animos, rerumq; remotas
Ingeniosa vias paulatim exploret egestas.
Utq; artes pariat solertia, nutriat usus.*

Solertia conando omnia vincere dicitur.

Manilius lib. 1. Astronom.

*Omnia conando docilis solertia vicit,
Nec prius imposuit rebus finemq; manumq;
Quàm cælum ascendit ratio, cepitq; profundis
Naturam rerum causis, viditq; quod usquam est.*

Solers homines pigros, qui nihil esse dicuntur, odit.

Plautus in Rudente.

-Opera

Haud fui parcus mea: nimis homo nihil est, qui piger est,

Nimisq; id genus odi ego malè.

DE SOMNO ET SOMNIIS.

Somni vis eiusq; regiae descriptio.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

*Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons caesus, ignavi domus & penetrabilia somni,
Quo nunquam radijs oriens, mediisue cadensue
Phæbus adire potest, nebulae caligine mixtae,
Exhalantur humo, dubiaq; crepuscula lucis.*

Nil vigil ales ibi cristati cantibus oris

Euocat auroram, nec voce silentia rumpunt,

Sollicitiue canes canibusue sagacior anser.

Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,

Humanae' ve sonum reddunt conuitia linguae.

Muta quies habitat, saxo tamen exit ab imo

Riuus aquae Lethes, per què cum murmure labès

Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis.

Ante fores antri secunda papauera florent,

Innumeraq; herbae, quarum de lacte soporem

Nox legit, & spargit per opacas humida terras.

Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,

Nulla domo tota est, custos in limine nullus.

At

*At medio thorus est Hebeno sublimis in antro
 Plumens, unicolor, pullo velamine tectus,
 Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
 Hunc circa passim varias imitantia formas
 Somnia vana iacent totidem, quot mæsis aristas,
 Sylva gerit frondes, eiectat litus arenas.*

Seneca in Herc. furent.

*Veris miscens falsa: futuri
 Certus, & idem pessimus autor.
 Pater ô rerum, portusq; vitæ,
 Lucis requies, noctisq; comes,
 Qui par regi, famuloq; venis,
 Pavidus fessum, lenisq; foveas
 Placidum lethi genus humanum,
 Cogis lentam discere mortem.*

Somnus Astrææ, id est, iustitiæ filius, mortisq; frater esse dicitur.

Seneca in Herc. furente.

*Volucer matris genus Astrææ
 Frater duræ languidæ mortis.*

*Somnus animi quies, malorum domitor, atque
 humanæ vitæ pars melior esse dicitur.*

Seneca in Herc. furente.

-Tu ô domitor

*Somne malorum, requies animi,
 Pars humana melior vitæ.*

Somnus mortis imago esse dicitur.

Ouid. lib. 2. eleg. siue amo.

Stulto

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Somnus homini à prandio non est bonus.

Plautus in Most.

Non bonus est somnus homini de prandio.

Somnus diuturnas animi cogitationes quandoque, scilicet, refert.

Seneca in Octavia.

Quæcunque mentis agitat infestus vigor,

Ea per quietem sacer, & arcanus refert,

Veloxq; sensus.

Claud. in præfat. 6. lib. de cons. Honor.

Omnia, quæ sensu voluuntur vota diurno,

Tempore nocturno reddit amica quies,

Venator defessa toro cùm membra reponit,

Mens tamen ad sylvas, & sua lustra redit.

Iudicibus lites, aurigæ somnia currus,

Vanaq; nocturnis meta cauetur equis.

Furto gaudet amans, permutat nauita merces,

Et vigil elapsas querit auarus opes.

Blandaq; largitur frustra scientibus agris

Irriguus gelido pocula fonte sopor.

Me quoq; Musarum studium sub nocte silenti

Artibus assiduus sollicitare solet.

Namq; poli media stellantis in arce videbar

Ante pedes summi carmina ferre Iouis.

Somnus agrestium, id est, pauperum
lenis esse dicitur.

Somnus agrestium

Lenis

*Lenis virorum, non humiles domos:
Fastidit.*

Somnus falsa veris miscet.
Seneca in Hercule furente.

*Veris miscens falsa, futuri
Certus, et idem pessimus autor.*

Ouid. lib. 2. Elegia.

*Tu levis es, multoq; tuis ventosior alis,
Gaudiaq; ambigua dasq; negasq; fide.*

Somnia fallacia vanave ferè omnia sunt.

Tibullus lib. 3. Elegia 4.

*Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falsa timere iubent.*

D E S P E.

Spes decipit multos.

Ouid. Epist. 16. Heroid.

*Tale nihil timeo, sed nec Medea timebat:
Fallitur augurio spes bona saepe suo.*

Plautus in Rudente.

*Nā multa prater spem scio multis bona euenisse,
A. & P. At ego etiam qui sperauerint spem dece-
pisse multos.*

Spes in bonitate Dei retinenda est.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

*Quamuis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.*

Spes longitudinis vitæ ressecanda est.

Horat. Oda 11. lib. 1.

-Et spatio breui.

Spem.

*Spem longam referes. dum loquimur fugit inuida
Aetas, carpe diem, quā minimū credula postero.*

Spes pretio emenda non est.

Terentius in Adelphis.

Ego spem pretio non emo.

Spes timorq; homines maximè agitant.

Seneca in Herc. furente.

Turbine magno spes sollicita

Urbibus errant, repidiq; metus.

Teren. in And.

-Ve misero mihi

*ut animus in spe atq; in timore usq; antehac at-
tentus fuit.*

*Itaq; postquam adempta spes est, lassus cura con-
fectus stupet.*

Spes vitam hominum fouet.

Ouid. lib. i. de Ponto.

Spes igitur pœna menti Græcine lenandæ

Non est ex toto nulla relicta mee.

Hæc dea, cum fugerent sceleratas numina terras

In dijs inuisa sola remansit humo.

Hæc facit, ut videat cum terras vndiq; nullas

Naufragus in medijs brachia iactet aquis.

Hæc facit ut viuat fossor quoq; compede victus,

Liberaq; à ferro crura futura patet.

Sæpe aliquem solers medicorum cura relinquit,

Nec spes huic vena deficiente cadit.

Carcere dicuntur clausi sperare salutem.

Atq; aliquis pendens in cruce vota facit.

Hæc

*Hæc dea quàm multos laqueo sua colla ligantes,
Non est proposita passa perire nece.
Me quoq; conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuitq; manu.*

Tibullus Eleg. ult. lib. 2.

*Iam mala finissem letho, sed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore, semper ait.
Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis
Semina quæ magno sænore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctum,
Crura sonant ferro, sed canit inter opus.
Spe sublata ab ipso animo, citò deficit homo.*

Terentius in Andria.

Itaque postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet.

*Spes anxia longaq; mentem extrahit, cruciat, ac
longo voto gaudia consumit.*

Stat. lib. 1. Theb.

-Spes anxia mentem

Extrahit, & longo consumit gaudia voto.

Idem lib. 2. Thebaid.

*Et qua non granior mortalibus addita cura
Spes ubi longa venit.*

Sperare qui nihil potest, desperet nihil

Seneca in Medea.

Qui nil potest sperare, desperet nihil.

Inesperata sæpius ac magis eueniunt, quàm sperata.

Plaut

Plautus in Mostel.

Inſperata accidūt magis ſæpe, quàm quæ ſperes.

Spes in res mortales collocanda non eſt,
quia caducæ ſunt.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

*Spes heu fallaces, oblitaq; corda: caducum
Mortali quodcunq; datur.*

Spes & timor dubiam faciunt fidem.

Ouidius Epist. 7. Heroid.

Alternant ſpesq; timorq; fidem.

DE STUDIO.

Studio literarum ſedulò, præſertim in iuue-
nili ætate incumbendum eſt.

Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

*At tu dum primi ſoret tibi temporis ætas
Vtere, non tardo labitur illa pede.*

Claudianus de 4. Honorij Conſul.

*Interea Muſis animus dum mollior inſtet,
Et quæ mox imitere, legas, nec deſinat vnquam
Tecum Graia loqui tecum Romana vetuſtas.*

Studio non intendens vitio deditus erit.

Horat. lib. Epist. 1. ad Loll.

*Si non intendes animū ſtudijs, & rebus honeſtis,
Inuidia, vel amore vigil torquebere.*

Studium dolorem aufert.

Ouidius lib. 5. de Tristib.

*Quot frutices ſylvæ, quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet,*

Tot,

*Tot mala pertulimus, quorum medicina quiesq;
Nulla nisi studio, Pieridumq; mora.
Sua quenq; studia delectant.*

Ouid. lib. 1. de Ponto.

*Scilicet est cupidus studiorum quisq; suorum,
Tempus & assueta ponere in arte iuvat.
Saucius evitat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit.*

*Nil sibi cum pelagi dicit fore nausfragus undis,
Et ducit ad remos, qua modo navit aqua.*

*Librorum copia absq; studio hominem
non reddit doctum.*

Ansonius in Epig. ad Philomusum.

*Emptis quod libris tibi bibliotheca referta est,
Doctum & grammaticum te Philomuse putas.
Hoc genere et chordas, & plectra, & barbita cōde,
Hodie mercator, cras citharædus eris.*

*Studij remissi intimatio, veniæq; per-
pulchra imploratio.*

Ouid lib. 4. de Ponto.

*Da veniam fasso, studijs quoq; fræna remissi,
Ducitur & digitis litera rara meis.*

*Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest.*

Studioſi intimatio notabilis.

Iuvenalis satyra 5.

*At te nocturnis iuvat impallescere chartis,
Cultor enim iuvenum purgatas inserit aures
Frugæ Cleanthea.*

DE STVLTTITIA.

Stultitia carere est prima sapientia.

Horatius lib. i. Epist. ad Mæcenatem.

*Virtus est vitium fugere, & sapientia prima
Stultitia caruisse.*

Stulti proprium est velle nocere dum non potest.

Ausonius in Biaz senten.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Stulto qui aduersatur, ipsum infa-
norem reddit.

Plautus in Amphitryone.

*Non tu scis Baccha bacchanti si velis aduersari,
Ex insania insanio rem facies, feriet sapius,
Si obseruaueris, vna resoluas plaga,
Irritabis crabrones.*

DE SVBDITIS.

Subditos regem seu dominum timere decet.

Seneca in Octauia.

Decet timeri Cæsarem.

Subditi indigna vt digna habere debent, quæ
heri prælatiue faciunt ac imponunt.

Plautus in Captiuis.

Indigna digna habenda sunt, herus quæ facit.

DE SVPERBIA.

Superbia mores egregios inquinat.

Claud. de 4. Honorij Conf.

Inquinat egregios adiuncta superbia mores.

Super

Superbiæ solemne vitium est secundis rebus,
ac ingrata virtutum comes.

Claud. lib. 2. de Stilic. laud.

-Quum ipsa superbia longè
Discessit, vitium rebus solemne secundis
Virtutumq; ingrata comes.

Superbiæ maximæ intimatio.

Ouid. lib. 6. Metamor.

Sum felix, quis enim neget hoc? felixq; manebo,
Hoc quoq; quis dubitet? tutam me copia fecit.
Maior sum quam cui possit fortuna nocere.

Superbus precibus signisve à Deo missis non
flectitur, ut de Turno dicitur.

Mapheus Vegius in Supplemento Verg.

Nec nostræ potuere preces inflectere durum,
Nec divum portenta animû, quin arctius ignem
Spumabat ferus pre vomens, bellumq; ciebat.
Deus superbis resistit atq; eos humiliat.

Seneca in Herc. furente.

Dominare timidus, spiritus altos gere.
Sequitur superbos victor à tergo Deus.

DE TACITURNITATE.

Tacere qui nescit, idem & loqui ignorabit.

Ausonius in Pittaci senten.

Loqui ignorabit, qui tacere nescit.

Taciturnitatis maximæ intimatio.

Plautus in Persa.

Ne hoc quoquam homini dicerem, edictû est mihi

Magnopere, nec quovquam homini crederem, omnes muti ut prius.

Loquerentur hoc, quàm ego!

Taciturnitas & fides à seruis requiritur.

Terentius in Andria.

Nihil istac opus est arte ad hanc rem, quam paros,

Sed his, quas semper in te intellexi sitas,

Fide, & taciturnitate.

Taciturnitatis nimiae reprehensio.

Ausonius ad Paul.

Vnde istam meruit non felix charta repulsam?

Hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem

Accipit, & salve medijs interuenit armis.

Respondent & saxa homini, percussus ab antris

Sermo redit, reboat nemorum vocalis imago,

Littorei clamant scopuli, dant murmura riuu,

Somniferumq; canit sepes depasta susurrum.

Est & arundineis modulatio musica ripis,

Atq; arguta suis loquitur coma pinea ventis.

Incubuit folijs quoties leuis Eurus acutis,

Dindyma; Ideo respondent cantica luco.

Nil mutum natura dedit, non aëris ales,

Quadrupedesve silent: habet & sua sibila serpes,

Et pecus equoreum tenui vice vocis anhelat.

Cymbala dant flectu sonitum, dant pulpita saltu

Tacta pedum, tentis reboāt caua tympana tergis,

Isiacosq; agitant Mareotica sinistra tumultus,

Nec dodonai cessat tinnitus aheni,

*In numerum quoties radijs ferientibus icta
Respondent dociles moderato verberare pelues.
Tu velut Oebalijs hebetes taciturnus Amyclis,
Aut tua Sygalion Aegyptius oscula signet,
Obnixus Pauline taces.*

Ibidem.

*Quis prohibet salve atq; vale breuitate parata
Scribere, felicesq; notas mandare libellis?*

Tacenda loqui laudabile non est.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

*Eximia est virtus præstare silentia rebus,
At contra, gravis est culpa, tacenda loqui,
Quàm bene quod frustra captatis arbore pomis
Tantalus in media garrulus aret aqua.*

Tacenda sunt tibi ipsi ea, quæ taceri velis ab aliis.

Seneca in Hippolyto.

Alium silere quod voles, prius file.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Nec retinent patula commissæ fideliter aures.

Tacuisse minimus est labor.

Ouid. lib. Eleg. 2. sine anno.

Quis minor est autem, quàm tacuisse, labor?

*Arcana commissæ q; tacere qui nescit,
hic fugendus est.*

Horatius Saty. 4. lib. 1.

*Fingere qui non visa potest, commissæ tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueo.*

Fideliter celanda sunt secreta, ne in odium

illius, qui commisit incidat.

Iuuenalis Satyra 9.

*Hec soli commissæ tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est, inimicus pumice lenis,
Qui modo secretum commiserat, ardet & odit.*

Terentius in Eunuch.

Tu pol si sapi, quod scis, nescias.

Idem in Heauton.

Nescias quod scis, si sapi.

Arcana scrutanda non sunt, ne commissæ effutienda.

Horat. lib. 1. Epist.

*Arcanum neq; tu scrutaberis ullius vnquam,
Commissumq; teges & vino tortus & ira.*

DE TEMPLIS.

*Templa restauranda sunt à posteris,
ne delicta maiorum luant.*

Horatius Oda 6. lib. 3.

*Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa reficeris,
Aedesq; labantes Deorum, &
Fæda nigro simulacra fimo.*

*Brennus Gallorum dux eò quòd Apollinis templum
spoliaret, ipse cum exercitu niuib; obruitur.*

Propert. lib. 3. Eleg. de Avaritia.

*Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum
Dum petit intonsi Pythia regna Dei.
Aut mons laurigero concussus vertice duras
Gallica Parnasi sparsit in arma nives.*

DE TEMPORALIBVS REBVS.

Temporalium rerum gloria brevis & caduca
est, ideo in eis sperandum non est.

Quid. lib. 5. de Tristib.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaq; de stipula nostra brevisq; fuit.

Horat. Oda 7. lib. 4.

Immortalia ne speres monet annus, & alma
Qua rapit hora diem.

Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas,
Interitura simul

Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Temporalium rerum amissio durissima est.

Quid. lib. 4. de Tristib.

Saepe etiam lacrymae sunt me scribente profusae,
Humidaq; est fletu littera facta meo:

Corq; vetusta meū tāquam noua vulnera norit,
Inq; sinum mæstæ labitur imber aquae:

Dum vice mutata qui sim, fuerimq; recordor,
Et tulerit quo me casus & vnda subit.

Temporalibus frui bonis qui vult, & animo
& corpore valeat necesse est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus benè cogitat vti.

DE TEMPORE.

Descriptio sedis temporis,

Claud. paneg. 2. in lau. Stilic.

*Est ignota procul, nostraq; imperuia menti,
Vix adeunda deis, annorum squalida mater
Immensi spelunca aui, qua tempore vasto
Suppeditat reuocatq; sinus, complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine serpens,
Perpetuumq; vires squamis, caudamq; reducto
Ore vorat tacito, relegens exordia lapsu,
Vestibuli custos vultu longæua decoro,
Ante fores natura sedet, cunctisq; volantes
Dependent membris anima, mansura verendus
Scribit iura senex, numeros qui diuidit astris,
Et cursus stabilesq; moras quibus omnia viuunt
Ac pereunt fixis cum legibus ille recenset.
Incertum quid martis iter, certumq; tonantis
Proficiat mundo, quid velox semita luna,
Pigraq; Saturni, quantum Cytherea sereno
Curriculo, Phæbiq; comes Cyllenius erret.*

Temporis mutabilitas breuissima est, nam citis-
simè & irreparabiliter labitur.

Idem 10. *Æneid.*

Et fugit interea, fugit irreparabile tempus.

Vergil. lib. 3. *Georg.*

*Stat sua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus
Omnibus est vite.*

Ouid. lib. 10. *Metamorph.*

*Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas,
Et nihil est annis velocius.*

Idem

Idem lib. 15. Metamorph.

*Cuncta fluunt, omnisq; vagans formatur imago.
Ipsa quoq; assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen: neq; enim consistere flumen,
Nec levis hora potest, sed ut vnda impellitur vn-
Urgeturq; eadem veniens, vrgetq; priorem, (da,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterq; sequuntur,
Et noua sūt semper. nā quod fuit ante relictū est,
Fitq; quod haud fuerat, momētaq; cūcta nouātur.*

Idem lib. 6. Fausto.

*Tempora labuntur, tacitisq; senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.*

Idem lib. 3. de Arte amandi.

*-Eunt anni more fluentis aquae.
Nec quæ præterijt cursu renocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora, redire potest.
Utendum est etate, cito pede labitur etas,
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.*

Idem lib. 1. Eleg.

*Labitur occultè fallitq; volubilis etas,
Et celer admissis labitur annus equis.*

Seneca in Hippolyto.

*Volat ambiguus mobilis alis
Hora.*

Ausonius in Epigram.

*Senescimus, effugit etas.
Obrepsit non intellecta senectus,
Nec renocare potes, qui periere dies.*

Tempus præsens aliã vitam aliõsq; mores postulat.

Terentius in Andria.

Nũc hic dies aliã vitã adfert, alios mores postulat.

Tempore congruo omnia facienda sunt, nam hoc præcipuum, ac omnium rerum primum est.

Ouid. lib. i. de Rem. amo.

Aggrediar melius tunc, cùm sua vulnera tangi

Iam sinet, & veris vocibus aptus erit.

Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati

Flere vetat? non hoc illa monenda loco est,

Cùm dederit lacrymas, animũq; impleuerit ægrũ,

Ille dolor verbis emoderandus erit.

Temporibus medicina valet: data tẽpore prosunt,

Et data non apto tempore vina nocent.

Quin etiam accendas vitia, irritesq; vetando,

Tẽporibus si nõ aggrediare suis. 3. de Ponto.

Leti ferẽ letus cecini, cano tristia tristis.

Conueniens operi tempus vtrunque suo est.

Idem lib. i. de Arte aman.

Nec semper credenda Ceres fallacibus aruis,

Nec semper viridi concava puppis aque.

Boëtius Metro 6. lib. i.

Cùm Phæbi radijs graue

Cancrisydus inæstuat,

Tum qui larga negantibus

Sulcis semina credidit,

Elusus Cereris fide

Quernas pergas ad arbores

Nunquam

Nunquam purpureum nemus
 Lecturus violas petas,
 Cum senis aquilonibus,
 Stridens campus inhorruit,
 Nec queras avida manu
 Vernas stringere palmites
 Vis si libeat frui.
 Autumnus potius sua
 Bacchus munera contulit.

Terentius in Heauton.

In tēpore ad eā veni, quod rerū omniū est primū.

Seneca in Medea.

Compesce verba, parce iam demens minis,
 Animosq; minime tempori aptari decet.

Tēpore & vetustate cōsumuntur ac mollescūt duris-
 sima quæq; quia & omnia vitia tolerabiliora fiunt.

Vergil. eclog. 9.

Omnia fert etas, animum quoque, sæpe ego longos
 Cantando puerum memini me condere soles.

Idem in eleg. de Mæcen. obitu.

Tempora dispensat vsus, et tempora cultus,
 Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aves.

Ovid. 15. Metamorph.

Tempus edax rerum, tuq; invidiosa vetustas
 Omnia destruitis, vitiataq; dentibus ani,
 Paulatim lenta consumitis omnia morte.

Idem lib. 2. de Arte aman.

Lentescunt tempore curæ,

Vanes

Vanescitq; absens, & nouus intrat amor.

Idem lib. 4. de Ponto.

Tabida consumit ferrum, lapidesq; vetustas,

Nullaq; res maius tempore robur habet.

Idem lib. 4. de Tristib.

Tempore ruricola patiens fit taurus aratri,

Præbet & incuruo colla premenda iugo,

Tempore paret equus lentis animosus habenis,

Et placido duros accipit ore lupos.

Tempore Pænorum compescitur ira leonum,

Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.

Quæq; sui iussis obtemperat Inda magistri

Bellua, seruitium tempore victa subit.

Tempus vt extentis timeat facit vna racemus,

Vixq; merum capiant grana quod intus habet.

Tempus & in canas semen producit aristas,

Et ne sint tristi poma sapore facit.

Hoc dentem tenuat terram renouantis aratri,

Hoc rigidos silices, & adamantæ terit.

Hoc etiam seuas paulatim mitigat iras.

Hoc minuit luctus, mæstaq; corda lenat.

Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,

Præterquam curas attenuare meas.

Cornelius Gallus.

Cuncta trahit secum, vertitq; volubile tempus,

Nec patitur certa currere quemque via.

Martialis lib. 9. Epigram.

Quid non longa dies? quid non consumitis anni?

Tibul

Tibullus eleg. 4. lib. 1.

Longa dies homini docuit parere leones,

Longa dies molli saxa peredit aqua.

Annus in apricis maturat collibus vrus,

Annus agit certa lucida signa vice.

Claudian. lib. 2. in Eutrop.

Quid non longa valebit

Permutare dies?

Olympius Nemefian. Eclog. 3.

Omnia tempus alit, tēpus rapit, vsus in arcto est.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Eximit ipsa dies omneis de corpore mendas,

Quodq; fuit vitium desinit esse mora.

Ferre nouæ naves taurorum terga recusant.

Afsiduo domitas tempore fallit amor.

D E T E R R A.

Terra mater est omnium.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Ossaq; post tergum magna iactata parentis.

Ibidem.

Magna parēs terra est, lapidesq; in corpore terræ

Ossa reor dici, iacere hos post terga iubemur.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Consulitur Phœbus, sors est ita reddita: matri

Qui dederit primus oscula, victor erit.

Oscula quisque suæ matri properata tulerunt.

Non intellecto credula turba Deo.

Ibidem.

Ibidem de Bruto.

Ille iacens pronus, matri dedit oscula terra,
Creditus offenso procubuisse pede.

Lucret. lib. 2. de Nat. rer.

-Vnde alma liquentes.

Humorum guttas mater cum terra recepit,
Facta parit nitidas fruges, arbutaq; leta,
Et genus humanum, parit omnia secla ferarum.
Pabula cū præbet, quibus omnes corpora pascūt,
Et dulcem ducant vitam, prolemq; propagent,
Quapropter meritò maternum nomen adepta est.

Terra in medio mundi sita spherica,
immobilisque est.

Manilius lib. 1. Astron.

Ultima subsedit glomerato pondere tellus.

Ibidem.

Est igitur tellus mediam sortita cauernam
Aëris, & toto pariter sublata profundo,
Nec patulas disiecta plagas, sed condita in orbem
Undique surgentem pariter, pariterq; cadentem.
In terram terrena quæ reuertuntur.

Lucanus lib. 7. bel. Ciuil.

Capit omnia tellus

Quæ gennit, cælo tegitur qui non habet urnam.

Lucret. lib. 2. de Nat. rerum.

Cedit item retrò de terra, quod fuit ante
In terras, & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursus cæli stellantia templa receptant.

Diuersæ terræ diuersa producant.

Ouid.

Ouid. lib. i. de arte amandi.

*Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa
Conuenit, hæc oleis: hîc bene farra virent.*

DE TESTIBVS.

Testis veridicus esse debet, & ad hoc
exhortatio digna.

Iuuenalis satyra 8.

*Ambiguè si quando citabere testis
Incerta q; rei Phalaris licet imperet ut sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.*

Testis falsi reprehensio notabilis.

Ouid. lib. i. Eleg. siue amo.

Non bene conducti vendunt periuria testes.

Testis oculatus vnus pluri est, quàm auriti decem.

Plautus in Truculento.

*Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti
Decem: qui audiunt, audita dicunt: qui vident,
planè sciunt.*

Testimonium falsum leuiter & audacter multi
suscipiunt, modò id, de quo iurant, lateat.

Iuuenalis satyra 13.

*Tam facile & pronũ est superos, cõtemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat: aspice quanta
Voce neget, quæ sit fictè constantia vultus.
Per solis radios, Tarpeiaq; fulmina iurant.*

DE

DE TIMORE.

Timoris alicuius effectus, ipsiusq; intimatio.

Vergil. lib. 3. Æneid.

*Tum verò ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui, steterūtq; comæ, & vox faucibus hæsit.*

Idem lib. 12. Æneid.

*Illi membra nouus soluit formidine torpor,
Arrectæq; horrore comæ, & vox faucibus hæsit.*

Ouid. lib. 6. Metamorph.

(est

*Quid mihi tūc animi misera fuit? an ne qđ agnæ
Si qualupos audit circum stabula alta frementes?*

Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit

Ora canum, nullos audet dare corpore motus?

Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,

Ceruleæq; cadunt toto de corpore guttæ.

Idem lib. 1. Fastor.

Extimui, sensiq; metu riguisse capillos,

Et gelidum subito frigore pectus erat.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

Diriguere metu, gelidos pavor occupat artus,

Et tacito mutuos voluunt in pectore questus.

Idem lib. 4. bel. Ciuil.

-Tam frigidus artus

Alligat, atque animum subducto robore torpor.

Plautus in Amphitryone.

-Timeo, totus torpeo.

Non adepal nunc vbi terrarū sim scio vbi roget,

Nec

Nec miser me commouere possum præformidine.

Idem in Truculento.

-Neque uiuus, neque mortuus

*Sum, nec quid nūc faciā scio, neq; ut hinc abeam,
neque ut*

Ad hanc rem adeam scio, timore torpeo.

Terentius in Andria.

Vix sum apud me, ita animus commotus est metu.

Statius lib. 5. Theb.

*Talia cernenti mihi quantus in ossibus horror,
Quisue per ora color? qualis cum cerva cruentis
Circumuenta lupis, nullum cui pectore molli
Robur, & in volucris tenuis fiducia cursu,
Præcipitat suspensa fugam, iam iamq; teneri
Credit, & elusos audit concurrere morsus.*

Ouid. lib. 2. Fastor. de Lucr. loquens.

*Illam nihil (neque enim vocem, viresq; loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet)
Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis
Parua sub infesto cum iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextra qui vetet ensis erat.
Aufugiat? positus urgentur pectora palmis.
Tunc primum externa pectora tacta manu.
Timor refecandus est, & ad hoc exhortatio.*

Ouid. 3. de Ponto.

*Desine mitem animum vano infirmare timore
Sæua quid in placidis saxa vereris aquis?*

Seneca in Hippolyto.

*Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida constant verba.*

Timor peiora suspicari facit.

Seneca in Herc. furen.

Prona est timori semper in peius fides.

Statius lib. 3. Theba.

-Tunc plurima versat

Pessimus in dubijs augur timor.

Timor imperiosa res est.

Martialis lib. 11. Epigr.

*Quid si me tonsor cum stricta nouacula supra est
Tunc libertatem, diuitiasq; roget,*

Promittam? nec enim rogat illo tempore tonsor,

Latro rogat: res est imperiosa timor.

Timor degeneres animos arguit.

Vergil. lib. 4. Æneid.

Degeneres animos timor arguit.

Timor ad fugam velocem reddit.

Vergilius lib. 8. Æneid.

-Fugit ilicet ocyor Euro,

Speluncamq; petit: pedibus timor addidit alas.

Ouidius lib. 3. Fast.

Exilit, & velox humili super aula fenestra

Te iacit, audacem fecerat ipse timor.

Cumq; metu rapitur, tunica velata recincta,

Currit, vt auditis territa dama lupis.

Petronius Arbiter Saty.

Quam

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Timor homini vires adimit.

Ouid. lib. 6. Fastor.

Abstulerat vires corporis ipse timor.

Idem. Epist. 13. Heroid.

-Vires subtrahit ipse timor.

Idem lib. 3. de Arte amandi.

Credere qđ iubeat, locus est, & nomen, & index,

Et quia mens semper, quod timet, esse putat.

Timor anxius omnia, quæ fieri possunt,
facta esse credere cogit.

Ouid. Epist. 13. Heroid.

Nos sumus incertæ, nos anxius omnia cogit

Quæ possunt fieri, facta putare timor.

Timor abest, vbi summa adest miseria.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Non est quod timeas, fortuna miserrima nostra est.

Seneca in Œdipo. -Cuius haud vltra mala

Exire possunt, loco in tuto est situs. Ibidem.

Solent extrema securos facere mala.

Mulieres naturaliter sunt timidæ : nam hanc passionem Deus, qui naturæ creator est, eis dedit
vt inexpugnabiles non essent.

Seneca in Octauia.

Mulier, dedit natura cui prouum malo

Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis,

Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis

Esset, sed agras frangeret vires timor.

Timere illos, quos vincere non potes, crux maxima.

Ausonius in Thaletis sent.

CruX est si metuas vincere quod nequeas.

Timere miserimum est, cùm quis nil speras.

Seneca in Troade.

Miserimum est timere, cùm speres nihil.

Timens nihil, iustus facile esse potest.

Seneca in Octauia.

Iustum esse facile est, cui vacat pectus meta.

Timens nihil, minus gaudet.

Mart. lib. i i. Epigr.

Desperasse iuuat, veluti iam rupta sororum

Fila, minus gaudent, qui timuere nihil.

DE TYRANNIDE.

Tyrannidis descriptio.

Claud. de bel. Gildon.

Instat terribilis viuis, morientibus hæres,

Virginibus raptor, thalamis obscænus adulter.

Nulla quies, oritur præda cessante libido,

Diuitibusq; dies, & nox metuenda maritis.

Quisquis vel locuples, pulchra vel coninge notus,

Crimine pulsatur falso: si crimina desunt,

Accitus conuiua perit, mors nulla refugit

Artificem. varios succos, spumasq; requirit

Serpentum virides, & adhuc ignota nouercis

Gramina. si quisquam vultu præsentia damnet,

Liberiusue gemat, dapibus crudelis in ipsis

Emicat ad nutum stricto mucrone minister.

Fixus quisque toro tacita formidine libat

*Carnifices epulas, incertaq; pocula pallens
 Haurit, & intentos capiti circumspicit enses,
 Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
 Cede madens, atrox gladio, suspecta veneno.
 Ut vino calefacta Venus, tum senior ardet
 Luxuries, mixtis redolent vnguenta coronis.
 Crinitos inter famulos, pubemq; canoram
 Orbatas iubet ire nurus, nuperq; peremptis
 Arridere viris. Phalarim, tormentaq; flammæ
 Profuit, & Siculi mugitus ferre iuuenti,
 Quàm tales audire choros.*

Tyranni dum timentur, & ipsi timent.

Seneca in *Œdipo*.

*Qui sceptrâ duro sævus imperio regit.
 Timet timentes, metus in autorem redit.*

Tyranni est misero vitam donare, felicem perdere.

Seneca in *Herc. furente*.

*Qui morte multos luere supplicium iubet
 Nescit tyrannus esse, diversa irrogat.
 Miserum veta perire, felicem iube.*

Tyranni absque cæde crudelissima pauci
 ad mortem perueniunt.

Iuuenalis *satyra 10.*

*Ad generum Cereris sine cæde, & vulnere pauci
 Descendunt reges, & sicca morte tyranni.*

Seneca in *Herc. Œteo*.

Quota pars moritur tempore fati?

Quos felices Cynthia vidit,

Vidit miseros abitura dies,

Rarumq; est sælix idemq; senex.

Tyranni in inferno sepulti amarissimas luent pœnas.

Seneca in Herc. furent.

Vidi cruentos carcere includi duces

Et impotentis terga plebeia manu

Scindi tyranni.

Tyranni in nobiles insurgunt, vt de Nerone liquet.

Seneca in Octauia.

N E R O. *Quicquid excelsum est, cadat.*

Tyranni salutem suam quærunt tantum.

Valerius Flacc. lib. 5. Argon.

-Nec vulgi cura tyranni

Dum sua sit modò tuta salus.

Tyrannorum mala atque vitia quæ sine.

Claud. de 4. Honorij cons.

Qui terret, plus iste timet, sors ista tyrannia

Conuenit, inuideant claris, fortesq; trucidant,

Muniti gladijs viuant, septiq; venenis,

Ancipites habeant artes, trepidiq; minentur.

DE T O R M E N T I S.

Per tormenta secreta sæpe extorquentur.

Seneca in Troade.

Coacta dices, sponte quod fari abnuis.

Ibidem.

Verberibus, igne, morte, cruciatu eloqui.

Quodcunque celas adiget inuitam dolor,

E pectore

*E pectore imo condita arcana eruet.
Necessitas plus posse, quàm pietas solet.*

DE TRIBVLATIONE.

Tribulatio homines ad Deum conuertit.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

*Aspera crescit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, freta q; indignantia miscent.
- Hic votis numen adorat.*

Idem lib. 3. Fast.

*Vincitur ars vento, nec iam moderator habenis
Vititur, at votis is quoque poscit opem.*

Tribulatur quis quandoq; leniter, vt ex his ad tolerandum maiora, grauioraq; fortior reddatur.

Ouid. Epist. cons. ad Liuiam.

*Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior vt possis cladibus esse tuis.*

V

DE VENIA.

Veniæ facilitas, peccati irritamen est.

Terentius in Phormione.

*Nostrapte culpa facimus, vt malis expediat esse
Dū nimirū dici nos bonos studemus, & benignos.*

Veniam a' teri præstare facile debet is,
cui venia est opus.

Seneca in Agamem.

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

Veniam poscenti æquum est impendere.

Horatius satyra 3 lib. 1.

*Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum
Postulat ignoscat verrucis illius æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.*

DE VERE.

Descriptio verni temporis.

Ovidius lib. 1. Fastor.

*Omnia tunc florent, & tunc nova temporis ætas,
Et nova de gravido palmite gemma tæmet.
Et modo formatis operitur frondibus arbos,
Prodit & in summum seminis herba solum.
Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatq; pecus.
Tunc blandi soles, ignotaq; prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager, & remouetur aratro.*

Idem lib. 4. Fasto.

*Vere nitent terræ, vere remissus ager.
Nunc herba rupta tellure cacumina tollunt.
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Vere mouet curvas materna per æquora puppes
Ire, nec hybernas iam timuisse minas.*

DE VERBO.

Verbum semel emissum reuocari non potest.

Horat. de Arte Poëtica.

Nescit vox missa reuerti.

Idem

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Verba diligenter ponderanda sunt antequàm profectantur, ita ut quid, & de quo, & cui dicas attendas.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Quid de quoque viro, & cui dicas sæpe videto.

Mulierum verba irrita, foliisq; leuiora sunt.

Ovidius lib. 2. Eleg.

Verba puellarum folijs leuiora caducis,

Irritaq; ut visum est, ventus & vnda ferunt.

Blanda verba summopere vitanda sunt, eò quòd sæpissimè his fallimur, moraliter.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Impia sub dulci melle venena latent.

Verbis damnum rei alicuius non tollitur.

Terentius in Adelph.

Neque tu verbis solves vnquam, quod mihi in re male feceris.

Verbis leuatur dolor.

Ouid. lib. 5. Tristium.

Est aliquid fatale malum per verba lenare,

Hoc querulam Prognem, Halcyonasq; facit.

Hoc erat in gelido quare Peantius antro

Voce fatigaret Lemnia saxa sua.

Verba & iras caufidicus locat, id est, vendit.

Seneca in Herc. furent.

Hic clamosi rabiosa fori

Iurgia vendens improbus, iras

Et verba locat.

Verbum miserum ac pessimum est, habuisse.

Plautus in Rudente.

GRIP. Papæ diuitias tu quidem.

Habuiſti luculentas. LA. Miserum iſt huc ver-
bum, & pessimum est, habuisse

Et nihil habere.

Verba variantur in dies, vt arborum folia.

Horatius in Arte Poëtica.

Vt syluæ folijs pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit etas,
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigentq;.

Et infra.

-Mortalia facta peribunt,

Nedum sermonum stet honos, & gratia viuax,
Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus
Quæ penes arbitriû est, & vis, & norma loquendi.

Verba blanda, cantus, citharæ, lyraëq; ani-
mum hominis eneruant.

Ouidius lib. 2. de Remed. amor.

Eneruant animos citharæ, cantusq; lyraëq;

Et vox, & numeris brachia mota suis.

DE VERECUNDIA.

Verecundia in adolescente est optimum signum.

Terentius in Adelphis.

Erubuit, salua res est.

Plautus in Amphitr.

Decet verecundum esse adolescentem.

Apud

Apud mensam verecundari neminem decet.

Plautus in Trinummo.

Verecundari neminem apud mensam decet.

DE VERITATE.

Veritas nunquam latet.

Seneca in Troade.

-Veritas nunquam latet.

Veritas moras odit.

Seneca in Œdipo.

Quid verba quæris? Veritas odit moras.

Veritas odium parit, obsequium verò amicos.

Terentius in Andria.

-Nanq; hoc tempore

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Veritatis inimicus quis sit.

Martialis lib. 8. Epigram.

Oras Gallice me, rogasq; semper,

Durum est me tibi, quod petis, negare.

Vero verius ergo quid sit audis:

Verum Gallice non libenter audis.

Veritatis intimandæ exhortatio perpulchra.

Plautus in Mostellaria.

-Nolo ego te assentari mihi.

Ego verum amo, verum volo dici mihi: mendacem odi.

Horat. lib. 8. Epigram.

Dic verum mihi, Marce dic amabo,

Nil est quod magis audiam libenter.

Nil facilius est, quam vera dicere.

Terent.

Terentius in Andria.

S I. *Potin'es mihi verū dicere? DA. Nihil facilius.*

DE VETITIS.

Vetita semper appetimus.

Ovidius lib. 3. Eleg. siue amo.

*Desine, crede mihi, vitia irritare vetando,
Obsequio vinces aptius ipse tuo.**Vidi ego nuper equum contra sua frana tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.**Constitit vt primum concessas sensit habenas.**Frēnaq; in effusa laxa iacere iuba.**Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata:
Sic interdictis imminet aeger aquis.**Vetita magis placent, quā concessa & licita,
necnon ad ea omnes maximē anhelant.*

Ouid. lib. 2. Fasto.

Quoq; minor spes est, hoc magis ille cupit.

Idem lib. 3. Eleg. 4.

*Quicquid seruatur cupimus magis, ipsaq; furem
Præda vocat: pauci, quod sinit alter, amant.*

Seneca in Hercule Oeteo.

Illicita amantur, excidit quicquid licet.

Plautus in Trinummio.

*Minus placet magis quod suadetur, quod dissua-
detur placet.*

Ouid. lib. 3. Eleg.

*Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas
Semina nequitie languidiora facit.*

DE

D E V I C I N I T A T E.

Vicinum malum aliquid mali vicino adfert.

Plautus in Merc.

-Heu misero mihi

Nunc ego verum illud verbū esse experior vetus:

Aliquid mali esse propter vicinum malum.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

-Ecquid

Ad te post paulò ventura pericula sentis?

Nam tua res agitur paries cum proximus ardet,

Et neglecta solent incendia sumere vires.

Ouid. lib. 2. de Remedio.

Proximus à tectis ignis defenditur aegrè.

Malum vicinum habens, malus & ipse fit.

Iuuenalis satyra 2.

-Dedit hanc contagio labem,

Et dabit in plures. Sicut grex totus in agris

Vnius scabie cadit, & porrigine porci,

Qua; conspecta liuorem ducit ab vna.

Terentius in Andria.

Quid isthuc tam mirum est, de te si exemplū capit?

Inter vicinos odium immortale est.

Iuuenalis satyra 15.

Inter finitimos vetus atq; antiqua simulas,

Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus.

D E V I C I S S I T U D I N E

R E R V M.

Omniū rerum vicissitudo est.

Ouid.

Ouid. ad Pisonem.

*Ipsa natura vices subit, variataq; cursus
 Ordinat inuersis, & frontibus explicat annum.
 Non semper fluidis adopertis nubibus ether
 Aurea terrificis obcæcat sydera nymbis.
 Cessat hiems, madidos & siccatur vere capillos.
 Ver fugit æstates, æstatum terga laceffit
 Pomifer autumnus, nubibus cessurus, & vndis.*

Horat. Oda 9. lib. 2.

*Non semper imbres nubibus hispidos
 Manant in agros, aut mare Caspium
 Vexant inæquales procellæ
 Usque, nec Armenijs in oris
 Amice Valgi, stat glacies iners
 Menses per omnes, aut Aquilonibus
 Querceta Gargani laborant,
 Et folijs viduantur orni.*

Idem Oda 7. lib. 4.

*Diffugere nives, redeunt iam gramina campi,
 Arboribusq; comæ.
 Mutat terra vices, & decrescunt ripas
 Flumina prætereunt,
 Frigora mitescunt Zephyris: ver proterit ætas
 Interitura, simul
 Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
 Bruma recurrit iners.*

Terentius in Eunuch.

Omnium rerum vicissitudo est.

Proper

Propertius eleg. 9. lib. 2.

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.

Vinceris, aut vincis: hac in amore rota est.

Magni sepe duces, magni excidère Tyranni,

Et Thebæ steterant, altaq; Troia fuit.

Plautus in Amph.

Nam in hominū atate multa eueniūt huiusmodi,

Capiunt voluptates, mox rursus miseras:

Ira interueniunt, redeunt rursus in gratiam.

Verū ira si quæ fortè eueniunt huiusmodi

Inter eos, rursus si reuentum in gratiam est:

Bis tanto amici sunt inter se, quàm prius.

DE VICTORIA.

Victoria cedendo acquiritur.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

Cedere repugnant: cedendo victor abibis.

Idem lib. 1. Eleg.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignē?

Cedamus, leue fit quod bene fertur onus.

Vidi ego iactatas mota face crescere flammæ,

Et vidi nullo concutiente mori.

Victor arma cū deposuit, victus odium deponat.

Seneca in Herc. furen.

Cū victor arma posuit, & victum decet

Deponere odia.

Victor primo impetu ferocior.

Seneca in Troade.

Victor feroces impetus primos habet.

Quid

Quid victor facere & victus pati debeat
sciendum est.

Seneca in Troade.

-Noscere hoc primum decet,

Quid facere victor debeat, victus pati.

Victori licet quicquid placuerit, tyrannicè dictum.

Seneca in Troade.

Quodcumq; libuit facere victori licet.

A G A. Minimum decet libere, cui multum licet.

Vitam donare victo, decet victorem.

Statius 8. lib. Theba.

-Si decidit hostis

Ite super satis est, vitamq; relinquere victo.

Victis vna salus est nullam salutem sperare.

Vergilius lib. 2. Aeneid.

Vna salus victis nullam sperare salutem.

DE VIGILIA.

Vigilia ad studium homini haud parum confert.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones,

Vt te ipsum serues non expergisceris? Si non

Intendes animum studijs, & rebus honestis,

Invidia, vel amore vigil torquebere.

Nimiae vigiliae iuuenum corpora attenuant.

Ouid. lib. 1. de Arte Amandi.

Attenuant iuuenum vigilata corpora noctes,

Eurq; & immenso quis sit amore, dolor.

Vigilare leue est, peruigilare verò graue.

Mart

Martial.lib.9.Epigram.

Nam vigilare leue est,peruigilare graue.

*Vigilandum est illi, qui tempori vult
negotia sua conficere.*

Plautus in Rudente.

Vigilare decet hominem

Qui vult sua tempore conficere officia.

*Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cum ma-
lo quiescunt.*

DE V I N D E M I A.

Vindemia mira ac elegans descriptio.

Olympius Nemesianus Eclog. 3.

Tum primum lætas ostendit pampinus vuas.

Mirantur Satyri frondeis & poma Lyæi.

*Tunc Deus (scilicet Bacchus) ô Satyri maturos
carpite fructus*

Dixit, & ignotos pueri calcate racemos.

Vix hæc audierant, decerpunt vitibus vuas,

Et portant calathis, celeriꝑ; illidere planta.

Concaua saxa super ponunt, vindemia fruet

Collibus in summis, crebro pede rumpitur uua,

Vdaꝑ; purpureo sparguntur pectora musto.

Tum Satyri lasciuia cohors, sibi pocula quisꝑ;

Obuia corripunt, quod sors dedit, hoc capit vsu.

Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco.

Concauat ille manus, palmasꝑ; in pocula vertit.

Pronus at ille lacu bibit, & crepitantibus haurit

Musta labris, alius venalia cymbala mergit,
 Excipit, ac potat, saliens liquor ore resultat.
 Atq; alius latices pressu resupinus ab undis
 Spumeus inq; humeros & pectora defluit humor.
 Omnia ludus habet, cantusq; chorosq; licentes.
 Et venerem iam vina mouent, raptatur amantes
 Concubitu Satyri fugientes inungere Nymphas,
 Iam iamq; elapsas, hic crine, hic veste retentam.
 Tum primum roseo Silenus cymbia musto
 Plena senex auidè non aquis viribus hausit,
 Ex illo venas inflatus neclare dulci,
 Hesternoq; grauis semper ridetur Iaccho.
 Non mihi tēpero quin hic subnectam quæ
 de Baccho. i. vino vel vinea & eius educa-
 tione, comitibusque mira periphrasi idem
 Nemesianus eadem Ecloga scribit.
 Te cano, qui gravidis hederata fronte corymbis
 Vitea ferta plicas, qui comptos palmitè tigris
 Ducis odorato perfusas colla capillo.
 Vera Iouis proles, iam tunc post fulmina cælo
 Sola Iouem Semele vidit, Iouis ora professum,
 Hunc pater omnipotens venturi prouidus æui
 Protulit, & iusto produxit tempore parius.
 Hunc Nymphæ, Fauniq; senes, Satyriq; procaces,
 Vosq; etiam Nymphæ viridi nutritis in antro.
 Quin & Silenus paruum veneratus alumnum,
 Aut gremio, fuer, aut resupinus sustinet vlnus,
 Et vocat ad risum digito, motuq; quietem

Allicit.

*Allicit, aut tremulis quassat crepitacula palmis.
 Cui Deus arridens horrenteis pectore setas
 Vellicat, aut digitis aureis astringit acutas,
 Applauditq; manu: mutilū caput, aut leue mentū.
 Et summās tenero subducit pollice nareis.
 Interea pueri florescit pube iuuenta,
 Flauaq; maturo tumuerunt tempora cornu,
 Tum primum letas ostendit pampinus uvas.
 De vino & eius commodis simul & incom-
 modis, vide titulum De Ebrietate.*

DE VINDICTA.

*Vindicta gaudere indocti & vulgaris animi est,
 & præcipuè mulierum.*

Iuuenalis Satyra 13.

*At vindicta bonum vita incundius ipsa:
 Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
 Interdum, aut lenibus videas flagrantia causis.
 Quantulacumq; adeo est occasio, sufficit ire.
 Chrysippus non decet idem, nec mite Thaletis
 Ingenium, dulciq; senex vicinus Hymeto,
 Qui partem acceptæ sœua inter vincla cicute
 Accusatori nollet dare.*

Et post paulum.

*Semper & infirmi est animi, exiguiq; voluptas
 Ultio.*

Iuuenalis ibidem.

- Continuo sic collige, quod vindicta

Nemo magis gaudet quàm fœmina.

Vindicta nulla potior, quàm cùm aduersarij
formidine flectuntur.

Claud. de bel. Getic.

Quæ vindicta prior, quàm cùm formido superbos

Flectit & assuetum spolijs affligit egestas?

Vindicta sæpe obfuit.

Sen. in Herc. fur.

Sæpe vindicta obfuit.

Vindicta dolorem minuit.

Ouid. lib. 1. eleg.

Ab tu ne dubita, minuet vindicta dolorem.

D E V I.

Vi quicquid exprimitur graue est.

Seneca in Octauia.

Quicquid exprimitur graue est.

Vim temperatam dij prouehunt, iidem vires
omne nefas mouentes odere.

Horatius lib. 3. Oda 4.

Vim temperatam dij quoq; prouehunt

In maius, iidem odere vires

Omne nefas animo mouentes.

Testis mearum centimanus Gigas

*Sententiarum, &c. Reliqua quære in titulo de
Humilitate.*

Vis absque consilio sua mole ruit.

Horat. lib. 3. Oda 4.

Vis consilij expers mole ruit sua.

Vim vi repellere licet.

Ouid. lib. 3. de Arte aman.

*Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinant.*

DE VIRIS.

Virorum proprietates quæ sint.

Horat. in Arte poët.

*Conuersis studijs ætas animusq; virilis
Querit opes & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.*

Viri mulieres fugere debent, idque
Hippolyti exemplo.

Seneca in Hippolyto.

*Detestor omneis, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, sit natura, sit durus furor,
Odisse placuit, ignibus iunges aquas
Et amicaratibus ante promittet vada
Incerta syrtis, ante ab extremo sinu
Hesperiaæ Thetis lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda præbebunt lupi,
Quàm victus animum fœmina mitem geram.*

Plautus in Stichos.

*- Age tu, altera vtra sit conditio pensior,
Virginem, an viduam habere? P I N A C. Quanta
mea sapientia est,
E malis multis malum, quod minimum est, id mi-
nimum est malum.*

*Qui potest mulieres vitare vitet, vt quotidie
Pridie caueat, ne faciat quod pigeat postridie.*

Vir muliere fortior esse dicitur ingenio suo.

Ouid. Epist. 18. Heroid.

Vrimur igne pari, sed sum tibi viribus impar:

Fortius ingenium suspicor esse viris.

Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis,

Deficiam, parui temporis adde moram.

Virilis ætas autumnno adsimilatur.

Ouid lib. 15. Metamorph.

Excipit autumnus posito fervore iuventa

Maturus, mitisq; inter iuvenemq; senemq;

Temperie medius, sparsis quoq; tempora canis.

Viri hoc seculo non secus ac mulieres ornantur.

Ouidius de faciei medica.

Nec tamen indignum si vobis cura placendi,

Cum comptos habeant secula nostra viros.

Fæminea vestri potiuntur lege mariti,

Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.

DE VIRGINITATE.

Virginem vitare fas non est.

Terentius in Adelphis.

Virginẽ vitiasti, quàm te ius non fuerat tangere.

Virginittatis defensor Virginius eques Romanus

fuit, interimens filiam ne à Claudio viciaretur.

Nam pudicæ interemptor (inquit Valerius)

quàm corruptæ patet esse maluit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

-Virginia iuxta

Cerne cruentato vulnus sub pectore servat,

Tristitia

*Tristia defensi ferro monumenta pudoris,
Et patriam laudat miserando in vulnere dextram.*

*Virgo mala est, si aliter sapit atque
parentibus placet.*

Plaurus in Perfa.

-Virgo atque mulier nulla

Erit quin sit mala, quæ præter sapient, quàm placet parentibus.

DE VIRTUTE.

Exhortatio ad virtutem amplexandam lepidissima.

Iuuenalis satyra 8.

*Prima mihi debes animi bona, sanctius haberi
Iustitiæq; tenax, factis dictisq; mereris.*

Ibidem.

*Ne collapsa ruant subductis tecta columnis
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.*

Eslo bonus miles, tutor bonus: arbiter idem

Integer.

Silius Italic. lib. 12. bel. Pun.

*Perge, age, vince. omnem miles virtute laborem,
Et quantum humani possunt se tendere passus,
Ardens accelera.*

Valer. Flac. lib. 1. Argon.

Vos quoq; nunc vires animosq; afferte paternos

Ibidem.

*Ite viri mecum, dubijsq; evincite rebus
Quæ meminisse iuvet, nostris nepotibus instent.*

Idem lib. 5.

Surge age, et in duris haud vnquam desice, caelo
Mox aderis, teq; astra ferent. Ibidem.

Hortatur supplexq; manus intendit Iason,
Nomine quēq; premēs: vbi nūc promissa superba,
Ingentesq; mina? mecum quibus ista secuti
Idem animi, certē viso timor omnibus antro
Pertulerat: stetimus tamen, Deus absuit ausis,
Qui iterum idem aderit credo Deus.

Auson. Eclog. de Ambig. vitæ elig.

Ergo nil quoniam vita est quod amemus in ista,
Nec tamen incassum fas est nos credere natos,
Autorem vita si iustum credimus esse,
Vita alia est nobis illi viuendo paranda,
Cum quo post istam possimus viuere vitam.
Illi autem stygias properēt descendere ad umbras
Pythagoreorum stolidum qui dogma secuti
Non nasci sese, quā natos viuere malunt.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun. in persona

Alexandri Magni ad Scipionem.

Ille sub hac, turpis lenti solertia Martis
Audendo bella expedias: pigra extulit astris
Haud vnquam sese virtus, tu magna gerendi
Precipita tempus, mors atra impendet agenti.

Ibidem in persona Pomponiæ ad

Scipionem filium.

Verū age nate tuos ortus, nec bella pauescas
Vlla, nec in cælum dubites te tollere factis.

Virtus

Virtus aduersis in rebus fortior est, nosci-
tur, atque apparet.

Silius Italic. lib. i. bel. Pun.

*At dura inuigilant mentes, molleq; reponunt
Noctis opus, clausos acuum extrema pericli,
Et fractis rebus violentior vltima virtus.*

Quid. lib. 4. de Tristib.

*Mater iamq; tuus tristem virtutibus imple.
Ardua per praeceptis gloria vadit iter.
Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica Virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhi iacet, si non sit in aequore fluctus,
Si valeant homines ars tua Phœbe iacet.
Quæ latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturq; malis.*

*Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputq;
Conspicuum pietas quo tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes æra lata tuas.*

Seneca in Hercule furente.

LYC. Cur ergo regi seruit, et patitur iugum?

MEC. Imperia dura tolle, quid virtus erit?

Virtus in aduersis rebus stabilis atque
firma raro repetitur.

Quid. lib. 5. de Tristibus.

*Rara quidē est virtus quā non fortuna gubernat,
Quæ maneat stabili, cū fugit illa, pede.*

Virtus per se est appetenda.

Quid. lib. 2. de Ponto.

-Per seq; petenda est

Externis virtus incommutata bonis.

Virtus ab homine nullis aduersitatibus
aufertur potest.

Boëtius Metro 1. lib. 1.

Ecce mihi lacera dictant scribenda camæna,

Et veris elegi fletibus ora rigant.

Has saltem nullus potuit pervincere terror,

Ne nostrum comites prosequerentur iter.

Virtus autem nobilior est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcen.

Vilius argentum est auro: virtutibus aurum.

Virtus fuga vitij est.

Ibidem.

Virtus est vitium fugere.

Virtus in pretio non est.

Iuuenalis satyra 1.

Probitas laudatur & alget.

Virtus in pulchro corpore est valde grata.

Vergil. lib. 5. Æneid.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus

Adiuvat.

Virtus laudata crescit.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Excitat auditor studium, laudataq; virtus

Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Idem lib. 5. de Tristib.

Denique nulla mihi capiatur gloria, quæq;

Ingenij stimulos subdere fama solet.

Virtus maxima est, domare quæ cuncti timent.

Seneca

Seneca in Hercule furente.

L V C. Obijci feris monstribq; virtutem putat.

M E G E. Virtus est, domare quæ cuncti pauent.

Virtus merces est sibimet pulcherrima.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Claud. in cons. Manlij.

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaq; latè

Fortuna secura nitet, nec fasibus ullis

Erigitur, plausûve petit clarescere vulgi.

Nil opis externa cupiens, nil indiga laudis,

Diuitijs animosa suis, immotaq; cunctis

Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Hanc tamen inuitam blandè vestigat, & vltro

Ambit honor, docuit totiens à rure profectus

Lictor, & in medijs Consul quesitus aratris.

Virtutis bona quæ sint.

Plautus in Amphit.

Virtus premium est optimum, virtus omnibus

Rebus anteit profectò, libertas, salus, vita, (tur,

Res, parentes, patria & prognati, tutantur, seruan-

Virtus omnia in se habet, omnia adsunt bona quæ

pene'st virtus.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Mecum honor, & laudes, & lato gloria vultu

Et decus & niveis victoria concolor alis.

Me cunctus lauro perducit ad astra triumphus:

Casti mihi domus, & celso stant colle penates.

Virtus

Virtus sola nobilem, immortalem, diuinum-
que hominem facit.

Vergil. lib. 10. Æneid.

-Sed famam extendere factis

Hoc virtutis opus. Idem eleg. de Mæc. obitu.

Marmora Mæonij vincunt monumenta libelli:

Viuitur ingenio, cetera mortis erunt.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Si modò non census, nec clarum nomen auorum,

Sed probitas magnos, ingeniumq; facit.

Horat. Oda 2. lib. 3.

Virtus repulsa nescia sordida

Intaminatis fulget honoribus,

Nec ponit, aut sumit secures

Arbitrio popularis aure.

Iuuenalis satyra 8.

Tota licet veteres exornent vndique cere

Atria, nobilitas sola est atque vnica virtus.

Seneca in Hercule Æteo.

Sed locum virtus habet inter astra.

Vere dum flores venient tepenti,

Et comam syluis hyemes recident,

Vel comam syluis reuocabit æstas,

Pomaq; autumnno fugiente cadent,

Nulla terris rapiet vetustas.

Tu comes Phæbo, comes ibis astris.

Ibidem.

Non est gemendus, nec graui vrgendus nece,

Virtute quisquis abstulit fatis iter.

Aeth

Aetherea virtus Herculem flere vetat.

Fortes vetat mœrere, degeneres iubet.

Et infra de eodem Hercule.

*Quid me tenentem regna syderei poli,
Cæloq; tandem redditum planctu iubes*

Sentire fatum? Parce, nam virtus mihi

In astra & ipsos fecit ad superos iter.

Virtus in astra tendit, in mortem timor.

Martialis lib. 5. Epigram.

Sum fateor, semperq; fui Callistrate pauper.

Sed non obscurus, & malè notus eques.

Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic est:

Quodq; cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

Virtus Scipioni victoriam promittit,

illúm q; conuertit ad se.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Hinc tibi non Tyrio vitiatas murice vestes,

Nec donum deformè viro flagrantis amomi,

Sed dabo qui vestrum sano nunc Marte fatigas

Imperium superare manu, laurumq; superbam

In gremio Iouis excisis deponere Pœnis.

Quæ postquam cecinit sacrato pectore Virtus,

Exemplis latum, vultuq; audita probantem

Conuertit iuuenem.

Virtus pro vitio sæpe habetur.

Ouid. lib. 1. de Remed. Amo.

Et mala sunt vicina bonis, errore sub illo,

Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.

Virtus

Virtus vnita maior est seipsa dispersa.

Ouid. lib. 2. de Remed. Amo.

*Forfitā hæc aliquis (nā sunt quoq;) parua vocabit,
Sed quæ non prosunt singula, multa iuuant.*

Virtutis amore qui non peccat, hic bonus est.

Horat. lib. Epist. ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pænæ.

Virtutis laus in actione consistit, sine qua
virtutis nomen futile est.

Silius Italic. lib. 9. bel. Pun.

-Nam virtus futile nomen,

Ni. decus adfuerit patiundo, vbi tempora lethi.

Claud. de 4. Honor. cons.

Maior & utilior factis coniuncta potenti.

Vile latens virtus, quid enim submersa tenebris

Proderit? obscuro veluti sine remige puppis,

Vel lyra, quæ reticet, vel qui non tenditur arcus.

Plautus in Bacchid.

*Quid mihi refert Chrysalo esse nomen, nisi factis
probo.*

Celerem oportet esse amatoris manum.

Silius Italic. lib. 3. bel. Pun.

-Et qui sim nesciat omnis.

Gens hominum, lethi q; metu decora relinquam

Quid enim distant à morte silentia vitæ?

Virtuti vbiq; vacare licet.

Seneca in Medea.

Nunc est probanda si locum virtus habet.

M E D. Nunquam potest non esse virtuti locus.

Virtutis via ardua est, id est, virtutem
amplecti difficile est.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

Ardua molimur, sed nulla nisi ardua vincuntur

Difficilis nostra poscitur arte labor.

Idem lib. 2. de Ponto.

-Sed tendit in ardua virtus.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

Ardua virtutem profert via: pergite primi,

Nec facilem populus, nec nota innadere laudem.

Idem lib. 15. bel. Pun.

Ardua saxoso perducit semita cliuo,

Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)

Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti,

Nec bona conscendunt, quæ sors infida dedisset,

Atque eadem rapuisse valet, mox celsus ab alto

Infra te cernes hominum genus, omnia contra

Experienda manet, quæ spondet blanda voluptas.

Stramine proiectus duro patiere sub astris

Insomnes noctes, frigusq; fimumq; domabis.

Idem iustitiæ cultor, quæcunque capeßes,

Testes factorum stare arbitrare diuos.

Claud. de 4. Honori, conf.

Hanc tamē haud quisquā, qui non agnouerit antè

Sumet, & incertos animi placauerit æstus,

Inueniet, longis illuc ambagibus itur.

Pet P. trigona literam virtutis ac vo-

luptatis via ostenditur.

Vergil.

Vergil. de litera Pythagoræ.

*Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni**Humana vitæ speciem præferre videtur.**Nam via virtutis dextram petit ardua callem,**Difficilemq; aditum primum spectantibus offert,**Sed requiem præbet fessis in vertice summo.**Molle ostentat iter via lata, sed vltima meta**Præcipitat captos, voluitq; per ardua saxa.**Quisquis enim duros casus virtutis amore**Vicerit, ille sibi laudemq; decusq; parabit,**At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem,**Dum fugit oppositos incauta mente labores,**Turpis inopsq; simul miserabile transiget ævum.**Virtutis via deseritur ob paupertatis fugâ: quia pau-**pertas pro opprobrio ab omnibus ferè habetur.*

Horat. Oda 24. lib. 3.

*Magnum pauperies opprobrium, iubet**Quidvis & facere, & pati,**Virtutisq; viam deserit ardua.**Virtute exigua quæq; ampliatur, ut de Roma liquet,**quæ orbis regina virtute civiû paucorû facta est.*

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

*Nec longè repetam modò Roma minanti**Impar Fidenæ, contentaq; crescere asylo**Quò sese extulerit dextris.**Virtutem nemo amplecteretur, aut ei vacare**posset, si præmia tollas.*

Iuuenalis satyra 10.

-Tanto maior fama sitis est, quàm

*Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?*

Martialis lib. 8. Epigr.

*Ingenium sacri miraris abesse Maronis,
Nec quenquam tanta bella sonare tuba.
Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones.
Vergiliumq; tibi, vel tua rura dabunt.*

Virtute clari laudandi sunt ad aliorum exercitationem Horatij exemplo.

Horat. Oda 9. lib. 4.

*Paulum sepulcræ distat inertia
Celata virtus. Non ego meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impunè Lolli carpere lividas
Obliviones.*

Pauper virtute præditus dignior est atque nobilior Nerone, id est, imperatore iniquo, & sceleribus contaminato, ut Nero fuit.

Iuuenalis satyra 8.

*Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?
Cuius supplicio non debuit vna parari
Simia, nec serpens vnus, nec culeus vnus.*

Virtutem indignam esse melius, atque eligibilius est, quam genere.

Iuuenalis satyra 8.

*Hæc satis ad iuuenem, quæ nobis fama superbum
Tradit, & inflatum, plenumq; Nerone propinquo.*

- Sed te censerī laude tuorum

Pontice noluerim, sic ut nihil ipse futura

Laudis agas. miserū est aliorum incumbere fame.

Ibidem.

Malopater tibi sit Thersites, dummodo tu sis

Æacida similis, Vulcaniaq; arma capeffias,

Quam te Thersite similem producat Achilles.

Virtute insignes rari sunt.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

- Ire per ora

Nomen in aeternum paucis mens ignea donat,

Quos pater æthereis cœlestum destinat oris.

Statius lib. 10. Thebaid.

Rara dari, terriq; solet contingere virtus.

Virtute ornati laus & intimatio.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Principes nec nostro Deus est moderatior ullus:

Iustitia vires temperat ille suas.

Statius lib. 2. Sylvarum.

Vine Mide gazis, & Lydo ditior auro,

Troica & Euphrate supra diademata felix,

Quem non ambigua fuscēs, non mobile vulgus,

Non leges, non castra tenent: qui pectore magno

Spemq; metumq; domas, vitio sublimior omni,

Exemptus futis, indignantemq; refellis

Fortunam, dubio quem non in turbine rerum

Deprendet suprema dies, sed abire paratum,

At plenum vita.

Ibid

Ibidem.

Tu cuius placido posuere in pectore sedem
 Blandus honos, hilarisq; tamē cum pōdere virtus.
 Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec spes
 Improba, sed medius per honesta & dulcia limes
 Incorrupte fidem nullosq; ex parte tumultus,
 Et secrete palam qui digeris ordine vitam.
 Idem auri facilis contemptor, & optimus idem
 Condere diuitias, opibusq; immittere lucem.
 Hac longum florens animi morumq; iuuenta
 Aliacos equare senes, & vincere pręsta.

Virtute ornato nil esse dicitur contra-
 rium seu difficile.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

Pone tamen Troiane metum, potiere petitis,
 Elysiasq; domos & regna noxissima mundi
 Me duce cognosces, simulachraq; chara parentis.
 Inuia virtuti nulla est via.

Virtute pręditum bona detestari non decet, ut
 nos Ulyssēs vtiliter edocuit.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

-Neque enim benefacta malignē
 Detrectare meum est, modō ne communia solus
 Occupet, atq; aliquē nobis quoq; reddat honorem,

Virtute clarum non decet immerita appetere.

Terentius in Andria.

Ego Charine neutiquam officium liberi hominis
 esse puto,

*Cum is nihil promereat, postulare id gratia appo-
ni sibi
Virtute.*

Virtute præditi cælum petunt.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

*Ac non in Pharia manes iacuere fauilla,
Nec cinis exiguus tantam compescuit umbram,
Profuit busto, semiustaq; membra relinquens,
Degeneremq; rogam, sequitur conuexa tonantis,
Qua niger astriferis connectitur axibus aër,
Quodq; patet terras inter Lunaq; meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Innocuos vitæ patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.*

Seneca in Herc. Etæo.

*Nunquam stygias fertur ad umbras
Inclita virtus, viuite fortes,
Nec letheos saua per amnes
Vos fata trahent, sed cum summas
Exiget auras consumpta dies
Iter ad superos gloria pandet.*

Manilius lib. 1. Astronom.

*An fortes animæ, dignataq; nomina cælo,
Corporibus resoluta suis, terraq; remissa
Huc migrant ex orbe, suumq; habitantia cælum
Æthereos viuunt annos, mundi q; fruuntur.
Atq; hîc Læcidas, hîc veneramur Atridas,
Tydidemq; scruum terræq; marisq; triumphis, &c.*

D E V I T A.

Vita hominum breuissima est.

Vergil. lib. 10. Æneid.

*Stat sua cuiq; dies, breue, & irreparabile tempus
Omnibus est vita.* Horat. Oda 4. lib. 1.

*Vitæ summa brevis spē nos vetat inchoare longā
Iam te premet nox, fūbulaq; manes,
Et domus exulis Plutonia.* Idē Oda 14. lib. 2.
*Heu heu fugaces Posthume Posthume
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ
Adfert, indomitaq; morti.*

Idem lib. 2. Epist. ad Florum.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Iuuenalis satyra 9.

*-Festinat enim decurrere velox
Flosculus, angustæ miseraq; breuissima vitæ
Portio: dū bibimus, dumserta, vnguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.*

Seneca in Œdipo.

*Labimur sæuo rapiente fato,
Ducitur semper noua pompa morti.*

Idem in Troade.

*Quicquid Sol oriens, quicquid & occidens
Nouit, cœruleis oceanus fretus,
Quicquid vel veniens, vel fugiens leuat
Ætas Pegaseo corripit gradu.*

Plautus in Captiuis.

*Et si peruiuo vsque ad summam etatem, tamen
Breue spatium est.*

Lucr. lib. 2. de Nat. rerum.

*Augescunt alie gentes, alie minvuntur,
Inq; breui spatio mutantur secla animantium,
Et quasi cursores vitai lampada tradunt.*

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

*Huc aduerte aures, currit mortalibus æuum,
Nec nasci his posse datur, fugit hora, rapitq;
Tartareus torrens, ac secum ferre sub vmbra,
Si qua animo placuere, negat. Quis luce suprema
Demisisse meas sero non ingemit horas?*

Propertius lib. 2. Eleg.

*Ac veluti folia arentes liquere corollas,
Quæ passim calathis strata natæ vides:
Sic nobis qui nunc magnum speramus amantes
Forfitan includet crastina fata dies.*

Vita hominum alcarum ludo adsimilatur.

Terentius in Adelph.

*Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris.
Si illud, qd' maximè est opus iactu non cadit, (est.
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas, necesse*

Vita defuncti periphrasis.

Nemesianus ecloga 1.

*Quem nunc emerita permensus tempora vitæ
Secreti pars orbis habet, mundusq; piorum.*

Vita honesta nihil prodest, vbi dominus odit.

Seneca

Seneca in Agamemnone.

*Quid honesta prodest vita, flagitio carens,
Vbi dominus odit? Fit nocens, non queritur.*

Vita magis in pretio est, quàm quæque
temporalia bona.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

- Nihil ô fertilissime præter

Hanc animam concede mihi, tua cætera sunt.

Vitæ breuitas iugiter in memoria retinenda est,
& ad hoc exhortatio dignissima.

Horat. satyra 6. lib. 2.

Vive memor, quàm sis cui brevis.

Plautus in Mestellaria.

*Loquar, si decet morẽ geras, vitam, quàm sit bre-
uis, simul cogita quidem.*

Vitæ spatium omnes naturaliter
perunt optantq;

Inuenalis satyra 10.

*Da spatium vitæ, multos da Iupiter annos,
Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.
Quæ vitam beatiorum efficiant.*

Martialis lib. 10. Epigr.

*Vitam quæ faciunt beatiorum,
Iacundissime Martialis, hæc sunt.
Res non parva labore, sed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,*

*Conuictus facilis, sine arte mensa,
 Nox non ebria, sed soluta curis,
 Non tristis thorus, attamen pudicus,
 Somnus, qui faciat breues tenebras,
 Quod sis, esse velis, nihilq; malis,
 Summum nec metuas diem, nec optes.*

Vitam eripere homini quilibet potest, at nemo mortem : ad hanc enim aditus diuersi sunt.

Seneca in Thebaid.

*Vbique mors est, optimè hoc cauit Deus.
 Eripere vitam nemo non homini potest,
 At nemo mortem : mille ad hanc aditus patent.*

Vitam tranquillam qui affectat, hominum familiaritatem vitet, & ad hoc exhortatio.

Mart. lib. 12. Epigram.

*Si vitare velis acerba quedam,
 Et tristes animi cauere morsus,
 Nulli te facias nimis sodalem,
 Gaudebis minus, & minus dolebis.*

Viuendum est rectè ob multa, præcipuè tamen ut mancipiorum linguas contemnamus.

Iuuenalis satyra 9.

*Viuendum est rectè tum propter plurima, tum his
 Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas. Nam lingua mali pars pessima serui.*

DE VITIIS.

Vitia extirpanda sunt primò, deinde virtutes inferendæ.

Horat.

Horat. satyra 3. lib. 1.

-Denique teipsum

Concute, num qua tibi vitiorum infuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala: nanque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Boëtius Metro 1. lib. 3.

Qui serere ingenuum volet agrum
Liberat prius arua fruticibus,
Falce rubos, filicemq; resecat,
Ut noua fruge grauis Ceres eat.
Dulcior est apium mage labor
Si malus ora prius sapor edat.
Gratius astra nitent, vbi notus
Desinit imbriferos dare sonos.
Lucifer, vt tenebras pepulerit,
Pulchra dies roseos agit equos.
Tu quoque falsa tuens bona, prius
Incipe collo iuga subtrahere,
Vera dehinc animum subierint.

Vitiorum via lata est & plana, virtutum verò via
difficilis, angusta, & ardua. Id moraliter signat
Auerni ascensus & descensus.

Vergilius lib. 6. Æneid.

-Facilis descensus Auerni,
Sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras
Hoc opus, hic labor est.

Vitiis cæcus amor inest, ex quo futurum
omne despicitur.

*Sed quia cecus inest vitij amor, omne futurum
Despicitur, suadent breuem presentia fructum.
Et ruit in vetitum damni secunda libido.*

Vitiis nemo caret, nec sine illis nascitur.

Horat. satyra 3. lib. 1.

*Nam vitij nemo sine nascitur. Optimus ille
Qui minimis urgetur.*

Perfius satyra 1.

Auriculas asini quis non habet?

Propert. lib. 2. eleg. ad Heremum.

Vnicuique dedit vitium natura creato.

Nam fortuna aliquid semper amare dedit.

Vitiato corpore si bonus sis, est
quid maximum.

Martialis lib. 12. Epigram.

Crine rubeo, niger ore, brevis pede, lumine laesus,

Rem magnam praestas Zoile si bonus es.

Vitiis relinquuntur aliquando praetaxatio & im-
patientia, ut Ovidij liquet exemplo.

Ovidius lib. 3. Eleg.

Si tamen est nobis aliquid nisi nomen et umbra

Restat in Elysia valle Tibullus erit.

Multa, diuque tuli, vitij patientia victa est.

Cede fatigato corpore turpis amor.

Scilicet asserui tam me, fugique catenas,

Et quae non pudit ferre, tulisse pudet.

Vicinus, et domitum pedibus calcamus amorem,

Venerunt capiti cornua fera meo.

D E V O L V N T A T E.

Voluntas pro facto habetur, dum
facultas operandi abest.

Quid lib. 9. Metamor.

-Temerata est nostra voluntas.

Vt nihil adijciam, non possum innoxia dici,
Quod superest multum est in vota, in crimina parum.
Idem lib. 3. de Ponto.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hac facit ut veniat pauper quoque; gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna bone.
Idem lib. 4. de Ponto.

Vt iam nil præstes animi sum factus amici
Debitor, & meritum velle iuvare voco.
Parua quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa verba salute damus.
Sed qui quæ potuit dat maxima gratus abunde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parua pauper dijs libat acerra,
Thura minus grandi, quam data lance valent.
Agnæque tam lactens, quam gramine pasta Phalisco
Victima Tarpeios inficit icta fecos.

Idem ad Pisonem.

Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est: animum, non carmina iacto.
Iuuenalis Satyra 13.

Hæc patitur pœnas peccandi sola voluntas.

Nam

*Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum
Facti crimen habet.*

Propertius lib. 2. ad Musam.

*Quod si deficient vires, audacia certè
Laus erit, in magnis & voluisse sat est.
Voluntatem propriam exequi qui non potest,
id quod possit efficiat.*

Terentius in Andria.

*Quoniam non potest fieri id quod vis,
Id velis quod possis.*

Voluntatem propriam, siue propositum non licet proficui, cum res non finit.

Terentius in Heauton. (finit.

*Non licet hominẽ esse sãpe, ita vt vult, si res non
Quot homines, tot sunt voluntates,
mores, & sententiæ.*

Ouid. lib. 1. de Arte aman.

*Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figura.
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.*

Horat. lib. 2. Satyr. 1.

*Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis: quot viuunt capitum totidem studiorum
Millia.*

Persius Satyra 5.

*Mille hominum species & rerum discolor vsus.
Velle suum cuiq; est, nec voto viuatur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno:*

Hic

*Hic campo indulget, hunc alea decoquit: ille
In venerem putris.*

Terentius in Phormione.

-Verum ita est,

Quot homines, tot sententia: suis cuiq; mos.

DE VOLUPTATE.

Voluptas nulla sincera est atque longa in hoc seculo.

Ovidius lib. 7. Metamor.

*-Usque adeo nulla est sincera voluptas,
Sollicitumq; aliquid letis interuenit.*

Idem lib. 6. Fastor.

*Scilicet interdum miscentur tristia letis,
Nec populum toto pectore festa iuuant.*

Idem lib. 4. de Ponto.

*Nulla dies adeo est australibus humida nimbis
Non intermissis ut fluat imber aquis.*

*Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mixa frere duris utilis herba rubis.*

Idem lib. 1. Eleg. sed moraliter.

Impia sub dulci melle venena latent.

Horat. Oda 16. lib. 2.

*Letus in presens animus quod ultra est
Oderit curare, & amara lento
Temperet risu, nihil est ab omni
Parte beatum.*

Iuuenalis 10. satyra.

-Sed qua præclara & prospera tanti

Vt rebus latis par sit mensura malorum.

Seneca in Thyeste.

Nulla sors longa est, dolor ac voluptas

Inuicem cedunt, breuior voluptas.

Ima permutat brevis hora summis.

Boëtius Metro 7. lib. 3.

Habet hoc voluptas omnis,

Stimulis agit fruentes,

Apiumq; par volantum

Vbi grata mella fudit,

Fugit, & minus tenaci

Ferit icta corda morsu.

Plautus in Amphitryone.

Satin' parua res est voluptatū in vita, atq; in etate

*Agunda prae quam quod molestum est? ita quoq;
-comparatum*

*Est in etate hominū, ita dicis placitum, voluptati
-ut mæror*

Comes consequatur. Idem in Curculione.

Nulli est homini perpetuum bonum,

Iam huius voluptati hoc adinuentum est odium.

Stat. lib. 2. Syluar.

O seua nimium, grauesq; Parce

O nusquam data festa longa, summis

Cur plus ardua casibus petatis?

Cur seua vice magna non senescunt?

Claud. lib. 1. in Stilic. laud.

-Etenim mortalibus ex quo

*Tellus capta coli, nunquam sincera bonorum
Sors ulli concessa viro. quem vultus honestat,
Dedecorat mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus destituit.*

Voluptas vires luxuriæ non adimit.

Ouid. lib. i. de Ponto.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas.

Voluptas est spernenda.

Horatius lib. i. Epist. ad Lollium.

Sperne voluptates; nocet empti dolore voluptas.

Voluptatis descriptio.

Silius Italicus lib. 5. bel. Pun.

*Altera Achemenium spirabat vertice odorem
Ambrosias diffusa comas, & veste resurgens,
Ostrum qua fuluo Tyrium suffuderat auro.
Fronte decor quasi acui, lascivaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammæ.*

*Voluptatis promissorum depictio ad Scipionem,
quibus nititur illum à virtute retrahere.*

Silius Italicus lib. i 5. bel. Pun.

- Moneo certare periculis

*Desine, & armis onera caput obiectare procellæ.
Ni fugis hos ritus, virtus te seua iubebit
Per medias volitare acies, mediosq; per ignes.
Hæc patrē patruumq; tuos, hæc prodiga Paulum,
Hæc Decios stygias Herebi detrusit ad undas,
Dum cineri titulum, memorandaq; nomina bustis
Præstendit, nec sensura quid gesserit umbra.
At si me comitare puer, non limite duro*

*Iam tibi decurret concessi temporis ætas.
 Haud vnquã trepidos abrumpet buccina somnos,
 Sed current albusq; dies, horaq; serena,
 Et molli dabitur victu sperare senectam.*

Voluptas irascitur ob repulsam à Scipione passam, dicens affore tempus, quo totum sibi orbem vendicaret, quod luce clarius euenisse intuenti liquet.

Silius Italicus lib. I 5. bel. Pun.

-Sed enim indignata Voluptas

*Non tenuit voces: Nil vos iam demoror vltra,
 Exclamat: venient, veniẽt mea tẽpora quondam,
 Cũ docilis nostris magno certamine Roma
 Seruiet imperijs, & honor mihi habebitur vni.*

Voluptatis mala quæ sint.

Silius Italicus lib. I 5. bel. Pun.

-Inde aspice latè

*Florentes quondam luxus quas verterit vrbes.
 Quippe nec ira Deũm tãtum, nec tela, nec hostes:
 Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.
 Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
 Circa te semper volitans infamia pennis.*

Voluptati deditus hæredes non multum iuuat, eò quod quæq; bona prodigè viuendo dissipat.

Terentius in Hecyra.

-Sane Hercle

*Homo voluptati obsequens fuit, dum vixit, & qui
 sic sunt,*

Hand

Haud multum heredem iuuant.

Voluptate propria quisque ducitur.

Vergilius Ecloga 2.

-Trahit sua quenq; voluptas.

D E V S V.

Vsus rei alicuius prodest, negligentia obest.

Ouid.lib. 1. Amor.eleg.8.

Aera nitent vsu, vestis bona querit haberi:

Canescunt turpi tecta relicta situ.

Idem ad Pisonem.

Abdita quid prodest generosi vena metalli

Si cultore caret? quid inertī condita portu,

Si ductoris eget, ratis efficit? omnia quamuis

Armamenta gerat, teretiq; fluentia malo

Possit & excusso dimittere vela rudente?

Vsu consumuntur & mollescent durissima quæque.

Ouid.lib. 1. de Arte aman.

Ferreus assiduo consumitur annulus vsu,

Interit assidua vomer aduncus humo.

Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?

Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Ouid.lib.4. de Ponto.

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,

Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Lucretius lib. 1. de nat. rer.

Quin etiam multum solis redeuntibus annis

*Annulus in digito subter tenuatur habendq;
 Stillicidi casus, lapidem cauat, vncus aratri
 Ferreus occulto decrescit vomer in aruis.*

Idem lib. 4. de nat. rer.

*Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu,
 Vincitur in longo spatio tamen, atq; labascit.
 Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes
 Humoribus longo in spatio pertundere saxa?*

Propertius lib. 2. Eleg. ad Cynthia.

Sed tamen obsistam, teritur rubigine mucro.

Ferreus, & paruo saepe liquore silex.

Vfus potentia quanta sit.

Horat. de Arte Poët.

*Multa renascentur, quae iam cecidere, cadentq;
 Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
 Quae penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.*

Vfus nutrit artes, solertia parit,

Claudianus de rapt. Proserp. lib. 3.

-Rerumq; remotas

*Ingeniosa vias paulatim exploret egestas,
 Utq; artes pariat solertia nutriet usus.*

Magister artium est usus,

Ouid. 2. de Arte aman.

*Adde quod est illis operum praudentia maior,
 Solus & artifices qui facit, usus adest.*

DE VSURA.

Vsura & foenus vnâ cum infidelitate & bello
 ex hominum cupiditate manarunt.

Lucan.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

*Hinc usura vorax quidumq; in tempore fœnus,
Et concussa fides, & multis vtile bellum.*

Usura & fœnus inopes trucidant.

Ausonius in Eclog. de ambig. vitæ elig.

- Si turpia lucra

Fœnoris, & velox inopes usura trucidat.

D E V T I L I T A T E.

Vtile à decoro nunquam recedat.

Ausonius in Perianthi senten.

Nunquam discedat vtile à decoro.

Vtilitatem commodumq; alicuius rei habens, etiam
illius incommoda æquanimitè sustinebit.

Terentius in Hecyra.

*Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda
æquum est ferre.*

Vtilitas propria honestati & amicitia:
hodie anteponitur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

*Turpe quidem dictu, sed si modò vera fateamur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.*

*Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestu,
Et cum fortuna statq; caditq; fides.*

*Nec facile inuenies multis de millibus vnum
Virtutem pretium qui putet esse sui.*

*Ipsè decor recti, facili si præmia desint,
Non mouet: & grati pœnitet esse probum.*

*Nil nisi quod prodest charū est. en detrahe menti
 Spem fructus avida, nemo petendus erit.
 Ac reditus iam quisq; suos amat, & sibi quid sit
 Utile, sollicitus computat articulis.*

DE VV L G O.

Vulgus instabile est, & prosperam fortunam ut
 plutimum sequitur. Igitur inaniter ambitio-
 sos extollit, ac denique premit.

Iuuenalis Satyra 10.

*Turba tremens sequitur fortunam semper, & odit
 Damnatos: idem populus si Nursia Thusco
 Fauisset, si oppressa foret secunda senectus
 Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
 Augustum.*

Seneca in Hercule furente.

Invidia factum, ac sermo popularis premat.

Idem in Hippolyto.

*Tradere turpi fasces populus
 Gandet, eosdem colit, atq; odit.*

Idem in Octavia.

*O funestus multis populi,
 Dirusq; fauor, qui cum flatu
 Vela secundo ratis implevit,
 Vexitq; procul, languidus idem
 Deserit alto, seuq; mari.*

Idem in Her. fur.

*Illum populi fauor attonitum
 Fluctuq; magis mobile vulgus,*

Aura

Aura timidum voluit inani.

Horatius lib. 1. Epist. ad Mæcen.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor

Impensis cænarum, et trita munere vestis.

Vulgi futoris ac iræ intimatio notabilis.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,

Telaq; coniiciunt.

Vergil. lib. 1. Æneid.

-Seuitq; animis ignobile vulgus,

Iamq; fruges, et saxa volât, furor arma ministrat.

Populi fœdus in vnum mutuus amor necit.

Boëtius Metro 8. lib. 2.

Hic sanctos populos quoq;

Iunctos fœdere continet.

DE VULNERE.

Vulnera statim medico rescecanda sunt, quod si non fiat, ægroto non parum nocet.

Vergil lib. 3. Georg.

Non tamē vlla magis præsens fortuna malorū est,

Quàm si quis ferro potuit rescindere summum

Vlceris os: alitur vitium, vivitq; regendo.

Continuò culpam ferro compesce priusquàm

Dira per incautum serpat contagio vulnus.

Vulnus obduratum non leuiter, sed igni,

ferroq; sæpe sanatur.

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

*Tunc decuit sentire nefas, tunc iræ recentes
 Detersum maculas: veteri post obruta morbo
 Corpora, peonias necquicquã admoneris herbas,
 Ulcera possessis altè suffusa medullis
 Non leuiore manu, ferro sanantur & igni,
 Ne noceat frustra mox eruptura cicatrix.
 Ad viuum penetrât flamma, quo funditus humor
 Defluat, & vacuis corrupto sanguine venis,
 Arescat fons ille mali, truncantur & artus
 Vt liceat reliquis secure vivere membris.*

Ouid. lib. 1. Metamorph.

*Cuncta prius tentanda: sed inmedicabile vulnus
 Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.*

Vulnus incurabile non tractari arte melius
 atque tutius esse dicitur.

Ouid lib. 2. de Ponto.

*Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit
 Non hoc tractari tutius esse puto.*

Idem lib. 3. de Ponto.

*Curando fieri quedam maiora videmus
 Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.*

DE VULTU.

Vultus virilis descriptio elegans.

Ouidius ad Pisonem.

*Talis inest habitus, qualem nec dicere mæstum,
 Nec fluidum, latum sed tetricitate decorum
 Possimus: ingenita stat nobilitatis in illo.*

Vultus

Vultus animi est index.

Seneca in Thyeste.

Multa sed trepidus solet

Detegere vultus: magna volentem quoque
Consilia produnt.

Idem in Agamemnone.

- Quid tacita versas?

Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.

Seneca in Hercule Œteo.

- Licet ipsa neges,

Vultus loquitur quodcunque negas.

Ouid. lib. 2. Metamorph.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu.

Horat. lib. Epodon.

Tacent: & ora pallor albus inficit,

Mentesque perculsa stupent.

Iuuenalis satyra 3.

Ense velut stricto quoties Lucilius ardens

Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est,

Criminibus tacita sudant praeordia culpa,

Inde ira, & lacrymae.

Seneca in Œdipo.

Effari dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba queris?

Vultus hilaritas hospitibus haud parum confert

Ouid. lib. 8. Metamorph.

- Super omnia vultus

Accessere boni, nec iners, pauperque voluntas.

DE VXORIBVS.

Vxoris castitas amoris vinculum
insolubile est.

Seneca in Octavia.

Amor perennis coniugis casta manet.

Vxores debent viros honorare.

Plautus in Sticho.

-Pudicitia est pater

Eos magnificare, qui nos socias sumpserunt sibi.

Quales debeant esse vxores.

Plautus in Sticho.

P I. Scia, vt oportet esse, si sint, ita vt ego equum
censeo.

A N. Volo scire ergo, vt equum censes. P I. Vt per
orbem cum ambulent,

Omnib⁹ os obturèt, ne quis meritò maledicat sibi.

Non vxor, sed facies, & pulchritudo, vt
plurimum amatur.

Iuuenalis satyra 6.

Si verum excutias, facies non vxor amatur.

Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,

Fiant obscuri dentes, oculiq; minores,

Collige sarcinulas, dicit libertus, & exi,

Iam grauis es nobis.

Vxoris virtus, non facies marito placere debet.

Seneca in Octavia.

Probitas fidesq; coniugis, mores, pudor

Placeant marito.

Vxor

Vxor bona proprio viro contenta est.

Plautus in Mercatore.

Nam vxor contenta est, quæ bona est, vno viro.

Vxor fidem viro obseruare debet, & ad hoc
admonitio notatu digna.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

*Nil opus est morte pro me, sed amore, fideq;
Non ex difficili fama petenda tibi est.*

Vxor, quæ virum fefellerit, persæpe lau-
datur, sed malè.

Ouid. lib. 2. de Tristib.

*Cumq; fefellit amans aliqua nouitate maritum
Blanditur, & magno palma fauore datur.*

Vxor priore peior inuenitur facilè, me-
lior autem minimè.

Plautus in Stich.

*Facile inuenies & peiorè, & peius moratâ pater,
Quàm illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque
sol videt.*

Vxor, & proles cæca cupiditate seposita secun-
dum Dei voluntatem petendi sunt. nam ille
scit quid nobis conducatur.

Iuuenalis satyra 10.

-Nos animorum

*Impulsu, & cæca, magnaq; cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq; vxoris, at illis
Notum, qui pueri, qualisq; futura sit vxor.*

Vxorati quanta sit miseria.

Iuuenalis Satyra 6.

*Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus
 In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,
 Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior.
 Cum simulat gemitus occulti conscia facti.
 Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
 Vberibus semper lacrymis, semperq; paratis
 In statione sua, atque expectantibus illam
 Quo iubeat manere modo.*

Terentius in Adelphis.

*Duxi uxorem, quam ibi non miseriam vidi! nati
 filij,
 Alia cura: porro autem dum studeo illis vt quàm
 plurimum
 Facerem, contriui in querendo vitam atque eta-
 tem meam:
 Nunc exacta etate, hoc fructi pro labore ab his
 fero,
 Odium.
 - Meam autem mortem expectant.*

F I N I S.

INDEX

INDEX LOCORVM

COMMVNIVM.

<i>Abſtinentia</i>	11	<i>Aula</i>	120
<i>Adoleſcentia</i>	13	<i>Autumnus</i>	<i>ibidem</i>
<i>Aduerſitas</i>	15	<i>Auxilium</i>	<i>ibidem</i>
<i>Adulatio</i>	22	<i>B</i>	
<i>Adulterium</i>	24	<i>Beatitudo</i>	122
<i>Actates</i>	<i>ibidem</i>	<i>Bellum</i>	123
<i>Affectus</i>	31	<i>Beneficentia</i>	129
<i>Afflictio</i>	33	<i>Blanditia</i>	130
<i>Aliena</i>	38	<i>Bonitas</i>	131
<i>Ambitio</i>	40	<i>Bonum</i>	134
<i>Ambiguitas</i>	41	<i>Breuitas</i>	137
<i>Amicitia</i>	42	<i>C</i>	
<i>Amor</i>	52	<i>Cantus</i>	138
<i>Anima</i>	83	<i>Caſtitas</i>	139
<i>Animus</i>	92	<i>Carmina</i>	141
<i>Animalia</i>	97	<i>Cauſe</i>	146
<i>Artes</i>	101	<i>Cecitas</i>	148
<i>Aſperitas</i>	103	<i>Cælum</i>	149
<i>Aſtutia</i>	<i>ibidem</i>	<i>Cibus</i>	152
<i>Aſſuetudo</i>	104	<i>Chriſtus</i>	153
<i>Attentio</i>	105	<i>Clementia</i>	157
<i>Auaritia</i>	107	<i>Cognitio ſui</i>	160
<i>Audacia</i>	118	<i>Communio rerum</i>	162
<i>Auditus</i>	119	<i>Concordia</i>	163
		<i>Conſiſſio</i>	

<i>Confessio</i>	164	<i>Doctrina</i>	238
<i>Confortatio</i>	167	<i>Dolor</i>	239
<i>Conscientia</i>	165	<i>Dolus</i>	246
<i>Consilium</i>	168	<i>Dormitatio</i>	<i>ibidem</i>
<i>Consolatio</i>	169	<i>Dos</i>	247
<i>Constantia</i>	170	<i>Dux</i>	248
<i>Contagio</i>	176	<i>E</i>	
<i>Conuiuium</i>	177	<i>Ebrietas</i>	252
<i>Correctio</i>	<i>ibidem</i>	<i>Electi</i>	254
<i>Credulitas</i>	<i>ibidem</i>	<i>Elementa</i>	<i>ibidem</i>
<i>Crudelitas</i>	178	<i>Eloquentia</i>	256
<i>Culpa</i>	183	<i>Exempla</i>	259
<i>Cupiditas</i>	185	<i>Experientia</i>	260
<i>Cura</i>	190	<i>F</i>	
<i>Curiositas</i>	192	<i>Facilitas</i>	261
<i>D</i>		<i>Factum</i>	<i>ibidem</i>
<i>Damnati</i>	193	<i>Fallacia</i>	264
<i>Deceptio</i>	<i>ibidem</i>	<i>Fama</i>	<i>ibidem</i>
<i>Delicia</i>	194	<i>Fames</i>	268
<i>Desidia</i>	195	<i>Fatum</i>	269
<i>Desperatio</i>	<i>ibidem</i>	<i>Fauor</i>	272
<i>Detractores</i>	196	<i>Felicitas</i>	273
<i>Dexs</i>	198	<i>Fides</i>	275
<i>Dies</i>	222	<i>Fidelitas</i>	280
<i>Discipulus</i>	224	<i>Filij</i>	282
<i>Discordia</i>	225	<i>Finis</i>	284
<i>Disimulatio</i>	226	<i>Forma</i>	293
<i>Diuitie</i>	227	<i>Fornicatio</i>	297
<i>Fortit</i>			

Fortitudo	ibidem	Infantia	342
Fortuna	299	Infernum	ibidem
Fratres	306	Infirmetas	357
Fraudulentia	308	Ingenium	ibidem
Frugalitas	ibidem	Ingratitudo	360
Furor	312	Inimicitia	362
Futura	313	Iniuria	363
		Innocentia	364
Gaudium	314	Inuidia	ibidem
Gloria	315	Ira	372
Gratia	317	Iudicium	376
Gratitudo	ibidem	Ius	380
Gula	320	Iustitia	381
		Iuuentus	385
Hypocrisis	321		
Homo	322	Labor	388
Honor	330	Lacryma	391
Hospitalitas	332	Laus	393
Humilitas	ibidem	Leclio	398
		Leges	400
Ignauia	333	Letitia	402
Ignorantia	334	Liberalitas	403
Ignota	336	Libertas	404
Imperitia	ibidem	Libido	405
Imperium	337	Licentia	406
Impossibilia	ibidem	Licita	407
Incontinentia	340	Lingua	408
Infamia	341	Linor	409
		Locus	

Locus	409	Munera	484
Loquacitas	410	Mutuum	486
Lucrum	411	N	
Ludus	412	Natura	487
Luxuria	413	Nauigatio	489
M		Neceſſitas	493
Malitia	417	Nobilitas	494
Mala	424	Nox	497
Matrimonium	425	Novitas	498
Medicina	ibidem	O	
Mediocritas	427	Obedientia	499
Meditatio	432	Oblivio	501
Mendacium	433	Obſequium	502
Mens	434	Occaſio	503
Meretrices	435	Otiū	504
Metus	437	Officium	505
Militia	ibidem	Onus	506
Misericordia	438	Opera	507
Misericordia	444	Oratio	509
Molodius	446	Ornatu	512
Monitio	447	P	
Mora	448	Pax	514
Morbi	450	Parentes	519
Mores	451	Parſimonia	522
Mors	455	Paruum & modicum	
Motus	465	523	
Mulier	466	Paſſio	526
Mundus	482	Patientia	ibidem
			Patria

Patria	528		R
Paupertas	530	Ratio	593
Peccatum	536	Rapina	594
Pœna	549	Recreatio	ibidem
Pœnitentia	551	Regnum	596
Persidia	ibidem	Religio	608
Periuria	552	Res	611
Perseuerantia	554	Reprehensio	ibidem
Petitio	ibidem	Respublica	613
Philantia	556	Requies	614
Philosophia	557	Resurrectio	615
Pietas	559	Ruina	618
Pigritia	561	Rus	ibidem
Pœsis & Poëta	562		S
Potentia	565	Sacerdotium	610
Prelatio	573	Sacrificium	621
Principes	575	Sanitas	623
Principium	576	Sapientia	624
Probitas	577	Scelus	628
Proditio	578	Scientia	629
Promissa	ibidem	Scriptum	630
Prosperitas	580	Senectus	634
Providentia	584	Sermo	642
Prudentia <i>philosophia</i>	585	Servitus	644
Pudicitia	586	Similitudo	646
Pudor	588	Simulacra	647
Pueritia	590	Simulatio	648
Pulchritudo	591	Sitis	ibidem
			Sobrietas

Sobrietas	649	Verecundia	682
Solertia	ibidem	Veritas	683
Somnus & somnia	650	Vetita	684
Spes	653	Vicinitas	685
Studium	656	Vicissitudo rerum	ibid.
Stultitia	658	Victoria	687
Subditi	ibidem	Vigilia	688
Superbia	ibidem	Vindemia	689
T		Vindicta	691
Taciturnitas	659	Vis	692
Templa	662	Viri	693
Temporalia	663	Virginitas	694
Tempus	664	Virtus	695
Terra	669	Vita	708
Testes	671	Vitia	712
Timor	672	Voluntas	715
Tyrannis	676	Voluptas	717
Tormenta	678	Vsus	721
Tribulatio	679	Vsura	722
V		Utilitas	723
Venia	679	Vulgus	724
Ver	680	Vulnera	725
Verbum	ibidem	Vultus	727
		Vxor	728

